

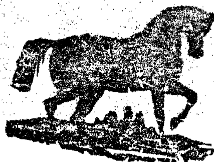
શુડા બોહોતેરી.

વારતા ૨૦ની

કવી શામળભટના બનાવેલી

ને

સરવે શોખીલા સજ્જનોને વાસ્તે

અમદાવાદ

માણેકચોક આગળ કાગદીઓળની સામે શા૦ હીરાભાઇ પુંજાસાના મકાનમાં "અમદાવાદ ટાઇમ્સ પ્રેસ" માં કાળીદાસ સાંકળચંદે છાપી પ્રસિદ્ધ કરી.

સંવત ૧૯૪૫

સને ૧૮૮૯

કીમત રૂ૦-૧૨-૦

3540

શુડા બહોતેરી.

વારતા ૧ લી.

સરસ્વતિની પ્રાર્થના—દોહરા. શ્રીમુખ શેવું સારદા, બ્રહ્મ સુતા બ્રહ્મ રૂપ; બ્રહ્મ વિદયા બ્રહ્મ વાદિની, બ્રહ્મ ખોળતા ભુપ. ૧ દંડ કમંડળ ધારણી, વીણા પુસ્તક પાણ; જેને ત્રુઠી સારદા, વદને અમ્રત વાણ. ૨ પામરને પંડિત કરે, વિશ્વમાંહી વિખ્યાત; કિંકર મુખ કવિતા કરે, તે તુ સારદ માત. ૩ જયદેવને કીધો કવી, કીધો કાળીદાસ, મધાને મધવા તેં કરયો, એવી વાણી વિલાસ. ૪ છપા. મારકુંડને માત, ત્રેહો પ્રકારે તુઠી; ચંડી પુરાન ચોલાખ, વિદ્યા અમરૂત ધન ત્રુઠી; શુકદેવ વેદવ્યાસ, પુરાણ અષ્ટાદસ કીધાં; બ્રહ્માને તરૂઠી ભાવ, વેદ વ્યાકરણ શુભ શિખ્યાં; એવા લક્ષો કે કોટીધા, કવિ કહેવાણા મહામતિ; સુખ સાગર સામળ ભણે, ક્રપા કરો મા સરસ્વતી. ૫ મંત્ર જંત્રને તંત્ર, ઈસ્ટ ઉપાસન આદે; કથા કીરતન કવિત, વરતે વિવેકથી વાદે; અરસઠ તિરથ અનેક, મહા પુન્યસ્થળ મહિમા; બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્ર, તત્વ ત્રીલોકી સીમા; એ સરવેને ઓળખાવીયા, ક્રપાથી કહેવાયા કવિ; સરસ્વતિ મોટાં છે સરવથી, ચઉદ વિધા દે નીત નવી. ૬ દોહરા—કઈક કોટી કઈ લક્ષધા, કઇક થયા કઇ થાય; શિવનો સેવક સામળો, કીધો પંડિત રાય. પ્રિતે સારદા પરણુમું, હંશ વાહની હેજ; વેણા પુસ્તક ધારણી, તરૂણી વધણુ તેજ. ૮ કવિતાનો શો આશરો, સારદ કેર શર્ણ; મહિમા મંમાયા તણો, વાયુ વરા જેમ તર્ણ. જેને તરૂઠી સારદા, નેક રહી શી ન્રુન્ય; કવિ કહેવાએ કલ્પતરૂ, પ્રગટે પ્રાઢાં પુન્ય.

ગણપતિની પ્રાર્થના—દોહરા—દુંદાળો દુખ ભંજનો, ગુણનિધી ગુણ ગંભીર; ઈશ્વરથી ઉત્પન્ન હેવો, ધરમ ધુરંધર ધીર. સીંદુર અંગે શોભીતુ, મોદક અમરત હાર; ગજ વદનો ગરવો ધણો; દઈવ વડો દાતાર. છપો—સિધી બુધીછે નાર, લક્ષ લાભ બે પુત્ર; સીવ સરખો શીર તાત, ચીંતામણીના ધર સુત્ર; આધ શકતી ઉમાય, મહા માયા છે માંટી; ક્ષેમ કલ્યાણ જમાત્ર, ખાણ રત્નોની ખાટી; બ્રહમા વિષ્ણુ રવિ રૂદ્રથી, પ્રથમ પુજા ગણપતિ તણી; શામળ કહે શેવો સહુ, સુખ સાગર સીમા ધણી. કૃષ્ણની પ્રારથના—દોહરા—કૃષ્ણ ક્રપા કરૂણા નીધી, દેવકી નંદન દેવ; વિસ્વપતી વસુદેવ સુત, સુર શનકાદીક શેવ. છપા—ગીરધર ગોકુળચંદ, મથુરાપતિ મોટમ મહિમા; પાંડવના પ્રતિપાળ, સુખ સાગરની સીમા; પંચાળીનાં ચીર, પુરયાં નવસેં નવાણું; નરશીઆને હાર, દીધો ગાતામાં ગાણું; એ નંદ જસોદા નંદને, સમરતાં શેક સહુનો સમ્યો; કવી શામળ સમુરે કૃષ્ણને, ભરવાડા ભેળો રમ્યો. જરાસંધનું જોર, દર્પ હારયો દેખંતા; શિશુપાળનું છેદુ શીશ, પ્રુર બાધે પેખંતાં; ભરવાડનું ખાધુ ભાત, જાત કે ભાત ન જોય; રમીયો વ્રજમાં રાસ, માગ્યુ માખણ ત્યાં રોઈ. કંશ હંશ હેતે હણ્યો, પુતનાને પ્રાજે કરી, શેવે શામળ શ્રીકૃષ્ણને, શોળ સહસ્ર જેને વરી. રામચંદ્રજીની પ્રારથના—દોહરા-રાજીવ લોચન રામજી, મુકિતદાતા મુળ; કોટી કોટી પાતક મટે, ટળે સંકટને સુળ. રામ રટે રસનાવડે, વળી જે વારંવાર; એ શ્રી અનંત ભીલે નહી, મુકતી તણો દાતાર. તારણ તરણ ત્રીલોકમાં, તારક મંત્ર કહેવાય; જમને શીર પગ દેઈને, જરૂર વઈકુંઠ જાય. છપા—સીતાપતિ શ્રીરામ, નરૂપ દસરથનો નંદન; ભકતવત્સળ તે ભુપ, વિશ્વ સહુનો તે વંદન; કોસલ્યા કુળ દીપ, લક્ષમણ લઘુ બંધવ લાયક. વરણવ

વારતા ૧ લી

.વેદ, નીગમ અગમનો નાયક; એક બાણે મારી તાડીકા, રાવણ રણમાં રોળીયો; અતળિ
ળ ઇદ્રજીતને, ચાંચણુત્ત જેને ચોળીયો; કોટી બ્રહ્મનો નાથ, સત તણો એ સત્વ; સતકોટી રા
માયણ, તેમાં અક્ષર બે તત્વ; કોટી જનમનાં પાપ, બેજ અક્ષરથી બળશે; લખ ચોરાસી ખા
ણ. જનમ મરણ દુખ ટળશે; રામ નામ વિના મુકતી નહી, વેદ પુરાણો વાંચજો, સુખ સા
ર સામળ ભણે, સત્ય ગણીને સાંચજો. દોહરો—જપતપ સંધ્યા ધરમ નીમ, પદયતી પુજા કો
ડ; તત્વ રામ ત્રીલોક, કહે કવી કરજોડ. અનપુરણાની પ્રારથના–દોહરા–આદ્ય શકતી અન્નપુર
ણા, જગત તણી આધાર; અષ્ટ શીધી નવ નીધી રીધી, દેવી તું દાતાર. છપા–અન જગત
આધાર, અન દઇવત એ મોટું; અનવણ ન રહે જીવ, અન વણ સરવે ખોટું; દેવદાનવ રં
ક રાય, જીવે સઉ અનને જોર; અનવણ ઉપાશણ, સરવે અંધારૂ ઘોર; પાલણ પોશણ પ્રથ્વી
વીશે, કરતા નામ ક્રત કુરણા; સામળ કહે શેવો સહુ, આદ્ય શકતી અનપુરણા. સીતા રામ
તે એહ, એ શ્રી રાધાક્રષ્ણ; એ ઉમીયાને ઈશ, પંડીતે કીધુ પ્રસ્ન; એ રોહણી એ ચંદ્ર,
એ બ્રહ્મા સાવત્રી, મંત્ર જંત્ર એ તંત્ર, એ ગુણનિધી ગાયત્રી; અનપુરણા સહુની ઇષ્ટછે, બુ
ધીવંતા જન બુઝશે; શામળ કહે અન્ન આધારથી, સરવે વિધા સહુ સુઝશે. અનપુરણા વડી
માત, જગત જીવાડણ જાણો; અન્ન વીના સહુ સુન્ય, પ્રથમ જીવે નહી પ્રાણી; અન્ન વિના સુ
ખ અલ્પ, અન્ન વણ ચરણ ન ચાલે; ભાવે નહી મન ભકતી, અન્નવણ મોજ શી માલે; અન્ન
વીના ઇસ્વર વહાલો નહીં, ગાન તાન ગુણ નવ ગમે; શામળ સેવો અનપુરણા, સકળ દુખ
એથી સમે. આ વારતા રચવાનું કારણ–દોહરા–કવી કહે શુક બોહોતરી, આણી મન ઉલાસ;
પરાક્રમ પુરૂષ પ્રકતીતણાં, શિવ ઉમીયા સંવાદ. ૨૯ ચાતુર નર અહો દેશમાં, ચતુર શિરોમ
ણી ચાલ; સ્ત્રી ચરીત્ર શોભા ઘણી, ખરી વાતનો ખ્યાલ. શામળ કહે સંક્ષેપમાં, કવીતા કેરા
કામ; બતરીશ લક્ષણ બુઝશે, હુંશીને મન હામ. એમાં અર્થ છે અવનવા, ગરૂવો છે એ ગ્રંથ;
નીચ જન તો નિંધા કરે, પુરણ પરાક્રમ પંથ. ગુણવંત દુધ ગવરી તણુ, તત્વજ આપે તરત;
કો દુધ દહીં કો તક્ર લે, કો માખણ કો ધ્રત. મુરખ મુઢ મમતા કરે, ગુણ હીણાતો ગર્ક; પંડી
ત જનને પ્રીય છે, નીંદક જનને નર્ક. ગુજર દેશ ગરવો ઘણો, અમદાવાદ અનુપ,સાબર તટ
સીરોમણી, બ્રહમજી શિવ જ્યાં ભુપ. પુંઠળ પ્રોઢાં પરગણાં, અધીક એકથી એક; વરણ અઢા
ર વાસો વશે, વારૂ વીપ્ર વીવેક. માતર પ્રગણામાં મણી, શુંઝ શીરોમણી ગામ; વીસ્વનાથ વી
રેસ્વરો, નવેખંડમાં નામ. પ્રગટ એના પારખાં, મહા મોટમ પદ મેર; ચોખાનો લાડુ ચડે, સ
વા બે મણને શેર. વાંઝ બંધાવે પારણા, અષ્ટ શીધી આપણ હાર; વરદાતા વીરેસ્વરો, નો
ધારા આધાર. છપો–વિરેસ્વર મહાદેવ, પવીત્ર જન પુરણ પરખો; ભકતી મુકતી દાતાર, સુધ
ચીંતામણ સરખો; અષ્ટ શીધી નવ નીધ, એક પળમાં એ આપે; કઇલાસવાસ કીરતાર, તેહ
થીર થાવર થાપે; જંજાળ મટે જનમ મરણની, લખચોરાશી ફેરા ટળે; શામળ કહે સીવ પુજ
તાં, સુખ સાગર મહિમા મળે. દોહરા–કુળ શુધે કાણબી વશે, કાઉજી કુળ શુભ કામ; વાંસણુ
વસે અસંપત, નરપતી જેવાં નામ. માનજી સુત મોટમ પદે, રખીદાસ રોધ રૂપ; નવાણુ કીધાં
નીરમળાં, ભોજ સમો ભટભુપ; પાળિયાં લાડ પ્રજા તણાં, પ્રજા ઉપર બહુ પ્રીત. સદાવરતાં સોભા
વીયાં, રામ રાજની રીત. રખીઅલ જયાં રક્ષા કરે, દુનીઆમાં નહી દુખ; પ્રથવી કરી પસાય
તે, ભોકશુક ભાંગી ભુખ. પુન્યવંત પરીવાર સહ, ભટભાવીક ભતરીજ, સુખસાગર શોભીત શદા
બહુ પુન્યના બીજ. પંડીત જનનો પારખુ, કવિયાં પુરણ કોડ, મંગણ મોજા દેયણો, હાકી

જીતે હોઇ; પાંચે પુત્ર પરાક્રમી, અધીક એકથી એક, ક્ષત્રિજ સઉ ભુપતી સમા, ન્યાવટ શા વટ નેક. સ્યામજી વીર લક્ષમણો, ધણી ભુધી ધર સુત્ર; વડહથ વેણી સરખો, પાટવી રખી યલ પુત્ર. રખીયલ કેરા રાજવી, પાંચ પુત્ર પરતાપ; જશવંત ઝવેરજ જાણવો, અધિક પ્રાક્ર મો આપ. સદાવરતનિ શાખ ઘેર, અન્નનાં દાન અપાય. સભા મળે પંડીતની, કશણ કથા કે હેવાય. હરી ભક્ત હરીજન સહુ, ગુણ નિધ સુખ ગંગેવ; લક્ષમીવર પુજે લખુ; તરતિખ સ હુની ટેવ. ગુણીજન આવે ગામમાં, શાસ્ત્ર વાત સુજાણ; આશીશ દે તે અતિ ઘણી, કહે કુ શળ કલ્યાણ. રખિયલ સુત રાજેસ્વરી, સીવ પુજે શાંજ શવેર; એક સમે શભા ભરી, બે ઠા જશવંત ઝવેર. સાખી સમશ્યા સોરઠા, કહે વખાણી વાત; ભાટ ચારણ બ્રામણ સહુ, પુ ન્ય કાળ પ્રભાત. કિરતી તેણે સાંભળી, સામળભટ કવીરાજ; સીગોડ માળવી વિપ્ર સુભ, લક્ષ કોટીવા લાજ. કવી તેડયો કોડે કરી, સાંભળજો શુભ જ્ઞાત; વાશી વેગનપુર તણો, ગુણ જાણે ગુજરાત. શામળ આવ્યો સુંજમાં, સકળ શાસ્ત્રમાં સુત્ર; શોભિત સાથ સલક્ષણો, પુરશોતમ લેઇ પુત્ર. માન દીધાં મનશા સુધે, અતિ આણિ આહાલ્લાદ; સભા મધ્ય સામળ ભટે, દીધો આશિરવાદ. છપો. તમ ઘેર ત્રીજો વાર, પ્રથમ વાર નિત પુજો; ચતુર જયમ ચોથો વાર, સત વાતે સુભ સુઝે. પ્રસન પાંચમો વાર, વિમળ જશ વિદયા વાધો; છઠા વારની છતાં શોભા શતરૂની સાધો; સાતમે વાર સંકટ હરો, અધીપતી હાહ્યા હંશને, આશીરવાદ કવી કહે, મનજી વાસણ વંશને. દોહા. ઉઠયા સહુ આદર કરી, સકળ સભા સમેત; પ્રદક્ષણા દઇ પાયે નમ્યા, હઇડે આણી હેત. ભલે પધારયા બ્રમજી, ભલપણ કેરા ભુપ; વ્યાસ વશીષ્ટ સુકદેવજી, રિષીવં તા છો રૂપ. પુરશોતમ પુત્ર પવિત્ર નર, નિરમળ રૂડુ નામ; પુરણ પુન્ય પ્રગટ હતું ગુણવંત થયું નિજ ગામ, પાણ્ય જોડીને પુછીએ, કરીએ વિનંતી કેહેણ; નઉતમ ગ્રંથ નીતી કહો, વિ વિધ વિલાશી વેણ. ગ્રંથ કહયો રખિદાસને, સીંહાસન બત્રીસ; નવે ખંડ નામે લહયો, પ્રસન્ન છે ઉમિયા ઇશ. રામ ચરિત્ર રૂદે ધરયાં, વરણવ્યો રેવા ખંડ; ગંગા કેરા ગુણ ગ્રહયા, ટાળા છે જમ દંડ. નઉતમ ગ્રંથ નવો કહો, ચતુરાઇ તણો ઉપદેશ; પંચ પ્રમાણુ પંડીત કરે, હોરક થો હમેશ. સંસક્રતથી પ્રાકૃત કહો, ખટરસ ભાષા ખ્યાલ; અઢાર પુરાણથી અધીપતી, મહિપ ત જોતાં માલ. શ્લોકહોય સંસક્રતમાં, કરો તેહ કવિત; ગુરજર ભાષા ગુણ ઘણો ચાતુર રીઝે ચી ત, સાબાશ સપુત સલક્ષણા, સાબાશ સહોદર સાથ; સાબાશ પિતુ પરીયા પિતર, સાબાશી જ મણે હાથ. પુરશોતમ ત્યાં પ્રીતથી, દીધો આશીરવાદ; ગ્રંથ કરયો સામળ ભટે, આ ણીને આહાલાદ. છપા. હંશ વાહની હીંતકાર, મેંઢક વાહની સુખ સીમા; મ્રગ વાહન દે માન. કીર વાહન કરય ક્રમો સારદુલ વાહની જેહ; નેહ ઘણો શીર નામો, ઉંદર અશ્વને ક્ષભયે, ગરૂડ વૃષભ છે જેહને, કલ્યાણ કરોડ ક્રપા કરે, સામળ કહે આશિશ એહને. ૯૯

દોહરા—શુક બોહોતેર શિરોમણી, ચતુરાનો ચિત ચાલ, મોહોટાં માણસ મહિપતી; માને તેમાં માલ. ઉત્તરનો પ્રતિ ઉત્તરે, જાર તણો વિજાર; ગુણ અવગુણ ગ્રાહક ઘણા, પંડિત કરે વિચાર, ભાગ્યાનું સાજુ કરે, કલંક કરે અકલંક; કથીરનું કંચન કરે, વાળે આડો અંક. શાહ નરને તસકર કરે, તસકરને કરે શાહ; જળને સ્થાનક સ્થળ કરે, કરે રંકને રાય. બોલ ચો નાખે અગ્ર તે, વાળી નાખે વેર; એક વચનને અમ્રત કરે, જો હોએ આગ્રુ ઝેર. ચઉદ વિધા થી ચોગણી, વિજાર વાત વિવેક પંડીત જન એ પારખે, ન્યાવટ શાહાવટ નેક. ચોપાઇ-પુરવ દિશા પુરંદર ગામ, નૃપતસિંહ રાજાનું નામ; રામરાજ સરીખુ રાજ, અસત અન્યા તન

થો તાજ. હરીચંદ્ર સરીખો હરીજન, કુડ કપટ નવ માને મન. વરણ અઢાર વસે છે વાસ,
તેજ પુંજ પુરણ પ્રકાશ. લક્ષપતી લક્ષો ત્યાં વસે, ધરમ મારગ ઉપર સઉવસે; વિસો શ્રીમાળી
વાણીયો, જઈન ધરમે જુગતે જાગીયો; શ્રીવંત માંહે તે શિરદાર, દિલ મોટે દાખ્યો દાતાર. જી
વ દયા ઉપર બહુ પ્રીત, ન્યાયસાસ્ત્રની રાખે રીત; મહીમા જેનો વાધો ઘણો, વાપાર દેસ દેસાવર
તણો. પુન્યવંતો તે પુન્યપવિત્ર, મહીપ સરખા જેને મીત્ર; અલખત ધરયાં અપરંપાર, દીપેસા દીઠા દા
તાર. માહાલક્ષમી દિઠે મન ઠરે, વ્યાપાર વાહાણવટીનો કરે; સમરધ તેના ઘરમાં ઘણી, લક્ષ
કરોડો કેરો ધણી; અપુત્રવંત અનરગળ ધન, જશવંતો જાણીતો જન. પાંસઠ વર્ષ થયા ત
રત, માનની તેની પામી મરત. વૃધપણે ભાગ્યું ઘરસુત્ર, પેટ નહી પોતાને પુત્ર. છપા.
પુત્ર વિના નહીં મોક્ષ, પુત્ર વિણ મેહેણું મોહોટું; પુત્ર વિના દે દોશ, પુત્ર વિણ જીવત ખો
ટું; પુત્ર વિના પરીવાર, વિશ્વ માંહે નવ વાધે; પુત્ર વિના સંસાર, આથ ગયા કુણ સાધે; અ
રથ ગરથ કુણ ભોગવે, ઘણું દ્રવ્ય પણ ગાંજીઓ; બાળ અવતાર બાળક વિના, વિશ્વ કહે સહુ
વાંઝીયો. દોહરા. વિચાર કરયો વેહેવારીયે, ઘરણી પાખી ઘરસુત્ર; વેલો વંશ વાધે નહીં,
પરગટે ક્યાંથી પુત્ર. છપા. નાર વિના નર રંક, દામણો દિસે દેહે, નાર વિના નર રંક, ગ્ર
હસ્થ ગુણ હીણો ગેહે; નાર વિના નર રંક, ધન્ય નવ ધીરે કોઇ; નાર વિના નર રંક,
જગત જન નિંદે જોઈ; નાર વિના નિરબળપણું, ભોગ કહો શા ભોગવે, અચુત અવગુણ ભાસે
ભરયા, જોખમ ઝાઝુ જોખવે. નાર તે નરનું અંગ, સુખેથી ઇચ્છે શેવા, પુન્યમાં થાય વિભાગ,
લાભ યશ રૂડો લેવા; સ્ત્રીથી હોય સંતાન, ધરમ બુધિતે ધારે; પ્રગટે પુત્ર સપુત્ર, કુળ ઇકોતેર
તારે; શુધ કુળની શામા મળે, સ્વામીને સુખ દે સતી; એમ વિચારયું શેઠીએ, મન મધે ધારી
મતી. પ્રણવા ઉપર પ્રીત, થઇ તે નરને પુરી; કોને પુરી નવ થાય, સહુને રહે અધુરી; આશા
નીર અઘાત. વિશ્વ તે મધ્યે બુડયુ; શાહ રાયને રંક, કરપી કાયરને કુડું; સુરપુર પંડિત સહુ,
ભણ્યા ગણ્યા ભુલા ભમ્યા; આશા રૂપી અરણવ જળે, શામળ કહે તેમાં શમ્યા. ગળે અધીકુ
અંગ, ગળે નારીકાએ નેણ; ગળે મુંડને તુંડ, વિપરીત બોલાએ વેણ; અસ્થિ રૂધિરને માંસ, શકી
નવ ચાલે ચરણે; ધાતુ સરવનો ધ્વંસ, સુણે નહી કુંઠીત કરણે; ઇંદ્રી બાધી અટવરે, આહાર
નીદ્રા છેવટ ગઇ; શામળ કહે ત્રશના ત્રશા, તોય માયા જીતી નહી. દોહરા. શાહાપત પરણ્યો
સુંદરી, જુવંતી જોબન વેશ: પદમની સરખી પ્રેમદા, દાખી બાવે દેશ. બુધ નિધાન વરસ બાર
નો, બેહેંકળા બહુ રૂપ; બહુ પરાક્રમ ચાતુરી, ભામ્યની ભારે ભુપ. હામ કામ મ્રગ લોચની,
સિહલંકી સુજાણ; ગતી મંદ કટી કેસરી, સામુદ્રીક સેંધાણ. પંચ લઘુ પંચ દીરઘછે, પંચ રા
તડા પુર; પંચ ઉન્નત પંચ પાતળાં, નારીમાં બહુ નુર. કેસ સવાગજ કંદ્રપી, માંગ સમારણ
મુલ્ય; વદન પંકજ વરણાગીયું, ત્રીલોતમાને તુલ્ય. નયન ચપળ મહા મીનવત, કરણ પયંતે કે
હેસુ; અમ્રત રસ વૃત ઉચરે, વદને અમ્રતવેણુ. અધર પ્રવાળ ડાડીમ દશન, ચિબુક વારૂ ચેહેન,
શુક ચંચુવત શોભંતી, નાશા ઉજવળ એન. ગ્રીવા પોત કપોત વત, હેળ પત્ર વત પૃષ્ટ; ઉદર
પોયણ પાનવત, શોભાવી ખાણે શ્રેષ્ટ. પયોધર પદમ આકારવત, અમ્રત ફળ રીષ રંગ; કા મખાણ
કટાસીયો, શોભીત શામા સંગ. ગંડસ્થળ કટી કેસરી, જંઘા યુગ્મ રીધ રંભ; કર કરી સુંઢ સ
રીખડા, અબળામાં બહુ અંભ. પાવક વત પગ પાનીયોં, રૂડી રાતી ચોળ; સોળ પ્રમા સંપુરણ
તે, તરૂણી રૂપ અતોલ; જોખ કરે તે જરપતી, તે બેળા આવે તરત; નીરધન નીરમુલ્ય જે
બાપડા, મનોરથ તેના મરત; જર વડે જુવતી જડી, જરનુ જેને જોર; ઘરડો પણ ગાંઠે ગરથથી,

કળાવંત જેમ મોર. છપા—જર ત્યાં જોબન રૂપ, ભુપ વશ જરને જોરે; જર તાં સઘળો જોખ, ટેક તરતીબવત તોરે, જર તે ઉંચ અમીર; જર તે વિદ્યા ભણીઓ; જર તે રૂપ સ્વરૂપ, જર ગુણ સઘળા ગણીઓ; જરને સંગે પરા વશે. જર જોરથી દુખ જશે, શામળ કહે જોરએ જર તણું; જરથી કાજ સઘળાં થશે. દમડા વીના દરીદર, કુળવંત કીંકર કહેવાયે; દીધ વીના સઉ રંક, પતીષ્ટા કર પળાયે; ડાપણ વીનય વીવેક, દામ પાંખી સઉ ડુબ્યા; પેદા ન કરશું દ્રવ્ય શાસ્ત્ર ભણીને ભુલ્યા; સુરસુર ધરડ ધીર નર, બહુ વરણાગી વાકડા, સાંભળ કહે સંસારમાં, દીધ વીના સઉ રાંકડા. ચોપાઇ—શાહાપતિ પરણ્યો તે સતી, તેનું નામ તો પરભાવતી; નર નારીને નઉતમ નેહ, પ્રીતી જેમ બપઇયો મેહ. નરખી હરખે નરનેનાર, વરસે અમ્રત વારંવાર; અળગાં નવ રહે એકે ઘડી, બાંધી પ્રીત અન્યો અન્ય અડી. કંથ કામની કરે કલોલ, શુભ વરષ શામીને શોળ; એક દીવસ એક કઉતક હોય. તેને કળી શકે નહી કોય. પાંચોરા પશ્ચીમનો પાસ, વિજયસિંહને વસતો વાસ; ગરથવંતો તે ગુણીયલ ઘણો, આડતીયો દીપરા તણો. માણે વેપાર અકલ મોટીએ, કાંઇક વાંચો પડયો કોઠીએ; વીમો બુંઢાણો વાટમાં, ઠઠાભખરના ઘાટમાં. વાણોતરે લખ્યો એક લેખ, એ વાતે કંઇ નહી મીન મેખ; કાવ્યું જે અંતરે આવજો, હાથ અક્ષર એના લાવજો. પાંચો બોલે જુઠા બોલ, ઉતરશે આપણું તોલ; એની પાશે લેણું ભારૂં, દસલાખ રૂપીયા તણું. નહી આવોતો થાશે જાન, મોટા જનમાં ઘટશે માન; સાચો જવાબ એને દેઇશું, લેણું તે સઘળું લેઇશું. નહી આવે અક્કલ જ જશે, માથે કરજ સવાયું થશે; જુઠું બોલી મુકરી જાય છે, લેણાનું દેણું થાય છે. આવતાં રખે લગાડો વાર, ઘટશે વેપારીમાં કાર; જુઠા આપણને કેશે લોક, કરવા બેઠા લેણું ફોક. એ કાગળ શેઠે વાંચીઓ, સાચે દીલ પોતે સાંચીયો; જઇએ નહીતો થાશે જાન, રામા ઘેર છે રાંધ્યું ધાન. કોને સોંપી થઇએ નિશંક, કદાપી કાંઇક ચડે કલંક; નારીને સોંપે વણસે નારી, એવી શેઠે વાત વીચારી. પરપુરૂશનો મેળો કરે, ઘરત પાસે જઇ અગ્ની ધરે; ઊંચા નીચા દેખાડે હામ, કરે એહ વ્યભીચારી કામ. પુરૂશને સોંપે પરઠ પાપ, વણસે નારી આપો આપ; ગમે એવો સતવાદી હોય, કામ જીત નવ દીઠો કોય. અગનીથી ઉકળશે ઘ્રત, નરથી નારી વણસે તરત; ગરથવંતો હોયે ગોરડી, કામ તણી બુધ્ધી હીણુ બોરડી. વાટે જાતાં તો મન થાય, રંક રાય સહુ વીણો ખાય; મોટાની કોણ વાતો કરે, મોટાની કોણ હારદ હરે. મોટાનો કોણ લોપે લાજ, મોટાને ઘેર મોટાં કાજ; એમ વિચારી આપો આપ, શેઠે માંડયો પશ્ચા તાપ. ૧૧૧ છપો—સીતા સરખી શુભ રૂપ, રાવણ રણમાં રોળાવ્યો; ઇંદ્રજીત કુંભકર્ણ ચાંચણુત્રત તે ચોળાવ્યો, દ્રોપદી સરખી નાર, સતીપણ સરવે થાપ્યું, અઢારે ક્ષોણી શઇન્ય, કુળ કઉરવનું કાપ્યું; માહા માયા રૂપ એ માન્યની, એટલી મુકે અનરથ થશે. બ્રિચાર કરયો મન વાણિએ, શ્રધ્ધ પણે હાંશી હશે. દોહરા—વાણોતરતો છે વશ, પંડિત પેઢી પ્રધાન; સાચવે સઘળી વસ્તુને, જુવતી ધીરયાથી જ્યાન. છપા.—ઇંદ્રય સરખો અધીપત્ય, ઘેર રાણિ ઇંદ્રાણી; અલ્યા સાથે સંગ, કરતાં ભ્રાંતી નવ આણી; આતુર નર જે ચંદ્ર. રામા ઘેર રોહણી સરખી, તેણે તારા એક વાર; નેહ કરીને નરખી, પાપ પુન્ય પીછયો નહીં; ગુર પત્ની પોતા તણી, ક્ષીણ દેહ શ્રાપે થયો. નક્ષત્ર મંડળમાં જે મણી, એનાથી લક્ષ કોટક ઘોર અંધારે ગયા, કઇયાકયાક શત ભ્રાત; એક ચિતામાં બળીયા, શ્રી કૃષ્ન સરખા દેવ. કુડી કુબજાને કીધી, માન્યની રૂપ મોહોજાળ; જગતમાં જાણો એવી; ભામ્યનીએ સહુ ભોળવ્યા, દેવ ગાંધરવને

દાનવી, શામળ કહે જીત્યા જુવંતિએ, કુણુ માત્ર છે માનવી. ચોપાઇ–વણજ સોંપ્યો વાણોતર હાથ, શામદ રૂડા લિધા સાથ; મેડી દેહી વારૂ વાસીઆ, સેવા કાજ સોંપી દાસીઆ. જુવંતી ને કહે જાશું અમો, આપ તમારૂ રાખો તમો; દિલમાંહે ડાહાપણુ દાખજો, પરીયાનું પાણી રાખજો. લાખીણી વધારો લાજ; કરજો આપણા કુળનાં કાજ. આઠ માસે અમો આવશું, લાખીણી વસ્તુ લાવશું. ઉમદા વસ્ત્ર તણા અંબાર, હીરાને મોતીના હાર; તે સરવે તમારે કાજ, રામા તું ભોગવજે રાજ. દોહરા–પવિત્ર પક્ષિ બે બારણે, બાંધ્યાં બુધી નિધાન; બતરીશ લક્ષણ આગળા,ભારે રાખે ભાન. કળા બુજે તે બોતરી, ચોરાશી આસન ચેત; રાગ વરણનને રાગણી, હરીકથા પર હેત; જનાવર ડાહયાં જાણીયાં, વણીકે કરયો વીચાર; એથી અનરથ થશે નહી, નીસ્ચે સોંપુ નાર. સાંભળ મેના માનની, ડાહાપણ તારૂ દાખ્ય; પરદેશ જઇ આવુ અમો, રામાને સ્થીર રાખ્ય. નીસરવા ના દીયો નારને, મંદીર મુકી પર મહેલ; થોડામાં કહુ છુ ઘણુ,સંક્ષેપ રીતથી સહેલ. સમજાવી શેઠે સારીકા, છાની ગુહે ગુજ; પરાક્રમ જોઇશું તાહરૂ, રામા તારી સુજ. મેના કહે રાખુ માન્યની, નીસરવા નહી દઉ; સત્ય વચન શેઠે કહયાં, શિર ચડાવી લઉ. શાબાશ કહીને શેઠજી, પ્રીતે પોપટ પાસ; આવીને ઉભા રહયા, વદે વાણી વીલાસ. પોપટ પાસે આવીયો, નારી કેરો નાથ; પવીત્ર છો પક્ષી તમો, હેતે ફેરવ્યો હાથ: સાંભળ સુક શોહામણા, સોંપુછુ એક કામ; અમો જાઉ પરદેશમાં, સાચવજો આ ઠામ: શેઠાણી ઘેર એકલાં, શું કહુ વારંવાર; નીસરવા દેશો નહી, ઘર મુકીને બહાર. પરણી છે મેં પ્રેમદા, જુવતી જોબન વેશ; તરૂણી તાહારે આશરે, પરઠુ હું પરદેશ. શામ દામ ભેદે કરી, વનીતા રાખજો વાશ; કલંક ન વાધે કુળમાં, તો તુજને શાબાશ. શુક કહે શુણ શેઠજી, વધ તમારો વાન; શાસ્ત્ર મ ધેપો સાંભળાં, તે ક્રત ધરજો કાન.રામાને રાખી શકે, નથી જનમ્યો કો માય; સુતો મુકે સ્વામીને; જુવતી જારી જાય, મુરખ જાતી હોય માન્યની, પરઠે અવળી પેર, ગુણવંતો ગુણીયલ તજી; જાય ગુણહિણને ઘેર; પંડીત જનને પરહરે, મુરખ સંગાથે મેળ. ખરાબ કરે ખરી વાતને, ખોટો ધારે ખેલ. ઠાકર સાથે ઠગવર, ચાકર શું ચિત ચાય; નિરમળ જળ નારી તજી, નરક કુંડમાં નાહાય. શુક કહે સુણ શેઠીયા, માન્યની મુકે મેહેલ; ચીતા ન કરો ચિતમાં, સદ વિદયાથી સેહેલ. લક્ષમીવર લજ્યા રાખશે, કે રાખે તારૂ લુણ; રેહેશે પુન્ય પરતાપથી, હું કીકર તે'કુણ. જ્યાં સુધી મુજ પ્રાણ છે, ગુણ તાહરા ગાઉં; જાવા નહી દેઉ નારને, લુણ હરામ ન થાઉં. સારૂ કહી તે શેઠજી, ગયો પોતે પરદેશ; મંદિરમાં રહિ માન્યની, વનિતા જોબન વેશ. ખાય પીએ ખુખિ કરે, પ્રીતે ચાવે પાન; દાસ દાશિ દિલ રીઝવે, મન ગમતાં દે માન. એમ કરતાં દિન વહી ગયા, વસંત આવ્યો વેદ; કામાતુર બહુ કામની, ભ્રાંત ન રાખે ભેદ. આહાર બમણો બઇરાં વીરો, લાજ ચોથણી ચાહાય; કામ આઠ ગણો વશે કાં રંક કાં રાય. વીસ ઘણો વસંતમાં, નારીને નરસું નેહ; ભોગ ત્રપ્ત ભાસે નહી, દિલ રીઝે નવ દેહ. રાજા છયે રૂતુ તણો, વસંત કામ કહેવાય; ચતુરાં ચંચળ ચિતની, વનીતા વિહવળ થાય. વીસ ઘણો વસંતમાં, ગરીબ રંકને ઘેર; સત ઘણો શ્રીવંત ઘેર, પ્રીછે પંડિત પેર. ખાન પાન ખુબી કરે, હોંસે પેરે હાર; કામાતુર તે કામની, સજે સોળ શણગાર; કંદરપ સરપ અંગે ડસે, કહે દાસીને દુખ; સ્વામી માહારો સાંભરે, ભેટે ભાગે ભુખ. વાયદો તેતો વહિ ગયો, સ્વામી નાવ્યા શા માટ; કાંઇક સંકટ આકરૂ, કે કાંઇ વસમી વાટ. હાથ જોડી હશી પડી, શુભ બોલો સાહેલ; શેઠાણીજી સાંભળો; ખરી વાતનો ખેલ. જુવતી જોબન વેશમાં, જા

રી ન કરી જોણુ; વાટ ઉઠી તે વેશને, તન અટવાણું તેણુ. પરપુરૂષશું પ્રીતડી, કામ વાસના કીધ; અપરમપાર સુખ સાંભરે, લાવો લાખેણો લીધ. માળાકાર વધુ મળી, લોપાવાને લાજ; નારીને જારી સિખવે, કરવા કુડુ કાજ. ઘણા પ્રકારે પ્રિછવી; કરી કામાતુર કામ્ય; મન ટળ કાવ્યું માન્યની, સેજે નોહોતો સ્વામ. હાથ જોડી હરી પડી, કયમ કરીએ એ કામ; રીત જણાય જો રાવળે, દેહેવટ જાએ દામ; છપો.—નારિ તે નિચ સ્વભાવ, ન રહે પોતાને ઘરમે; નારિ તે નિચ સ્વભાવ, કલંક કહાવે કુળ કરમે; નારિ તે નિચ સ્વભાવ, લાજ મર્યાદ ન પ્રિછે; નારિ તે નિચ સ્વભાવ, અન્ય નર અંતર ઇચ્છે; નિચમાં નિચ તે નારીયો, પરશું જોડે પ્રિતડી; શામળ કહે સ્રિયો સમસ્તને, રૂડી નહીં એ રીતડી. ૧૯૬ ચોપાઇ.—શામ દામને ભેદે ભરી, કામનિને કામાતુર કરી; અતિ મનમાં આણી ઉલ્લાદ, એક વાર જુઓ તે સ્વાદ. લક્ષ વસા તજીને લાજ, કરોડ વસા કરો એ કાજ; શેઠ મંદીર આવે જાહરે, તજજો તે લક્ષણ તાહરે. ૧૯૮ દોહરા. કારજ જાએ કંથનો, લોકમાં જાયે લાજ; પાણી જાય પરીયા તણુ; કયમ કરીએ એ કાજ. દાશી કહે દેવી સુણો, દઇવત મારૂ દાખ્ય; જાણુ પડે એ વાતની, તો સુરજની સાખ્ય. વનિતાએ કીધો વાયદો, વેદ ન ચુકુ વાત; તરૂણી આવુ તુજ કને, રૂડી રોતે રાત. ન્યાલ થઇ તે નારીઓ, અંગે વાધ્યું નુર; ઉલટ માંહે ઉદે થયો, શોભાવંતો સુર. સોળ સજ્યા તે સુંદરી, નાર વધાર્યું નીર; આભુશણ અંગે ઓપતાં, ચરણા ચોળી ચીર. કાજળ કુમકુમ જ્યાં ઘટે, સેંથામાં સિંદુર; બરાસ કસ્તુરી અરગજા, ભોગ સકળ ભરપુર. પુષ્પ હાર કંઠે ધરયા, દરપણમાં જોયો દેહ; અંતરમાં ઉચાટ રહે, પરશું જેને નેહ. બણી ઠણી તે નિસરી, ઉલટ વાધ્યો અંગ; કામાતુર તે કામની, પયોધી પડ્યો પતંગ. શેઠાણીને કહે સારીકા, અંગ સજ્યા શણગાર; કાજળને કુમકુમ કરયાં, ભુવન નથી ભરથાર. સમજી તારૂ શાણપણ, કોણ પુરૂષશું પ્રીત; એ તુજને ઘટતુ નથી, રૂડી નહીં એ રીત. મેના કહે સુણ માનની, વિપરીત એતો વાત; જાઓ કોણ કામે કામની, જારી રમવા જાત. ઘેર નથી તુજ ઘરધણી, શણગાર સજ્યા છે સોળ; અધર્મ કરે છે અતિ ઘણો, મુખ ભરીયાં તંબોળ. સમજી તારી સુજને, જારી કામે જાય; શેઠ મુને સોંપી ગયા, એ અન્યા કેમ થાય. બાળરે લક્ષણ બાળીકા, બાળ તાહર કામ; બણી ઠણીને નિસરયાં, કોણ ધણીને ધામ. બાળ ચતુરાં તુજ ચાતુરી, શોભે નહીં શણગાર; કાંઇક લજ્યા રાખરે, ભુવન નથી ભરથાર. સાચ માનરે માનની, સૂર્ય સાખથી સાચ; નાક છેદાવું તાહરૂ, પુરણ આંગુળ પાંચ. વઢાવુ કાનને ચોટલો, જુવે જેમ બાધુ ગામ; સમજાવુ જો શેઠને, તો મેના મારૂ નામ. રૂડા કુળમાં ઉપની, રૂડા ઘરનો નાર; ગણીકાના જે ગુણ ગ્રહે, નહી તારો વેહેવાર. વાટ ઉઠી તુજ વેશમાં, ભઠ પડ્યો અવતાર; કંથ વિના ઘર કામની, શોભે શા શણગાર. કઠીણ વચન કાને સુણી, દીધી ધશીને દોટ; માનનીએ મેના તણી, મરડી નાંખી કોટ. પાંખો ઝાલી પીતે કરી, ચીરી નાંખી ચાંચ; ખશેડી નાંખી ખાળમાં, અધીક પમાડી આંચ. શામા થઇ તે શોકમાં, પુરણ દુખની પેર; તે દિવશ તો ગઇ નહી, પરમંદીર પર ઘેર. બીજે દિવશે તતપર થઇ, સજ્યા સંપુરણ સોળ; કસ્તુરી કેસર અરગજા, મુખ ભરીયા તંબોળ. જુવતી પોતે જોખમાં, જારી રમવા જાય; અંગ રાગ અતિ ઓપતાં, અળતે રંગ્યા પાય. પોપટ પોતે પ્રીછીયો, મેના બોલંતી બોલ; શેઠાણીનું સતીપણું, તરૂણીનો કીધો તોલ. માન ઉતારૂ તો મરૂ, મોત માથે શીદ લેઉ; શામ દામ ભેદે કરી, જાવા તો નહીં દેઉ. કરી પરીક્ષા પોપટે, મન સમજ્યો મેહેરાણ; આંચ દેખાડું એહને, તો તો પરહુ પ્રાણ. જેહ અતી મેના ત

ણી, તેહુ ગતી મુજ થાય; બળતુ કોણ વારી શકે, જોખ કરંતી જાય. ઉપાય કઇ એક અકલ થી. ગમતી કહુ કાંઇ ગોઠ; રૂદય રામાનું રીઝવું, ચતુરાઈ તણી એ ચોટ. જાય લેતો જુગતુ નહી, વિદ્યામાં ઉઠે વેઠ; કાલ કપેછે મુજને, શાણો સમજુ શેઠ. શુક કહે સુણ સુંદરી, વાર બહુ એક વાત; કહેવી તે ઘટતી નથી, તુતો મારી માત. જોખપણું તે જોબન, તરૂણી તારો તોર; સકળ ગુણ સલક્ષણી, જોબન કેરૂ જોર. શામા તું સમજે નહીં, જાશે વિદ્યાના જોખ; સ જ અવસર છે આ ઘડી, શું ઘેરી રહે સોખ. આજ કાલ તો આવશે, શ્રીવંત આપણો શેઠ; અવસર શાને ચુકીએ, નિરચે કહુછું નેટ. છપો. વણરૂતુ વરસે મેહ, તેથી તો ધાન ન પાકે; માકમ ન મળે પુર. શતરૂ કહો શેણે થાકે; પેહેલી વિશી વિદ્યાય, ભાવ આણી નવ ભણી એક; વૃધપણે વિવેક, શાસ્ત્રનો બોધ ન સુણીયો; ગયો અવસર આવે નહી, નર નારીને તે નડે; મથમ જુઓ ખીછ્યા વિના, વળતા હાથ ઘસવા પડે. દોહરો.—એમ અનેક ચતી કણાં, કહ્યાં કામનીને કેણ; રૂદે રામાનું રીઝવ્યું, વિનયનાં બોલી વેણ. છપા—વિનય થકી વિવેક, રજન સભળામાં શોભે; વિનય થકી વિદ્યાય, સ્થાર થાવર તે થોભે; વિનય તણે વશ લોક, જસ આપે જન ઝાઝા; વિનય તણે વિખવાદ, કરે નહીં રંક કે રાજા; વિનય મોટોછે વિશ્વમાં, વિનય ધર્મ મારગ ધસે; શામળ કહે વિદ્યા વશીકરણ, વિનય માંહે આવી વસે. દોહરા.—શેઠાણીને વશ કરો, વિનય ધરી વિવેક; પ્રભાવતી પાગે નમી, સાચુ બોલી છેક. તાળી દેઇ હેતે હશો, કાંઇ ન રાખી ભ્રાંત; સાચુ કહુછું શુક તને, આપણછું એકાંત. સાંભળ શુક શોહામણા, ખાંતે તારા સમ ખાઉ, જુવંતી સાથે જોખમાં, જારો કામે જાઉ. પોપટ કહે સુખે પરવરો, રૂદીયા સાથે રીઝ; જારી વિજારી વિના, ન મળે સુખનું બીજ. એવાં કામ તો તે કરે, જે ભણે વિજારી વેદ. વિજાર વિના વિખ ઉપજે, ખરે પ્રગટે મન ખેદ. આક્ષાન કહું તે ઉપરે, કરવું વિચારી કામ; સુરસિંહરાયની સુંદરી, નંદા જેતું નામ. અણમાનીતી રાયની, વળી વધાર્યું વેદ; વિજાર વિદ્યાએ વાળીયું, જેહ હળા હળ ઝેર. નંદાયે વિદ્યા કરી, વિજાર વખાણી વેદ; તેહ તેતે તું શીખવું, ભ્રાંતી ટાળુ ભેદ. કર જોડી કહે કામની, સાભળ શુક સુજ વીર; સાગી પેરે શીખવો ધારણ રાખુ ધીર. શણગાર તજીને સુંદરી, ભીનાં પેહેરો વસ્ત્ર; છો ઉપર આશાન કરો, શીખો સાહાપણ વસ્ત્ર. પોપટે જે જે કહ્યું, શુભ બુદ્ધિ સાક્ષાત; વિસ્તાર વડે નંદા તણી, કેહેવા માંડી વાત. ચોપાઇ—પુરવ પંથ તણે વાશીએ, કીકંદા પુરી નગરી કાશીએ; વરણ અઢારે વસેછે લોક, સ્વપ્નામાં નવ ઉપજે શોક. સુરસિંહરાય કરેછે રાજ, અસત્ય અન્યા તન થી તાજ; મહા સુખનો મહિમા માણિયો, તે રાજાને બે રાણિયો; એક માનીતી કોટમ મતી, તે સાચુ શિરોમણી સતી; ઘણી લક્ષમી ઘણાં ઘર સુત્ર, પ્રતાપવંત તેને તો પુત્ર. કનકવતી રાણીનું નામ, વશ કરલેછે બાધુ ગામ, તે માન્યનીથી મહિપત મોય, નંદા સામુ તે નવ જોય. નવી મેહેલ ન પુછે વાત, સ્નેહ કરે નહી નારી સાથ; તે નંદા તો રીશે બળે, કારણ દુખ તેનું કાયમ ઠળે, સુખ ન ભોગવે એકે ઘડી, દુખ સમુદ્રના દ્રાહમાં પડી; સોકય દુખનું દાવાદળ દેહ, અગનીનો શિર વરશે મેહ, કરોડ વાર શું કહીએ કથી, શોકય સમાન દુખ બીજુ નથી; ઘણુ ઘણુ પામે ખેદના, લક્ષ વીંછી કેરી વેદના, લક્ષ કોટીકાં ઝાઝાં ઝેર; શોકય સમાન બીજુ નહીં વેર. છપા—રાજાને એક સાલ, ગામ ફુટઇયો ફુટે; પ્રજાને મહુ સાલ, વાણ વાંકે રાજા લુટે; વ્યાપારી શિર એક સાલ. વશ વટંતર નાંખે; ભરતાર શીર એક સાલ, ભામની બે ભુંડુ ભાખે; મુરખને સાલ વિદ્યા તણું, દુખ ભકારી શોકયનું, સામળ કહે રાણા માનજો, સી

ને સાલ એક શોક્યનું. સ્ત્રી કહે ભલી અનાથ, તેથી તો મોત ભલેર; ભલી હિણાને હાથ, એથી નહીં દુખ અનેર; ભલી વિધવા કે વંઝ, ભલી ગુણકા કે ઘેહેલી; ભલી દરીદ્ર કે દ્રવ્ય; ભલી સોહાગણ સેહેલી; માહા દાવાનળ દુખણી, ચંચળ ચીત પણ ચોકયનું; શામળ કહે શાણા માનજો, સાલ સામાને શોકયનું. દરીદ્રને મોટુ દુખ, મન માન્યું નવ થાએ; કાસદને એક દુખ, નિત વિદેશે જાએ; દુનિયાને એક દુખ, જ્યારે વરસાદ ન વરસે. વંઝાને એક દુખ, તનને કારણ તલસે; કુંવારાને દુખ સ્ત્રી તણું, સરવને દુખ તે ભુખનું; શામળ કહે પાર પીછું નહી, સ્ત્રીને સોકયના દુખનું. અંધાને દુખ આંખ, સારૂ નરતું નવ દેખે; બેહેરાને દુખ કાન, રાગ પુરણ નવ પેખે; રોગીને દુખ રોગ, ભોગ એકે નવ ભાવે. ભીક્ષુકને એક દુખ, નામ ભીખારી કહાવે; એવાં દુખ અનેક છે, પંગાને તો પગ તણું; શામળ કહે સ્ત્રી સરવને, સોકય દાવાનળ દુખ ઘણું. ચોપાઈ-તે શામાને સોકયનું સાલ, વનિતા ઉપર ન ધરે વ્હાલ; તેનું બોલ્યું કોને નવ ગમે, રાંધ્યું રાજાજી ના જમે. એશું હેત ન આણે કોય, તે સામુ દ્રસ્ટે ન હીં જોય; મહિપતીનું જ્યાં ન મળે માન, સ્ત્રી હળવી જેમ પીંપળ પાન. ઘણા ઉપાય કામનીએ કાધ, માન કોણે તેને નવ દીધ; એક દિવશ તેતો નારીએ, જોયુ બેશીને બારીએ; માહા દુખણી થઈને તે રૂએ, અરૂ પરૂ તે જુવતી જુએ. દુખ ડુંગર માથે લેઇને, બેઠી કપાળે કર દેઇને. તળે બેઠોતો પુરો પુજ, તેને મન છે અદકી સુજ; નારી નિસાસા નાખતી, અરે અરે મુખથી ભાખતી. વરતિકે ઊંચુ નીરખીયું, પુરણ દુખ તેનું પરખીયું; સુખસાગર છે તેનું નામ, રેહેતો પોશાલયને ઠામ. કામણ ટુમણ મોટા મર્મ, વશીકરણ વિદ્યાના ધર્મ; મોહન ઊચાટણના મેળ, ખરા હુન્નરના જાણે ખેલ. જગત મોહ પમાડયું જેણ, રામા રોતી દીઠી તેણ; કઉતીક જોવા ઉભો રહ્યો, ધર્મલાભ કામનીને કહ્યો. શું દારૂણ તુજને છે દુખ, ઇશ્વર તારી ભાગે ભુખ; ખરો વરતીક ખાંતે બેઠીએ, તરત તેને તેડયો મેડીએ. માહા મનોહર મોટમ મતી, જસવંતો જાણીતો જતી; માન્યનોએ દિધાં બાહુ માન, હાજર કીધાં ફોફળ પાન. શા માટે રોતાંતાં તમો, એહ દુખતો જાણ્યું અમો; તારે સાચુ બોલી સતી, સાંભળરે જસવંતા જતી. તમને દુખ કહે શું થાય, કેહેતાં દુખ જાગે જો રાય; સોશ અળગુ કરે માહરૂ, કાન નાક છેદે તાહરૂં. દોહરા-વરતિક વળતો બોલિયો, સાંભળ વિનતા વાણ; સત્ય ન કહે મુજ આગળે તો ઇસ્વરની આણ. કોઇ વાત જાણે નહીં, કો ચેતે નહીં લોક; તેહ વાત કોને કહુ, સુકીત મારૂં ફોક. પોશા કર્યા મેં પાંચ સત, અઠમ કર્યા સત આઠ; એકાસનતો એક સત, ભકતામરના પાઠ. વીસ આહાર એંશી કરયા, ચોવીસ આહાર સેંચાર; અગાસન અગીયારસેં બીજાં વરત અપાર. અપવાસ કરયા ખટ માસના, જગરણ કરયાં સત સાત; તરકારી તનથી તજી, સ્કંદમુળ નહીં વાત. જાત્રા કીધી જગન્નાથની, શેતરૂંજાની સાણ; આઠ ચાર આબુ ગયો, વસાઇ ગયો વરવાણ; સમતસીખર મેં સેવીયા, પુજ્યા પારસનાથ; માહાવીરસ્વામી માણીયા, ટાઢો કીધો હાથ; એ સરવે નિષ્ફળ થજો, કરૂં કંઇ તારો વાત, મારણ મોહન વસીકરણ, સઘળે હું વિખ્યાત. રાણી તે રીઝી રૂદે, મેલ્યો મનનો મોડ; અથઇતી માંડી કહી, કરગરતાં કરજોડ. જળને સ્થાને સ્થળ કરે, પવિત્ર પાત્ર એ પુજ્ય; અગમ નિગમ લક્ષણ લહે, સત જન્મની સુઝ. અધિપતિનુ અપમાન છે, સોકય તણુ છે સાલ; કાઢય ભાવટ તું ભવતણી, જો હોએ કાંઈ માલ, પુજ્ય કહે સુણ પ્રેમદા, નિરમળ તાહારૂ નામ; મન માને કેમ તાહરૂ, કેમ થાએ તારૂ કામ. રાણી કહે રૂખી સાંભળો, જો મરે રાણીને રાય; સપુત મરે જો શોકયનો, તો ભવની ભાવટ જાય. ચોથી ચીર રાણી તણો, જે પુરનો પ્રધાન; વસે આરે બઇકુંઠમાં, તો દીધુ જીવતદાન. એક

જીવે ચારમાં, ત્યાં સુધી દેહે દુખ; મરે તોતો ચિંતા ટળે, ભાગે મારી ભુખ. કોલ દીધા છે કોટીવા, સોએક ખાધા સમ; ઈશ્વરની આજ્ઞા કરી, કામ કરો નહો કેમ. મોભી વીરછે માહરો, તેનો થાય અધિકાર; સુખસાગર હું ભોગવું, તો તુ હેયાનો હાર. તમો કહો તો સાંભળું, કહો તે કરીએ કામ; તાહારી દાશી થઈ રહુ, વેચાઉ તાહારે નામ. વરતિક તે વિસ્મય થયો; કયમ થાએ પ્રૌઢુ પાપ; વચન જતે વસુધા જશે, એ પણ અન્યા આપ. પાપને તે પ્રલે કરૂ, વૃત કશી વિવેક; વચન લોપ થયા તણો ઉપાય જડે નહી એક. નિરાસ જો નારી થશે, તો તો અનરથ થાય; વિશ્વાસધાત જન જે કરે, તે નર નરકે જાય.

ચોપાઇ—વિચાર કરી બોલ્યો વરતીયો, નારી નિચ બુધિ નરતીઓ; અધિક અધરમ એ અન્યા આપ, મઉઠુ કરવુ પડશે પાપ; પાટ ધાઓ તો દેવો પડે, સ્ત્રીહત્યા પણ માથે ચડે; બાળહત્યા બેશે આ દીશ, ચોથી પ્રધાન તણી આસીસ. એવડું શું આપોજી તમો, એ પાતિક શૌર લીજે અમો. રાણી કહે વચન તુજ ગયું, વળતુ તે દઈવત શું રહયું; શુભ વાણી બોલ્યો શેવડો, કરજોડી થઇને બેવડો. સાંભળ વનિતા વારૂ વાત, કાલે સરદ પુનમની રાત; કાળીને દેરે આવજો, પંચ પ્રકાર પુજા લાવજો; ખાનપાન ભોજન ભરપુર, લેજો ચોસઠ હાર હજુર. ષોડષ પાત્ર થાપીયુ અમો, મહાપુજા આરંભો તમો; મહાવનમાં જયાં દેહેરૂં હોય, હેરૂ ત્યાં ફરે નહિ કોય. એક એક પ્રહરે પુજન થશે, દુખ તહારૂ સહુ દેવટ જશે; પંચ પ્રકારની પદય ધણી, જાણે બ્રહમ દેશનો ધણી. કે જાણે શિરોમણી શીધ, જે પાસે હોયે નવનિધ; બ્રહમદસાના ભારે ભેદ, વરણ કરી શકે નહી વેદ. જાણે શંકર કે વેદવ્યાસ, કે જાણે એક કાળીદાસ; માયા મંદીર મંછને માંસ, પાત્ર ગ્રહ મુકતાફળ કાસ. ચાર પ્રહરની પુજા ચાર, વિનતા શું કહુ વારંવાર; અરસઠ તિરથ ચોરાશી જયોગ, બ્રહમદશાના સઘળા ભોગ. વનિતા બોલ તારા મન વશા, સાંભળ દેખાડુ બ્રહમદશા. બ્રહમદશા જાણે નહીં જેહ, અન્ય કદાપી કરશે તેહ. રઉરવ નરકે તે નર જશે, કોટી જન્મ તે અંધો થશે; માટે કોઇ ન કરશો પાપ, શામળ કહે સઉ આપોઆપ. બ્રહમ દશા દેખાડુ અમો, શ્રોતાજન સાંભળો તમો.

છપા—તુલ્ય કંચન કથીર, સુખ દુખ સાચુ ને જુઠુ; રાય રંક બે એક, એક તરૂઠયુ, એક રૂઠયુ; શતરૂ મીત્ર સમાન, સમાન દેવ્યા કે દાસી; સમાન અમરત કે વિષ, સમાન કુચ્છિત કે કાસી; સમાન પાષાણને રત્ન પણ, સમાન વસુધા વસુધા વઈકુંઠ વશા; સામળ કહે જન્મે નહી, જે નર જાણે બ્રહમદશા, સમાન અગ્નિને નિર, સમાન વહાલોને વેરી; સમાન કુંજરને કીટ; સમાન મરદને મહેરી. સમાન તટકોને તહાટ, સમાન જરવંતને જોગી; સમાન પાપને પુન્ય. સમાન ભીક્ષુકને ભોગી; બ્રહમવિધા ભારે ઘણી, કરોડવાર શું કહુ કથી; શામળ કહે સંસારમાં, બ્રહમ જાણે તે નર નથી. સાંભળી કોને સુર, ફરસુરામ ફરસોધર; દીઠા અંઇક દાતાર, કરણા સરખા કરૂણાકાર; વિધા વેદશાણગાર, બ્રહમા સરખા બહુ ભાળયા; વાલ્મીક વ્યાસ વસીષ્ટ, પ્રભુ ભજી ભય ટાળયા; નથી દીઠા નથી સાંભળયાં; ભોગવી જેણે બ્રહમદશી, શામળ કહે સ્વરગ સુધી ગતી, વિરલા કો વઇકુંઠ વશા. ચોપાઇ—ચારે તારા પુત્ર મરે, શામા સંકટ તારાં હરે; જરૂર જરૂર કાલે આવજો, કહી વસ્તુ સરવે લાવજો; અરથી ન દોષ મનમાં ગણે, વઇરીતો હણતા નવ હણે; અરથી અંધજ હોયે આપ, અરથી ન ગણે પુન્ય કે પાપ. છપો—અરથી કામી અંધ, અંધ લાલચુ ને લોભી; અંધ સ્વારથી સરવ, અંધ મેલો મન મોભિ. અંધ અદેખો આપ, અંધ ચોરીને ચાડી; અંધ અતિ અહંકાર, કરે વાત જે આડી; અનેક એવાછે આંધળા, કાં નરને કાં નારીયો, શામળ કહે અંતર અંધછે, જે જન ઇછે જાર

રોયો દોહરા-વાયદો કરી વરતીક વહયો, કાલે આવજો રાત્ય; તેતો સોકયની દાસીએ, વાટે સાંભળી વાત; પોતાની રાણીજીને, કહ્યાં કરજોડી કહેણ. ભણકારો મેં ભાળીયો, વાટે જોતાં વેણ. એક વનિતાને વરતીએ, કરતાં કાંઇક વાત; મેં તો એટલુ સાંભળ્યું, દેરે આવજો રાત. રાત્યે રાજા આવીઆ, શામા કેરી સેજ્ય; ભાત ભાતના ભોગ છે, હઈડા સાથે હેજ. રાણિ કહે રાજા સુણો ચતુર વાત કહુ ચોકય, કાળીને દેરે જશે, શેવડો બીજી શોકય. માનશો નહીં મારૂં કહયું, જુવો તેની ચાલ; દેવી દેરે શું નીપજે, આવતી રાતે કાલ. મહિપતી કહે માનું નહીં, વિનતા કેરી વાત; એ રાણિ નવ નિસરે, રણમાં પડતી રાત. રાજા કહે અમે જોઇશું, ચરચા એની ચાલ; જુઠાને દંડ દેઇશું, કૃત જોઈને કાલ. વેગે દિવશ વહી ગયો; પડી રાત ઘમઘોર; જે વેળા જારી નીસરે, કે ચાકર કે ચોર. ખાંડુ ખેડુ કર ધરી, સુર પુર પ્રઢ ધીર; દેવી દેરે તે ગયો, વિર તણો જે વીર. પ્રતિમા પાછળ જઇ રહયો, સુભટ સીરોમણી સુઝ; પાગર્ણ પડદા ઘણા, ઘણું ઠેકાણું ગુઝ. પડદાને વળી પરતમા, દિવા પાછળ દાખ્ય; પોતાની દ્રષ્ટે પડે ભલી સાંભળે ભાખ્ય; રાજા દેખે સરવને તેને નવ દેખે કોય, જુવો ગતી ઇશ્વર તણી, તે ઠામે શું હોય. નિસા ઘટીકા બે થઈ, રાણી ગઇ રણમાંહ્ય; કટાર ધરયો કર વિષે, તેલ ઘણેરૂ તાંય. એટલે ત્યાં વરતીક આવીયો, સંપુટ કીધાં સાર: દિપક જોત દશે દિશા, એક નરને એક નાર. નારી નિરખી નરપતિ, મારૂ નહિં હવડાં આજ; આવ્યા તે કયાં જાય છે, જોઉં શું કરે કાજ. પ્રથમ બેયે ભોજન કરયું, નાહ્યાં નિરમળ નિર; વળતાં તો સરવે સજ્યા, ચરણાં ચોળી ચીર. વામ માર્ગ જે વેદમાં, શીગ્ર શૈવે છે શકત; તે એણે આરંભીયો, થયો ભવાની ભકત. કપટીનું તો ચપટ છે, સાચાને તો સીદ્ધ; રાજાનો તો ધર્મ છે, ક્ષમા તે વેળા કીધ. ખાનપાન ખાધાં ઘણાં, કીધો ભોગ ભરપુર; એક પ્રહર એમ આચરયું, નારીનું જોયું નુર. પુજ્ય કહે સુણ પ્રેમદા, થયો પુરો કમમ; પ્રથમ તો તારા કંથનું, કરયું કાળિએ કામ. ખમણું તેથી બીજીવરાં, પુજા તે પધ્યત પાઠ; સંભોગ કરયા શુભ રીતથી, ઠગ વિદ્યાના ઠાઠ. ચરચા જુવે છે ચતુર નર, જોઉ વહાણે શું થાય; પ્રાજે કરૂ એક પલકમાં, નાસીને કયાં જાય. વરતીક કહે વનીતા સુણો, ગઇ રાત એક પોહોર; કરયું કામ શુભ કાળીકા, રાણીનું આ ઠોર. ત્રીજે પોહોરે ત્રણ ઘણું, હાવભાવ કટાક્ષ; આલિંઘન મરદન અતિ, ભામની ભાત્યની ભાખ્ય. નરપતિ નરખે નારને, વરતિક કેરૂ વ્રત; એક ઘડીમાં બેયને, માંથે આવ્યું મર્ત. શેવડો કહે સુણ સુંદરી, પ્રહર થયારે તર્ણ; કામ થયું જા કુંવરનું, સ્થન સાંભળો કર્ણ. તાહારો ઓરમાઇ દીકરો, લક્ષ વસા એ લેખ; કામ કરયું એ કાળીકા, તેમાં નહી મિનમેખ. ચોથે પોહોરે ચોઘણું, રંગ ભોગને રાગ; હાશ હેત વિનોદથી, લે લાખીણો લાગ. ગુરૂજી કહે સુણ ગોરડી, પ્રોઢો થયો પ્રભાત; પ્રધાનનો પુરણ કરી, વેદ વિધાતા વાત. જો અવળી ગંગા વહે, રવિનો સ્થીર રહે રથ; વચન અમારૂ નહિ ફરે, શુભ વાતે સમરથ. હેતુ જન તારાં આરએ, સત્ય પ્રકારે સુખ; કામ કરયૂં તુજ કાળીકા, ભાગી તારી ભુખ. હોય મનમાં કાંઇ ઓરતો; પ્રોતે પાયે લાગ, આપે તુજને કાલીકા, મન ગમે તે માગ્ય. રાણી બોલ્યાં રીઝમાં, નિરમળ તાહરૂ નામ; અર્થ હતો મુજ જેટલો, તેહ કહાવ્યું કામ. રાજા રાણી પ્રધાન પુત્ર, ગયો ચારનો રોગ; ભાવટ ભાગી ભવતણી, શુભ મળીયો સંજોગ. સંધ્યા અધ સવાર અત્ર, કરી સુખ સાગર દ્રષ્ટ; તેહ ચરીત્ર નર નારના, રાજાએ જોયા દ્રષ્ટ. અધીપતિ થયો અતિ આકળો, સંભાળ્યાં આયુધ અસ્ત્ર; પડદા માંહીથી હાલિયા, પ્રતિમા સહિતે વસ્ત્ર. પોપટ કહે પરભાવતી, રોકાણી સુજાણ; જારી રમતાં જાન છે, બિજારી કરતાં વાણ્ય. રાજા કેમ મુકે જીવતાં, કેમ

માને એની વાત; થયો શતર એ શેવડો, રાણી ભોગવી રાત. શેઠાણી કહે શુક સુણો, ભણું'શા જુઠા ભેદ; નિસ્ચે મારે નારને, વળી વરતીકને વેદ. એમાં વિજારી શી કરે, શતધા સમ એ ખાય; ચાર પોહોર દ્રષ્ટે પડયું, તે કેમ ભુલે રાય. પોપટ કહે પરભાવતી, કહુ વિજારી વાત; આળ પંપાળ એતો કરે, દ્રષ્ટે દીઠુ સાક્ષાત. ચઉદ વિધા ચોસઠ કળા, ભારતના જે ભેદ; શું કરે ખોચાર બાપડા, વિજારી આગળ વેદ. પાણી ભરે પુરાણ સહુ, બત્રીસ લક્ષણ રેહે બાર; વિજાર વિધા સહુથી વડી, ચરિત્ર કરેજે નાર. શેઠાણી કહે સાત દીન, રમવા નહી જઉ રાત; શત પ્રકારે શીખવો, વિજાર તણી એ વાત. ૩૨૨ ચોપાઈ—શુક કહે સાંભળ સુંદરી, મારી વાત જો મનમાં ધરી; અધિપતિએ દીઠો ઉતપાત, પ્રૌઢો તે થયો પરભાત. નિકળું બાહાર ઉગમતે દીશ, છેદુ એ શામાનું શીશ; અર્ધ દાટીને હેતજ હરૂ, પરભાતે પંચ ઇટાળી કરૂં. વરતીકને કરૂ અપમાન, છેદ્ નાક બે કાપુ કાન; એના માત પીતાને ભ્રાત, મારૂ સરવને હું ખ્યાત. ખરો સહુને દેખાડુ ખેલ, પીલાવું ઘાણી કાહાડુ તેલ; હવડાં જો હું કોપ કરૂં, એને મારૂ કે હું મરૂ; એ બે જાણુને હુ છું એક, વિપરીત થાશે વાત વિવેક; જોઉ વહાણુ એ કયાં જાય છે, કરમે લખ્યું તે થાય છે. એમ કહી મુકયો નિરવાસ, પ્રતિમા પાછળ પડદા પાસ; કૃત રાણી તણાં બુજીયો, થર થર થર રાજા ધ્રુજીયો. તે રાણી તો ચેતી મન, જરૂર કોઈ જુવે છે જન; સ્ત્રિ ચરિત્ર રમાડુ આપ, નહિતર મળીયા પુરણ પાપ. સોએ વરશ"તો પુરાં થાય, ઇજત આબરૂ સરવે જાય; અખંડ દેશમાં લજ્યા જશે, પિયર કુટુંબ તો દેવટ થશે. વરતિકને ચેતાવી દીધ, માંથે ભાર પોતાને લીધ; પાછાં સંપુટ કીધાં બાર, નિરભય થઈ રહી તે નાર. કરી સ્નાન સમર્યા શ્રીનાથ, કાળી આગળ જોડયા હાથ; મારી પુજા માનો માત, રંગભોગ રમ્યાં જે રાત. તમો કહયુંતું તે મેં કરયું, તેણે મારૂ કારજ સરયું; જીગ્યો મારો કોટીલો કંથ, જીવી શોક પુન્યવંતી પંથ. જીવ્યો મારો પરતાપીક પુત્ર, જેહ થકી શોભે ઘર સુત્ર; જીગ્યો મારો પુર પ્રધાન, જે થકી હું પામુ માન. ચારે જીગ્યા કારજ થયું, સતીપણું તો મારૂં ગયું; કુળમાં કલંક બેઠુ એ કર્મ, ધોયું મેં હાથેથી ધર્મ. ન કરે ભામની ભુંડી ભાંડ, ન કરે ઘેહેલી ગણિકા રાંડ; ઘણાક પાપથી થઇછું ગર્ક, નિસ્ચે પડવું પડશે નર્ક. સોંપુ શીશ આરીકળ થાઉ, વિમાન બેશી વઇકુંઠ જાઉ; નથી કોઇ અહિયાં છું આપ, તમથી છાનું રહે કેમ પાપ. ચારે જીવાડણ કારણે, આવીછું તારે બારણે; હું મારૂ પ્રકાસુ પાપ, અંબા મળજો આપો આપ.

દોહરા.—આશ્વિન સુદી અષ્ટમી, હું પોઢંતી રાત; તેઅવસર તમે કહયું, પ્રતક્ષ મારી મા માત. રાણિ રાયને દીકરો, ચોથો રાણિનો ભ્રાત; પ્રાણ તજશે તે પુનમે, અધિક થશે ઉતપાત. ભાસ્યુ મુજને જાગતાં, નથી સ્વપ્નું નિરધાર; જરૂર કહયું જીવે નહી, ક્ષણ ન લાગે વાર. લક્ષ કરોડ વિશે વશા; વેદ કહુ છુ વરત, ચાર પ્રહરમાં ચાર જણ; નીસ્ચે પામે મરત. ત્યારે મે તુજને કહયું, નીસ્ચે આણી નેહ; એ ચાર કેમ ઉગરે, પડે કયમ મહારો દેહ. નવરાત્રીના નવ દીશ, કરયાં વરત મેં સાત, ઉગારો એ પુન્યશ્રી, મહોટી કાળી માત. ચોપાઈ—એવુ કહીને જોડયા હાથ, સ્તુતિ કરી તમારી સાથ; રાજા કામ મરે મુજ તાત, પુત્ર શાટે મરે મુજ ભ્રાત; પ્રધાન શાટે મુજ નહાનો વીર, રાણી શાટે મુજ શરીર. એ જીવેને મરીએ અમો, તારે ના કીધી ત્યાં તમો; તમ આગળ મેં કરયો વીચાર, તુછે નોંધારાનો આધાર. કયમ જીવે રાણીને રાય; તેનો કંઇ કહો ઉપાય. તારે તમો કહયુ તાં થકી, બીજો ઉપાય જીવ્યાનો નથી; ચારે જણ જીવ્યાનો કામ, હું જે કહુ તે કરય એ કામ.

દોહરા—જગદંબ તેહ શમીપ કહુ, સાચો છે એ સીધ; વરતીક વડો છે વિસ્વમાં, એ પાસે

નવનીધ. એણે વરત ઘણાં કરયાં, જૈન ધર્મની જાત્ર; અપવાસ કરયા ખટ માસના, પોખ્યા પ્રાણી માત્ર. એ વચ્ચે ઇશ્વર વચ્ચે, અંતર નથી લગાર; હોય ચારે જીવાડવા, તો કર એ શું વહે વાર; એક વરાં એક જીવશે, બીજો બીજી વાર; વારૂ વિઘન બળી જશે, ચાર પ્હોરમાં ચાર. રાજા તો મારો રાજવી, હેતે ઝાલ્યો હાથ; એ મરતાં તો મરૂ, સતી થાઉ તે સાથ. એતો મહારો દિકરો, ઓરમાઇ પણ પુત્ર; રાજ્ય રૂડેરૂ ભોગવે, ઘણું શોભે ઘરસુત્ર. રાણીનો ભાઇ તે મુજ તણો, પુરનો જે પ્રધાન; એથી શોભે મહિપતી, પામે સઘળે માન. એમ વિચારી શેવડો, તેડયો મેં એકાંત; વચને તેને બાંધીયો, ભાગી મનની ભ્રાંત. સુર્ય ચંદ્ર સાખી કરયા, વચમાં આણ્યા ઇશ; એ ચારેને કારણે, ખોળે મુકયું શીશ. તમો કહયું તું કાળીકા, તે મેં કીધુ તર્ત; ચારનું તમ પ્રતાપથી, મોટો નાખ્યું મત. સીધ તણી સીધાઇ ગઇ, વારૂ ગયો વિવેક; પાછો ફરીને તપ કરે, નીરમળ થાવા નેક, વરત સઘળાં વેહેતાં ગયાં, થયુ માહારૂ કાજ; પણ એક સતિપણું ગયુ, ગઇ લાખેણી લાજ. સતિ હું નહી સંખણી, માનવ ન જુવે મુખ; ચાર જીવ્યાં તે સુખ થયું, પણ આ દારૂણ દુખ. અધરમ કરયો અન્યા કરયો, કાયા વટલાવી કામ; ધિકાર હવે જીવ્યા વિશે, રામ રામ શ્રી રામ. માનજો પુજા માહરી, હું ધરમ ધુરંધર ધીશ; પાપ સરવે પરલે કરો, સમરપુ તુજને શીસ. રાય પ્રધાન અવિચળ રહો, સોભાગ્ય વધો એ સોક; કુંવર રૂડો કુશળ રહો, મોતી પુરચા ચોક. કહી ખડગ કોટે વહે, અંબા આગળ આપ; સત રાખજો સતિપણું, પ્રલય કરો સહુ પાપ. રાજા મનમાં રીઝીયો, ઇચ્છુ કુશળ ક્ષેમ; સાબાશ સાબાશ સુંદરી, હૈડું ટાહાડું હેમ. હાંહાંહાં કરી હેતથી, રાજાએ ઝાલ્યો હાથ; તનને મન સોંપીયું, સ્તુતિ કીધી તે સાથ. અજાણ થઇ અચરજ અડયુ, અહીં કયાંથી મહારાજ; હું તો આવીતી જારીએ, કરવા કુડુ કાજ. રાજા ચંચીકુ રીઝીયો, કનકે તોળુ કાય; તેહ પુન્ય પરતાપથી, નારી નિરમળ થાય. નારી કહેરે નાથજી, મારો મુજ આ ઠામ; અન્યા મેં અદકો કરયો, નીચું કીધુ કામ. મહીપ કહે માનુ નહીં, રણમાં આવી તું રાત; એમ ચારેને કારણે, તજે સીદ તારી જાત. ઢોલ મ્રદંગ વજડાવતે, વેરયાં પુષ્પ ચોપાસ; પુન્ય દાન કીધાં ઘણાં, વનીતા આણી વાસ. કુમકુમ પગલાં પાડીયાં, મોતી પુરયા ચોક; કિરતન એનું સાંભળી, સામી આવી સોક. પ્રધાન સહિત પાગે નમ્યા, વળી વડો જે પુત્ર; સરવે વરતાંત માંડી કહ્યાં, શામાના જે સુત્ર. આવરદા જાણ ચારનો, આવી રહ્યાતો આજ; તે જીવાડયા જુવતીએ, કીધુ પરમારથ કાજ. ભઠ અવતાર તે આપણો, કરીએ એનું અપમાન; ધન્ય અવતાર એ નારનો, દીધુ જીવતદાન. અથ ઇતી માંડી કહી, કથા સંભળાવી કરાણ; રાજા શેવક થઇ રહ્યા, વેચાણ થયા જાણ ગણ. પોપટ કહે પ્રભાવતી, માન્યો પાડ ભરપુર; ગુણ વધારયો ગામમાં, નારીનું વાધ્યું નુર. એવું ચરીત્ર જો આવડે, તો જારીએ જાઓ; નહિતર ઘેર બેશી રહો, ગુણ ગોવિંદના ગાઓ. છપો–વડો વાંક સમુદ્ર, ભામ્યનીને મસ્તક ભરીયો; એક વિજાર વચન, આળ પંપાળ તે કરીયો; પાવક પ્રલય પ્રચંડ, બળતોતો જે બાધો; ઓલવી નાંખી આંચ, દારો એક ન દીધો; ત્રિબેક રૂડી વિજારીયે, ત્રોહોપક્ષ તારે તરે; આવડે તેતો ઉગરે, ના જાણે નિશ્ચે મરે. દોહરા–પ્રભાતી પાયે નમી, પ્રીતે જોડયા પાણ્ય, સારી વિદ્યા શિખવી, વેદશાસ્ત્રની વાણ્ય. રાખ્યચસનો સુત રાજવી, અવેર જસવંતો જાત; શામળભટ કવિએ કહી, વિસ્તારીને વાત. શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર સુભ. વેગનપુરમાં વાસ; પીતા પુરૂશોત્તમ તણો, કહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

દોહરા—ગણપતીને આરાધીએ, નિરમળ જાણી નેહ; દુંદાળો દુખ ભંજણો, મોટમ દાત્રા મેહ. સાચી દેવી સારદા, હંસવાહની હેજ; વેણા પુસ્તક ધારણી, તરણી વધતુ તેજ. બિજે દિવસે બાણી ઠણી, શેઠાણી સોહંત; ચાલી ચતુરાં ચમકતી, મન સાથે મોહંત. સુક બોલ્યો સુણ સુંદરી, જુવતી તમે કયાં જાઓ; સાચુ બોલો સલક્ષણી, મારા સમ ખાંતે ખાઓ. પ્રભાવતી કહે પોપટા, શિખી વિદ્યા વેદ; તે કામે હું નીસરી, ભાગ્યા મનના ભેદ. બાકી ન રહી બુદ્ધિમાં, નેક ન રહ્યો નુન્ય; વિજાર વિદ્યા શિખવી, પોપટ તારૂ પુન્ય. શુક કહે શામા સુણો, કરો જરૂરી કામ; રાત રમી ઘેર આવજો, હઈડે રાખો હામ. સાંભળ શુક સોહામણા, ખાંતે તુજ સમ ખાઉ; જુવતી સાથે જોખમાં, જારી રમવા જાઉ, પક્ષી કહે પ્રીછયા અમો, રૂદયા સાથે રીઝ; ચતુરાં ચિતમાં ચેતજે, છે બુદ્ધિનું બીજ. સામળીયા સોની તણી, વિનતાએ કીધુ વરત; તેવી વિદ્યા આવડે, તો તરૂણી જાજો તરત. શામકુંવરી સોનારણે, ચારૂ કરયું ચરીત્ર; શુદ્ધ પ્રકારે શીખજો, વિદ્યા એહ વિચીત્ર. પગ ખેંચી રહી પ્રેમદા, એતો વિપરીત વાત; સમજાવો શુક મુજને, ભાવ ધરીને ભ્રાંત. કોણ છે સોની સામળો, કોણ સોનારણ શામ; કોણ સાથે સોખત કરી, શાં શાં કીધાં કામ. જાઉંછે જારી કારણે, આડુ આવે આંક; આલે નહી વણ ચાતુરી, વિજાર વિના તો વાંક. શામા કહે મુને શિખવે, તો ગુણ તાહરા ગાઉ; ભાવે એ વિદ્યા ભણુ, જરૂર કાલે હું જાઉ; તજ તું સોળે સુંદરી, ટાહાડે નીરે નાઓ; ભીને વસ્ત્રે ભામ્યની, ખાંતેથી સમ ખાઓ. આજ રાત અહીંયાં રહો, કામે જાજો કાલ; સારી વાતો શિખવું, એહ વચન તું આલ. પોપટે જે જે કહયું, તે તે કીધુ કામ; શુક સંભળાવે વારતા, નાર ચરીત્રે નામ. ચોપાઈ—શાહાપુર ગામે સોની સાર, અલખત તેને અપરમપાર; પ્રેમદા ઉપર પુરી પ્રીત, ચાલે મુરખ ઊંધી રીત. એક ઘડી સુની નવ રહે, કામ્યની કામ્યની કેડે કહે. ગુણવંતિ ઘણુ ગોરડી, રાખે એકાંતે ઓરડી; તાળુ દેઇ રાખે ઘરમાંય, ધીરે નહીં કામ્યનીને કયાંય; જમવા રમવા કે પિયર ઘેર, ઘડી સુની નવ મુકે ઘેર. વેચાથી મંગાવે નિર, અધિકુ આણે એહ અધીર; કરવા નવદે કોઇશું વાત, એમ રક્ષા કરે દિન રાત. માનની કહે સાંભળરે મુઢ, પાપી મુર્ખ દિસે પ્રૌઢ. બંધીખાને રાખે મુને, તેહ ઘટે નહીં સ્વામી તુને. સાચી વાત તુજ આગળ કહુ, તારી રાખી હું નહીં રહું; રહુ તે મારે આપો આપ, જાણુંછું જે લાગે પાપ. લાજે તાતને લાજે માત, લાજે મુસાળને લાજે ભ્રાત; લાજે કુળને લાજે રૂપ, માટે આપ રાખુછું ચુપ. તારી રાખી હું નહી રહુ, તારા સમજો સાચુ કહુ; ન કરૂ જાર પરમેશ્વર પ્રીત, ન કરૂ જાર તે રૂડી રીત. ન કરૂ જાર જે લાગે પાપ, ન કરૂ જાર જે જાએ આપ; ન કરૂ જાર પરોયાં લાજતે, કહેતો કરૂ નોબત વાજતે. તુજ પાસે તેડાવુ કંથ, તુજ પાસે વળાવુ પંથ; તુજ પાસે જમાડુ જાર, તુજ પાસે ઉપડાવું ભાર. તુજ પાસે જોડાવું હાથ, દેખે જયમ તારા સજન સાથ; નરની રાખી નારી નવ રહે, કોક શાસ્ત્રમાં એવુ કહે. તારે સોની બોલ્યો વાણ, સાંભળ સામા ચતુર સુજાણ; તારૂ જોરતો કરજે તું, ઘડોસુ ની નહી મુકુ હું. ઘટમાં વાત એ રીતે ઘડી, વળતી વાત વિસારે પડી; એમ કરતાં દીન વિત્યા ઘણા, તોલ ન જાણ્યા તરૂણી તણા. એક દીન કોઇ ડોશી આવીયાં, ગદિયાણા વીસ રૂપ્રુ લાવીયા, ઘરડી ડોશો થરથર ધ્રુજતી; આંખે તે થોડુ સુજતી, થોડુ થોડુ સાંભળે કર્ણ, મંદ મંદ ચલાવે ચર્ણ, સોની ઘેર આવીને રહે, કારજ પોતાનું કહે. આવો મારી પુત્રી ને પુત્ર, શોભાવ્યું બાધુ ઘરસુત્ર; કલ્લાં આકેરાં કરી આપ, મારા માલપ્રમાણે માપ, તાહારી મેહેનત માગી લે, રૂડો ઘાટ ઘડીને દે; તે ડોસી તે પાસે ઠરી, કરામત સોનીએ કરી; બેઠી ડોશી જ્યાં ઘરમાં નાર, ઘડે ઘાટ બેઠો તે બાહાર, રૂપ્રુ નવ ચોરાયું દેખ, બેઠી ડોશી દાવે દેખ, સોની ફેરો એ

હુ બનાવ; ચોરે નહીંતો આવે તાવ; ચોરે નહીંતો થાય ચિતભર્મ, એ સોનીના કુળનો ધર્મ; તસ્કર જાત સોનીની ઘણી, કોકીલથી એ બમણી ભણી; સોની શા છે જેનું નામ, કરે ઝાઝાં તસ્કરનાં કામ; ન ગણે બ્રાહ્મણ ન ગણે ભાટ, ન જુવે માત ભગનીનો ખાટ; ન ઓળખે એ ધર્મ કે ધર્મ, નહિ સોનીને નયણે શર્મ; પ્રથમ તો સહુકોનું હરે, વળતો ખાય કે પુન્યજ કરે; એ સોનીના કુળનો ધરમ, કરે અહર્નિશ એવાં કરમ. છપો.–કોકીલ, જાતનો ચોર, તે લે ખાતર પાડીને; ચુગલી એ પણ ચોર, લે કરી માંડીને; વણિક જાતનો ચોર, લે મરડી ડાંડીને; કૃષી જાત પણ ચોર, લે ખેતિ માંડીને; કિસબ ચોર કાંઇ કોટીધા, અપરમપાર અપાર છે એ દિવશે સહુ દેખતા, પણ સાચો ચોર સોનાર છે. દોહરા–જગનનાથની અંગુળી, કાપી લીધી કાય; જગતમાં એ જાણવો, તસ્કર સહુનો રાય. ડોશીને કહે ડાહયો થઇ, સાંભળો મારી વાત; બેસો ઘરમાં ઘરૂણી કને, કહો વિગતની વાત. હુંધ આવે તમને ઘણી, વાંસો ફાટે વરત; ઓરડામાં નારી એકલી, ત્યાં બેસારી તરત. ચિત રૂપુ ચોરયા તણું, મોકલી મંદીર માંય. વાતો કરવા વિનતા ગઇ, તરૂણી બેઠી ત્યાંય. અરસપરસ અધિક કરી, વીગત કેરી વાત; એક ઘડી ધિરે નહીં, એતો માહા ઉતપાત. જન્મ તણી જરા તણી, પીછવી સઘળી પેર; ખાવું પીવું ખેલવું, પણ બંધનમાં વેર; ડોશી કહે દુખ નવ ધરો, લાભ તણો જસ લેઉ; બંધીખાને બાંધીયાં, તે મુકાવી દઉ. રાત પટી રૂપા તણા, કલાં કોડે કીધ; ચાર ગદીયાણા ચોરીને, ડોસી કરમાં દીધં. ડોસી કહે સુણ દીકરા, વાત કહુ એક સાચ, સોનુમેં ઘરમાં સાંટીયુ,ગદીયાણાં સેં પાંચ. તેના ઘાટ ઘડાવવા, આભુશણ રૂડા અંગ; ધીરતા મન નથી ચાલતું, તો કમમ રહે એ રંગ. ઘરમાં માલ બીજો ઘણો, ભરયો પટારો પેર; તે સુનો કયમ મુકીએ. માણસ નહી મુજ ઘેર. પર શોની કહે માતા સુણો, હું નાહી ઠગનો ઠાઠ; આભુષણ ઓપાવતાં, દિવસ થશેજી આઠ. ત્યાં સુધી મુજ મંદિરે, રમો જમો ગુણ ગાઓ; ઘરેણાં ઘડી આપિએ, જરૂર લેઇને જાઓ. પટારે તારે ભેદ છે, તે મુકો મુજ શિરા; અમો નહી ઉઘાડીએ, ભુજ મુજ વચે ઇરા. રામદવાઇ દશ વરાં, સુર્ય ચંદ્રની સાખ્ય; પેટી નહી ઉઘાડીએ, કાળજડુ સ્થીર રાખ્ય. તરૂણી કહે તું આવજે, પરમ દહાડે પ્રભાત; કો આગળ રખે કરે, એ વિસ્તારો વાત.

ચોપાઇ–રીઝે ભકત દેખી શ્રિરામ, રીજે લોભી દેખી દામ; રીજે છે નેસતી ધંનિ ગાડુવે, રીઝે વિપ્ર દેખી લાડવે. રીઝે પંડિત દેખી પાઠ, રીઝે ઠગ કાંઇ દેખી ઠાઠ. રીજે ગુણકા દેખી ગર્થ, રીઝે જેને જેવો અરથ; રીઝે કાષ્ટ દેખી સુતાર, રીઝે ટાકણુ લઇ ઉતાર; રીઝે ખાતર પાડી ચોર, કળા માંડતા રીઝે મોર. રીઝે કવીતા કરતો કવિ, રીઝે વાત સુણતાં સહુ નવી. જુવતી દેખી રીઝે જાર, સોનુ દેખી રીઝે સોનાર; દઇ દલાસો ડોસી ગઇ, તે પોતાને કામે થઇ; એક પાડોસી પોતા તણો, લંડ હરામી ડાહયો ઘણો. તે સંગાથે મેલ્યો ઠાઠ, રહેજો પટારે દિન આઠ; ખવરાવુ પીવરાવું ઘણુ, તોલ દેખાડુ તરૂણી તણું; નહી આવવા દઊં કોની આંચ. સમ ખાધાથી માન્યુ સાચ. પરભાત સમે સોની ઉઠીયો, જેમ ગજ મદગળ છુટીયો. આવ્યો બાઇ તણે બારણે, કુડે હેમ લેવા કારણે; મુકયો પાટ અગોચર ઠાર, સોની બેઠો તેણીવાર. ડોસીને સમજાવી પેર, માથે મુકી લાવ્યો ઘેર; કહી ઘરમાં નારીને વાત, જોજો એહ ન કરશો ખ્યાત. પટારા પાસે બેશી રહો, કામ કાજ તે મુજને કહો; કરવા માંડયું સોનીએ કામ, તેનું કોઈ ન જાણે નામ. કાચુ કોરૂ સુખડુ ખાય, પાણી બેઠાં બેઠાં પાય; સોની ઘાટ પોતાનો ઘડે, જાણે સોનું રૂપુ જડે. પેટી ઉઘાડતાં શાની વાર, કાઢયો જુવતીએ તે જાર; રાતો તાતો માતો ઘણું, હૃદય રીઝીયું તે રામા તણું. ખાય પિયેને ખુણી કરે, એક એકને દેખી દીલ ઠરે;

આઠ દિવસમાં આઠે યામ, અહર નિશાએ કીધું કામ. સોની બાહાર આગાસે સુવે, જાર છે ઠો જુવતીને જુએ; રમે રમત સારાં સોગટાં, સુવે સેજ આપે એકઠાં. એકે વાતની ન રહી સુન્ય, કોઇ જનમનું પ્રગટયું પુન; સ્ત્રિને જોબન છે ભરપુર, નરના જોગથી વાધ્યું નુર. ૭૨.

દોહરા–આઠમે દીન અરણોદએ, બોલ્યો શુભ સોનાર; બાઇ પોચાડી દેઉ હું, મુકો મુજ શીર ભાર. આ ઘરેણું તાહરૂં, આ સઉ તારો માલ; આપ મજુરી માહરી, તો તેં કીધાં ના હાલ. બેઉ જણીએ બળ કરી, મુકયો સોની શીશ; ડોશીને ઘેર લાવિયો, આપ ઉગમતે દીશ; તાળામાં ઘાલી તારૂણી, પરઠેલી શુભ પ્રીત; સોની કાંઇ જાણે નહીં, રામા કેરી રીત. પાછળ ભુણે પછીતિયે, સહુથી છાનો છેક; ઉતારયો એકાંતમાં, શામા સોની એક. ઉતારયો અવનીપરે, અથડાયો અપાર; વાગ્યુ તે થઇ વેદના, અરે કીધું એકવાર, તે સોનીએ સાંભળ્યું, પડી મન બ્રાંત; ઉતાવળો થઇ આવીયો, આપ ઘેર એકાંત. સાચુ કહેરે સુંદરી, મન માન્યાં દેઉ માન; પટારે કુણ બોલીયું, મેં સાંભળીયું કાન. સાદ કોનો મેં સાંભળ્યો, અરે કહયું તે આજ; મારા સમ સાચુ કહો, લેશ ધરો માં લાજ. આમે મેંતો જાણીયો, કોઇક પુરૂષ પ્રચંડ; જુઠૂ બોલે જાણજો, દેશું તુજને દંડ. વાંક ગુનો બક્ષુ તુને, સાચી બોલે વાત; નહીંતો હું હાથે હણું, છેદુ કાનને નાક. ચોપાઇ– ધણીયાણી કહે સાંભળ ધણી, વાત કહુ તુજને શી ઘણી; તાળામાં મુને ઘાલી જતા, રળીઆત તમારા મનમાં થતા. મરદામી તો ઘણી ભાખતા, અહંકાર રૂદે રાખતા, કેટલીક વાત કહી કરજોડ, વળી તમસુ પાડી હોડ. રાખો તમારી નહી રહુ, સત વચન એ સાચુ કહુ; તમ પાસે તેડાવુ જાર, તમ પાસે ઉપડાવુ ભાર. સેજ તે તમારી પાથરે, તમને સુવારૂ સાથરે. તોએ તમે ન માની વાત, અધિર ઘણુ તમારૂ જાત. કહયુ તે થવાય એવાં થજો, તેડાવજો કે તમે જજો; તેનો મેં રાખ્યો કાયદો, ડોસી સાથ કરયો વાયદો. સીસ પટારો તું લાવીયો, તેમાં કોઇ પુરૂષ આવીયો; મહાપ્રચંડ તે નરૂપનુ નુર, સાચો નર સંગ્રામે સુર; મનોહર સહુને અચરજ અડે, કામ વાસના પુરી પડે. તારા લોભે તું ચુકીઓ, સેજ સમીપે તેં મુકીયો; તે નરને મેં કાઢયો બહાર, થયાં એકઠાં નરને નાર; તે ભેગી હુ બેશી જમી, આઠ દીવસ હુ રંગે રમી. શુભ પ્રકારે મળયો સંજોગ, ભોગવિયાછે રૂડા ભોગ; સાત દીવસ રહ્યાં તાં મઉન, પુરવ જનમનુ પ્રગટયુ પુન. તું ધરતો તારા ધ્યાનમાં, અમે તો અમારા તાનમાં; થયા આઠ કરતાં દીશ, તમો પટારો લીધો શીશ; ઘર સુધી પહોચાડો તમો, એતો સાચુ બોલ્યાં અમો; વચન કહુછુ તેતો વેદ, એ વાતે નહી ભ્રાંતિ ભેદ. દોહરો–સાચુ માનુ સોનીએ, કરમાં ગ્રહયો કટાર; મારવા માંડી કોપથી, ભામ્યનીને ભરતાર. સાબાસ સાબાસ સલક્ષણી શુ બોલી મુજ સાથ; ન હોય કદિ રાકડો, જોજે મહારા હાથ; સીસ છેદુ નહી તાહરૂ, તો અંબાની આણ, મારે મોઢે માનીયું, વિપરીત બોલી વાણ. કહેતાં તો કહેવાઇ ગયું, વિત્યુ તે વરત્ન, સવળાનુ અવળુ થયુ, માથે આવ્યુ મરત. પોપટ કહે પ્રભાવતી, ચતુરા ચતુર સુજાણ; કેઈ રીતે સાચી પડે, સી રીતે બચે પ્રાણ. એ રામા શી રીતે ઉગરે, શી વિસ્તારે વાત; કયમ અવળુ સવળુ પડે, કયમ કરતો રહે ઘાત. કરતાં પાપતો સહેલછે; ભોગવવાં બહુ ભરાંત. જો જાણો તો કહો મુને, આપણ છું એકાંત. કાહાડી કટારી કંથડે, ભ્રાંત નથી કાંઇ ભેદ; અકલ હોયતો ઉગરે, વિદ્યા બિજારી વેદ. પોપટને કહે પ્રભાવતી, વિઘન વળે નહિ વર્ત; નિશ્ચે મારે નારને, માંથે આવ્યું મરત. શુક કહે સુણ સુંદરી, જુઓ બિજારી વેદ; સારી પેરે શીખવું, ભાંગે તમારો ભેદ. એક વિદ્યા કિધી અતી, રામા ચરિત્રની રીત; પતિ પાગ્ય પડાવીયો, પુરણ આણી પ્રીત. મુકાવી તાળાં કુંચીયો, મુક્યાં ઉઘાડાં દ્વાર; કર જોડાવ્યા કંથને, ભામનિયે રા

ખ્યો ભાર. પાયે લાગી પ્રભાવતી, શિખવ વિદ્યા એહ, પછે કામ એવાં કરૂં દુધે વુઠે મેહ.

ચોપાઇ—શુક કહે સુણ વિનતા વાત, રામા ઘેર રહો એક રાત; વિનતાને મન વાણી વશી, હેત પ્રિત ઘણુંથી હશી. શુક કહે સાંભળ કામની, ભોળી થઇ ગઈ તે ભામની; મારે કંથ કટારી જેમ, ભલે ભલે મુખ બોલી તેમ. વાત દુખની મનમાં વશી, ખડ ખડ ખટ હેતેથી હશી; તાલી લે સ્વામી મુજ સાથ, હેત પ્રીતથી આલ્યો હાથ; કેવા તમને છેતરી લીધ, કેવી વાત બનાળી કીધ; મુરખ સાચુ માન્યુ તમો, એવાં કામ કેમ કરીએ અમો. કંઠે વાહયો હેતથી હાથ, શામા બોલી સ્વામી સાથ; અરે મુરખ કેમ મારે મુને, મ્રત્યુથી ઉગારયો તુને; તુજ ઉપર કોપ્યાતા દઇવ, જરૂરપણે જતોતો જીવ; તેતો નલમ હુતો જક્ષ, તુજને કરતોતો તે ભક્ષ. તે કહે સોનીને ભક્ષજ કરૂં, વળતો હુંતો તુજને વરૂ; રાણિ કરીને રાખુ ઘેર, પાપી એવી કરતો પેર. મેં જાણ્યું એ નિશ્ચે હણે, પાપ પુન્ય રૂદે નહી ગણે; મેં તે સાથે પ્રીતી કરી, ઘાલ્યો પટારે છેતરી. પ્રથમ પટારે પેસો તમો, વળતી સંભોગ કરશું અમો; લોભાણો પેઠો તે માંહ, મેંતો તાળું દીધું ત્યાંહ. મુવો હશે કે વળતો મરે, આપણને પાપી શું કરે; પેટી સાથે એ આવીયો, તું તારે માંથે લાવીયો. દોહરા—સોનીને સમજાવીયો, વાત કરીને વેદ; એટલે આવી ડોસલી, ભાગવા મનનો ભેદ. સોની તું શાણો ઘણો, કુડી તારી કામ્ય; મુજ ઘેર મડદું મુકીયું, તેનું તે શું નામ. પુરૂષ કોણ પટારીએ, મારી ઘાલ્યો મુઢ; મુકયો મંદિર માહરે, પ્રાક્રમ કીધું પઉઢ. રાય રંક કે રાજવી, શાહ સુબો સુલતાન; એતો કહેછે જક્ષછું, એનું તે શું નામ. એક ઘડીમાં જીવતો, દેખું એનો દેહ; પળ એકે મડદું થઇ, પડયો રહે છે તેહ. સાચું માન્યું સોનીયે, જાણશે બાધુ ગામ; શુળી દેશે દેશપત્ય, થાશે વિપરીત કામ. સાચુ માની સરવથી, સ્રીને લાગ્યો પાગ; દામ આપ્યો કાંઈ ડોશીને, ઓલવી એની આગ; ડોશી કહે સુણ દીકરા. મેં કિધુ પુરણ કામ; ભુમી ખાણીને દાટતાં, વિપરિત થયું તે ઠામ. ભડ ભડ ભડ ભુડકો થયો, ઉડી ગયો આકાશ; એતો કઉતક કારમું, કરત આપણો નાશ. ચોપઇ—કદાચ જો એ રેહેતો જક્ષ, તો આપણને કરતો ભક્ષ; અરે બાઈ એ ભાવટ ગઇ, કહે સોની મુજ શાતા થઈ. તમો પ્રાણ તણા આધાર, તમો મારા હઇડાના હાર; નારીને બહુ દીધાં માન, હજાર કીધાં ફોફળ પાન. અધિરપણુ તે નરનું ગયું, કારજ તે નારીનું થયું; આણી ચુકયો શું પ્રાણ જ હરે, સંસય મનના મનમાં ઠરે. દોહરા—સોની જાત શાણો ઘણું, મુરખ કરયો તે મેળ; વિજાર વિદયા વિખાણુ તે, ખરો દેખાડયો ખેલ. એવાં ચિન્હ ચતુરાઇનાં, વિવિધ વાત વિલાસ; કથા બે પુરણ થઇ, કહે કવિ સામળદાસ. પંડિતજન કરશે પારખું, સુણશે સાંજ સવેર; ગ્રંથ રચ્યાવ્યો ગુણનિધિ, જશવંત નર ઝવેર. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરનાર; સામળભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

——:o:——

વારતા ૪ થી.

દોહરા—દુંદાળો દુખભંજનો, વપુએ જોબન વેશ; ઉમા અંગથી ઉપન્યો, ગઉરી નંદ ગણેશ. શુભ સંવાદ શુક બ્હોતેરી, વિદયા વિવેક વર વાણ; પ્રેમી જનને પ્રીય છે, ભરી અમ્રત રસ ખાણ. તારુણી તે ત્રીજે દિવસ, જારી રમવા જાય; આવી પોપટ પાંજરે, ચતુર પુરૂષને ચાહ. આખાશ આખાશ સુંદરી, જોખ જારિએ જાઓ; સંસાર તણું સુખ ભોગવો, લ્યો લાખેણો લાહો. કદાચિત કહી સંકટ પડે, વાંકુ આવે વેદ; તો ત્યાં ચતુરાઇ કેળવો, ભણજો રૂડા ભેદ. ધન્ય ધના સુતારને કિધું જેવું કામ, કષ્ટ પડે તેવું કરો તો તો થાએ નામ. પગ ખેંચી રહી

પેમદા, પુરણ કહો એ વાત; ધનો સુતાર તે કોણછે, કેમ જુવતીની જાત. જાર વિદ્યા કેવી કરી, કરશુ વિજારી વર્ત; આદય અંત થાંડી કહો, મોડ્યુ જેણે મર્ત. શોભીતા તજ સુંદરી, સ્નેહ સજયા છે સોળ; તજ કડકડતા કાપડાં, તજ તાતાં તંબોળ; ભિને વસતરે ભાવથી, અધિક કરે જો અરજ. તો તે વિધા શીખવુ, જો હોય ગુણની ગરજ. જેવુ કહયુ તેવુ કરશુ; સાંભળવા શુભ વાત; સુક કહે સુણ સુંદરી, રહે આજુની રાત. પુરણ ગામ પુનાદરૂ, નારાયણ નરપતુ નામ; વરણ અઢાર વાસો વસે, ગુણવંત રૂડુ ગામ. ધનો સુતાર એક ધનપતિ, પ્રધમ તેહનો વેશ; દાતાર વડો દાહાપણે, નામના બાવે દેશ; પોતે પાંસઠ વરષનો, અપુત્રવંતો એહ. પંદર વરસની પરેમદા, દિવ્યરૂપીછે દેહ; ત્રીજી વારની તારૂણી, કુંવર પામવા કીધ, પ્રીત પરસપરે ઘણી, વઈભવ ઘેર વિધવિધ. પોળ એકમાં પિત્રાઇના, વાંસવસે ઘર વીસ; સરદાર ધેનો શીરોમણી, ભોગવે ભોગ નિરાદીશ, વચન કોઇ લોપે નહી, જીવે તેથી જન; સગાં ઓશિયાળાં તેહનાં, મોટામ પદવી મન. રામા ઘેર સલક્ષણી, વિભોચારી વરત વેશ; અરસપરસ જાણે સહુ, દહાપણ બાબો દેશ. નીંદા સહુ પુંઠે કરે, કંથ ન પીછે પેર; હરખ હેત હઈડે ધરે, ઘરૂણી ઉપરે ઘેર. એક દિવસ એક મિત્ર જન, ધનાને મળયો એકાંત; અથ ઇતિ માંડી કહી, ભાગી મનની ભરાંત. નિત નિત એ જારી રમે, વિનતા વિસ્વ વિખ્યાત; તમ આગળ કો નવ કહે, વિસતારીને વાત. નીંદા કરે નરનાર સહુ, તમને કોઈ ન કહે; હાકી પોકારી હુ કહુ, લક્ષણ હોય તો લહે. સુતાર તે સમજી ગયો, આળસ મોટી ઉદ; કેમ માનુ એનુ કહયું, જોઉ સાચુ કે જુઠ. શું જાણુ શા માટે કહે, વીપરીત મોટી વાચ; કાને સુણ્યુ ન માનીયે, નજરે જોયુ સાચ. સહસા કામ ન કીજીએ, રૂડી કે ભુંડી રીત; ઘર સુત્ર કેમ ભાગીએ, પરહરીએ કેમ પ્રીત. રાત સમે રામા કને, વાતે બેઠો વશ; સમજાવી તે સુંદરી, પોતે આપ પ્રસંશ. વહાણે કીધો છે વાયદો, રાયનો ઘડવો રથ; સરપાવ લઇશું શોભિતા, જરશે જાજો ગર્થ. ગામ કોસ આઠેક છે, દિવસ થશે ત્યાં આઠ; સુંપો આવીશ સુતારને, ઠિક બનાવી ઠાઠ. નારી કહે એતો નહીં, નયણે ભરીયાં નિર; આઠ દિવશ રહુ એકલી, તો પડે મુજ શારીર. ખાવુ પિવુ નવ ગમે, કષ્ટ પડે મુજ કાય; પીઉ વિજોગે પલકમાં, ઘડી વરસ સો થાય. નયણે નીંદ આવે નહી, સજુ નહી સણગાર; અન્ન ઉદક ભાવે નહી, ભુવન વિના ભરતાર. મરવુ રૂડુ કે માનની, ધણી વિયોગે ધેણ; એવા સ્હેસે સાહસ્રધા, કામની બોલી કેણ. રમવુ જમવુ રીજવુ, હસવુ હરખવુ હેત; તેહ તજુ હું તમ વિના, અંગાર ઓર સમેત. પાણી ના ભાવે પતી વિના, આરોગુ કેમ અંન; નીંદરા નાવે નાથ વિણ, તારૂણી તજશે તન. સુતાર કહે સુણ સુંદરી, સત્ય વચન એ સહાય; જે તે રીતે કાઢજો, પરેમદા દિવસ પાંચ; રોઇ ઘણુ રામા રૂદે, નીર ચલાવ્યાં નેણ; ગદ ગદ કંઠે ગળી ગઈ, વદને ન બોલે વેણ. સમખાઇ સંતોખીયાં, હેતે વાહયા હાથ; જરૂરપણે જાવુ ઘટે, સોબત રૂડો સાથ. વાંસલોને વાણી વેઝણુ, કરવત સારટી લીધ; ધનાદેને મુકી ધને, કીધુ કારજ સીધ્ર. બૈયર કહે ભલા ગઈ, છાની કરતા રીતઃ કલોલ કરીશ કરારરાં, પાંચ દિવસ તો મિત. જુવો નારી મોઢે કરયા, કાલાવાલા કોડ; આવસાને એ આદર્યું, જારી હાંકી જોડ. પોહોર રહયો જયાં પાછલો, કોરા લીધા કુંભ. તોય લેવા તળાવ ગઈ, રૂદે રીઝયો રંભ. પછીત પાછળ પતી રહયો; પેઠો પરઠી પેર; સુતો સેજ તળે જઈ. ગુહ્ય પોતાને ઘેર, નીર ભરે નારી જહાં; નર એક રૂડો દીઠ. નિરખ્યો નરપતિ સારખો અવર ન પરથી પીઠ, કુળવંતો વાહાલો નહી; નહિ પંડિત કે સુર એક વ્હાલો જે ચિત વશો, અથવા જેમાં નુર. સાન કરી સમજાવીયો, રહોજી મારે ઘેર; રમો જમો સાજી રહો, ક

રોજી મુજ પર મેર, પંથી કહે સુણ પ્રેમદા, ચિતથી એ નહી ચાહું; મારી નાખે કો મુને, જીવ મારેથી જાહા. ભોએ મારી ભામનો, સિખે મારો તંન; લાભ એમાં શો લીજી, એ મેળવતા તુજસું મન. કદાચીત ભીડ માથે પડે, છુટે કુણ મુજ સાથ; શામા તુ છુટી પડે, કાને દેઇ બે હાથ. મુજને દેવરાવે શુળીયે, રાખણહાર કોણ; માટે હું આવું નહી, શિખ્યો વિદયા ઓણ. સમ ખાધા તે સુંદરી. વચમાં આણ્યા ઇશ; ઉનો વા વાશે નહીં, જો કરશે જુગદિશ. સંકેત બતાવ્યો સુંદરી, ડાહયાપણથી સઇ દેશ; પગલેપગલે પંથીએ, કરયો પુર પ્રવેશ. મંદિરમાં ગઇ માનની, શોભિત કીધી સાન; પંથીને ઘણું પરણમી, દીધુ જીવતદાન. પલંગ તળે તો પોઢીયો, સ્વામી જે સુતાર; પુરૂષ દિઠો જયાં પારકો; થઇ ત્યાં વાત નોરધાર. ઉદક મોદક મુકયા અતી, ખાંડની ખેળો તેલ; મરદન કરવા માનની. રૂડી રંગની રેલ. વારે વારે લે વારણાં, આપાવે આલીંગન; ભકતી પર ભરતારની, જુવે હેઠેથી જન. પાક કીધો શુભ પ્રેમદા; સાળ દાળ ને વર્ત; ચોળા ઝઝાં ચુરમાં, તરતીબેથી તર્ત. ખાનપાન તરતીબથી, તાન વાજાંને ગીત; માન સન્માન શોભીત સદા, પરસ્પર રાખે પ્રીત. હાવ ભાવ કટાક્ષથી નેહ ફરકયાં નેણ; શેત્રંજ ગંજીફો સોગટા, કહેને અમ્રત વેણ. આલીંઘન આદર અતી, દેત નક્ષત્ર ભીંચ; હાસ કથા રસ વારતા, વર પરાક્રમ વિધ વિધ. સુતાર પડયો નજરે જુવે, ડાહયો પણ બહોદીશ; દંત કરડે પડી રહયો, જાણે છેદયુ શીશ. જાણ્યું હાકમ લુટશે, નાત કાઢશે બાહાર; એકે વાત ન ઉકલે, વિચારે વાર મવાર. અંગ ઉઘાડું દાખવે, કરે હાવને ભાવ; નેણ નચાવી ચાળવે, બાહુ ખુબીથી બનાવ. બે એકઠા બેસી જમે, જમે જમાડે જુગત; એક એકના ગ્રાસ પ્રાસન કરે, ભાવ દેખાડે ભકત. પાન ચવરાવ્યા ચાવીયાં, તંબોળ છાંટાણા ત્યાંય; કરજોટ આળસ માટે અતી, મન ગમતુ માંહો માંય. રાત પડી એમ રીઝમાં, દિપક ઝાકઝમાળ; સેજય કુશમની પાથરી, ચતુરાઇ કેરો ચાલ. હાસ ગીતને ન્રત્ય નિત્ય, જંત્ર રાજ રિધ રૂપ; અન્યો અન્ય આનંદમાં તે ભામ્યનીને ભુપ. ધણી બેઠો દ્રષ્ટે જુવે, વપુએ વાધ્યુ વેર; એને કેમ મુકુ જીવતો, પ્રગટ હળાહળ ઝેર. સૌસ કાપુ જઈ વાંસલે, કે ત્રિંધણે વેધુ વેદ; ભવ ભરતાર ભુંડો ભજ્યો, ભ્રાંત ન રહી ભેદ. પોપટ કહે પ્રભાવતી, ધણીએ દીઠું દ્રષ્ટ; ખરેખરો તે ખીજીયો, કાએ પામ્યો કષ્ટ. એ નારી કયમ ઉગરે, જડે રૂડી કયમ જાગ; સતિપણું કેમ સાચવે, પતિ પડે કયમ પાગ. ભ્રાંત ટળે ભરતારની, આવે એશું હેત; કયમ થાય સતિ સિરોમણી, પરદો તો કહો પેર. માનની કહેરે મુરખા, પોપટ પંખી પ્રીત; જુવતિ મેહેલે જીવતી, કયા પુરૂષની રીત. હોય જો કાને સાંભળ્યું, સમ ખાઇ સાચો થાય; દીઠો પીઠો ઢાંખીએ, તે કયમ જીવતો જાય. જમ્યાં રમ્યાં સુતાં સહી, કરતાં એવાં કામ; દિઠું તે કયમ માનશો, ઉગરવા કોણ ઠામ. શુક કહે સાંભળ સુંદરી, વિજાર તાણો વિવેક; સાચી તો શામા થઇ, નિરમળ વાત કહિ નેક. આજની રાત અહિયાં રહો, જારો જાજે કાલ; તો સદ વિદ્યા શીખવું, ચતુરાઇ કેરી ચાલ. કરજોટી કહે કામની, ન રહે ધારણ ધીર; એ અબળા કયમ ઉગરે, તે કહે માહારા વીર.

ચોપાઇ—કહે શુક સાંભળ સાચી વાત, સંભળાવુ તુજને સાક્ષાત; સેજ તળે સુતો સુતાર, તેણે મનમાં કરયો વિચાર. અકળાણો આળસ વાળસ થાય, નીસાસા મુખથી મુકાય; એરે વચન મુકયું જેટલે, તરૂણી તે ચેતી તેટલે; રખે ચરચા તે જોતો હોય, કંથ સંભેરયો દિસે કોય; કાંઈક કૌતક છે કો જન, માનનીએ વિચારયું મન. મારા ઘરમાં નહી જીવજંત, કહો જડે કયમ તેનો અંત. રખે હુંકતો હોએ ધણી, ચીંતા પેઠી મનમાં ઘણી; લેઇ ઉઠી વિજારી વાત, ન કરે તો થાયે ઉતપાત. તે સ્રીનો ધણી છે તળે, વળગ્યો જાર નારીને ગળે; વસ્ત્ર વિસરજન, છે

તે તાણા, લે છે આલીંધન બેઉ ધણાં; એવામાં ઘોખો આવ્યો રૂદે, જાર મતે તે વાણી વદે. સાંભળ પંથી મારાં મિત્ર, તુ છે જાતે પરમ પવિત્ર. કારણ કહુ મારા મન તણું, અધાપી હેત તુજ ઉપર ઘણું; રખે મુજ સાથે સંગમ કરે, હવડાંને હવડાં તુજ મરે. મારી સાથે સંગમ થશે, તારો જીવ જરૂરો જશે. મારે પતિવ્રતા વ્રત જાણ, તારે તજવા પડશે પ્રાણ; તારે જાર તેનો બોલીયો, મન તણો પડદો ખોલીયો; મુજને તેં તેડયો છે કયમ, સાચુ ન કહે તો મારા સમ; એટલુ કરે ન લાગે પાપ, હવે સતી કયમ થાઓ આપ. તારે નારી બોલી તેહ, નર સંગાથે આણી નેહ. સિતેર પ્રકાર કરયો સંજોગ, ઇકોતેરમો કરવો ભોગ. નવાણું ભાગનું કારજ થયું, એક ભાગનું બાકી રહયુ; તુજને હું ચેતાવુ તર્ત, માથે તારે આવ્યું મર્ત. ભોગ કરીશ તું છેલો જાણ, પલક એકમાં જાશે પ્રાણ. તે હત્યા બેસે શિર મુને, તે માટે ચેતાવુ તુને. તારે તેણે જોડ્યા હાથ, બોલ્યો તે શામાની સાથ; તેં શા માટે તેડ્યો મુને, હવે કેમ હત્યા બેસે તુને; કેમ તેં મોત જાણ્યું માહરૂ, કેમ જ્ઞાન અવધી તાહરૂ. પ્રથમ મુજને તેડયો કયમ, સાચુ ન કહે તો મારા સમ. દોહરા—માન્યની કહેરે મિત્ર સુણ, વારૂ કહુ એક વાણ; જો વાત જુઠી કહુ, તો ઇશ્વરની આણ. મ્હારો મારા કંથનો, દિસંતો જુદો દેહ; પ્રીત મીનને જળ સમી, જયમ વિદ્યુતને મેહ. જેમ કોયલને અંબવન, જેમ ચંદ્રને ચકોર; જેમ અગ્નીને વાયુને, જેમ મેઘને મોર. જેમ કૃશનને રાધિકા, જેમ રોહણીને ચંદ્ર; જેમ રનાદેને રવી, જેમ ઇદ્રાણી ઇદ્ર. એક ઘડી રહીએ પરાં, વર્ષ બરોબર થાય, એક દિવસ રેહેવુ પડે, જરૂર જીવડો જાય. કંથ વિના રેહેવુ પડે, તેથી રૂડુ મર્ત, માટે ગોર પુજી ઘણી, કરચાં અંબાનાં વર્ત. કંથ પેહેલી તો હું મરૂ, એટલુ માગુ ઇશ; ગયા આજ ગામાંતરે, દોહલા ચારે દિશ. માહારા ચીતમાં હું અતી, આકુળ વ્યાકુળ થાઉ; આધી પાછી રોરોએ, જીવ વશે જાઉ. હું છું સતી શિરોમણી, અબળાનો અવતાર; પર પરૂષ પરખુ નહીં, જરૂર ન જાણું જાર. જુઠુ તે સ્વપને નહીં, પરરૂં ન કરૂ પ્રીત; ન કરૂ કુડ નથી કપટ; રામ દુહાઇ રીત. કરચરી કહુ કીરતારને, તન મનથી હું તર્ત, માહારૂદ્ર પાસે માગીએ, માંટી પેહેલુ મર્ત; સુની ઘડી એક રહે, ધણી વીના જે ધન્યઃ લક્ષ વીંછીની વેદના, ઝેર હળાહળ અન્ય. તે પેઉ પરગામે ગયા, દુખ પામું હું દેહ; વાટ જોતીતી તેહની, જેમ દાદુરની મેહ. ટોળાં વછોહી મ્રગલી, જેમ રોતી હોય રાન; તેમ હું ટળવળતી હતી, જેમ બુડયાં હોય વહાણ. એક ઘડી એક વરસની, સત કલ્પ થઇ સાચ; તે મન જાણે માહરૂ, દીવસ જશે કયમ પાંચ. એટલે વિપ્રજન આવીયો, પોઢો પંડીત રાજ; જાણે અંત્રીક્ષથી ઉતરયો, હોય ઇશ્વર જયમ આજ. જન્માક્ષર જનમોતરી, જાણે પ્રથવી પવિત્ર; જાણે ઇધાણુ તે અંગના, જાણે ચિન્હ ચરિત્ર. અગમ નીગમ આદર લહે, જાણે ભાવારથ ભેદ; જાણે શાસ્ત્ર પુરાણને, જાણે વ્યાકરણ વેદ. હાથ જોઈ જાણે યથા, સામુદ્રીક સેધાણ; ભુત ભવિષ વરતમાન એ, આગમ તણા અધાણ. વાત કહે મનડા તણી, તે વેળા તે તર્ત; સુખ દુખને હાણ વરધ, માણી જાણે મર્ત. શેરી ફેરી સુંદરી, હેતે દેખાડે હાથ; જેને જેવુ નિપજ્યુ, તેવી કીધી વાત. મેં તેડયો તેને મંદીરે, જોયો નર નિરદોષ; પુજી અરચી પુછીઓ, તે જોતીકને જોસ. પ્રસ્ન કરી પંડીત કહે, કહેતાં ચહશો રીશ. કહે તુતો સાચુ કહુ, જેહ લખ્યુ જુગદીશ. કરગરતે કહયુ કરગરી, શતધા દીધા સમ; તમે મારા તાતછો; સાચુ ન કહો કયમ. ત્યારે તે વિપરે કહયું, નીતીમાન તે ત્યાળઃ આજતણી મધરાત્રીએ, કંથ તારાનો કાળ. નિશ્ચે મરશે તુજ નાહલો, હોશે તુજને હાણ; વચન મિથ્યા જાશે નહી, વેદ વચન નિરમાણ. તારે હું પાયે નમી, દીધો મેં બહુ દોષ; પ્રાણ તજવા મેં

મોડીઆ, પ્રભુ તણે પ્રતિબોધ. મારો સ્વામી કેમ ઉગરે, તે કહોને મહારાજ; કહોતો દેહ મારો તજુ, આ વેળામાં આજ. કહોતો આભુશણ આપિયે, લુટાવુ ભંડાર; કહોતો જોગણ થઇ ભમુ, ઉતારૂ શણગાર. પ્રથવી પ્રદક્ષણા કરૂ, કહોતો કરૂ કાંઇ વરત; અપવાસ કરૂ ખટ માસના, શીયળ વરતની સર્ત. કહોતો ચંદ્રાયણ ચોયણા, કહોતો નાહુ ગંગ; જેમ ઉગરે મારો ધણી, રૂડો બતલાવો રંગ. ચાર ભાઇ ચાતુર નર, પાંચમો મારો બાપ; છઠો મારો જીવડો, આપુ આપોઆપ. કંથ અમારો ઉગરે, પ્રભુ કહો તે પેર; બાંય પકડી બેસારીયો, ગુણવંત રાખ્યો ઘેર. વિપ્ર વળતો વાણી વદે, સાંભળ મારી માત; કંથ ઉગરે તાહરો, તે કહુ સાંભળ વાત. લાજ મુકુ છુ લક્ષવરાં, કહુ તેવુ કર કામ; સુંદરી તજજે સતીપણુ, જો હયડે હોય હામ. પાણી લેવા પરવરી, તળાવ વગડે તીર; નિરમળ થઇ નાવણ કરો, શુધ થાયે શરીર. વટેમારગુ વાટનો, જતો દેખો જેહ; તેડી લાવો તારૂણી, નરશું આણી નેહ. ભરતાર પેરે ભકતી કરો, બીંન ન રાખો ભરાંત; કંથની પેરે તેવડો, અધીક થઇ એકાંત. લજયા લેશ કરેશ માં, નેક ન રાખોશ ન્યુન; ન ગણીશ પોતાનો પારકો, ન ગણીશ પાપ કે પુન્ય. જમાડજે રમાડજે, ગમાડજે ગુણ ગીત; આલીંઘન આપાવજે, પતી થકી બહુ પ્રીત. એટલુ કરજે કામની, ઉતરશે તારી ગાળ; મધરાતે મટી જશે, કંથ તારાનો કાળ. પર પુરૂષ જે આણશો, ભાવે કરશો ભોગ; તરત પ્રાણ તેના જશે, 'સાચો એ સંજોગ. શીધુ આપી સંતોખીયો, વીપ્ર વળાવ્યો વર્ત; તે વેળા તળાવથી, તમને તેડ્યા તર્ત. ખાધુ પીધુ ખુબો કરી, રાજી કીધુ રાજ; આલીંઘન અંગે કરયુ, કંથ જીવાડણ કાજ. મારૂ કામ મેં તો કરયુ, થાશે કુશળ ક્ષેમ; જ્યાં સ્વામી મારો હશે હઇડુ મારૂ હેમ. કાળ વિત્યો મુજ કંથનો, પણ તારો છે કાળ; ચેતે તો ચેતાવીએ, મુજમાં તો એ માલ. ત્રણ પહોરનો મીત્ર તું, પામે જ્યારે મર્ત; એમો પાપ કયાં છુટીએ માટે ચેતાવુ તર્ત. હુ સતી સીરોમણી, કુડું ન કરૂ કામ; કંથ માટે કરવુ પડ્યું, તે જાણે શ્રીરામ. ત્યાં ચેત્યો ચતુરનર, તેં કહી વારૂ વાત; હું તો તારો દીકરો, તુતો મારી માત. જણીને શું કીએ, જેણે તુટે કાન; તુતો મારી માવડી, દીધુ જીવતદાન. પલંગથી હેઠો ઉતરયો, તજી જુવતીનો જાર; ચેતાવ્યો ચતુરાઇથી, સ્ત્રીએ રાખ્યોભાર. કોપ ચડયો તો કંથને, જે છેદતતો શીશ; તે ગુણ જાણીને ગળયો, રેખ કરી નાહી રીશ. શાબાશ તુજને સુંદરી, શાબાશ તારૂ હેત; પ્રાણ તજત પોતા તણા, પિતા ભરાત સમેત. ધન ભંડાર લુટાવતી, કરતી તીરથ વરત; જેમ તેમ કરીને માહરૂ, મરડી નાખ્યુ નરત. લાજ લોપી પોતા તણી, વિપરીત બોલી વાણ. શામ દામ ભેદે કરી, ઉગારયા મુજ પ્રાણ. એ નારી તણી નીંદા કરે, કો પુઠે બોલે પેર; તેને કુટંબથી કાઢીએ, તેડુ નહી મુજ ઘેર. સ્ત્રીને બહુ વાનાં કર્યાં, સ્તુતી કીધી તે સાથ; સગા સહોદર સહિતતે, વેચાણ અબળાના હાથ. સ્વામી નીસરયો સેજથી; પ્રીતે પ્રણમ્યો પાગ્ય; વારૂ વાંક ક્ષમા કરો, રહયો જોવા એ જાગ. ભુડે લોકે ભંભેરીયો, ભામનીનો ખોવા ભાર; તેને ઘેર તેવુ થજો, તુ મારો આધાર; વિજોગ પડજો એ શતરૂને, ભાગો તેનુ ઘર સુત્ર; નારીનો નીંદા કરી, મરજો તેના પુત્ર. વણ વાંકે મરાવતો, સતી શોરોમણી નાર; તેને હું તેડુ નહી , ગણુ નહી વહેવાર. હેત પ્રીત દેખી નવ શકે, કરે તે નીંદા નેટ; તેને તેવુ દુખ હજો, ભોગવજો પાપી પેટ. ગાળો દીધી તેણે ઘણી, લોકને દશ વીશ; જુવતી કેરા જારને, પાગ્ય નમાવ્યુ શીશ. આજ થકી જે જીવીએ, તેતો તારો પરતાપ; નવો અવતાર આપ્યો તમો, વેદ પુરાણે છાપ. પરોણા કરી પાંચ દીન, રાખ્યો રૂડી રીત; વસ્ત્ર પાંચે પહેરાવીઆં પુરણ આણી પ્રીત. વેચાણ વિનતાનો થયો, હેતે જોડયા હાથ; કુટંબને આગળ કરી, સ્ત્રીને તેડી સાથ. નીંદા કરે મુજ ના

રની, પુંઠ જુવે જે પેર; તે સહુ શતરૂ માહરાં, ન આવશો મુજ ઘેર. સ્ત્રી આગળ સરવે કરી, માંડી વાત વિવેક; નિરા સરસ્યા હું નિસરયો, જેવા તારો નેક. સાખીણુ કીધા લાહવા, આણુ પણ અપરમપાર; વેચાણ થયો વરણાગીયો, કામનીનો ભરતાર. ચતુરાનો ચાકર થયો, ન કરી લજ્યા લોપ; જીવ્યાં પરયંત જશ લહયો, કદી ન કીધો કોપ. પોપટ કહે પરભાવતી, આવડે એવાં ક્રત; તોતો સુખે પરવરો, નહીતો પામશો અંત. આનેલ કરયો તે માંટીડો, જેણુ દીઠુ દ્રષ્ટ; તેણુ છત્ર છાયા કરી, થઈ પુષ્પની વ્રષ્ટ. જારને જુઠુ સમજાવીયો, કાને સુણાવ્યુ કંથ; જાર વિદયા એ તે ખરી, પરેમદા કેરા પંથ. ઓગોડ માળવી ત્રિય શુભ, વેગનપુરમાં વાસ; ઝવેર જસવંતા આગળે, કહે કવી સામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણછોડ.

વારતા ૪ થી.

ચોપાઇ—સ્મરણુ કરૂ શ્રી સારદા માત, પુજુ શ્રી ગણપતિ શાક્ષાત; શુક બહોતેરી કહુ સંવાદ, અંતરમાં આણુ ઉલાહ. ત્રીજા દિવશ કેરે તારણી, કામ્યની કામાતુર કારણી; રાણી શણુગાર ભલેરી ભાત, સમા નીસરી પડતે રાત; ચોથા દીવશ કેડે આતુરી, અતિ ઉલાહ અંગે આતુરી; એટલે પોપટ બોલ્યો વાણ, સાંભળ તું તો ચતુરસુજાણ.માન્યુ છે અમારૂ મન, હુજને તો કહુ છુ ધનધન; રમી રાત વહેલા આવજો, નવી વાત રૂડી લાવજો. સંકટ પડે થાજો સમર્થ; વગોવાશો તેતો વ્યર્થ; દેવરાજનો નરોતમ, નહાની કન્યા વરયો તો જયમ, નાની વહુએ કીધુ કામ, કરજો એ સંભાળી ઠામ; ઘણા હેતથી દઈતા હશી, વાણી શુકની મનમાં વશી.

દોહરા—પાણુ ખેંચી રહી પ્રેમદા, સાંભળ શુક શ્રીમંત; તમો વાત રૂડી કહી, ચોટી મારે ચંત. નરોતમ નર કોણુ છે, કોણુ છે નહાની નાર; સ્ત્રિ વીદીયા કેવી કરી, જાણ રમી કેમ જાર.

સ્ત્રી કહે મુજ . અહો, પક્ષી જાત પવિત્ર; રોજ કરૂછુ ત્યમ કરૂ, સીખુ સારૂ ચરીત્ર, નારી નાહી નિરમાં, ભીનાં પેરયાં વસ્ત્ર; છો ઉપર આસન કરયુ, તેહથી ટાળયો દસ્ત્ર. ચોપાઈ—ગંગા ગોમતી વહે છે જાંહ, ગામ એક તરૂણીપર તાંહ; દેવરાજ આવક વાણીઆ, જગ બાધામાં તે જાણીઆ, નરોતમ નાનો એક પુત્ર, શુભ શોભીત તેનુ ઘર સુત્ર. નહાની વહુ પરણ્યો તે નાર, અતી શેઠાણી અપરમપાર. કામવતીને રૂપવતી, મહા મનોહર મોટમ મતી; વાણીજ જાત ન જાએ વાહિ, દિલ પોતાને તેના ટાહી. ગામ વચ્ચે માંડે તે હાટ, વચ્ચે સોદા વેહેતોં વાટ; શેરીમાં છે મંદિર એક, રેહેવાનો ત્યાં ઠામ વિવેક. ઘર હાટ જુદાંછે જ્યાંહ, એક ચઉટે એક શેરી માંહ; રાત પોહોર જાયે જાહરે, પોઢવાની વેળા તાહરે. હાટ મધે સુવે નેસતો, ચોર ચખારના ભયની વતી; હાટે સુવા નીત નારી જાય, વાટે એક તમાસો થાય. હાટે પોઢે ધણીઆણી ધણી, ગુણ લક્ષણને પ્રીતી ઘણી. વહુ સુવા જાએ હાટમાં, મળે પુરૂષ કોઇ વાટમાં; રજપુત રઢીઆળો વાંકડો, મરડે મુંછ રાખે આંકડો. હાથે ધરે ભાલો તરવાર, કમર મધ્ય બાંધે કટાર. મહા પ્રચંડ પાતળીયો છેલ; મન માન્યો માન્યનીને મેલ. જાણુ વરપહાનું વાટમાં, ધરધણી તો છે હાટમાં. જાબા હેઠે જારી રમે, કલ્લોલ કરે જેમ મનને ગમે; કોણે નવ જાણ્યો તે મરમ, દઈવે રાખ્યો તેતો વરમ. એહ વાત છાની નવ રેહે, કરે છાનું પણ લોક લહે; મહા હડકાયુ છે એ પાપ, વિચાર કરો સહુ આપો આપ. તેની કોઇ નવ જાણે વાત, મળે એકઠાં રાતો રાત; એક દિવશ પોઢયાતા સહુ, હાટે સુવા જાતાંતાં વહુ. મળ્યો વાટે માનનીને મીત, જેથી ચતુરાં રમે ચરીત્ર; વિનોદ વરખડા હેઠળ વાદ, કાને સાંભળ્યો ભુંગળ નાદ. શાણા કહે

સોલંકી સુણો, ભલી વાત મુજ સાથે ભણો; ભુંગળ કયાં વાજે કહે નાર, વળતો બોલ્યો તેનો જાર. આજ આવ્યા ભવઈઆ ગામ, રમે રાત ચોરે તે ઠામ. જોવા મળયા છે ઝાઝા જન; માહારૂં તો તુજમાં છે મન. ના કહુછુ પણ તેમાં હતો, નીકળી આવ્યો હુ અણછતો; તમો હાટે જાશો જાહરે, અમો જોવા જાશું તાહરે. દોહરા—નહાની કહે નર સાંભળો, રાય તણા છો રાઓ; મારા મીત્ર તમો ખરા, મુજને તેડી જાઓ, મેં જનમે દીઠા નથી, ભવઈઆ રસ તે ભાત; ઉતાવળા જઈ આવીયે, વહી જશે રીધ રાત. રામાને રજપુત બે, જોવા કારણ જાય; પાછળ જઈ ઉભા રહયાં, ગાણું જે ત્યાં ગાય. દશ બારેક છે દીવીઓ, લોક છે અપરમપાર; વાજા વાજે વિધવિધે, શોભા જોતાં સાર. નાચે બેળા નરત કરે, બોલે બાવન બોલ; થેઈ થેઈ ત્યાં થઇ રહયુ, તરબોત ઘણેરો તોલ. નહાની તો નીચો ઘણી, તનક ન દેખે તાન; પુરૂષને કહે પાછા વળો, ગમે નહી એ ગાન; પલક દરસ્ટે પડતો નથી, તમાસાનો ટેક. પુછે પતિ ઘેર માહરો, ત્યાં શો કરૂ બીવેક. મુજને જો ઉંચી કરો, પુરણ દેખુ પેર; તનક તમાસો જોઇને, ઘટી એ જાઉ ઘેર; તરત તેડી તે તારૂણી, ઝાઝુ આણી હેત; પાગરણ હોડાટયૂ પોતા તણૂ, લાહો લાખેણો લેત. જુવે છે જુગતે કરો, હાથ કથા રસ હોય; સોલંકોને સુંદરી, કળી શકે નહી કોય. ત્યાં સસરો પોતા તણો, નહાની વહુનો નેટ; તે ઘરડે દીઠી ઘર વહુ, પડયો ધ્રાસકો પેટ. એતો આપણી કુળ વહુ, વાણીજ આપણી જાત; સત સમે એ એકલી, ભલી નહી એ ભાત. કયમ જોવા આવી કામની, એતે કયાંની રીત; લોક જુવે છે લક્ષવા, પુરણ એ શી પ્રીત. પરભાતે જયારે પુછશું, નહી માને સ્ત્રી કંથ; એંધાણ રાખુ કાંઈ એહનું, ચેતાવુ નહી ચંત. હળવે હળવે હાથે વતી, લીધુ પગનુ ઝેર; પછવાડેથી પરવરયો ઘણા લોકની ઘેર. તેલેતી તે તારૂણી, આગળ પાછળ પાગ; પાછળથી તે લઇ ગયો, લક્ષવા પામ્યો લાગ. દોટીમાં બાંધી દાટીયો, રાખો મનમાં રીશ; કાલે કહુ એના કંથને, છેદુ નાકને શીસ. અતિ ઉલટ ઉમેદમાં, પુરણ હરખની પેર; જોખ જોવા રહયો નહી, ગયો પોતાને ઘેર. ચેતિ ચતુરા ચીતમાં, રોસે વાળયો દાટ; કયમ જાઉ મારે મંદિરે, કેમ જાઉ મારે હાટ. ડોસીને ડોસે કહયું, આ [illegible] વહુનાં કામ; ભવઈયા જોવા આવીઆ, જયાં છે બાધુ ગામ. કુણ જાણે કોઇ પુરૂષની, કેહે એહી તો આપ; તેતો મેં નવ ઓળખ્યો, છેલ પુરૂષ કોઇ છાપ. મેં પણ કામ પાકુ કરયું, કુતાલોકની ઘેર; છાનુ લીધુ છેતરી, ડાબા પગનુ ઝેર. ડોસી કહેરે ડોસલા, તેં કીધું પુરણ પેર; નાકને ચોટલો કાપશું, આવવા દો નીજ ઘેર. માબાપ એનાં તેડશું, દેઇશુ એનો ભરાત; પછી આપણુ પુછશું, એહ ઝેરની વાત. પોપટ કહે પરભાવતી, એમ થયો ઉતપાત; હવે જવાબ ત્યાં શો થશે, ફેરવશે કેમ વાત. એહ વિજાર્સ શો કરે, જે પોંછયો સઘળો પેર; સ્ત્રીની લજયા કેમ રહે, જાય શી રીતે ઘેર. કેમ પાગે લાગે પતિ, કેમ વશ સપ્રરો થાય; કેમ સાસુ સતી કહે, કેમ ગુણ એના ગાય. સાન ગઇ છે સુરલા, ઘેલો થયો ગમાર; સાચી થાય ન સુંદરી, ભુલે નહી ભરથાર. પ્રતક્ષ દીઠુ પારખુ, લીધુ પગનુ ઝેર; ઉતર શો દે બાપડી, થયો તરણનો મેર.

ચોપાઈ—શુક કહે કથા કહુ કથી, ચતુરાં ચરીત્ર તું જાણતી નથી; વિસ્તારીને કહુ એ વાત, રાખુ ઘેર આજુની રાત. કરજોડીને કહે કામની, જાઉ નહી જારી જામની; સારી પેરે એહ કહો, લાયક લક્ષણ જેનુ લહો. શુક કહે કામનીને કથા, જસ લીધા જુવતીએ જથા; સસરે જયારે લીધુ ઝેર, જોયુ જુવતીએ પાછળ ફેર. ઓળખ્યો સસરો પોતા તણો, ગુણ ફેલાવ્યો તેણે ઘણો; સોલંકીને કહે સાંભળો, મુકી દયો મનનો આંમળો; તમે તમારે જાઓ વાટ, મુજને હેતે મુકો હાટ. અનરથ આજ અદકેરો થયો, સસરો ઝેર લઇને ગયો; તે પ્રભાતે લેશે પ્રાણ;

એવો કહી વિનતાએ વાણુ. કહે સોલંકી છેદુ શીશ, કોણ પુછે ઉગમતે દીશ; નારી કહે એ
નવ કીજીએ, હત્યા માથે શીદ લીજીએ. એમાં શું જાએ તાહરૂ, વેચાય ઘરેણુ ઘર માહરૂ;
તમે તમારે મંદીરે જાવ. ગુણ તમારા ઘરના ગાવ. વીનતા તેતો વહી વાટમાં, હેતેથી આવી હા
ટમાં. કંથને ઉઠાડયો કામની, જામ દોઢ ગઇ જામની; વાણીજને તેણે વશ કરયો, જગાડયો નિં
દ્રાનો ભરયો. કંથ કરો એક મારૂ કાજ, વચન આપોતો માગુ આજ. વિનતા બોલ રૂદેમાં વ
સ્યો, હેત કરી નરોતમ હસ્યો. શુ માગે માનની માહરી, તે આશા પુરૂ તાહરી. કહે તો
આપુ સારી સુખડી, જેહ થકી ભાગે ભુખડી; તુ કહે તો ચવરાવુ પાન, મન માનિતુ આપુ
માન. કહો તો આપુ ખારેક ખજુર, લવીંગ સોપારી હેત હજુર. ભામની કહે ભવઇયા રમે,
ગુણ તેના મારે મન ગમે; રૂદયામાં લાગી છે રાઢ, દુખ ભાગે તો તે દેખાડ. પુરૂષ કહે એ ન
કરૂ કામ, રમે ભવઇયા ચોરા ઠામ; દારા કહે દુખ મારે રહયું, વચન તમારૂ વેતુ ગયુ. ના હા
કરતાં આણ્યું હેત, પરવરયો પાંચે વસ્ત્ર સમેત. નારીયે નરને લીધો સાથ, હેતે બે જણ વ
ળગ્યાં હાથ; રાત અંધારી કો નવ લહે, પ્રીત વચન મોઢેથી કહે; તમાસો જોવા આવ્યાં તેહ,
નર નારીને અધિકો નેહ. સરવ થકી પછવાડે રહયાં, સસરે એર લીધુ ત્યાં ગયાં. કંથ તમોને
શું કહુ કથી, મુજથી કાંઈ દેખાતુ નથી; કેડે તમારી તેડો તમો, તો તમાસો જોઇએ અમો. ક
હયુ કામની કેરૂ કીધ, ઉંચી કરી ઉછંગે લીધ. જોતાં પલક થઈ જાહરે, તે નારી બોલી તાહરે;
બાળ જોવુ ને બાળ અવતાર, બાળ તારો વણુજ વહેપાર. બાળ સાસરૂ જે માહરૂ, બાળ ઘ
રસુત્ર તાહરૂ; બાળ રમવુ ને બાળ મુજ રૂપ, પડુ જઇને મોટે કુપ. ગળે ફાંસો ઘાલીને મરૂ,
દેહમાં જીવ મારો નહી ધરૂ; વછનાગ સોગઠીયો ખાઉ, સસરા સાસુ પાસે નાહી જાઉ. ખમા
ખમા એ તે શા માટ, બે જણ પાછાં આવ્યાં વાટ. હેઠી ઉતરી ચાલી નાર, કરતી પોકાર અ
નેક પ્રકાર. આક્રંદ કરે તે નાર અતિશ, કુટવા માંડયુ તેણે શીશ; હાથે હઇડુ હેતે હણે, નહી
જીવવુ નહી જીવુ ભણે. વાણીજ કે એવડુ શા માટ, હઠ કરતાં બે આવ્યાં હાટ; તારે ઘેર મુર
ખ છે તાત, તેણે વિપરીત કીધી વાત. છાનો છાનો આવ્યો ફેર, લીધુ ડાબા પગનુ એર; વ
સ્ત્ર ઓઢી નાખીને વહયો, એ પેલો આઘેરો ગયો. મુજને ઝાંખી પાડી ઘણી, કયમ આવ્યાં
ધણીઆણી ધણી. કહાય કેરૂ કરીએ વાત, કયમ સાંખે એ માઝમ રાત; સસરો નહી વેરી
જાણીયો, એતો નહી જાતે વાણિયો. ભોગ લાગ્યા જે જોવા ગઇ, તમેજ હા મોઢેથી કહી;
દોહરા—કંથ કહેરે કામની, તજ મન ચીંતા આપ; સવારે સમજાવીશું, જખ મારેછે બાપ. મા
બાપને મંદિરથી, કાઢી મુકુ કાલ્ય; અન પાણી આપુ નહી, ચતુરા હાટે ચાલ્ય. કલંક શી
રથી કાઢવા, ભુંડી રંડા પેર; સાસુ સસરાને નિપન્યું, શુણજો તેની પેર; સાસુને સસરે કે
હયો, વહુવરનો જે વાંક; આપણે ઘેર છાજે નહી, અતિશો આડો આંક. કાલે કાઢી મુકીએ,
વાઢી એનુ નાક; આજ આવી છે હાથમાં, જેમ ચમરબે ત્રાક. વાંક કહેતા જે વહુ તણો, મા
નતો નોતો મુઢ; પ્રત્યક્ષ દીઠુ પારખુ, પરવત સરખુ પ્રઉઢ. ઉલટમાં અરૂણોદય થયો, વહુ ના
આવી વાસ; શું મુખ લેઇ ઘેર આવશે, પ્રીત કરવાને પાસ. આવ્યો પોતા પુત્ર તણો, મોઢુ દી
ઠુ મુખ; બોલાવ્યો બોલે નહી, દાવાનળ સમ દુખ. માબાપ કહે સુણ મુરખા, અભાગીયા અ
જાણ. કોઇક દિવસે કામની, લેશે તારા પ્રાણ. અલખત લુટાવે આપણી, તજાવે ઘર કે ગામ;
નાત બહાર કઢાવશે, એવાં એનાં કામ. લાડકવાઇ તારે વહુ, તેં ચઢાવી શીશ; આજ દેખાડુ
પારખુ, ઉગમીયો છે દીશ. પોર રાતે જોવા ગઇ, વહુ તમારી જાત, વરણ અઢારે ત્યાં હતાં,
જે કોઇ માણી માત. તારો તાત પણ ત્યાં હતો, ઘણા લોકનો ઘેર; પરેમહા પગથી કાઢીયું,

રાખો પગનું કાઢી ઝેર. નોશાની રાખો નારનો, આ જો તે મુરખ તન; કાઢી મુકો કામ્યની, તો માનો મારૂ મન. કહ્યો એના માબાપને, શીખામણ દે સાર; અવગુણ અનેક એ નારના, ગુણ એના ભરતાર. માબાપથી બોલ્યો બેટડો, ફુટો પોતાનું કરમ; ઘરડા થયા ગતી ગય, કેટલીક રાખુ શરમ. જા ત્યાં જોતી હતી, ભુંડુ બોલતાં ભાંડ; ઝેર લીધુ તે આપણ, હતો હુ મારી રાંડ. લાજ મુકી કહેવું પડે, અકરમી આગળ આપ; જુવતી જોડે હું હતો, પાપે દીદો શ્રાપ. પ્રાણ તજે છે પરેમદા, બેસે હત્યા શીશ; દેશપતીતો દંડશે, કેટલું કહુ આ દિશ. હવે કુંવારો હું મહ, પામુ નહી કન્યાય; ઝેર લેતાં ઝેરો થયો, કીધો મહા અન્યાય. કરજોડયા કંથ કામની, પ્રિતે લાગ્યા પાય; હાટે ગયા તે હેતથી, જુવતિ બેઠિ તે જાગ. નર નારી નોરા કરે, એ કલ ઘણીથી આંક; એહ ગુનો બકશો મુને, ક્ષમા કરો અમ વાંક. એ જડે જખ મારી ઘણી, અંધ શું દેખે આંખ; તું મોટાની બેટડી, અપરાધ હમારો સાંખ. હવે કહે જો કો દીવસ, વાંક ગુનાના વાક્ય; તો તું ઘશીને કાપજે, સસરાં કેર નાક. કાલાવાલા કહી કરગરયા, હેતે જોડયા હાથ; ત્રીજે પહોરે મનાવીયા, સાસુ સસરાં સાથ. સાસુ સસરો પાયે નમ્યા, પાય ન માવ્યો કંથ; સાચાનું જુઠું કરયું, ચતુર વિચારો અંત. ઘરેણાં બહુ ઘડાવીઆં, સજ્ય કરયા શણગાર; જીવ્યા સુખે જોખમાં, ભામનિને ભરતાર. ઓસિયાળાં સાસુ સહિત, સસરો એનો નાવ; કોણે કલંક જાણ્યું નહી, લીધો લાખેણો લાવ. વિદયા વિજારી તણિ, અપરમ પાર એ પાર; ભણિ જાણે જે ભામની, કરે વિધ વિધ વિચાર. વિજાર વણ જાદી કર, ડાહી ઘણેરી થાય, તે ખાંતે ખાય ખાસડાં; તનહુ તુટી જાય. શુક કહે સાંભળ સુંદરી, એહ વીજારી વાત; આણ સમજે એ કાં કરો. થશે મહા ઉતપાત. વિદયા ભણતાં વિચારજો, કરજો એવા કાજ; ન હીતર પરોયા પાંચની, લક્ષવા ખોશો લાજ, ચાર વાત એ ચતુરનર; વાણી વેદ વીલાસ. શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ કહે કવિ શામળદાસ. વાસીવેગનપુરતણો; ગુજરદેશગુણનિધ, સેવક શ્રીવિઘા તણો, રાજ રાજેશ્વર રિધ. પિતા પુરૂષોતમ તણો, કહે કવિતા કરજોડ; સામળ કહે સહુ બોલજો. જય જય શ્રિરણછોડ.

વારતા ૫ મી.

દોહરા–પ્રથમ શારદા પરણમુ, પુજુ ગણપતી પાય; વંદુ શ્રી વીરભદ્રને, ગ્રંથ સંપુરણ થાય. આરવેદમાં ચાતુરી, અષ્ટાદશ પુરાણ; ત્રિ ચરીત્ર સુણો ઘણી, વાણી વિલાસ વખાણ. પ્રથમ કલંક દેખાડીયું, મુકરી જાત્રું તરત; સતિપાણું સેજે થયું, માથે આવ્યું મરત. નીચ જાતીતો નિંદશે, જાણશે એતો જાર; પંડિત જનતો પારખે, ભામની રાખો ભાર. એ વિદ્યા જે કોઇ ભણે. છેતરયો તે નવ જાય; કોઇ પંડિત કોઇ મુરખા, કહાં રંક કાં રાય. આદિ અંતને આજ પણ, કાં શતરૂ કાં મીત્ર; ચઉદ વિદ્યા ચોસઠ કળા, શિરોમણ ત્રિ ચરીત્ર. પાંચમે દિવસે પ્રેમદા આવી ચતુર સુજાણ; શણગાર સોળ અંગે સજ્યા, પરાક્રમ પુર પ્રમાણ. પરવરી પોપટ પાંજરે, બોલ્યો શુભ સમ વાત; ભલેભલે પધારીએ, પ્રભાવતી મુજ માત. શામાજી સોળ જન્મ્યા છો, સજીને રૂડા સોળ; અંગરાગ કીધા અધિક, મુખભરીયાં તંબોળ. શુક કહે તુજને શું કહુ, જન ઉ જાનીએ જોર; શિખવી વિદ્યા સરવ તેં, અકળ કળા અંકોર. ભલે પધારો ભામની, પુરણ આણી પ્રેમ; સુભગા જેમ અથીશાજની, તમે કરજોજી તેમ. કોણ જાણે કોઇ દેખશે, કે કોઇક જન કેડ; શુભ વિદ્યા સમજાવીયે, જાહેર વિશ્વાના જેડ. પગ બેંચી રહી પ્રેમદા, કોણ હતો પ પીરાજ; કોણ એ સુભગા સુંદરી, કેવાં કીધાં કાજ. નિત કરતીતો તેમ કરયું, બોને વસતરે ભ્રાં

ત; આસન છો ઉપર કરયું. આપે થઇ એકાંત. કહેછે શુક સારી કથા. કામની સુણે કાન; પવિત્ર કથા પ્રથીરાજની, રાણી ગઈ જે રાન. ચોપાઇ—ધારાનગર ધરમી શુભ ગામ, પ્રથીરાજ રાજાનુ નામ; ભોજ તણો એતોછે પુત્ર, શોભીત રૂડુંછે ઘર સુત્ર. સુભ સુભગા સુંદરીનુ નામ, રૂપે રૂડી કોટિક કામ; અસ્ટાદસ વિદયા તે ભણી, ગુણ સઘળા એ ગઉરવ ગણી. જાર વિદયા કેરૂ મન થાય, રાજ મહેલથી નવ જવાય; આકુળ વ્યાકુળ તેતો થઇ, એક દીવસ જારીએ ગઇ. તેનો તુજને કહુ વિસ્તાર, વિજાર વિધાથી પામી પાર; એક દીવસ રાણી માળીએ, બેઠી જોખ કરે જાળીએ. વેણા જંત્ર કરે છે ગાન, પ્રીતેથી ચાવ્યાં છે પાન. એટલે એક જોગી અદભુત, અંગ બાવે ભરી વિભત. અધીક સોભા તે ઠામે હવી, કાયા કારમી નઉતમ નવી; માગવા મધુગરી આપે અટયો, પ્રેમદા કેરી દ્રષ્ટે પડયો. મોહ પામીને વાગ્યું બાણ, પરવશ પડયો રાણીનો પ્રાણ; છેક વાત છોછી છાનીએ; પ્રેમદાની બુધી પાનીએ. પંડિતની મુરખ પે જાય, ધનવંતની ગરીબ શું ખાય; ઉંચની નારી નિચપે રમે, ગુણીજનનીને નીરગુણ ગમે. સો વાસાનો તોડે પ્રીત, રામામાં છે અવળી રીત; વાટે જાતાં પ્રીતી કરે, પારકુ મત ક્ષણમાં હરે. કેટલા અવગુણ કહીએ ઘણા, અવનીમાં આજ તરણી તણા; જેટલુ છે સાગરમાં નીર, એટલા અવગુણ તરૂણિના તિર. રાજાની રાણી માંગે રાંક, એતો નિસ્ચે આડો આંક; તે રાણીએ દીઠો જન, વિહવળ થયુ માનનીનુ મન. ઘણાં વાનાં કરી તેડીયો, છેલી પોતાની મેડીએ; આસના વાસના કીધી કોડ, કામની ઉભી રહી કરજોડ. ખાનપાન મુકયાં પકવાન, માનનીએ માગ્યું વિરજદાન; હાવ ભાવ કટાક્ષજ કીધ, તન મન ધન ચિત્ત ચોરી લીધ. તે સીધ તો સમજયો છે પેર, હું કયાં આવો એને ઘેર; જપ તપ મારૂ મિથ્યા થશે, દેહનો હાણ હસારત હશે. બેઠો તેવો તે ઉઠીઓ, જાણે કો મદગળ છુટીઓ; હેતે નારી ઝાલ્યો હાથ; સ્નેહ કરવા માંડયો તેસાથ. દોહરા—સીધ કહે શામા સુણો, રાણી શીઘનુ રૂપ; તારો કંથ કોડામણો, ભારે નગરનો ભુપ. તેની સજ્યા ન લોપીએ, કરીએ ન કુડુ કરમ; અમો સીધ સલક્ષણા, આદરૂ નહી અધરમ. ગરજ હોય જો તાહરે, કામ હોયતો કહાવ્ય; નદી પાર રણમાં રહુ, માહારી મઢુલીએ આવ્ય; અદ જોજન એ ઠામછે, વડા ચોવટે વાટ; ઘણું ગાંધ્રવ મસાણછે, ઘર હમારો ઘાટ. ત્યાં આવે તેને મળુ, વાતો કરીએ વેદ; કામ હોય તો કેહેજે મુને, ભાગીશ તેનો ભેદ. સંતોખી તે સીદ્ધ ગયો, મોહયુ રાણીનું મન; આ વેળા અરપણ કરૂં, તન મન સહીતે ધન. રાજા બેઠા રીઝમાં, કરે છત્ર ત્યાં સીસ; નાટારંભ નવ રંગના, દીલ ચાહ તે દીશ. કવિ કવિત કથા કહે, પંડિત વાંચે પાઠ; જોશી જુગતુ ઓચરે, થઇ રહયો છે ઠાઠ. અધિક નાચે છે અપછરા, માગણ પામે માન; રાગ વરણ ને રાગણી, ત્રીવીધ મેળાં તાન. એટલે આવ્યો તે સમે, નઉતમ સોદાગર નીર; ચાર લાખ મોહોરે તાણુ, ચાતુર લાવ્યો ચીર; કીમત કરાવી કોટીધા, આપ્યા ગણીને દામ. ભેઠ લાવ્યા તે ભુપને, કામની કેરે કામ. ચોપાઈ—રંગ મોહોલે રાજા આવીયો, લાખેણું ચીર તે લાવીયો; રાણીના મુખ આગળ ધરયું, શામાનુતો કારજ સરયું. રાજાએ સ્તુતી કીધી ઘણી, ધરમ અવતાર ભોરંધર ધણી; હું તો છું તમારો દાસ, પીછો તે માગો મુજ પાસ; તુ કહે તે કબુલજ કરૂ, પલક એક તો નહીં પરહરૂ; જુગત કરીને ભોજન જમ્યાં, રમત ઘડી બે ચારેક રમ્યાં; ભર નિંદરા થયો ભરતાર, કરયો વિચાર નમેરી નાર; એતો ચીર પેહેરૂં જાહરે, મળે સીધ્ધ મુજને તાહરે. સીધ્ધ વિના હું જીવ કયમ ધરૂ, આતમઘાત કરીને મરૂ; ઘડીએ વરસ સો સો થાય છે, જોગી જોગ વડો જાય છે. પાળે પગલે પંથે પળુ, મધ્ય રાત પેહેલી જઇ મળુ; જાવા કાજે થઇ તઇયાર, લીધી ઢાલ કરમાં કટાર. માનનીએ મન મનસા ધરી, હેત થકી હેઠી ઉતરી.

જળ પ્રવાહ નદીએ જાણીઆ, માનનીએ લીધો માણીઆ; સુર પુર પ્રદધીરજ થઇ, ગુણવંતી ગહવરમાં ગઇ. ઝબકીને રાજા જાગીઆ, મન માંહે બીવા લાગીયો; થનાર વસ્તુતે શી થાયછે, જોઉ જુવતી તે એ કયાં જાયછે, ઘણી રાત અંધારી ઘોર, વાટે વાઘને મળશે ચોર. આભુષણ પાંચ કરોડાં તણાં, બોજ વસ્ત્ર અમુલક ઘણાં; સુકોમળ જુવતિની જાત, કાળ અંધારી માઝ મરાત. કામનિ જાયછે કારણ કીએ, બીહામણી રાતે નવ બીહે; રાજાએ કર આયુદ્ધ ધરયાં, પ્રમદા પુંઠે પરીઆણજ કરયાં. લગભગ લગભગ આવ્યાં બાહાર, આગળ પાછળ નરને નાર. માનની મન સાથે માણતી, પુંઠે પુરૂષ નથી જાણતી. તેને મન છે મોટમ મામ, કામ વાસના સીધ શું કામ; નારી જાતે નીચ સ્વભાવ, એહ બન્યો તે ઠામ બનાવ. દોહરા—ચાલી ચતુરા ચમકતી, માનનિ મોટમ મેર; એટલે મળિયો મારગે, સારદુલ સવાયો શેર. નઉતમ વાઘ નવ હાથનો, મુછ પુછ કરતો કરોધ; પોકાર કરી પુંઠળ થયો, જે જોરાવર જોધ. મુછ મરડી કરડી દંતને, કુંકુંવાડે મારી ફાળ; જોરાવર જમ દુતથી, કૃતાંત સરીખો કાળ. જેવી જવાળા અગ્નિ, પ્રલયકાળની આંચ; ધાયો તે ધરણીં પતિ, સિંહ રૂપી તે સાંચ. હાં હાં કહીને હાંકીયો, કાઢયો કમર કટારપેટ તળે રોષણ કરી, ધારી તેની ધાર. ચોપી મધ્ય ચુના લવે કાઢી પાર કટાર; પાપીને પ્રાજે કરયો, તે નર હણીયો નાર. કાઢી નાખ્યો કરકને, મારયો તે મહેરાણ; વાઘ વિડારી નીસરી, ચતુરા ચતુર સુજાણ. તે રાજા દ્રસ્ટે જુઓ, કામનીએ કેરા કોણ; એ રામા મુજને હણે, જો વદુ વદનથી વેણ. માન્યની ચાલી મલપતી, નદીએ દીઠું નીર; ગાજે ઘોર ગંભીર ઘન, તરૂણી ઉભી તીર. હીંમત મેલે નવ સરે, લાલચ લોભ લગન; મેલાં વસ્ત્ર તે માણમાં, નારી થઇ નગન. પાછળથી પોહોચ્યો પતી, ગાજે રાત ઘન ઘોર; એટલે મળીઆ વાટમાં, ચાર ચોઘણા ચોર, બાંધ્યા હથીયાર બાદુર જસા, ભીંડયા ભાથા અંગ; ઘેરી લીધી ઘણે જણે, રામા કેરે સંગ. જુવતિ કહે જેઇ આવજો, કામની સાથ કલોલ; એક એક કર બાણથી, [િરવ લોક પમાડયા સોળ; એકે તીરે એક જણ, મારી નાંખ્યા મુદ; પાછળથી પતિ જુવે, પ્રાક્રમ કીધુ પ્રઉઢ. પ્રીતે પરેમદા પરવરી, ધારણ રાખી ધુત; બોહોરૂપી બીહામણાં, ભારે મળીયાં ભુત. ઉડે ભડકા અગ્નિ તણા, થાયે લોપ અલોપ; દંત દાઢો કકડાવતાં, કરતા આવ્યા કોપ; કેટલાને તો [illegible] હીં, કેટલાને તો હાથ, કેટલાંને મસ્તક નહીં, સંઢયાં શામા સાથ, વીકટ પંથ બીહ[illegible] વિપરીત વાયુ વાય; જખ મારોછો જક્ષ તમો, ન ગણે લેખા માંય; એક અંગો અંગે આવીયો, દાવો કરવા દીસ, ચતુરાએ ચોટી ગ્રહી, છેદવા માંડયું શીશ. પ્રેત પાગે નમ્યાં સહુ; મુકય મુકયરે માત; અમો કીંકર છું તાહરાં, રખે કરોજી ઘાત; અમો તમારાં છોકરાં, અમો તમારાં રાંક; અમો આકર છું તાહરાં, ક્ષમા કરોજી વાંક. પાણજોડી પાયે નમ્યાં, મુકી દીધા મેળ; પતિ પોતાનો પાછળે, ખરા જુવેછે ખેલ. મહા મસાણમાં માનનિ, શોભેછે જ્યાં સીદ્ધ; જગાડીયો જુગતે કરી, રામા પાસે રીધ. આંખ્યો ચોળી તે ઉઠીયો, કહે કામની તું કોણ; હું તમને નવ આેળખુ, પ્રગટ થઈ કેમ આણ. હું રાણી રાજા તણી, કરયો વાયદો આજ; મધરાતે મળવા તુને, કરવા આવી કાજ. પડે શિતના સરવડા, હીમ ગળે છે હાડ; પાછી વળરે પરેમદા, માનુ તારો પાડ. માબાપ અમે તો મુકીયાં, મુકયો અર્થને ગરથ; પરણી પરેમદા પરહરી, વીહાર કર તે વ્યર્થ. વસ્તી તજીને વનમાં; વસુ છુ હું એકાએક, જપ તપ મારૂ કયમ તજુ, તારી થાય શો નેક. હું રૂપે રંગે નથી, છે અંધારૂ ઘોર; ટાઢ વાયછે ત્રીવીધે, ચતુરા નાહી હું ચોર. જાલંધર કીધો જાગતો; નારી દેખાડયુ નીર; તપેશરને તપાડવા, ઓેતનીએ બાળ્યુ ચીર. મેલ્યા મેવા મુખ આગળે, મેલ્યાં આગળ પાન; રૂપરંગ દેખાડીયુ, દોજી જીવતદાન, તમને દીઠા જયારના, તલ્લ્યું જ

લને અન; મધરાતે મસાણુમાં, હતુ મળવાનુ મન. તપરી કહેરે તારૂણી, ભઠ પરયો અવતાર; રાજા સરખો શીરપતિ, ભુપતી તુજ ભરથાર. બાળ અવતારને બાગ બુધ, બાળ નારનુ નીર ચાર લાખ મ્હોરો તણુ, જે પેહેરાવે ચીર. સોળ સજે છે સુંદરી; સોળ કરોડે સાર; આણુ વ રતે આ દેશમાં, ભામની તુજ ભરતાર. ચંદન કેરા ઢોલીયા, સેજ પાથરયા ફુલ; તે મુકી મ શાણુમા, આવી જોવા ધુળ. મુજમાં શુ દીઠુ માનની, લાગી કેમ લગન; રાખ ચોળી રસ્તે રહુ નકુટ થઇ નગન. ભાખર માગી ખાઉ ભાવતાં, સુવા સાથરો સેજ; ચતુરા બાળ તુજ ચાતુરી, હઇડે કયમ આવે હેતજ, એમ અવગુણ અધીકા કહયા, નંદી નાખી નાર; બુધ સાગર તે નવ લહે, ભામનીનો ભરતાર. કરોધ ચઢયો તે કામની, દુખ લાગ્યુ તે દીસ; મેલો ખડગને મારીયો સોધનુ છેદ્યું શીશ. પાછી વળી તે પરેમદા, જેમ આવી તેમ તાંહ; રાજા પણ લગભગ ગયો, માણ્યો મ્હોલાં માંહ. અધીપતી ચડયો અટારીએ, જુવંતી ચરચા જોય, રામા ચરીત્ર રૂદે ધરયુ કળી શકે નહી કોય. એટલે અહી એક નીસરયો, ચાર વામનો ચંદ; મણીધર મહા ઝેરી મહંત, તુંખી જેવો તુંડ. જેવો વીશધર વાસુકી, જેવો પુંડરીક પ્રઉઢ; મારી ઝોટ માનની પરે, ગરળ નાંખ્યો તે ગુંઢ. ફેણા નાખી ફુંફડાવતી, કરીયો કોપ કરોડ; ઝાલી લીધો ઝટપથી, મરડી કરયો મરોડ. વીસ કટકે વીટારીયો, ભરિ મુકયુ એક માટ; માનની ગઇ તે મેડીએ ખોળતી આવી તે ખાટ, એટલે એક ખિલારીએ, મારયો મુખક ભોમ; ખિનિ રાણી બાપડી, રૂદે ઉઠયા રામ. ઉદી તાંથી ઉછળી, દીઠુ નહિ તે દીસ; દેહ અથડાયો દાદરે, શામાને વાગ્યુ શીશ. પાટો બાંધ્યો પરેમદા, દીઠી પતીએ પાસ; જસ બોલ પતી જગાડીઓ, હેતે કીધુ હાસ. પોતે કાઇ નથી જાણતી, જાણે કોડીલો કંથ; રાજ સભા રાજા ગયો, પ્રભાતે ઉઠી પંથ. પંડીત મળીયા પાંચસે, રાજ કુળી છત્રીસ; નાટક ચેટક અતી ઘણાં, બહુ લક્ષણ બત્રીસ. પ્રશ્ન કરે પંડીત સાહુ, પુછે રાજા રીત; મારૂ પુછયુ જે કહે, તે પુરો પંડીત. સંભ્રમ દશક અલંકાર. આ શીર ફુટો એ શીર પાટો, આસિર ફાટો આજ, એ કહે તે કવિજન ખરો; શીર ફુટયો કુણ કાજ.

દોહરા.—સુણતાં સહુ છાના રહ્યા, ઉત્તર કોણે ન દીધ; સુણી અધિક અચરજ અટયું, કે ને શું કીધ. ચોપાઇ.—પોપટ કહે સુણ પરભાવતી, મન સાથે કોપ્યો મહીપતિ; આજ પહોર પાછલે દીશ, એ શામાનું છેદું શીશ. એ નારીનું કરૂ અપમાન, છેદુ નાકને છેદુ કાન; અરધ અંગ અવનીમાં ધરૂં, પંચ ઇટાલો કોડે કરૂ. તેડુ એના માતને તાત, તેડુ એના સાતે ભ્રાત; મેળુ કુટંબ સહુનો મેળ, પિલાવી ઘાણી કાઢુ તેલ. ખરવાહન કરાવું ઘણું, મુખ ના જોવું તારૂણી તણુ; પ્રથમ ચીર મંગાવી લેઉ, જુઠી પાડીને દંડજ દેઉ. ૧૧૨. દોહરા. પોપટ કહે પરભાવતી, ગુણવંતિ રહો ઘેર; પછી એહની શી થશે, જાણો તો કહો પેર. એ નારી કયમ ઉગરે, સતિ સીરોમણી થાય; કયમ લાજ એની રહે, કયમ પતિ લાગે પાય. કયમ સંદેહ એનો ટળે, કેમ ભાગે એની ભ્રાંત; જો જાણો તો તો કહો, આપણ છુ એકાંત. પરભાવતી કહે પોપટા, મુરખ તારો મેળ; મહિપતિ તે કેમ માનશે, ખરો દીઠો છે ખેલ. પાંચ વાંક પરગટ પરયા, પરગટ મારયો સીધ; બાળી ચીર તપાડીઓ, શામામાં બહુ રિધ્ધ. શુક કહે સુણ સુંદરી, ન જશો આજની રાત; તો તુજને હું શીખવું, વીજાર તણી જે વાત. પતિ પાયે નમાવીઆ, સતી ધરાવ્યુ નામ; લાજ રાખી છે લોકમાં, કરયું એહવુ કામ. કહો વાત એ કારમી, કયમ રીઝવીઆ રાય; કેમ વિજાર વિદ્યા કરી, એ અચરત બહુ થાય. ૧૨૦

ચોપાઇ—પતિએ પ્રશ્ન પુછ્યુ જાહરે, દાસી પાસ હતી ત્યાહરે; શીર ફુટો રાજાએ કહયો, પતિ ઉત્તર કોણે નવ લહો. દશ થકી તે દાહી દાસ, આવી ખિતે રાણી પાસ; આજ સભામાં

બેડો રાય, સામટ પુરણ સરવ સમાય. શીર કુટયો પુછયો રાજન, કોણે નવ મનાવ્યું મન; ચમકી રાણી ચેતિ ચિત, કાંઈક વાત થઈ વિપરીત. એટલે એક તો બોલી દાસ, પતિએ મોકલી રાણી પાસ; કલવાણું આપોને ચીર, પંચવરણું હિતકારી હીર. માલ કીમત તેની કીજીએ, ગણી દામ તેના દીજીએ; માટે ચીર મંગાવું અમો, પછે સુખેથી પેહેરો તમો. દોહરા.—દાસીને રાણી કેહે, મોકલો મેહેલ મહરાજ; આપુ ચીર એના હાથમાં, કરવું એવું કાજ. દાશી કહે સુણ રાયજી, તમને તેડે છે મેહલ; ચિર આપશો ચિતની, શ્રીમુખ સાથે સેહેલ. અધિપતિ ત્યાંથી ઉઠીયો, આપો આપ એકાંત; ચિર આપશો ચિતની, ભાગવા મનની ભ્રાંત. નાર કહે નરપતિ સુણો, બેશી સાંભળો બોલ; કથા ચીર તણી કહુ, તેનું ભારે તોલ. વરત હતું એકાદશી, તેડયો બ્રાહ્મણ એક; દાન દક્ષણા દીધી ઘણી, વારૂ કરો વિશેક. આશીરવાદ તેણે ભણયો, કહયું સઉ ભાગ્ય અખંડ; ચિરંજીવી તારો પતી, પુરણ આયુ પ્રચંડ. શણગાઠ બાંધી મેં શોભતી, વિપ્ર વળાવ્યો ઘેર; એટલે ચેલો સિધનો, આવ્યો પુરણ પેર. તે ચેલો હીહી હસ્યો, તે મેં દીઠુ દ્રષ્ટ; પુછી વાત પટંતરે, કાયે પ્રગટયું કષ્ટ. શા માટે તુ સિધ હસ્યો, તુજને રામની આણ; શિવ આજ્ઞા સાચી કહો, વેદ વચનથી વાણ. સિધ કહે સુણ સુંદરી, ચિત ચતુરાઈ આલ; પાંચ કાળ માંથે ભમે, તારા કંથને કાલ, ખુટયો કાળ એરાયનો, વિપરીત થાશે વાત; વારોવારમાં એ મરે, અધિકા એ ઉતપાત. અથવા એને અહી ડસે, અથવા મારે વાઘ; કે એને તસ્કર હણે, ભુત ભયાનક ભાગ; કે એને મુરછા થશે, દારૂણ કોપે દઈવ; એહ પાંચ પ્રકારથી, એકમાં જાશે જીવ. મેરૂ ચળે કે મહિ ટળે, ગંગા દક્ષિણ વહે; ઇશ્વર આણ સાચુ કહુ, રાખ્યો એ નહી રહે. ભુત ભવિષ વરતમાનના, ત્રઈણે જાણું તંત; ચેલો કહે ચતુરા સુણો, મહિપ તણું છે મંત. પગે લાગી હુ પ્રેમથી, હેતે જોડયા હાથ; તન મન ધન સમરપિયુ. સ્તુતિ કીધી તે સાથ. હું વેચાણ છું રાજવી, કીંકર તારી કોટ; મારો પતિ કયમ ઉગરે, કરગરી કહુ કરજોડ. દેવ રૂપ દયા કરી, ચિતમાં ચાહો ચેન; મુજને હેત કરી કહયું, સાંભળ મારી બેન. ગુરૂ માહારામાં ગુણ ઘણો, રહે છે નદીને પાર; તે પાસે વિદયા ઘણી, જાઓ તમે તે ઠાર. તારો રાજા જાણે નહી, તેમ કરજે એ કામ; અરસપરસ એ તે સમે, લેશે મારૂ નામ. એ પાંચે મળશે તુને, હારશે હેતથી હોડ; સ્વામી તાહરો જીવશો, પહોચશે મનના કોડ. ગુરૂ માહારો મોક્ષે જશે, હત્યા નહીં બેસે શીશ; એહ સમો જોગી નથી, મારે મન જુગદીશ. બત્રીસ લક્ષણા પુરૂષનો, કેહેશે આપો ભોગ; તો તુ સીધને મારજે, મટશે તારો રોગ. મહારાજ હુંતો માનની, રંક રાણીની જાત; હુંતો જાઉ કયમ એકલી, રણમાં માહાઝમ રાત. કટાર આપ્યો કારમો, વાઘ વિદારણ ચીર; પછે જંત્ર એક આપીયો, નદી તરવાને નીર. સોળ તિર સમરપિયાં, તસ્કર હણવા તેહ, પછે ભુત પરેતના, મંત્ર સમરયા જેહ. પછી આપી એક ગુટકિ, ચતળી બળછે આપ; તેથી વશ વરતે સહુ, શેત્ર સતાયો સાપ. મેં વિચારયુ મન વિશે, જીવ જાયતો જાય; આમે મળવુ સિધને, થનાર હોય તે થાય. ચોપાઈ.–સિધ વચન સંભળાવુ કાન, તેતો નિશ્વે સાચુ માન; સંક્ષેપે સંભળાવુ વાત, તમે પોઢયા ગઈતી મધરાત. તેણે હથીયાર આપ્યાં તે લીધ, ચાલી હું જયાં સાચો સીધ; વાટે વાઘ કરતોતો ક્રોધ, નવ હયો આલંદર જોધ. સિધ વચન થકી હારિયો, માહાપાપીને મેં મારિયો; પછે ગઈ ગંગાને તીર, જંત્ર પ્રતાપન ભેદયું નિર. રાત અંધારી ઘાયલ ઘોર, ચાર ચોગાણા મળીયા ચોર; પછી મંત્ર વશ કીધા ભુત, ધાયાં મુજ કેડે તે ધુત. તે સરવે હાર્યા તે દિસ, સિધ વચનથી તોડુ સિશ; પછી સિધ જગાડયો અમો, સાચી વાત સુણોજી તમો; તે સિધ મુજપર કોપીયો, લેશ માત્ર લજયા લોપીયો; તેને તો વાતીતી ચાડ, હિમે ગળતાં દિ

કાં હાડ. તપાડિયો બાળીને ચીર, સુખ પામ્યો તે સિંધ શરીર; મેં તમને જીવાડણ કાજ; એ તો કૃત્ય કરયુ મહારાજ. ૧૯૭ દોહરો—પછી સિંધ કહે સુંદરિ, તું આવી એકાંત; તારી સ્વામિ ઉગારવા, ભાગવા મનની ભરાંત. ચાર ઘાતો તો વહિ ગઇ, જીવ્યો રાય વિવેક; હવે કાળ શિર રાયને, અધિક રહયો છે એક; અચાનક મુરછી આવશે, જેમ પિલે હસતો ડાલ; રથ મળશે રાજેશ્વરી, કંથ તારાનો કાળ. એકે પ્રકાર ન ઉગરે, મળે ન એકે મેળ; જીવ જાય જરૂર એ, ખરે થશે એ ખેલ. ત્યારે મેં કરજોડીયા, દેખાડયુ દરસન; ચોર વડે તપાડીઓ, તેથી થયો પરસન. સિંધ કહે શામા સુણો, જો મળશે એક જોગ; બત્રીસ લક્ષણ પુરૂષનો, આપો ભવાની ભોગ. જીવે રાજ્ય તાહરો, તેજ જોગથી તરત, નીકરતો ઘડી ચારમાં, મહિપ તણુછે મરત. વિચારયુ મનમાહરે, શિવે મેળો સંજોગ; તે વેળા મેં સિંધનો, કરયો ભવાની ભોગ. વિચીત્રપણે હુ નિસરી, સિંધ વિદ્યાથી શહેલ; તારા પુન્ય પ્રતાપથી, માણ્યો રૂડો મહેલ. મેડે ચડુ હું મલપતી, દીઠો નમેરો નાગ; સીધ બુધિથી મારીયો, કીધા સોળે ભાગ, માટ ભરીને મુકીયુ, વળી જે મારયો સિંધ; તે હતા માથે ચડી, એવુ કારજ કીધ. મારયો વાઘને નાગને, મારયા તસકર સોળ; મારયો સિંધ જે શિવ સમો, અદકી અપની ઓળ. એવા પાપ કરયાં થકી, જીવત પામ્યા રાય; મારો ઠામ નથી નરકમાં, અધીકો એ અન્યાય. જીવ જતો તો રાયનો, તે માટે કરીયું કામ; નથી દીઠું નથી સાંભળયુ, નથી કરયુ કોઇ કામ. એના ઉપાય તો ચારછે, કરૂ તેમાંનો એક; પુછુ તમને પટંતરે, ન્યાયશાસ્ત્રના નેક. પવિત્ર જાણી પીપળો, કોરાવુ તે કાષ્ટ; ભરૂ ઘોર છાણાં તણાં, અગની આંચ દિન આઠ. તેમાં પેશી હું મરૂ, દહન કરૂ મુજ દેહ; તમો રાજરિધ ભોગવો, તો દુખે ઉઠે મેહ. બીજો ઉપાય તો એહ છે, જાઉ ત્રવેણિ તીર; કરવત મુકાવું શીર પરે, સોંપુ સરવ શરીર. પુરણ પાપ મટે કરૂં, દહન કરીને દેહ; રાજલીલા તમે ભોગવો, તો દુખે ઉઠે મેહ; ત્રીજો ઉપાય તરતીખતર, દિવ્ય રવીવારે દીશ; નર્યદામાં સોમનાથપર, શિવને અરપું શીશ. ચોથો ઉપવાસ ચિત્ત ધરો, અડસઠ તીરથ અઘઃ જાત્રચરી જાવુ ત્યાંહાં શુધ્ધ થવાને સધ. ખાન પાન ભોજન તજુ, તજુ સોળ શણગાર; તજુ સેહેલને મેડીયો, તજુ ભુપતિ ભરતાર, તજુ માબાપ મહિયર થકાં, તજુ ભાવતા ભોગ; રંક થાઉ રાણી ટળી, લેઉ જાણીતા જોગ, અચરજ પામ્યો અવીપતિ, મહા સુખ પામ્યો મન; સાબાશ તુજને સુંદરી, રાણી તુજને ધંન. ધન ધન તારી જાતને, ધન તુજ માતને ભ્રાત; ધન અકલ અમીરને, ધન બુધી ખરી ખ્યાત. પીંપળ કાસ્ટમાં તુ બળે, હુ બળુ તાં તુજ સાથ; કરવત તુજ સાથે ધરૂ, હેત વચન લે હાથ. શીશ અમરપીએ બેઉ જણુ, ભામની સાહી ભરતાર; તમો મરો અમે જીવીએ, ધીક ધીક મુજ અવતાર. તમે મુજ માટે કરયુ, જીવ ઉગારવા કાજ; તુમ વિના જીવું અમો, ધીક રીધને રાજ. ધિક હાથોને ઘોડલા, ધિક ધરને ઘર સુત; ધિક રાજ પટરાણિઓ, ધીક પાટવી પુત્ર. રાણી કે રાજા સુણો, બોલો જુઠા બોલ; બિખાણ કરો વનીતા તણાં, તે નહીં તારૂ તોલ, મુજ સરીખી સુંદીઓ, ઉતારી નાંખો આજ; પમરણું હોકે પરમેશ, મોટા છો મહારાજ. કદાચિંત તાસ સતરૂને, રાજક દઇવક થાય સતી તાહારે તો થતું, જીવ જરૂરી જાય. તમ પહેલાં અમે મરૂ, આણા વચને ઘાટ; સુખ ભોગવશું સ્વર્ગમાં, મસાણે થઇ કુંડ વાટ. હીરા માણેક મોતીયાં, સાચ્ય સુરખા જેહ. ભોગવજો તમે ભુપતી, અમોતો કરશું એહ, બોલ્યા ચાલ્યા કે વઢયાં, તે સહુ કરજો માફ; અમો દેહ દહન કરૂ, છમો શાખવી છાપ, ન થઇ તમારી ચાકરી, ન થઇ તમારી શેવ; બીજાને મન મહીપતી, મારે મન તો દેવ; મહીપતી કહે સુણ માનની, રૂડે ધીરજ રાખ, કહયા વિના જો દેહ તજે તો સુરજની સાખ. માટ સોંપે

ધરધાનને, ચલવે રાજાનુ રાજ; મંદિર મેડી મુકીયાં, અરસઠ તીરથ કાજ. રાજા રાણી સંચ રયાં, કીધાં તીરથ કામ; ગંગા ગયાને ગોમતી, સ્વેત બંધુ શ્રી રામ. નારાયણ નીથી નર્મદા, સૌ થુ સરજુ તિર; જગનનાથ જગદીસ્વરી, રામ લક્ષ્મણ બળવીર. આબુધરને અરબુદા, પાવે કા ળી પ્રચંડ; આ આરાસુર અંબીકા, નીરમળ નામ નવખંડ; શીવ વિશ્નુ બે કાંતીઆ, વીસ્વપ તિ વ્રજનાથ; કાયા તોળી કનકથી, કીધો ટાઢો હાથ; એક માણસ તો જવચરા, આપી સહ સ્રો ગાય; અનેક પુન્ય બીજા કરયા, પુરપતી પ્રણમ્યો પાય, ઢોલ મરદંગ વાજતે, ઘણાં દુદં ભી ધાવ. ઘેર આવ્યા દિવશ ઘણે, રાણી સાથે રાવ. ગુણ વાધ્યો તે ગામમાં, રાણીથી જીવ્યો રાય; વરણ અઢાર રઇયત સહુ, પ્રીત્યે પ્રણમ્યા પાય. ધન તાહારૂ સતીપણ, ધન હીંમત તુજ હામ; ધન્ય ઇષ્ટ ઉપાસના, ધન તારાં કુળ કામ. પહેલી માનની હતી, વળી થયાં બહુ માન; એથી બીજો ગુણ કીયો, દીધું જીવતદાન. સાચુ બોલી સલક્ષણી, સતી તણો અવતાર; પોતે પ્રાણ ધરના તજ્યા, જીવાડયો ભરતાર. પોપટ કહે પરભાવતી, ગુણ રૂડેરા ગાવ; એમ વિજારી આવડે, તો જારીએ જાવ; વાઘ વિદારણ જળ તરણ, સોળ શિર કાટણ જેહ; બિલિથી બીની બાપડી, નારી તેહની તેહ. બીજી બુધની હાણીયો, કરે કાવેતર કાજ; પરીયાનું પાણી બુવે, જાય પલકમાં લાજ. સાબાશ શુક સુલક્ષણા, શીખવી વારૂ વાત; સરવ દિયા શિખ્યાં અમો, વિ જારી વિખ્યાત. તે રાતે તો નવ ગઈ, ગુણવંતી પરઘેર; છઠે દીન શું નીપન્યું, કહીશુ આગ ળ પેર. ગુજરદેશ ગરૂવો ઘણો, વેગનપુરમાં વાસ; પીતા પુરૂશોતમ તણો, કહે કવી સામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવીતા કર જોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૬ ઠી.

ચોપાઈ–પ્રથમ સારદા નામુ શીશ, આરાધુ ઉમિયાપતી ઇશ, શ્રી ગુરૂજીના વંદુ ચરણ, આ દ્ય નિરંજન અશરણ સરણ. શુકબહોતેરી કહુ સંવાદ, અંતરમાં આણી ઉલ્લાદ; પ્રબંધ ચાતુરી બારે ભેદ, વરણવ જેવી વાણી વેદ. સેવો સહુ સાચી સરસ્વતી સુખદાતા મનોહર મ તિ; હંસવાહની જાણ સુજાણ; વેણાં પુસ્તક પરઠાં પાંણ. શુકબહોતેરી બુધ નિધાન, જેમાં અ ષ્ટાદસ વીધાન; શું જાણે મુરખ સંઠોયા, જે નરને દેવે દંઠોયા; દુધ ઘોળુ ને ઘોળી છાશ, ત મ મુરખના મનમાં હાશ, છત્રવંતી ચાલી છમીસ. નેગ સમારે શોભીત શીશ. મુખ ભરિયાં તાતાં તંબોળ. સુંદીર શોભીત સજીયાં સોળ, ચાલી ઠમકો કરતી ઠેક, આવ્યા પોપટ પાંજર હેઠ. શેઠાણીજી સાંભળો સાચ, વારૂ પોપટ બોલ્યો વાચ. જારી રમવા જાઓ જરૂર ભરજોબન છો ભરપુર. આજ એ લાહો લીજીએ, વરઘ પછે મુકી દીજીએ; કામ મરદન કર વાનો દન, મદ મછર ભરીયું છે મન. ધોળા થાશે શીરના કેશ, વિપરીત દેખાશે તે વેશ; પ ડી જશે જ્યારે મુખ દંત, તારે શી ચતુરાઇ ચંત. ડોશીકહેવાશો જ્યાહરે, તરતિખ કેવી કરં શો તાહરે; કાલે આવશે ઘરનો ધણી, તોલ મરજાદ રાખવી તે તણી. માટે ઉતાવળ કરને એ હ, કર નર મન માન્યાસુ નેહ; હાવ ભાવ કટાક્ષ કરી, તન મન ધન તેનું લ્યો હરી. જા ઓ જરૂર રહુ કહાવજો, રમી રાત વહાણે આવજો; માણકચંદ મેહેતાની વહુ, નાત નાગરી જાણે સહુ. માન કુંવરી તેનું છે નામ, કરજો તેના સરખું કામ; કરી વીજારી વેદ વીવેક, તે તરૂણીએ રાખ્યો ટેક. નારીનું વધારયું નુર, પ્રાક્રમ કીધુ છે ભરપુર; તેવું કામ થાએ તો જાઓ, નહીતર બેઠાં મુંગળ ગાવો. દોહરા–શેઠાણી કહે સાંભળો, પોપટ જાત પવિત્ર; એ હુ વિજારી શીખશું, તુ મન માન્યો મીત્ર. માણકચંદ મેહેતા કવણ, કવણ નાગરી નાત; મા

નકુંવરી કુણ માનની, કયમ ભજાવિ ભાત; કવણ સાથ જારી રમણ, કવણ નર દીઠું દ્રષ્ટ; કવણ વાત વિવેકથી, કવણ નીવાર્યું કષ્ટ. ચોપાઈ—શુક કહે સુણ પરભાવતી, કહુછું વાત મનોહર મતી; મજા નદી તીરે એક ગામ, ઈંદુજીત રાજાનું નામ. એહ નગરમાં નાગર રહયો, માદણજી તો તેને કહયો; પરણ્યો નાર તે પુરણ પ્રીત, રાજસ ગુણ રાજાની રીત. નર નાર ઉપર બહુ નેહ, પ્રીતી જેમ બપઇયા મેહ; તેને પઉઢા પાંચજ પુત્ર, ઘણી લક્ષ્મી ઘણા ઘર સુત્ર. માદણજી પાંચેનો તાત, ભાગ્યવંતી મોટી ઘેર માત; પાંચ પુત્ર કુંવારા કામ, મોટાનું માણેકજી નામ. માદણે તેડ્યા પાંચે પુત્ર, ગ્રહસ્થ આપણ છે ઘર સુત્ર; પાંચે પુત્ર કુંવારા અંશ, છતે સુત વટેછે વંશ. એકને જોઇએ પાંચ હજાર, તો આવે નાગરને નાર; ગરથ તણી ભરીએ ગાગરી, તો આવે ઘરમાં નાગરી. એકેક શાહસ જેટો જાણ પાંચ, તો તો ના આવે ઉની આંચ; પહેલો એક પરણે જેટલે, પછી બીજો પરણે તેટલે. એકે પાંચ તો નવ જો થાય, પુત્ર થયા તમે પઉઢાય; મા બાપે જે વચનજ કહયું, લક્ષણવંતા પાંચે લહયું. પાંચ મધેથી પરણ્યો એક, કન્યા પામ્યો વિવીધ વિવેક; દાતા ગુણ દાની તે દાહી, લક્ષણ જોતે લાટ કમાઈ. લખતા ભણતા ગાતાં ગીત, પતી સાથ પરાણી બહુ પ્રીત; માણેકચંદ છે કંથનું નામ, માનકુંવરી પોતે અભીધાન. દીયર ચારને પ્રીતી ઘણી, આજ્ઞા નવ લોપે તે તણી; સેંચાણ થઈને સરવે રહે, હાજી હાજી કોટેકહે. તે નારીને માતને તાત, ચતુર પુરૂષ છે ચારે ભ્રાત; એકે ઉનમ તેને નહિંકશી, વિચિક્ષણ સહુને મન વશી. વહુજી કહેતાં દીવશ જાય, બોલાવતાં તો જીભ સુકાય; રૂપ રંગ ચતુર ચાતુરી, અકલ તણી અરણવ આતુરી. ગુણવંતા ગ્રહસ્થાવટ ઘણી, વશ વરતે પોતાનો ધણી; વશ વરતે ગુણવંતુ ગામ, માનકુંવરી નારીનું નામ. ઝાઝું જેને જોબન જોર, તેને કામ અતી અંકોર; જેને ઝાઝા સોટમ માન, તેને કામ વપુમાં વાન. જેમાં ચાતુરી વિદ્યા હોય, તે નારી સારી નહી કોય; નારીનાં સાંભળતા ગીત, પર પુરૂષને વાધે પ્રીત. ગુણવંતી રૂપવંતી ઘણું, કામાતુર મનડું તે તણું; જે નિસંકી હોએ નાર, જરૂર પણે રમે તે જાર. બાળપણે રાખે મા બાપ, કે પોતાનું રાખે આપ; જોબનપણે જો રાખે ધણી, તો મરજાદા રહે તે તણી; ઘરડે કાળે રાખે સંતાન, તો તે નારી પામે માન; જેને માથે અંકુશ નથી, કોટવશા વણશે કહુ કથી. કુસંગ સંગ વણશે કામની, વણસે રહે એકલી જામની; અતિ સુખ સાગરમાં તે પડે, ચતુર પુરૂષની દ્રષ્ટે ચડે. માનકુંવરી મહાસુખ મગન, લાગી તેને કંઈક લગન, મધ્ય નિશાએ જાએ બહાર, ત્યાં આવી રહે છે એક જાર. રામા તે શું રંગે રમે, વિનોદ કરે બહુ મનને ગમે; ભર નિંદ્રા પોઢયો ભરથાર; તેહ સમે ઉઠી તે નાર, મન માન્યો તેડ્યો છે જ્યાં. તાકીને બેઠી જઇ ત્યાં, મન ગમતો તે સાથે મળે; કારણ તેનું કો નવ કળે; પોતે પોઢે હીંચોળા ખાટ; મધ્ય રાત નિકળવા માટ. પાસે પલંક ધણીનો જોર, કરે કામની મચકા મોડ; અરસ પરસ કાંઇક થઇ વાત, ચેતીયો સસરો ધણીનો તાત. હૈસ તેના હરખા માંડીયા, સ્નેહ તણાં છાપાં છાંડીયાં. જાગે ડોસો આખો રાત, મનમાં ચેતિયો વારૂ વાત; મધ્ય રાતે નિસરે છે નાર; ત્યાં આવી રહે છે એક જાર. એના કંથને જો કહુ વાત, એતો નવ માને સાક્ષાત; દ્રષ્ટે દેખાડું એક દન, તો માને સુરખ મુજ તન, પછે તેડુ એના માબાપ; દેખાડું પ્રગટ દેઇ છાપ; પછે આશીયાળી એને કરૂ, એનું હેતને હારદ હરૂં. દોહરા. એક સમે એ નારીએ, રામ્યો જારજ બાહાર; મધ્ય રાત સમે તે નિકસી, નક્ષત્ર સરખી નાર; ભરજોબનમાં ભામની, પંચ હજારશું હેમ; નિકળી બાહાર નિશંકશું, પર પુરૂષશું પ્રેમ. વાજે રાત્રી મધ્ય ઘન, ઘરા ઘરા વિજળી થાય; કાયર રૂદીયા કમકમે, પલક ટકે નહિ પાય. ભર નિંદ્રા

ભરતાર છે, ઉઠી શામા તે રંગ; કમાડ અટકાવી નીસરી, કરવા સોબત સંગ; હાહયો ઘરમાં ડોસલો, જોતો હાડી મુંઠ; તેણે તો હેરૂ કરયું, અતી ઉમંગે ઉઠ. આજ લાગ છે માહારે, સવારે મુકરી જાય, દેખાડું એના કંથને; તો ઓશીયાળી થાય. છટકાં પટકાં કરે ઘણાં, વદે સાસુ શું વાદ; આજ ફજેત પુરી કરૂં, ઉતારૂં એનો નાદ. રહયોતો હેરા હેરવા, જે સસરો શ્રીચંત; તેણે ઉઠાડયો દિકરો, ચેતાવ્યો કાંઈ ચંત. કુંવર તમારી કામની, કુંડાં કરેછે કામ; આ પેલી જો આંગણે, જામની ગઈ બહુ યામ. બીજો પુરૂષ છે બારણે, રમે છે રામા સાથ; એકના હાથમાં ખડગ છે, એટને ચુડેલો હાથ. વિજળીના ચમકારડે, દીઠું સરવે દ્રષ્ટ; પુત્ર પીતા દુખ પામીયા, કાયે બાધ્યુ કસ્ટ. મારે કુટે માને નહીં, વાહાણે મુકરી જાય; ઓશીયાળા આપણને કરે, કે કપરા સમ ખાય. ઓશીઆળી એને કીજીએ, અધીકી દીજે આંચ; બંધ કરી એને રાખીએ, ઘટીકા બે ચાર પાંચ. સસરે દિધી સાંકળો, પુત્ર પોતાનો પાસ; ચતુરાને ચેતાવીયા, કહયુ શામા શાબાસ; ખરખટી ખટકી સાંભળી, પ્રીછો પરેમદા પેર; જારને સુભ સંતોખિયો, વળાવી દીધો ઘેર. આજ સંકટ છે માહયરે, દોહલો છે એ દિશ; સ્વામિ સસરો જોવા રહયા, છેદશે મારૂ સીસ. જાર કહે જુવતી સુણો, કહો તો ખાતર દેઉ; પેસુ એના ઘર વિષે, સિસ બેઉના લેઉ. નારી કહે નવ કિજીએ, ઘરદા સસરાની ઘાત; એહ જવાબ દેસુ અમો, કરો બીજારી વાત. વળાવીઆ તે જારને, આવી બારણાં માંય; માંહીથી ડોસો ખરખરે, તોલ ઘણેરો ત્યાંય. બોળયાં પરીયાં બાપનાં, બોળયુ સસરાનુ નામ; માનની તુ મધ રાતમાં, કરેછે કુડાં કામ. બેસારી મુકી બારણે, એકલી આપો આપ; ઘરમાં તેડીશું તાહરે, આવશો તારો બાપ. લોક મેળવીશુ લક્ષધા, મેળવીશુ તહારી માત; સોનાને ચરે શોભતી, કરેછે મહા ઉતપાત. કુણ વહાલો છે તહાયરો, શું છે તેમાં જોર; શું છે હાંસલ એહનું ચીતની તેડ ચોર. બાળ ભણેલુ તાહરૂ, બાળ રૂપને રંગ; બાળ ચંચળતા તાહયરી, બાળ તાહરો ઢંગ. બાળને તારી બોલછા, બાળ કુળને કામ; બાળ લક્ષણુ તુજ બાળકી, બાળ તહારૂ નામ. હવડાં પીતા તો પુછશે, ત્યાં શો ઉતર દેશ; માતા તારી મારશે, ત્યાં શો લહાવો લેશ. મેહેણાં દીધાં મોહો કમપણે, કામનીએ સુણ્યાં કાન; વિનતાએ વિચારીયું, મોટમ પદવી માન. કુર કુટરં તુ પાપણી, ઉતમ આપણી નાત; વટાળ કરયો તેં દેશમાં, જે જગ જાણીતી જાત. રાજા તુજને દંડશે, નાત કાઢશે બાહાર; વાઢીશુ નાકને ચોટલો, ભામની ખોશો ભાર. સસરે ને વળી સવામીયે, દીઠો પ્રગટ જાર; લક્ષણુ તે સરવે લહયાં, અપરમપાર અપાર. પોપટ કહે પરભાવતી, શેઠાણી સામરથ; દીઠુ સસરે સ્વામીએ, એ સરસે કેમ અરથ. એ નારી કયમ ઉગરે, સસરો પ્રણમે પાગ; તે કહો મુજને કામની, જડે જો તમને જાગ. વિજાર વિઘા વિચારતાં, માણો જોતાં મન માંહ. શી રીતે એ સુચવે, તોલ કરીને ત્યાંહ. માનની કહે મુરખ લવે, પંખી પોપટ જાત; કયમ જાએ બે છેતરયા, એ તો વિપરીત વાત. નાત છે તેતો નાગરી, નવીસંદા નર નેટ; ભોળવે કયમ તે ભામની, પોચેસા સહુ હેઠ. નિશ્ચે કરીને ન્યાળીયુ, પરગટ દીઠા પ્રીત; એનો ઉપાય એકે નથી, રાજક દઈવક રીત. સમજાયે નહી શો વસા, ભોળવાયે નહી ભ્રપ; ચતુરાઈ ચાલે નહી, એકે અકલ અનુપ. ચોપાઈ—શુક કહે સાંભળ સુંદરી, મારી વાત જો મનમાં ધરી; આજ નહીં જાવા દઉ રાત, રહો તો કહુ બિજારી વાત. કરજોડી બેઠી કામની, પાછલી અરધ રહી જામની. કહે પોપટ સાંભળરે બાઈ, નાગર નાત ન જાએ વહીઃ તેણે જાણ્યુ રાખી બહાર; ચેત્યો સસરોને ભરતાર. એનુ ચાલે તે એ કરે, મારૂ હેત મનમાં નહી ધરે. ચેતાવે મહારાં મા બાપ, ઉતારે પાણી મુજ આપ; કરગરતે સરસે નહી અરથ, વિલાપ કરે તે

તો સહુ વ્યથ. કાંઇ કરૂ અધિકા ઉપાય, પ્રાણ્ય જોતી ક્યમ સાચુ પાય. વિજનર વિધા મનમાં હી ધરૂ, કરતુક કરવુ ઘટે તે કરૂ; કુઇ એક તેને બારણે, નીર કાઢવાને કારણે; મણ પાંચેક નો આણ્યો પાણ, નાખ્યો કુપ વિશે નીરવાણ. હળવે હળવે આણ્યો તીર, ધબક ધીબાકો વા ગ્યો નિર. જમણી પાસા છે તે કુપ, ડાબે પાસે ગઇ અનુપ. ધમકારો સાંભળીઓ સહુ, પડી કુવામાં વહાલી વહુ; થયો ધબકારો નિરે નેટ, પડયો ધ્રાશકો બેને પેઠ. હાયરે હાય થયો ઉતપાત, ઘરડે કીધી વિપરીત વાત. કુટે પેટ પોતાનો પુત્ર, ભાગ્યુરે કાચુ ઘર સુત્ર. ઘરડા તુજ ડહાપણ બાળ, કામની કેરો આણ્યો કાળ. પહેરણ બેનાં નિસરી ગયાં, પેસાબ પાગરણ માંહે થયાં; શોર બકોર તેણે નવ થાય, દંડે દેશ તણો તે રાય; માંહો માંહી લઢવા લાગીયા, શોકે ગાત્ર સહુના ભાગીયા. દોહરા– બેટો કહે છે બાપને, ફુટ ફુટરે ચંડાળ; ઘર મારયુ ઘરણી તઇ, આણુ મારો કાળ. પાંચ હજારે પરેમદા, પરણ્યોતો હું પ્રીત; મારી નાખી માનની, નર તીં કીધી રીત; ઉઘાડી બાર બે આવોઆ, તરૂણી પડીતી ત્યાંય; એટલે છાની માની વહુ, તરત ગઇ ઘર માંય. તે કોણે જાણ્યુ નહીં, વહુ તો પોતી વાસ; કુવા ઉપર બે કળકળે, પરેમદા જાણી પાસ. સાંકળ દેઇ બોલી સુંદરી, નિરભય થઇ તે નાર; કુણ બોલેછે બારણે, મુજ લાગે ભણકાર. સસરાજીએ સાંભળી, વહુવારૂની વાણ; ઉઘાડી આવો બારણે પરવશ પડીયા પ્રાણ. મંદીરમાં ક્યાંથી માનની, વહુ કહો સાચી વાત; કોણ પડયુ આ કુપમાં, એતો મહા ઉત્પાત. કરમાં સોનાનો ચૂડલો, સાણુ કસબી દોર; કોણ પડયું આ કુપમાં, થયો ઝાટકો જોર. મેંતો જાણ્યુ કુળવધુ, તુંતો ઘરમાં હોય; કુણ દીઠુ અમે આંગણે, કળી શકે નહી કોય. દાટ વાળયો તેં ડોસલા, લીધ સ્ત્રી હત્યાય; એતો તારો દીકરી, કિધો મહા અન્યાય. ખટ મહીનાથી મેં લહયું, આવે છે નીત જાર; હું મારી નણદી તણો, ભાગતી નોતી ભાર. તમો આજતો નિરખિયું, મન ન રાખ્યું માંડ; પશુ સરખા મેં પરખિઆ, રાંડથી ભુંડા રાંડ. નારી કહે સુણ નાવલા. અકલ વિચારો એન, એ દિકરી ડોસા તણી; તેહ તમારો બેન, માઠુ કીધુ મુરખા. અઘટીત કીધુ આપ, સ્ત્રીહત્યા બેડી તુને; પ્રગટયા પાંચે પાપ, લક્ષમી હાક્યમ લુટશે. તજશે તમને નાત, સસરો એનો જાણશે, વિપરિત થાશે વાત. કુંવારો બ્રાહ્મણ કરયો, ભાગ્યું તેનુ ઘર સુત્ર; મુરખાના છો થહિપતિ, બેઉ પિતાને પુત્ર. નણંદ નક્ષત્ર સારખી, લિંચિ તેની પુઠ; લજ્યા પામી તે પડી, વાળીને બે મુઠ. મુખ શું દેખાડે માનની, એક તાત એક ભ્રાત; કળકળતી કુવે પડી, મરશે એની માત. પાયે લાગી પરણમ્યા, સ્વામી સસરો કોડ; ઉગરિએ શી રીતથી, કરગરી કહયું કરજોડ. બિશોમાં તમો બાપડા, ધારણ રાખો ધીર; બુડશો નહી એ બાળકી, નવાણમાં નહિ નીર. ચઢો મેડીએ મલપતિ, હાંડો મનનો શોક; શોર બકોર કરશો કદી, મળશે ઝાઝા લોક. તોતો હાની આપણે, કુળમાં થાય કલંક; ઓશિયાળાં થઇએ ગામમાં, એતો આડે અંક. શરમાશે ઘણું સુંદરો, તમને દેખી તરત; બિજે પ્રકાર બિજે દિવસ, મેળે પોતે મરત. કામની કાહાડુ કુપથી, સમ ખવરાવી સાંચ; રખે વાત કહી ઉચરો, આવે ન હુની આંચ. મેડે બેને મોકલ્યા, રહિ એકલી આપ; બેન ન આવો બારણે, મુજ મારયાનું પાપ. વરેડો વળગો તમો, તાણી લઉ તાતકો આગળ કહુ વાતડી, વણ ત્રુઠે પામુ મરત; વાત ત્રીજે કાને કરૂ, તો જાણે કોઇ લોક. પુન્ય અમારૂ પરજળો, તીરથ વરત મુજ ફોક; ખમા ખમા ખમા તુને, ભવાની રક્ષાય. હળવે હળવે આવજો, પરઠી ધરજો પાય; વળગો બાઇ મારે બળે, પાગરણ નિચવું પુર. મંદિરમાં પોહોડો જઇ, જયાં લગી ઉગમે સુર; જખમારે તુજ ડોસલો, જખમારી તુજ વીર. એતે વવઇરી તાહરાં, શિદ ગમાવો નિર; કાલાંવાલાં કોઠોધા, માનની કિધાં માંડ. નણદને નારી ક

હું, પિયો હળધરને ખાંડ. નણંદ જ્યાં સુતાં હતાં, ખખડાવી આવી બાર; સસરો સ્વામી સાં ભળે, નણંદ ઉગારી નાર. રાતમાં રીત એવી કરી, કોણે ન પરઠી પેર; હેત અધિક વધારિયું, ઘણે પ્રકારે ઘેર. સવારે ઉઠયાં સહુ, કોઇ સુણ્ય નહી કરણ; કોઈ બીજું નથી જાણતું, જાણે પેલાં ત્રણ. નણંદ કાંઇ જાણે નહી, જે સુઈ રહીતી સેજ; પડિ ઠરાવી કુપમાં, ભોજઇ આણ્યું હેજ. પ્રભાતે પુજા કારણે, બેઠો સસરો એકાંત; વહુને તિહાં તેડાવીઆં, ભાગી મન ની ભરાંત. સસરો સ્વામી બે જણા, પાય નમાવ્યું શીશ; લાજ હમારી તુજ કને, વચમાં આણ્યા ઈશ. ઝુમણું એક સોના તણું, સોંપ્યું વહુને હાથ; અમો વેચાણછું તાહરાં, શોભા તારા સાથ. હાકેમ લક્ષ્મી લુટતો, દંડાત આપો આર; જિહરયા જે ઉગરી તે તારો પરતા, પ. દોહીલા થયા ડોસલા, વિચારી બોલો વાણ; નણંદ હમારી દીકરી, વાહાલી છે મુજ પ્રાણ. લાજ રહિ જે તમ તણી, તેતો મારી હોય; કામ કરયાં એ કામની, કળી શકે નહી કોય. રળે તે આપે નારને, પાય લાગે પંદરવાર; તે લજ્યા રાખી માહરો, તું હઇડાનો હાર. કોણે કોને નવ કહયુ, ઘણે પ્રકારે ગુહ્ય; કોણે કલંક જાણુ નહી, ન પાડી કોને સુજ. જન્મ સુધી જાંખા કર્યા, રાખી એવી રીત; કાલાવાલા કરી કરગરે, પુરણ આણી પ્રીત. ભલે પરણી તું એમ ઘરે, ભલે જન્મી તુજ માત; ઉભય કુળ અજવાળીયાં. જસ ઉભરાતો જાત. શાબાશરે મારી વહુ, શાબાશ તારી બુધ; શાબાસ તારૂ શાણપણ, શાબાશ સુરંગી શુધ. શાબાશ તારી ચાતુરી, શાબાશ સહોદર હેત; લાજ રાખી તેં લોકમાં, વેવઇ પ્રાણ મુજ લેત. લાટકવાઈ બેટી મરત, ભાગત તેનુ ઘરસુત્ર; જમાત્ર જીવ મારો હરત, પ્રત પામત મુજ પુત્ર. કોણે કો આગળ નવ કહયુ, ભરાંત ન ભાગી ભેદ; સ્ત્રિ ચરિત્ર તો તે ખરૂં, વિજાર પાંચમો વેદ. આવડે એવું બોલતાં, તોતો જારો જમ્મો; નહિતર ઘેર બેશી રહો, ઘીને ખીચડી ખામ્મો. પરભાવતી કહે પોપટા, એતા અધિકી વાત; પ્રાક્રમ કીધુ પ્રેમદા, ભલી ભજાવી ભાત. સાંભળ સુત રખીદાસના સુણ મનજીના તન; ઇશ્વર પ્રતાપે ગ્રંથ થયો, રૂડો રાજ રતન શ્રીગોડ. માળવી વિપ્ર શુભ; વેગનપુરમાં વાસ; સુત શ્રી વિશ્વેશ્વર તણો, શેવક સામળદાસ. ગાય શીખેને સાંભળે, પોચે મનના કોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૭ મી.

ચોપાઇ—શ્રી ગણપતીને નામુ શીશ, આરાધુ ઉમીયાપતી ઇશ; પુજો દેવી સાચી સરસ્વતી, મયા કરી આપો મા મતિ. સાતમે દીવસે જુવતી જાવ, ચતુર પુરૂસ કો ચીતમા ચાહય; સજયા શોળ શોભિત શણગાર, અનંગ પ્રગટયો અપરંપાર. ખરા ઉલટ માહે ખાંજરે, આવી પોપટ ને પાંજરે; તારે શુક હરી બોલીયો, મન તણો પડદો ખોલીઓ. ચતુરાઇ કેરાં એ ચેન, બાર જાઓ ક્યાં મારી બેન; જાઉ જાર વિદ્યા કારણે, બુદ્ધિથી આવી બારણે. શાબાશ શાબાશ એ રૂડુ કરયુ, એ વાતે મુજ હઇડુ ઠરયું; નિચ માણસ કરશે નિંદાય, વિજાર તણી કરજો વિદાય. રાજસંગ કેરી નારીએ, જીતા જસ જોબન જારીએ; પોતે જસ લેઇ થઇ પવિત્ર, ચારૂ તેને કરયું ચરીત્ર. નરપતિયા નાપિકની નાર, તે પણ ઉતરી પેલે પાર; ચીત થકી કિધી ચાતુરી, બુદ્ધિથી બાંધી બાહાદુરી. માંડી મુખ લેવરાવ્યું તરણ, અતિશે કર્મ કરયા આવરણ; એવાં શામ્મો તો જાઓ સુખે, શુંકુ સીદ મનાવું મુખે. નારી નેહ ઘણુથી નમી, એતો વાત અમોને ગમી; કહો માંડી એનો વિસ્તાર, ઉતારયા સઘળા શણગાર. શાણુ તણુ બેઠી તે કામ, કામની મરદન કીધો કામઠો ઉપર જઈ આશાન કરશું, ચીત વાત

સાંભવવા ધરયું. દોહરા—કરજોડી રહી કામની, ખારૂ શુક કહે વાત; અકલે હિણુ જે આચરે, તો થાયે ઉતપાત. રામસંગ રાઠોડ ઘેર, દુતા સુંદર દેહ; જણને મછ થકી ઘણો, નરનારીને નેહ. એક એક દેખી ઠરે, એક એક દીઠે હરરા; એક એક દીઠે સુખ અતી, શામા સત્તર વરશ. આવ્યો ચતુર નર ચાકરી, ગુણવંતી રહી ઘેર; પોપટ કહે સાંભળ પદમની, પછી સી પરઠી પેર. જાર વિધા જુવતી કરે, અનગળ અ પરંપાર; તેહ ખબર પોતી તહાં, જ્યાં ભામનીનોભરતાર. શબાશ તારી સુંદરી, શાબાશ ચતુરાં ચંત; કામની તારો ભોગવે, કોડે ગ્રાગ્રા કંત. નજરે દીઠુછે અમો, સુણ્યુ ન કહીયે કાન; અપ કીરતિછે આપણી મન ગમે તો માન. મિત્ર પોતાના મત તણો, જેમ પોતાનો દેહ; તેણે કહયાં કરતુત જે, મનમાં સમજ્યો તેહ. ગઉહત્યા જુઠુ વદે, બાળ હત્યા બહુ પેર; જાર રમે જુવતી ધણ; ગુણનીધી તારે ઘેર. મારૂ કહયુ ન માનશો, અકસ્માત ઘેર જાવ; નિંશ ચરચા જોઇ નારની, સુખી કે દુખી થાઓ. દેખી શકાયુ મેં નહીં, તો આવે તમ પાસ; તારૂં ઘર સીદ ભાગીયે, શીદ કરીજે હાસ્ય. વરિયરને છંછેડીયો, વેદ વકારયો વાધ; મરદી મુછ તે ઉઠીયો, ટેઢી મુકી પાઘ. પ્રતિજ્ઞા પોતે કરી, વચમાં આવ્યા ઇશ, વહાણામાં જઇ વાઢશું, શામા કેરૂ સિશ. શાલીગરામની આજ્ઞા, વચમાં સીતારામ; સુર્ય ચંદ્ર બે સાખીયા, 'મારૂ જઇને ઠામ, હથિયાર હેઠીલે ભીડીયાં. થયો અસ્વ અસ્વાર; ચાર ઘડિ રાતે ચતુર, આવી બેઠો બાર. જુવતીએ જળ આપીયું, પ્રીતે આપ્યાં પાન; ભલે પધારયા ભુપતિ, દીધુ જી વત દાન. આજ ઉનમ નહીં માહરે, અમ ઘેર પ્રભ્રા ઇશ; રાજપધારયા રાવળે, સફળ હુઆ આ દીશ. આજ નવ ગ્રહ પાધરા, આવ્યો સલુણો સ્નેહ; રાજ પધાર્યા રાજવી, દુધે ઉઠયા મેહ. આજતો વાયસ બોલીયો, વાયો વાય સવાય; આજ ચંદનના છાંટણાં, રીદ્ધ પધાર્યા રાય. કુમ કુમ છડા દેવરાવીયા, મોતી પુર્યા ચોક; ચંદનની વષ્ટી થઇ, ગુણ અજવાળુ ગોખ. તેલાં માન્યા તોતળાં, દિપક માન્યા દેવ; નિવેદ માન્યાં નવરાત્રીના, માની શિવની શેવ. પુન્યે રાજ પધારિયા, જોતી હુતી વાટ; પ્રિતે પાક અમો કરૂં, ખાંતે પોઢો ખાટ. અમલ આરોગો આજ દિન, કહો વિગતની વાત; રંગ મેહેલમાં રાયજી, રીજવીયેજી રાત. કાલાવાલા કોટીધા, કંથ આગળે કીધ, માન્યું નહિ તેં માંટિયે, વળી પાણી નવ પીધ; સુણ શામા શલક્ષણી, ચેતતી હેય તો ચેત; સુખે આવ્યા હેતમાં, લાહવો તુજથી લેત. ત્યાં વાતો છે લહરી, જુવતો ખેલે જાર; સમ ખાધા તેને શસ્ત્રધા, નિશ્ચે વાત નિરધાર. આવ્યો તુજને મારવા, છેદવા કારણ શિશ; અરજ કરૂ એ વાતમાં, તો મુજ દોષે ઇશ. જળકે અન્ન જમું નહિ, વેદ કરૂં નહી વાત; બીજુ પણ પણ રીજુ નહી, જોઇને તારી ખ્યાત. કાલાવાલા માનુ નહીં, માનું ન તારૂં માન; નિશ્ચે મારૂ તુજને, તારા સમ એ તાન. એક વાતે તુ ઉગરે, મેલી મન નો મોડ; માને મુજ આગળ માનની, કહે સરવે કરજોડ. કેટલા કંથ તેં ભોગવ્યા, કેટલાં કરયા તેં જાર; કેટલાં રંગ રમાડીયા, કહે મેલી મન ભાર. ચોપાઇ—નારી કહે સાંભળરે નાહો, વિનતા જાણીને શું વાહો; તમો માનો લોકોનું કહયુ, ડાહયાપણુતો વહેતુ ગયું. ચતુરાઇતારી સુસેલે પડી, અમ સાથે કેમ આવે અડી; બાળ તારી બુધ્ધી પરપંચ, બાળ શાણપણાના સંગ. બાળ રૂપને તારો રંગ, બાળ હથિયાર શુરાનો સંગ; બાળ મુછ દાઢીને બોલ, દીઠું મેં સહુ તારૂં તોલ. શાણપણુ તે કયાં સાંટિયું, ડહાપણ કંઇ જાણે દાઢીયું; દેખી ન શકે સુંદર લોક, કરે કજેતી કાઢે કોક. રાઢ ઘરમાં થાવા કારણે, ભંભેરયો આવ્યો બારણે; મારૂ મારૂ કરતો આવીયો, રળિ ઘેર રડુ લાવીયો. રજપુત કહે સાંભળરે રંડ, આપણી તું કરે પાખંડ; તરણી

લક્ષ કરીન કહે તું, વણ મારે મુકુ નહી હું. વિનતા સાચો બોલે વાણ્ય, તો તું તજને મુકાહું જાણ; માને સાચુ તો સરવે માફ, પ્રકારા કર તું તારૂ પાપ. સાચુ જો માને આ દિશ, ઈશ્વ ર આણુ જો છેદુ શીશ; જુવતી જાર કરયા જેટલા, તન મનથી માનો તેટલા. તો તો સ્ત્રિ હત્યા નહિ લઉ, પરિયા સાતનો કોલજ દેઉ; વણ મારે જો મુકે તને, મહા રૂદ્રજી દોષે મને; તેથી લાખ પ્રતીજ્ઞા ધારી, સમજાવ્યાં સમજો સુંદરી; હેતે જુવતી જોડયા હાથ, સ્તુતી કીધી સ્વામીને સાથ. કરતુત કરયા હોય એવા કામ, તો વચમાં આણું શ્રી રામ; કહો તો વ ચમાં આણું ઈશ, કહો તો જાપ જપુ જગદીશ. કહો તો અગ્ની ઝાલુ હાથ, સતી થઈ શોધુ તમ સાથ; કાચે કુંભે આણું નીર, હાથેળીમાં રાંધુ ખીર. કાચે તાતણે રજ બાંધિયે, સ્વામી કહો તે શિર સાંધિયે; કહો તેવી ધરૂ ધ્રઢ ધિર, શિવને સમરપુ હું શરીર. કાચે તંતુ કાઢુ ઘડો, વણ વાંકે શા માટે વઢો; તાતે તેલથી વિંટી લેઉ, કહો તેવો અધાણી દેઉ; ભરીએ પસ લી પાવક તણી, જેમ ધ્યાનમાં આણુ ધણી. નાખો સમુદ્ર મધેથી તરૂ, એકે વાતે હું નહિ મ રૂ; કહો તો ઝેર હળાહળ પિઉ, સાચો વાતે શાને બીહુ. હું સ્વપને જાણું નહી જાર, જુઓ તમે તમારો ભાર. દોહરા— રામ દુવાઈ રામો કહે, મળે ન એકે મેળ; માન્યા વણ મુકુ નહી, ખરો એ મારો ખેલ. જુવતી કહે જખ મારશે, જુઠું બોલશે જેહ; મસ્તક કાપ્યરે મ. હરૂ, તને ગમે તો તેહ. અધિક રીસથી કોપીયો, રજપુતની એ રીત; બાંધી નારી બળ કરી, પરહરિ પોતે પ્રિત. ઘર વચે એક થાંભલો, ચોવિધ બાંધ્યા ચરણ; કમરે બાંધી કામની, કર ઊંચાથી કરાણ. મેલુ રાત્રી આજની, કાલ્ય ઉગમતે દિશ; માને નહિ જો માનની, સવારે છે દુ શીશ. પલંગ પાથરી પોઢીઆ, પ્રીત તજીને પાસ; કટાર ગ્રહયો છે કરવિશે, હેત તજીને હા સ્ય. હુંઘો ગયો અઢીંગીયો, મોકમ ગઈ મધરાત; એટલે એક કઉતક થયું, વિપરીત સરખી વાત. નારી જાતે નાપિણી, પાપણી કરવા પાપ; સઈયર તેની સલક્ષણી, આવી આપો આપ. તે નાપીતાણી કુટણિ, દાડિ નિત દલાલ; સાટા વાંટા સાટવે; માંહી ઘણેરો માલ. સરવે સાદે સ્વર કરયો, એ હુંઢું ઉઘાડ; આવી તુજને તેડવા, જુગતે કરી જમાડ. કળે કમાડ ઉઘાડીયાં, પ્રિતે બેઠી પાસ: વાયદો તારો વહી ગયો, સઈયર તને સાબાશ. વીરમ વાટ જોઈ રહયો, પ્રીત ઘણેરી પેર; બેસાડયો છે બારણે, ઘણા હેતથી ઘેર. મઉન કરરે તું માનની, દાવાનળ છે દિ શ; રામ રાઠોડ રીસાળવો, છેદે તારૂ શીશ. ક્રોધએ કાન ભંભેરીઆ, આવ્યો કરતો કોપ; માર દેછે મુજને ઘણો, લ્લાજ કરે છે લોપ. પરવશ પડીછું પાપથી, ઊંચા બાંધ્યા હાથ; શી રીતે આવો શકુ, સ્નેહ કરવા તે સાથ. સઈયર પરીયા સાતનો, કબુલ કરયો છે કોલ; લાખ વસા તે પાળવું, જે હું બોલી બોલ. કોલ બાળ તુજ કામની, બાળ તાહરી રીત; પ્રભાતે પ્રા ણ તિ હરે, તો કયમ પરઠુ પ્રીત. હવે માલશો મુજમાં, હવે માહારી શી બુધ; હવે આશા શી શિર તણી, નથી મુજ દેહે શુધ. નારીને નાપિણી કહે, તરૂણી એ શાં તાન; સારી લાવ્યો છે સુખડી, પ્રીતે ચાવો પાન. આશા બંધો આવીયો, નિરાશ કેમ તે જાય; વાયદો કરી આ વ્યાં હમો, તે મિથ્યા કેમ થાય. સઈયર શીખામણ શીખવું, કળે કર એક કામ; જાઓ જરૂ ર જારી કરો, મુજ બાંધી આ ઠામ. ઝાજુ શુ જીભે કહું, બાંધી મુજ તુજ ઠાર; જઈ આ વો વીરમ કને, તો તુ સાચી નાર. નારી છોડિ નાપિણી, પોતે બંધાણી પેર; જારો કાજે જો ખમાં, ગઈ પરનરને ઘેર. પોહોર રાત રહી પાછલી, જાગ્યો જોર બળ જોદ્ધ; કામની જગા ડી કહેડ, કરીને ઝાઝો ક્રોધ. માન વાત તું માન્યની, સુણ તજીને ગરવ; માફ કરૂં મુકુ તુ ને, વાંક ગ્રહો જે સર્વ. બોલિ નહિ તે બાપડી, સમજે માટે સાદ; રીસ ચઢી રાઠોડને,

ઉતારૂ તારો નાદ. બોલાવી નથી બોલતી, વેદ કરે છે વાક; કોપ કરીને કાપિયું, તે નારીનું નાક. પંચ અંગુલ પુરૂ ભરી, સોભાગ્યું એ સાથ; માનની વાળો મુઠડી, હેતે આલો હાથ. ખાંતે ભરાણાં ખાબડાં, રુધીર તણી થઇ રેલ; શામાને મન શોક છે, મળ્યો એ રીતે મેળ. નાક હવડાં તો છેદીયુ, સવારે છેદુ શીશ; જુવતી તુ જાણે નહી, રજપુતાની રીત; અફીણ આરોગીં હુ ગોયો, જાણે પામ્યો મરત; એટલે જાર વિધા રમી, તરૂણી આવી તરત. બાર ઉઘાડયાં બાળકો, પાસે બેઠો પુર; અરસપરસ વાતો કરી, નારી નિરખ્યુ નુર. દાવાનળ દુખમાં પડી, કામની પામી કસ્ટ; છેદી નાક જુદુ કરયુ, તેતો દીઠુ દ્રષ્ટ. બંધાઇ પોતે બળ કરી, નાપિણી ગઇ નેટ; રૂધીર તણી રેલો થઇ, પડયો ધરાશકો પેટ. પોપટ કહે પરભાવતી, શેઠાણી સુંદર સાર; એટલુ વિત્યુ રાતમાં, વાહાણે શો વહેવાર. નાક વાઢવ્યુ નાપિણી, દુખ પામી બહુ દેહ; પુછે જ્યાં એનો પતિ, તાં શું કહેશે તેહ. શોભે કેમ સતી પણુ, માને એનો કંથ; કેમ એ બે જણુ જીવશે, પ્રીછો તો કહો પંથ. નાપીત કહેશે નાપીણી, કયાં છેદાવ્યુ નાક; ત્યાં પ્રતિઉતર શો કરે, વેદ વદે શું વાક. રીત બનશે રાઠોડ ઘેર, વહાણુ વારો વેદ; શીસ તો સ્વામી છેદશે, ખરે પ્રગટશે ખેદ. ઉતર શો એ આપશે, જશે કેવી જાગ; સતી પણું કેમ શોભશે, કેમ પતિ પડશે પાગ. પરભાવતી કહે પંખીયા, મુરખ તારો મેળ; મુજને સુજ પડે નહીં. એહ તલે નહી તેલ. એ પાણી મગ નવ ચડે, સોમણ બાળે કાષ્ટ; એ રજપુત માને નહીં, સ્ત્રિ ચરિત્રના ઠાઠ. બુધીથી તો નહી બને, કરે શી ચતુરા ચાલ; લક્ષ કરોડ વિશે વસા, છુટયો બેનો કાળ. શુક કહે સુણ સુંદરી, કહુ વિજારી વાત; આજ ન જાશો જારીએ, રહો મુજ પાસે રાત; વારૂ કહી વનિતા રહી, પોપટ પીછે પેર; પ્રથમ રીત તુજને કહુ, બની નાપિતને ઘેર. કરમાં કટકો નાકનો, ચાલે રૂધીરની ધાર; ઉઠય ઉઠય અભાગિયા, ભામની કહે ભરતાર. હુંઘે કેમ અઘોરીઆ, લહે તુ નહીં અજાણ; પાપે હું પરણી તુને, પાલવ બાંધ્યો પાણ; માન કમાઉ મોઝી ઘણો; વસની તણો વિવેક; રીત ન જાણે રાજની, ન્યાયી તણા જે નેક. અફીણીયો ને આળસુ, ઉંઘ કરમાને ઉંઘ; ધાયજાને એ નવ ઘટે, શીખ અમારી શુધ. પુત્ર જાણ્યો પટલાણીએ, હરખ ઘણો છે હેત; મળી છે ઝાઝી મેદની, સજન સરવ સમેત. લાવ્ય પાછેણો લંઠીયા, જરૂર પણે તુ જાગ્ય; નાળ વધ કરવો નાર કહે, મન ગમે તે માગ્ય; મુજને આપે સારલો, તુજને આપે પાઘ: ઉઠય અકરમી આ ઘડી, લાખીણો છે લાગ. નાખ્ય છુટો નારી કહે, પાછેણો પ્રોઢો પ્રીત, રીત ન જાણે રાજવી, રઝળે દાઢો નીત્ય; ઉઠયો અકરમી ઉંઘથી, ધુમધુમ કરતો ધીર. નારી સનમુખ નાખીયો, છોર એક નગ્ન શરીર, ચરીત્ર કરયું ત્યાં ચિંતની, ફુટ ફુટરે ચંડાળ; નાક કાપ્યું રે નાહોલા, ધણી મુખ દેતી ગાળ. કલપાંત કરે તે કામ્યની, બોલે અવળાં વાંક; નીચ નમેરા નાહોલા, છેદ્યુ મારૂ નાક. ગુણ હીણા તું ઘાંયજા, કયમ કીધો તેં કેર; તારે મારે કયાં અડયું, કીધા જનમનું વેર. રળી ખવરાવુ રોટલા. વેચુ માહારી જાત; તેનો ગુણ જાણ્યો નહીં, વિપરીત કિધી વાત; હત્યારા હત્યા કરી, જીવુ નહી આ દીશ; ભ્રાત તાત મારા કને, છેદાવુ તુજ શીશ. નવ જાણીશ નવારશી, મારે માથે જોર; નાક વાઢી તું જઇશ કયાં, ચંડાળ અકરમી ચોર. હત્યારા હત્યા કરી, પાપી કીધુ પાપ; કરૂપ કરી સ્વરૂપની, અકલવંતો તુ આપ. ગામમાં નોતી ગોરડી, મુજ સરખી મહારાજ; કરૂપ કરી તેં મુજને, સુખ કરાવ્યુ તાજ. સનુરાને મુખ ન દાખવું, જીભે દેઉ દંત; આ લે તારાં છોકરાં, કાલા મોના કંથ. માનનો જોઇ મુરખે, માન્યું સરવે સાચ; નાક દીઠુ નારી તણું. પુરણુ આંગુળ પાંચ. રહે રહે રામા રોઇશ માં કરૂ હું તારૂ કામ; સાંધે સાંધો મેળવું, તો નરપતિયો મુજ નામ. ટપ્પા દિધા

સરતીબરૂં, મેળવ્યું લોહીમાં લોહી; સેજ વાતે સાજુ કરયું, કારજ જાણ્યું ન કોઈ. લાખેણી આંકી લોખરી, જરૂરપણેત્યાં જમ્યા; કરૂ લાખેણા લાડવા,ખાંત ધણીથી ખાય્યા. ખંડાવુ સુંઠ ટોપરાં, ખારેક અનેખજુર,તુ માનીતી માહરી, મુજને જાણુ મજુર. પ્રાણ તું મારી પ્રેમદા,તુંજીવન મુજ જાગ તુંઆધારછેમહારી; પ્રીતે લાગ્યો પાગ. થયો વેચાણુ વનિતા તણો, ગુલામ ધણુંરે હેત; ઘર ઘરેણું તાહરૂ, તન મન ધન સમેત. એહ વિજારી નાપિણી, પુરણ કીધી પેર; હવેહકીકત સાંભળો, રાવ રાઠોડાં ઘેર. રાત રહિ પછી પાછલી, ઘટી ત્રણ ઘડ ધીર; જાગ્યો રજપુત રાજવી, વીર વિરોધી વીર. ખુંખારોને ઉઠાયો, જળ પીધુ જરૂર; અમલ આરોગ્યો એ સમે, પ્રભાતે ઉગશે સુર. કરમાં લીધો કોરડો, પટકાવ્યા સેં પાંચ; મસ્તક છેદુ માનની, અધીકી દીધી આંચ. નાક વાઢે સમજી નહીં, માન્યું નહીં તેં મુજ; કરયું ભોગવ તું તાહરૂ, તારી હત્યા તુજ. મરવાથી બીતો નથી, તેતો જાણજે સાચ; માનત તો મારત નહીં, તો મુજને શું પાપ. રોશ કરી રામા વદે, સાંભળ માંટી મુઢ; પાપી પાપીના જણ્યા, ગુણહીણા તું ગુઢ. જુઠા જુઠાના છોકરા, જુઠા જુઠાના જાર; જુઠા જુઠાના સોબતી, ગુણહીણા ગુમાર. નગુણા નગુણાના નરપતી, નગુણા નામ નિશંક; અવળા અવળાના સંગતી, અવળો આડે અંક. અધરમી અહંકારી તું, અધર્મ તણો તુ રૂપ; દાહ્યાપણુના દંભીયા, દાહાપણ પડિયુ કુપ. ભુંડા ભુંડાના ભુપતિ; ભુંડાના ભંડાર; કુડે કુડાના કીકરા, શું કહુ વારંવાર. જેની આંખે કમળો થયો, તે પીળુ પેખંત; તુ છે જાર જારો તણો, દોલ સહુના દેખંત. રજપુત નહીં તુ રાંડવો, ફિટે ન પુન કે પેર; લોક ભુંડે ભંભેરીયો, આવ્યો લડવા ઘેર. કલ્પાંત મુકયરે કંથડા, જખ મારે તું ફોક; રખે તે સાચુ માનશો, લાટકવાયા લોક. સજનને તો દુખ થશે, થાશે વઇરીને વાણુ, તારે ને મારા બાપને, એક હસતું એક હાણ. સિતા સરખી છું સાધવી, અબળાનો અવતાર; મનોદરી સરખી માનની, માને નહીં ગુમાર. બાળી ભસ્મ તને કરૂ, જો તુજને દેઉ શ્રાપ; શું કરી એ પરણ્યો પતિ, પ્રતક્ષ લાગે પાપ. પ્રભાકર પ્રભુ પ્રતક્ષ છે, પ્રતક્ષ ઉમિયા ઈશ; જો હોય બાપનો દિકરો, તો તુ છેદ મુજ સીશ. રાણી જાયો રાજવી, ધાવ્યો માનું સ્થાન; બેટો હોય જો બાપનો, તો નવ મુકીશ માન. હશી હઠીલો બોલીયો, માનની મુરખ માન; નાક વાડે સમજી નહીં, હવે દેસને કાન. કયાં ગયા તારા દેવતા, કયાં ગયા તારા તાક; કયાં ગયા તારા રામજી, છેદયુ જ્યારે નાક. વણુ મારે મુકુ જીવતી, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; સારી પેરે ઓળખ્યા, સતી તમારા આપ. માનની કહેરે મુરખા, કયમ માને તે આજ, જે તુ કહે તે હું કરૂ, કંથ તમારૂ કાજ. કેતો દેખાડુ પારખુ, માને માંટી મુઢ; કાંઈ ન રાખીશ ઓરતો, ગુણહીણા તુ ગુઢ. રાઠોડ કહે રાણી સુણો, તારા હું માનું તાક; સુર્યદેવ સાજુ કરે, નઃરી તારૂ નાક. મેં મારે હાથે હણ્યું, પુરણ આંગુળ પાંચ; ચતુરભુજ ચોટાડશે, સહી સહી તું સાચ. અખીલ નાક અંબા કરે, નહી વિનતા તુજ વાંક; તો તારા ચાકર અમો, એતો આડો આંક. કાપો ન રહે કામની, પલક ન પામે પીડ; તો મન માને માહરૂ, સતી હોય તો સીડ. તો સાચી જાણું તુને, સહજ વસા તું સીત; મોટમપણે મનોવરી. માને મારૂ ચીત. નારી કહેરે નાહેલા, શીશ કાપે તો તર્ત; ચતુરભુજ ચોટાડશે, મેખ ન માનું મર્ત. હાથ મારા રાખે હરી, પ્રભુ રાખે મુજ પાગ; જીવ રક્ષણ જુગદીશ્વરી, નારાયણ રાખે નાક. શીશ કાપ્યને સલક્ષણા, શીદ લગાડે વાર; શ્રીસુરજ સાજુ કરે, નીશ્ચે તે નિરધાર. લવલવ કરે લેખાવની, જીભ્યાની એક જાગ; નારી નાક સાજુ કરે, પ્રીતે લાગુ પાગ. એટલે અરૂણોદય થયો, અધિક થયો ઉજેરા; નારી ન્યાળી નાહોલે, રામા પલી સુવેશ; ભરયાં રૂધીરે બાબડાં, ભરયાં રૂધીરે વસ્ત્ર; સાજુ નાક સુંદરી ત

શું, પતિની પાસે રાજા. મારે હાથે મેં હણ્યું; સોપ્યું મને હાથ; સુર્યદેવે સાજુ કરશું, સ્નેહ સતોને સાથ. હવે સતીને છેદીએ, નહિતર કોપે ઈશ; જેમ નાક સાજુ કર્યું, તેમ સાજુ થાય શીરા. વિનતા વાલા વિષ્ણુજી, વિનતાને વાલા રામ; શીરા રાતરનું છેદીએ, જેણે કીધું કામ. પતિએ પ્રદક્ષણા કરી, વાર સત એક આઠ; કરજોડીને કરગરે, પરઠે સ્તુતી પાઠ. ધન્ય અવતાર ઘણો કહે, ધન્ય તુજ પુરાણુ પેર; ધન્ય શામા સતીપણું, ધન્ય ઘરણી મુજ ઘેર. ધન્ય માત તુજ તાતને, ધન્ય તારો અવતાર; ધન્ય જનુની તાહરી, ભાગ્ય તણો ભંડાર. ધન્ય કુપાસન તાહરૂં ધન્ય કુળ તારા કેમ; ધન્ય સતીની સીધ તા, ધન્ય તમારૂં ધર્મ. જખ મારી જેણે કહયું, કામની તુજ કલંક; જખ મારી દમેં માનિયુ, ક્ષમા કરે જી વંક. જો તું રીસે જે પરે, પ્રલય પ્રથવી થાય; સાચી સતી તું સુંદરી, સાચા તુજ કૃતકાર. હું તો ભુંડો ભાવટી, જાણ્યો જુઠો જાર; અધિક અકરમી હું ઠરયો, ભુંડાપણનો ભાર. વગર અપરાધે હું વઢયો. પરભવિયા તુજ પ્રાણ; છાટી ખાધી ચતુરાં તણી, રૂદે ચઢાવી રીસ; ઇશ્વર આણુ જો તે તજ્યું, કો દીન છેદીશ શિરા. હશો નાર હેતે થકી, કરશો માં એ કામ; પાપ ખોવાશું આપણું, રૂડુ કરશે રામ. સુરજ સામી નાખીયે, પોતાને છંટાય; ધરમ અધરમને સત અસત, તે વેળા તોળાય. બાંધી લીધો બાપડો, લોહ સાંકળે બંધ; સતીપણું શોભાવીયું, એ મો કીધો ધંધ. ઘર ઘરેણું સોંપીઉં, કરેનિત કલોલ: આભરણ આપ્યાં અતિ ઘણા, શણગાર આપ્યા સોળ; કર જોટયા તે કંથડે, લે વારણાં બહુ વાર; નાર ચરિત્ર લહયુ નહીં, અપરંપાર અપાર. વિધા ભણે છે વિપ્ર શુભ, પુરાણુ ભણે છે પાઠ; સ્ત્રિ ચરિત્ર નથી ઠગ વિદાના ઠાઠ. વણજ કરે છે વાણિયાં. લેખા લાખ કરોડ; સ્ત્રિ ચરિત્ર સમજે નહીં, કામની શું કર જોડ. રાજા રાજ ઘણાં કરે, જીતીયા દેશ વિદેશ; સ્ત્રિ ચરિત્ર ભણ્યા નહીં, લક્ષણથી લવલેશ; પરધાન પોઢા પાટવી, વજીર ઘણા વિવેક. સ્ત્રિ ચરિત્ર સમજે નહીં, નારી કેરા નેક. નવિસંદા દલ દાહરા, અવળા વાંચે આંક; જીતે બાધા જગતને, રાણી આગળ રાંક. પટેલ પાટીદાર સહુ, દેશાઈ પણ દિલ દાખ; રાંડ આગળ સહુ રાંટના, શાસ્ત્ર પુરે છે સાખ. સુર પુર ધ્રઢ ધીર. મહા, સંગ્રામે શીરદાર, સ્ત્રિ ચરિત્ર સમજે નહીં, ગોરો કરયા ગમાર. સુરાને કાયર કરયા, પંડિતને કીધા મુઢ; અજાણ કરયા ડેઇ જાણને, પ્રાક્રમ કિધાં પ્રોઢ. દેશપતિ દાશી થયા, ચક્રવરતીતો રાંક; નારી જોરાવર નર થકી, એતો આડે આંક. કવિતાને કિંકર કરયા, ગુણીજન કીધા શુઢ; કાજીને પાજી કરયા, પ્રેમદા પ્રાક્રમ પ્રઢ. સઈ સુથારને સાળવો, વસવાઇયાં વિવેક; એ બિચારા શું લહે, નારી કેરા નેક. પોપટ કહે પર ભાવતી, જારી કરવા જાઓ; વિજાર વિદયા આવડે, તોતો સુખીયાં થાઓ. બુધ નિધાન શુક બોહોતેરી, એક એકથી એક. સ્ત્રિ ચરિત્ર શોભા ઘણી, નારી કેરા નેક. સાંભળ કઉજી ગદિપ તું, સાંભળ વાસણ વંશ; સાભળ રખીયલ મનજી તણા, અવતારીક છો અંશ. સાંભળ શામ સલક્ષણા, સાંભળ ઝવેર જસવંત; એ વનીતાની ચાતુરી, અતિસે વાત અનંત. શ્રી ગઉડ માળવી વિપ્ર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ; સુત શ્રી બોરેશ્વર તણો, કહે કવિ સામળદાસ.

વારતા ૮ મી.

ચોપાઇ—શ્રી સારદાને નામુ શીશ, આરાધુ ઉમિયાપતિ ઇશ; શ્રી ગણપતિના પુજુ પાય, સફુળ મનોરથ મનના થાય. કહિયે વાત અધિક આઠમી, રસીક વચન સ્નેહતા ડાકમી; રાજા ત્યા

લી પડતે રાત, વારૂ પોપટ બોલ્યો વાત. આભરણ અંગ સજ્યાછે સોળ, મુખ ભરીયાં તાતાં તંબોળ; હાવ ભાવ કટાક્ષજ કરી, સમીં સાંજે શામા સંચરી. પોપટને કીધો પ્રમાણ, કામની એમ દીઠો કામ; તેના મન ગમતુ બોલીયો, મન તણો પડદો ખોલીઓ. આજ શીખામણ દીજે અમો, તરૂણી જારી જાઓ તમો; હસી રમી જમોને જામ, કરી આવજો રૂડાં કામ; જુવતી કહે હું તો જાઉછું, તારા સમ ખાંતે ખાઉછું; પોપટ કહે પધારો પેર, જો જો અમ્રત માં થાતું ઝેર. સાચવજો કાંઈ સંકટ પડે, રખે આળ નવ માંથે ચઢે; ચઢયાં કટક ઉતરે કહુ કથી, કલંક ચઢયાં ઉતરતાં નથી. દોહરા—કટુલા કોળીનીં કામની, કીધુ છે જેમ કામ; તેના જેવુ આવડે, ઠેઠ પોચાડે ઠામ. પગે નમી તે પ્રેમદા, શુક સાંભળ મુજ ભ્રાત; કુણ એવો કોળી હતો, વિસ્તારી કહે વાત. નામ કવણ નારી તણું, રેહેતો કુણજ ગામ; વિજાર વિદ્યા કેવી કરી, મમત વધારી મામ. શુક કહે સેજા સુંદરી, કટુલાને ઘેર કામ્ય; રામપુરા મધ્યે રહે, નરસિંહ રાયને ધામ. ત્રણ તરવાર બાંવે ધણી, કમર કસે કટાર; તીરકસ્ત્ર બાંધે ત્રિવિધે, ભામનીનો ભરતાર. મરદ મુછાળો મમત બહુ, ભાલો રાખે હાથ, સુરા માંહ શીરોમણી, સુંઢે સામદ સાથ. ટુંકારો કો નવ કરે, લોપિ ન શકે લાજ; તાવ ઉતરે તરવારથી, મહિપતીં માને માઝ. ઘર આગળ નવ નીસરે, વાદ કરે નહીં વેર; જાણે ભુંડો ભીલ છે, કરે કટુલો કેર. ઘ્રત લેવા ઘરણીં ગઈ, હેત વણીજને હાટ; જગત લોક આવે તીહાં, ચઉટા વચમાં હાટ. ડાયો શા એક સેઠીયો, દુંદાળો શો દેહ; ફરે ફુટડો ફુલતો, નારી પ્રગટયો નેહ. બોલતાં ખાડ ગાલે પડે, વળે ત્રેવડી પેટ, લીસો ગોરો લાલચો, અહુકો કહે છે શેઠ. ગરદન જાડી ગુણવંતો, ટુંકા ટુંકા હાથ; કાલુ કાલુ બોલતો, સ્નેહ સરવને સાથ. કામાતુર થઇ કામની, વીરહનું વાગ્યું બાણ; આશક થઇ તે ઉપરે, પરવશ પડિયા પ્રાણ. વણીજને વાયક કહયું, મણેક મારે ઘ્રત; તે તોળી આપુ તુને, કહીને તેડયો તરત; લોભે પડિયો લાલચો, પ્રીને પરઠી પેર; આવે જાય અહરનોરા, ઘણા હેતથી ઘેર. મન દીઠું માનની તણું, પડયો ધ્રાશકો પેટ; વનિતા પ્રતે બોલીયો સમજુ શાણો શેઠ. ચિન્હ માં કર ચીંતની, વાત ન કર આ દિશ; કદાચ્ય કટુલો દેખશે, તરત છેદશે શીશ. બાળ ઘી તરૂણી તાહરૂં, બાળ તાહરો લાભ; ઉંદળમાં કયમ ઘાલીયે, આજ અવસ્થા આભ, ભોખે મારાં છોકરાં, જીવ મારેથી જાઉ; આજ થકી નહીં આવીયે, તે વાતે સમ ખાઉ. કપરોને વળી કોટીલો, કટુલો કડવો ઝેર; એમાં લાભ શો લીજીએ, વિણ સ્વાર થનું વેર. વિનતા કહેરે વાણીયા, જખ મારેછે એહ; સુખે જાવ ને આવજો, કરજો મુજશું સ્નેહ; કદાચ તું આવે નહીં, સ્નેહ તોડે મુજ સાથ, કહુ તે કટુલા કંથને, હઇડે નાંખ્યો હાથ. તે વેળા તેની ઘડી, તેજ પલક તે વાર; અજર નહીં એ વાતમાં, સીસ તણો સંસ્કાર. કોઇક દાહાડો દેખશે, જેહ લખ્યું તે થાય. મારી ન શકે મુજ આગળે, ચોતમાં રૂડુ ચાહાય. વશ કીયો તે વાણીયો, જુવંતિયે રેલ્યો જોગ; જાર કરે તે જોખમાં, ભામની સાથે ભોગ. જાણશે ત્યારે મારશે, નારીને નવ દુભાય; કોરાર કરૂં હું જેટલી, તેટલુ જોખમ થાય. વિચાર કરયો મન વાણીયે, એતો કોપ્યા ઇશ; જ્યારે કટુલો દેખશે, ત્યારે છેદશે શીશ. એ વાતે સંદેહ નહિ ખાધું નીકળશે ઘરત; મારે મુજને તો ખરો, એ વેળાએ મરત. નહિ આવું કહે નારને, તારા મંદીર માંય, જીવ તણુ જોખમ થશે, તોલ ઘટે છે ત્યાંય. સેજા કહેરે શેઠ સુણ, ચિંતા મન નવ આણ; કોલ પરિયા પચાસનો, વેદ વચન મુજ વાણ. તારૂં શુક પડે જેટલું, તેટલુ મારશોહી; તુજ જીવે અમો જીવિએ, કારણ ન લહે કોઇ. કોલ દીયો તે કામની, લાખ હજારો કોડ; નિરભય આવ્ય તું આ સમે, મંદિર મોરા મોડ. એક સમે કઉતક થયું, ટાહયો વાટે દી

ઠ; ગળીત થઇ તે ગોરડી, પેમદા કેરી પીંડ. કંથ આગળ કહે કામની, કરો હમારૂ કાજ; કો
ળાં કોઈક લઈ ગયું, ઓ આપણાનાં આજ. જરૂર લાવો જાંખરાં, વચમાં કરવી વાડ; વળી
કોળું કોઇ લઇ જશે, કરવો પડશે રાડ. હવડાને હુવડાં જઈ, જાંખર ઝાઝા લાવ્ય; રાંધી મે
લુ રોટલા, એક ઘડીમાં આવ. કોળાં જીવ બરોબરી, લઇ ગયો કો જન; વાડ કરશો વરણા
ગિયા, તારે મળશો અન. સીથળો થઇ તે સંચરયો, ઝાંખર લેવા જાય; એટલે પેસો વાણીયો,
આવ્યો છે ઘર માંય. જાણ્યું વાર ઘણી થશે, આઘો જાશે એહ; વણિજ પરવારિ વાધશે,
તાન વિચારી તેહ. નિસ્ચેત પણે નિસ્ચંતથું, લાગી લેહેર લગન; વસ્ત્ર વિસરજન બેયનાં, નર
નારી નગન. ઘર તેનું ધંનોલીયું, નહિ અમોચર ઠામ; વિશામ ઠેકાણે વાણીયો, ઠરિયું કુડુ કા
મ. મળે મ્રગ જેમ કેસરી, મળે અજને જેમ ગજ; જાંબુક સિંહણ ભોગવે, કહો કેમ જીવે ર
જ. માંસ સાચા સારદુલનું, સસલો ખાવા જાય; પંગો કેમ પરવત ચડે, અંત ફજેતો થાય.
ગયો ભાગોળે ભોલડો, દીઠાં ઝાંખરાં ઢેર; બાંધી લાવો બારણે, ઘડી એકમાં ઘેર. કર્યાં કોઇએ એક
ઠાં, ઘણાં જાંખરાં ઘોર; દેખે તે મુકે નહી, ચીતડુ જેનું ચોર. દિઠો દાહયે આવતો, દીઠો ઘર
ની નાર; વાણીએ માંટયાં વેઉલાં, મનમાં કરયો વીચાર. થરથર ધરૂજી સ્થિર રહ્યા, વસ્ત્ર વિ
હોણે વત; રામ રામ મનમાં જપે, માંથે આવ્યું મરત. ભીખ્યાં મારાં છોકરાં, ભીખી ઘરની
નાર; હાય હવે હું શું કરૂં, થાશે શો સંસ્કાર. લક્ષ કરે લલોપતા, આકુળ વ્યાકુળ થાય, ક
ટુ કૃતાંત સરીખડો, જોર કરી કયાં જાય. નસાટ કહે નારી મુને, ઉગરૂ કેમ આ દીશ; નવરા
ત્રી નિસ્ચે કરૂ, જીવું તો પુજુ ઇશ. રામ રામ મનમાં રટે, મેં શું કીધું કામ; વાહાલો કોઈ
મારો નથી,રાખણહારો રામ. શીખામણ સહુને કહુ, કો પર ઘેર ન જાવ; ડાહ્યાની પેરે થશે,
ઘણા વાગશે ઘાવ. લઘુ સંકા થઇ લુગડે, નેટ થયો નિરાશ; આ મારયો આ મારશે, જીવ ત
ણી શી આશ. નિમેશ માગ ન નાસવા, રેહેવાનો નહીં રોખ; કુટે હાથ કપાળમાં, જો જો કી
ધો જોખ. ફૂટ ફૂટ ભુંડી પાપણી, સમ ખાધા શીદ રાંડ; હાથે મુને હણાવીઆ, રંડાવી મુજ
રાંડ. માંટી મારશે તાહરો, રૂદે ધરશે બહુ રીસ; ભર જોબન હું ભામની, છેદે મારૂ શીશ;
પોપટ કહે પ્રભાવતી, કરવા આવ્યો જાર; હવે વિજારી શી કરે, કયમ રહે બેનો ભાર. બાઇ
બોલો બુધીથી, કહો જડે તો જાગ; રાંડ કયમ થાએ સતી, પતિ કેમ લાગે પાગ, સત્તી કેમ
થાએ સુંદરી, કટુલો કરે કલોલ; એહ વણિજ કેમ ઉગરે, કેમ રહે એનો તોલ; કેમ પાયે લા
ગે પતિ, કેમ વણીજ વશ થાય; કોપ સમે કોળી તણો, વચન ગોરી શાં ગાય. કહયું કામની
નું કયમ કરે, હેતે જોડે હાથ; કેમ ડાહ્યારા ઉગરે, નમે કેમ સઘળો સાથ. પરભાવતી કહે પો
પટા, એતે કયાંની રીત; ડાહ્યાસાને દેખતે, પુરણ કેમ વાધે પ્રીત. કોળી જાતને કળકળ્યો, કામ
નીનાં જોતે કામ; હાડ વેહેર હઠે ચડયો, કેમ મુકે એ મામ. શુક કહે સુણ સુંદરી, રહો આ
જુની રાત. સાચી તુજને શીખવું, એહ વિજારી વાત. નહીં જાઉ નારી કહે, ઉતારયા શણગા
ર; વશ કીધો કેમ વાતથી, ભામનીએ ભરતાર. દીઠો ધણીને આવતો, નગન હતી તે નાર; હું
બોડાં લેતી નીસરી, બેઠી આવી બાર. નાચંતી ને કુદતી, ઉંચા રાખી હાથ. નગન કાયા નિ
શંકણી, બોલી સ્વામી સાથ. અલ્યા કટુલા કોલચા, તારૂ મુખ દેખાડ; કયાંથી લાવ્યો ઝાંખરાં,
ભાગી મારી વાડ. ઘેલી કરી તુજ ગોરડી, લેઇશ તારા પ્રાણ; ઝાંખરાં લાવી જાણશો, વિપરીત
બોલી વાણ. બાઇ તારા માના જાણ્યાં, પોઢયા છે જે પાંચ, પ્રભાતે પ્રાશન કરૂં, અધિક
દેખાડું આંચ. આંહી સુધી આવ્યો જીવતો, પ્રેમદાને પરતાપ; કાઢી દેરે દીવો કરી, મુકે આપો
આપ. જવાળા મુખી કાળીકા, નવ ખંડે છે નામ; જે લાવે મુજ ઝાંખરાં, કેડુ તેનો કામ.

અકળાય ધણીને ઉછળે, લેશ ધરે નહીં લાજ; ટાબોટા કુટે તારૂણી, કરે કારમું કાજ. ત્રટીયાં ચુંટે જક્ષણી, વસ્ત્ર વિહાણું અંગ; ચીસો નાંખે ચંતની, કરે રામા બહુ રંગ. ભામની દીઠી ભીલડે, આતે શો ઉતપાત; ખામુખા ખાય કાળીકા, વિપરીત થાશે વાત. પ્રદક્ષણા પોતે કરી, પ્રોતે લાગ્યો પાગ. માત તમો કહો તે કરૂં, જઉ કહો તે જાગ; ભાગોળે જા ભીલટા, જાંખરાં જઈને નાંખ; દેવટ વાળુ દેખતાં, હજુ રહીછું સાંખ. સતી છે તારી સુંદરી, શેવક મારી જાણ; માટે મુકુ જીવતો, નહીંતર લેતી પ્રાણ. વારૂ મારી દેવતા, વારૂ મારી માત; ક્ષમા વાંક મારો કરો, કહોતો રહુ ત્યાં રાત. વાડ કરી તું આવજે, મન માંહે ન ડરેશ; જે દહાડે દુભોશ નારને, તે દહાડે તું મરેશ; પાય લાગી પાછો ફરયો, લેઈ ઝાંખરાં શીશ; વાડ દેરા પાછળ કરી, ભાગ્યો આખો દીશ. વનિતાએ વસ્ત્રજ પેરીઆં, હરશી જારને સાથ; જો ચરિત્ર કેવું કરયું, તાળી દીધી હાથ. કાઢી મુકયો વાણીજને, નિરભય થઇ નિસંક; કટુલો તો કીંકર કરયો, વાળીયો આડો આંક; કરજોડી ઉભો રહે, કટુલો સ્રીનો કંથ; જીવ્યો તુજ પરતાપથી, પળત હું મોટે પંથ, ખુબ કરી ખાતર જમા, ખરી ચાલી છે ખ્યાત; સતી પ્રતાપે જીવીયો, નહીતર કાળી ખાત. પુર બાધુ પાગે નમે, કરે એનાં દરશન; કટુલા કેરી કામનિ, તેને કાળી પરશન. શુક કહે સુણ સુંદરી, પ્રભાવતી શુભ પેર; જો એવાં પ્રાક્રમ કરો, તો જાઓ જારને ઘેર; એમ વીજારી આવડે, જારી કરવા જાવ; નહીતર કર માળા ધરી, ગુણ ગોવીંદના ગાવ. તેહ દિવશ તો વહી ગયો, વાણી વિવિધ વિલાસ; અષ્ટ કથા પુરણ થઇ, કહે કવી સામળદાસ. શ્રોતા વક્તા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૯ મી.

દોહરા. શ્રી ગણપતી ગરવો ધણો, દિવ્ય દુંદાળો દેવ; ઉમા અંગથી ઉપન્યો, પ્રથમ કરે સહુ શેવ. દુંદાળો દુખ ભંજનો, સિદુર શોભીત સાર; મુખક વાહન મલપતો, દેવ વડો દાતાર. નારા તે નવમે દીવશ, સજ્યા સોળ શણગાર; નીશા સમે તે નીસરી, જોવા કારણ જાર. ભણી ગણી બણી ઠણી, ગણી ગુણી હીત હામ; જાણી જણીની વારતા, શુણી શુણી કરતી કામ. ચાલી ચતુરા ચમકતી, ઝમ ઝમ વાજે ઝેર; ધમ ધમ વાજે ઘુઘરા; મદન તણી સમશેર. વાંકી વેણ વાંસા તણી, ઉજવળ અંગ અનુપ; ગુણવંતી ગજ ગામિની, શોભીત શુધ સ્વરૂપ, નિરક્ષણ કરતી નીસરી, વિસરી નાકે નથ; મન માન્યું પર મંદીરે, વપુ વશો મનમથ. મદગળીત થઇ માનનિ, જેમ અષાડો મેહ; સુગંધ તેલની વાસના, દીસે રૂડો દેહ. પોપટ કેરે પાંજરે, ચાલી ચતુરા ચિત. જુવતી જુહાર જુગતે કરે, હઇડે આણી હેત; મંદીર જોજે માહરૂં, અમો રંભા જઉ રાત; ઇસ્વર ઇચ્છાથી આવશું, પ્રહ ફુટે પ્રભાત. ભલે ભલેરે ભામની, ભલાઈ કરો ભરપુર; સુખ સુરત સાગર તરી, આવ ઉગમતે સુર; મન માન્યું મારૂં હવે, જુગત રમજો જાર; જોખ કરો જઈ જામનિ, સુખ શરજો સંસાર. વિનતા વેહેલાં આવજો, તમ વિણ સુનું ધામ. ગુલાબરાયની ગોરડી, કરયું શુભ તેણે કામ. વઇદરભ દેશે વેવારીયો, ગુલાબરાય ગુણ નીધ; ગુલાબ વહુ તેની ગોરડી, પરાક્રમી બ્રિધ વિધ. જારી કરવા તે ગઈ, નજરે દીઠો નાવ; વિજાર વિદ્યા એ શીખવું, ચતુરા ચિત્તમાં ચાવ. પગ ખેંચી રહી પરેમદા, તું પોપટ મુજ ભ્રાત; ગુણ શિખવ ગુલાબનો, વિસ્તારી કહે વાત. શણગાર ઉતારો સુંદરી, ભીનાં પેરો વસ્ત્ર; પરઠો પથર ઉપરે, ડહાપણ શીખો દસ્ત્ર. કહ્યુ કીરે તેવુ કરયું, ગુણવંતી રહી ગેહ; શુક સંભળાવે વારતા, નારી પ્રગટ્યો નેહ. ચોપાઇ—વડું ગામ એક વઇદરભ દેશ, સુરસંગ ત્યા રાય નરેશ; શ્રી

સ વસે અષ્ટાદસ વરણ, હરિ કથા સુણે નિત્ય કરણ. વણિજ તેહ નગરમાં વસે, ધરમ મારગ ઉપર સહુ ધસે; નરભેરામ એક વિપ્રનો તન, મહા મનોહર મોટમ મન, મરત પામ્યોતો તેનો તાત. રાંડીરાંડ ઘેર ઘરડી માત; તેને તેહ કુંવારો પુત્ર, અસ્થાવટ ચાલે ઘરસુત્ર. નફકરો નર નીસદેહ, પ્રઉઢ પ્રચંડ દેવાંશી દેહ; જાય નિત્ય ભિક્ષા કારણે, ખળવંત ગરથ તણે ખારણે. વાંકી પાઘને આવે પાન, રાગ રંગ કરે બહુ ગાન; એક નહી તેને ઉચાટ, નીત્ય નીશાએ માગે હાટ. સો દોકડા નિત પેદા કરે, અહર નિશા આનંદે ફરે; જોબનવંતિ દીસે દેહ, વિનતા તણો ધણી છે તેહ. એક દિવશ ભિક્ષાએ ગયો, ગ્રહસ્થ તણે ઘેર ઉભો રહયો; કલ્યાણ કલ્યાણ કહયું ઘડી એક, જેમ તે વિપ્ર તણો વિવેક. આપી ભીખ તે લેઇને વળ્યો, પોતા કેરે પંથે પળ્યો; બીજે મંદીર જોવા રહયો, ત્યાંતો એક તમાસો થયો; જેચંદશાહ તણુ ઘરસુત્ર, ગુલાબરાયજી તેનો પુત્ર; લક્ષાધિશ કોટીધ્વજ કામ, મહાલક્ષમી વસે તે ઠામ. ગુલાબ વહુ તેની ઘર નાર, રૂપવતી રંભા અવતાર. મહા મનોહર તે માનની, નહી ભુતળ એવી ભામની. ચતુરવિધા ચાતુર એહેન, કમળ સરીખાં તેનાં નેન. સજ્યા સોળ અંગે શણગાર, અંબુજ મુકતાફળના હાર. નખ શીખ શોભા લાયક સાન, પ્રગટ પદમની ગુણ નીધાન; ચંપકવરણાં પેહેરયાં ચીર, શોભે ઉજ્વળ સરવ શરીર. માન્યની મોટમ પદવી મુલ્ય, તરતીખ ત્રીલોતમાને તુલ્ય. બેઠીતી મોહન માળીયે, ઝાંખીને જોયુ જાળીએ; મોતી તણો પરોવે હાર, રંભા રૂપ અનોપમ સાર; નીચુ ન્યાળે પ્રથ્વી પાસ, વિપરે ઉંચુ જોયુ આકાશ. આભમંડળથો નિસરે ચંદ, જાતાંતો ફાટયું બ્રહ્માંડ; વિદ્યુતનો ચમકારો થયો, દિઠી રામા ઉભો રહયો. જેવુ હોય પુરણ પ્રતિબીંબ, રૂપ નિધાન રામા એ રંભ. ભ્રઠ ધનુષથી છુટયો બાણ, વેંધાયા પંડિતનાં પ્રાણ; વાગ્યાં બાણ કટાક્ષના ઘણાં, મન અંકુર કુટયાં તે તણાં; પરિયો વિપ્ર તે મુરછાપાત, વિનતા તે જાણે નહીં વાત. તેતો તેના ઘરમાં ગઇ, વિપ્ર તણી માંહી ગત થઈ; વિપ્રને વઇ આવી સહુ ભણે, ગયા લોક તેના ઘર ભણે. ડોશી પાસ પાડોશી અટયો, તારો પુત્ર પ્રથ્વીપર પટયો; રોતાં કકળતાં ત્યાં આવીયાં, ઝોળીએ ઘાલી લાવીયાં. કો કહે એને આવ્યો તાવ, કો કહે અન્ન ઉપર નહીં ભાવ; કો કહે ડાકયણ વળગી દુત, કો કહે ભારે વળગ્યું ભુત. કો કહે જંતરને વશ હોય, કારણ કળી શકે નહી કોય; કંઈ કાપડીને વરતીયા, ગણક ગારૂડી જે તરતીયા. ભુવા ભિલડાંને ડાકલાં, ચેટક ચોસો હઠ આકળાં; ઉતારયા અક્ષત ઉતાર, ઓસડ વેસડ અપરમપાર. પ્રસ્ન કરાવી પ્રસ્નોતરી, જોવરાવી તે જન્મોતરી; દારૂણ દુખ પામે છે તેહ, રાંડીરાંડનો એકો તેહ. ન ખાય અન્ન ન પિયે નીર, ધારણુ તેનું ન રહે ધીર; થાકયા વઇદને થાકયા ભુવા, ઉપાય બતાવે જુજવા. નાડી માંહે ન મળે રોગ, જુઓ કરમ તણા સંજોગ; ઓસડ વેશડ શો ગુણ કરે, ચિંત્તતો તે ચીંતનીમાં ફરે. દોહરો—એક દીવસ એક માલણી, આવી મુકવા ફુલ; તે આગળ તે ડોશીએ, કહયું સુતનું સુળ. "કવણ કાજ કુંવર ગયો, ચેટક વળગયું તાંય; નીત નીસાસા નાંખતો, ચતુરા ચિત્તમાં ચાય. એકાંત તેને ઉઠાડીયો, ધારણ દીધી ધીર; આશના વાશના અતિ કરી, માળણે પાયુ નીર. માહારાજ મુને સાચુ કહો, જે મન ધારયું હોય; તારૂ દુખ તે મેં લહયું, અન્ય ન જાણે કોય. માનની કોઈ મનમાં વશી, મારયું મોહનું બાણ; તેહ મળે તો જીવશો, નહિંતર ખોશો પ્રાણ. ગામ નામ ને ઠામ કહો, અકલ હોય સૌ આપ; તે તુજને નવ મેળવું, બ્રહમ હત્યાદિક પાપ. તું સાચુ બોલે નહીં, તુજને પાપજ એહ; અરસ પરશ નર નારીયે, નિરમળ કીધો નેહ. તન ઠેકાણે આવીયુ, જાણી મનની વાત, પગે લાગ્યો પ્રિતથી. હેતે જોડયા હાથ. વાત કહી વીગત તણી, અથ ઈતી જે પેર; હું તો ભીક્ષા કારણે; શ

યો ચહુસ્થને ઘેર. દેવરૂપ દેવગંના, દાખો દેવાંશી દેહ; સુણ તું માતા માલણી, તેહશું પ્રગટયો નેહ. મોહ બાણુ વાગ્યુ મને, ન રહી ધારણ ધીર. પ્રથ્વી ઉપર હુ પડયો, શીથળ થયું શરીર પ્રતિજ્ઞા કીધી પંડમા, જો એ જુવતી જોઉં; નહીતર અન્ન પાણી તજી, વણ મોતે કાયા ખોઉં. એ વાત કો સાંભળે, શુગી પામુ તરત; તેહ મળેતો જીવીયે, બેય તરફથી મરત. માળણ કહે જીત્રો મોજમાં, ખરો દેખાડુ ખેલ; તારા સમ હું તુજને, નિસ્ચે કરી આપુ મેળ. તે ભોગવ તુ ભામની. રોજ થકી એક રાત, મંદીર તેડાવું માહરે; પોચાડુ પરભાત. સમખાઇ સંતોખી ઓ, બહુ વિધ દીધો બોલ, જમાડયો જુગતે કરી; વધારયું તેનું તોલ. વીસ દિવશનો વાયદો. કરયો કામનીએ કેણ, રૂખી રિજ્યો રૂદીયા વિશે; શુણી વીનતાની વેળ. ગુલાબરાયની ગોરડી. બેઠો બુધ નીધાન, જઈ છાબ આગળ ધરી; માનનિએ દીધાં માન. ચોળી ગુંથીતી ચો વિધે. ઓઢણી ગુંથી અમુલ્ય, સાડિ ગુંથી શોભતી; સુગંધ જાયના ફુલ, પછેડિ ગુંથી પુસ્પની. પાથરણા કાજે પુર, ચરણો ગુથયો ચીતની; નારીમાં બહુ નુર, પુસ્પ ચરણાને ચોળીઓ. પુસ્પ ઓઢણી અંગ, પુસ્પ તળાઇ ત્રેવિધે; રામા રીઝી રંગ, નીત્ય જાય ત્યાં માળણી. ભાવે લાવે ભેઠ, તન મન તુલ્ય તેનાં થયાં; ઠરાવ થયો એ ઠેઠ. માળણ કાંઇક માગ્ય તું, હેતે લાવે છે હાર, એકે વારે કયમ મુકીએ; તારે માંથે ભાર, માળણ કહે સુણ માનની. તારૂ નીરમળ નામ, લેવા લાગુ આવી નથી; આવી કરવા કામ. તારૂ દુખ છે ટાળવું, તારા છે ઉચાટ; તારૂ સંકટ કાપવા; આવી છુ એ માટ, કોટી લક્ષ વસ્સા કહુ. તારે પડવું નરક; જમ યાતના દોહીલી, ધણુતિવર એ ગરક. તે દુખ તારૂ ટાળવા, આવીછુ એકાંત; પ્રતિજ્ઞા પોતે કરો, તોતો ભાગુ ભ્રાંત. અચરજ પામી અતિ ઘણું, પ્રીતે પ્રણમી પાય; જાણી જમની જાતના, કહેરે માળણ માય. પ્રતિજ્ઞા પાંચ પ્રકારની, કરાવ્યાં કામની કેણ; વળતી વાત બ્રાહ્મણ તણી, કહયાં વિસ્તારી વેણ. આવ્યો તારે બારણે, દીઠાં તમને દ્રષ્ટ; બાણ વાગ્યાં તુજ નેણનાં, કાયામાં પામે કષ્ટ. હઇડુ ધીરજ નવ રહયું, કરી પ્રતિજ્ઞા વરત; જુવતી મળે તો જીવીએ, નહીતર આવ્યું મરત. તેહ વાત જાણી અમો, મળશે પંડીત રાય; તો ગુણવંતિ તુજને, માથે હત્યા થાય. સમખાઈ સંતોખીઓ, અધીકી દીધી આશ; ખબર કહેવાને કારણે, આવી છુ તુજ પાસ. થોડામાં કહુછુ ઘણુ, છોજી ચતુર સુજાણ; જીવે તુને મળ્યા થકી, નહીતર છોડે પ્રાણ. કરજોડી કહે કામની, જાણે મારો કંથ; કાન નાક અળગાં કરે, ચતુર વિચારો ચંત. કારભાર જાતો રહે, જાય જસ રૂપી જોર; રૂપ રંગ જાતુ રહે, જાય ટેકનો તોર. માળણ કહે મહાદેવજી, રાખે રૂડી રીત; પરમ પુન્યને કારણે, કરો પંડિત શું પ્રીત. હું કહુ તેમ તમે કરો, પ્રીત રીતની પેર; પીયરનું નામ લેઈ પરવરો, ઘણા હેતથી ઘેર. સાસરેથી એમ કરી જજો, પીયર રહીશું રાત; પીતા ઘેર વાસો રહી, આવીશું પ્રભાત. પીયરથી કેહેજો જાઉછું, હુંતો મારે ઘેર; માળણ કહે મુજ મંદીરે, કરી આવો એ પેર. વિપ્રને કરીશું વાયદો, રૂડો રાખી લાગ; શામ દામ ભેદે કરી, નહીં લાગે તુજ ડાગ. સવારે જાજો સાસરે, કોઇ ન જાણે વાત; સાસુ સસરો સાસરે, પીયર માતને તાત; એમ કહયું તે માનની, દેઇને ઝાઝાં માન; એટલું જો કહયું કરો, તો દીધું જીવત દાન. કરી વાયદો તે વળી, હા કેહેવરાવી હેત; વળતી ત્યાં શું નિપન્યું, ચતુરા ચિતમાં ચેત; પુરણ વાયદો પુનમે, કામની સાથે કીધ; તેડી લાવો તે વિપ્રને, કોલ પોતાનો દીધ. ડાહી જાત જુવતી સહુ, માલણ તેમાં હદ્દ; કોથી કામ થાએ નહીં, શોભવે તે સદ. ચતુરાએ ચેતાવીઓ, રાતે આવજો આજ; કલોલથી ક્રીડા કરો, લેશ ધરો માં લાજ.

ચોથી રાતે ચેતજો, લાવજો અમ્રત અહાર; સુખ સાગરમાં ઝીલજો, અપરમપાર અપાર; પુરણુ હરખ મન પ્રગટિયો, નિશ્ચે વાત તિરમાણ; માલણુને મંદીર ગઈ, સાંજ વેળા સુજાણ. હાવ ભાવ કટાક્ષથી. હીંચે હીંચોળાખાટ; પાન ચાવે દરપણ જુવે, પિમનીજુવે વાટ, પ્રેમદા જેવી પદમની, મોહની મોહન રૂપ; જોબનવંતી જર જોરથી, ભામની ભારે ભુપ. તે સ્થાનક કઉતક થયું, તેહ વિખાણું વાત; માનની ગઈ માલણ ઘરે, એક જામ ગઈ રાત. બ્રામણ ભિક્ષા કારણે, ગયો હુતો કહી ઘાટ; એટલે પોતાની નાતના, વિપ્ર જતાતા વાડ. કહો ભાઈ ક્યાં જાઓ છો, શીદ માગોછો માન; ધરામશા ક્યાં ધાઓ છો, કોનાં લેવા છે દાન. પુછેછે શું પંડિત, રાજદ્વાર જે ઠોર; ગ્રહણ દીવસ છે આજનો, આપે સોના મોર. ભણી ગણીને ભાવથી, ભલા ભલેરા ભુપ; મળી ત્યાં ઝાઝી મેદની, રૂડા રૂશી જે રૂપ. લોભી વિપ્ર લોભે પડયો, લોભે લક્ષણ જાય; લોભે તે લેવા ગયો, ધનને કારણ ધાય. મોર આપે છે મહિપતી, આપવા માંડી; અધ; વીસ હજાર ત્યાં વિપ્ર છે, શોભા દીઠી સધ. આપનાર અકળાઈ ગયા, દીધુ રૂડે ત્યાંય; અરૂણોદય સહુને આપયું, ઘાલ્યા તાળા માંય. ડોશી કેરો દીકરો, દેરા માંહેદીધ; માલણ ઘેર રહી માનની, કામ તેણે શું કીધ. સવાપોર નીશા ગઈ, વિનતા જુવે છે વાટ; મુજ માટે મરતો હતો, નાવ્યો તે શા માટ. માલન આગળ મનતણી, કહી વીનતાએ વાત; પુરૂસ વિના કેમ પરકશો જાય શી રીતે રાત, ઉઠય ઉઠય આદર કરી. લાયક પુરૂશ કો લાવ તે સાથે રજની રમુ, એક ઘડીમાં આવ; મોકલી તેણે માલણી, લેઈને તેની કેડ. તંબોળીને હાટથી, તરણ પુરૂષ તું તેડ; વાંકોને વરણાગીયો, ચંચળ ચાતુર ચેન. ભાગ્યશાળી ભુપતિ સમો, ઉપમા અધિકિ એન; ચાલી ચતુરા ચમકતી, તંબોળીનો દુકાન. પોતાને ઘેર પ્રેમદા, પતિ તેનો લે પાન; તેણે તેને નવ ઓળખ્યો; ચાતુર દીઠે ચંત પુરૂશ સમીપે પરવરી માલણ પ્રોઢે પંથ, બાંહ ઝાલી બોલાવિયો. કરી પરાણે પ્રીત મંદીર આવ તું મહારે, રમવા રૂડી રીત; જનમ સંબંધ જોઈ નથી, નહી સુણી હોય કાન. તે ભોગવાનુ ભામ્યનિ, મનસા સાથે માન; પુરૂષ કહે શુણ પ્રેમદા, અમો શાહ સુજાણ. કપટ કરે કદાચ તું, તોતો પરહે પ્રાણ; જાણે પિતા જો માહરો, જાણે નગરનો રાય. તોતો જાન જર જોખને, હાણ્ય હુસારત થાય; કોલ દિધો તે કામનિ, શતથા ખાધા સમ. વચન વનિતાએ આપીયુ, કહો માને નહી કયમ. ૧૧૯ ચોપાઇ–માલણના મંદીરમાં ખાટ; વિનતા બેઠી જુવે વાટ, કોઈક પુરૂશ આવે જો આંહે. મોજ કરૂં હું મંદિર માંહે; એમ વિચાર કરે જેટલે; તેહ પુરૂશ આવ્યો તેટલે; માલણ તો ઓળખતી નથી, તેનો સ્વામી લાવી સરવથી, જો જો કરમ તણી એ રતી; પરસાદે આવ્યો નીજપતી. દીપક જોત છે ઝાકઝમાલ. ભલાં તિલક સોભેછે ભાળ, રંગ તાણો થયો છે રોળ; શણગાર અંગ સજ્યા છે સોળ, મુખ બોહોળાં તાતાં તંબોળ, છુટા કંદ્રપ કેરા કયોળ. માનનીનો માંટી મેડે ચઢયો, અચાનક આવી સેજે અડયો, કુશુમ તણી સજ્યા પાથરી. ભોજન મુકયાં ભાજન ભરી, કસ્તુરીનો કીધો લેપ, બેઉ ખરાસ ચોપાસાં ચેપ; પુશ્પ ચોળો પેહેરી છે અંગ. સખી સાહેલી નહી કો સંગ. ૧૨૧ દોહરા–પોપટ કહે પરભાવતિ, કામ્યની કેરો કંત; જુવતિ જાર કરવા ગઈ, ચતુર વિચારો ચંત. શામા લાજ કયમ રાખશે, કયમ પતિ લાગશે પાગ; કયમ સતી શામા થશે, જાણો તો કહો જાસ. કરવાં તો સહુને સેહેલ છે, ભોગવતાં માઠું મર્મ; જાણોતો મુજને કહો, મેળ બતાવો તર્ત. શુક મત્યે કહે સુંદરી, એતો વાતઅજાણ; ઇતર એનો નહી જડે, પ્રેમદા ખોશે પ્રાણ. મધ રાતે માળણ ઘરે, સીદ આવીતી રંડ; લાજ ગમાવે લક્ષણ. દેશો આકરો દંડ. પક્ષી કહે સુણ પ્રેમદા, જુવો વિજારી વાત; વિજાર વિદ્યા હુ શિખવું, રહો આણુ

ની રાત. કોલ દીધો તે કામની, ઉતરયા શણુગાર; સી વિદયાએ ઉગરી, રહયો કેમ એનો ભાર મેડે ચઢયો તે મલપતો, કામનિએ દિઠો કંત; આવતો ઓળખ્યો ઘરધણી, ચતુરા ચેતી ચંત. પડયો ધ્રાસકો પેટમાં, ઓલઈ ગઇ તે આપ; હવે મુખ કયમ દાખવુ, કેવો દેઉ જવાપ. ઘુંઘટ વાળીયો ગોરડી, નીચાં ઢાળ્યાં નેણ; સતી સોડ તાણી તિહાં, વદન ન બોલે વેણ. સ્વામી બેઠો સેજપર, કરગરે આણી કોડ; સામા શે નથી બોલતા, જુવતિ મારી જોડ. માગો મુજ પાસે માન્યની, વસ્ત્ર ઘરેણું ગરથ; રમો આ રંજની રંગમાં, સુખમાં થાઓ સમરથ. તેડાવશું દાડી તુને, ભોગવશું સુખ ભોગ; લાડ લડાવુ લક્ષવસા, સુભ મળ્યો સંજોગ. તાણ્યું વસ્ત્ર તેણે નરે, સુતો પાસે સેજ; કાલાવાલા કરિ કરગરે, હેડે આણી હેજ. પાનઆવોરે પદમની, દાખવો મુજ મુખ; માગો અમે તે મુજ કને,; ભાગુ તારી ભુખ. રામા આવી રંગમાં, રોસ કરી બહુ રોસ; ઉઠી અતી આક્રંદથી, ભમર ચઢાવ્યાં શીશ; મારો તમાચો મુખપરે, ધણી મુખ દેતી ગાળ. શાબાસ પુત્ર શાહુકારના, આવ્યા કરવા આળ; દિન દોન તમને પુછતી, ક્યાં રહોછો નીત રાત. મુજ આગળ મુકરી જતા, વિંપરીત કેતા વાત; આજ પારખુ તાહરૂ, જોવા કારણ કીધ. આવી હું માલણ ઘરે, કેડ તમારી લીધ; કપટ કરીને તેડીયા, આંવી પોરયા તર્ત. આપઘાત તો હું કરૂં; માથે મારે મર્ત, સસરા સાસુ આગળે, વિસ્તારી કહુ વાત. પુછો તમારા પુત્રને, કિહાં રહયાતા રાત; કહું મારા મા બાપને, કહુ હાકયમ હજુર. આ રીતે કયમ વેઠીયે, ન રહે મુજમાં નુર; કહું નાત સમસ્તને, કહું સહોદર સાથ. એમાં ઝ,જર કરૂ નહી, આવ્યા છો મુજ હાથ; ખોનો તેતો બાપડો, દીઠી પોતાની નાર. એતો અચરજ અતી ઘણું, વેદ ઘટે વેવાર; એ નારી નીસ્ચે કહે, જાગુશે માતને તાત. દંડે દિવાન બહુ દોકડા, વીપરીત થાએ વાત; નાત બાહાર કાઢે સહી, મા બાપ કાઢે બાર. વેવાર ઘટે વેપારીમાં, ન થાય વણજ વેપાર; વાંક નથી વિનતા તણો, વડો છે મારો વાંક. મુજ અપરાધ ક્ષમા કરો, હું છુ તારો રાંક; કર જોડયા તે કંથડે. પ્રીતે લાગ્યો પાગ. સતિ શીરોમણી સીધ તુ, રેહેવા આપો જાગ; ઢાંકે કલંક કુણ તુજ વીના, કુણ રાખે વેવાર. જખ મારી મેં લક્ષવરાં, હુ અન્યા આકાર; ભલા બાપની દીકરી; ક્ષમા કરો મુજ વાંક. હુ અનઇયો સરવથી, તે તો આડે આંક; આજ થકી એવું કરૂ, બ્રહ્મ હત્યાદિક પાપ. ખોળે મસ્તક મુકીએ, માન્યની કરજે માફ; હું અપરાધી તાહરો, હું તો ગુન્હેગાર. તુ મુકુટ શીર માહરે, નિરમળ કુળની નાર; પ્રીત ઘણેથી પ્રણમિયો, રીઝયો રામા રંગ સુખે સ્વામીને સુંદરી, શોભીત કીયો સંગ; ખાન પાન ભક્ષ ભોજને, વિવિધ પ્રકારે વાત. સુખ સજ્યા સુખ ભોગવ્યું, રંગ રાગમાં રાત; પ્રાતરકાળે પરવરયાં, વેહેલે બેશી વાસ. કંથને તો કીંકર કરયો, જેમ મુલ ખરીદી દાસ; વિધાએહ વીજારીની, આવડે તો કર આજ. નહીતર નરતુ દેખશો, લાખેણી ખોશો લાજ; શુક કહે સુણુ સુંદરી, વિદ્યા વિવેકની વાત. કરયો ઓશીયાળો કંથને, રંગ રમી ત્યાં રાત; વાસાણુ વંશે અંશાપત, કઉજી કુળ જસ જીત. રખીયલ સુત સુણુ રાજવી, પુન્ય પદારથ પ્રીત; એહ કથા શુક બોહોતરી, અખીલ વિદયા એ પેર. સામળભટ કહે ,સાંભળો, જશાવંત નર ઝવેર; શ્રી ગઉડ માળવી વિપ્ર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ. પીતા પુરશોતમ તણો, કહે કવી શામળદાસ; સુત શ્રી વીરેસ્વર તણો, નાનાભટનો શીશ. ઉપાશક અંબા તણો, અહર્નિશ શુધ્ધિ ઇશ; શુભ રસના એ સારદા, કવિ કહે છે કરજોડ; શામળ ભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણુછોડ. નવ કથા નઉતમ નીધી, વાણી વેદ વિલાસ; પીતા પુરશોતમ તણો. કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૧૦ મી.

ચોપાઇ—શ્રીગણપતિના પ્રણુ પાય, જેથી સકળ મનોરથ થાય; સિંદુર શોભીતો શણગાર, ઉત્તમ મોદક અક્ષતહાર. બ્રહ્મતનયા સાચી સરસ્વતી, મયાકરી આપો મા મતી; હંસવાહિની જાણુ સુજાણ, વેણા પુસ્તક પરઠે પાણ. દશમે દીવસે દિલ દાખીયું,એ વિધ ચતુરા ચીત ચાખીયું; બ ની દણી ભણીને ભેદ, રંજ માત્ર ન પામે ખેદ. દશમે દિવશે દિલ દામની, જુવતીચાલી પરતે જામની; આવી પોપટ પાંજર તળે, અંગ સ્વરૂપ તેનું કુણ કળે. સાંભળ શુક સુખણી ચાઉછું. જાર વિધા રમવા જાઉછું,વાહાણામાં વેહેલા આવજે, લાખેણી વાતો લાવજે; ભલાથજે કઇ ભિઠ જ પડે, વિજાર વાત જે ચિત્તમાં ચઢે. સુંદરચંદ શેઠની નારી જેમ, કરવું ઘટેતો કરજે તેમ; તેણીએ જેમ કિધુ કામ, નરભેકુંવરી નારીનું નામ. માહાપ્રાક્રમ તેણે કીધ, લાખેણો જશ ના રીએ લિધ; તેનાં સરખાં કામ કાહાવજે, પ્રાતસમે વેહેલાં આવજે. રામા પગ ખેંચીને રહી, વાણી જેમ પોપટે કહી; એ વિદ્યા શીખવાને આજ, પછે કરીશું રૂડુ કાજ. રામા સાંભળવા તાં રહી, પોપટે વાત વિસ્તારી કહી; જયંતપુર ગુણવંતુ ગામ, ભીમસેન નરપતિનું નામ. સત વાદી દાતારી દેહ, ધરમ રાજ ચલાવે તેહ; ન ખપે લાંચ ન મળે કો લંદ, વણુ વાંકે કો નવ દે દંદ. તે રાજા ભોગી છે ઘણો, અશક જનાવર પાળયા તણો; મહિપતિએ પાળયો એક મો ર, તે રાજાના ચિતનો ચોર. જીવ થકી એ વાહાલો ઘણું, શું વખાણ કરૂ તે તણું; આભુ શણ તેને અંગ અપાર, સોના સાંકળાના શણગાર. ઘમકે ઘુઘરી મોતીની માળ, માંડે કળા ચાલે સુભ ચાલ; ઝાંઝરીએતેકરે જતન, અમુલક હીરા માણેક રતન. મહા મનોહર રૂડુ રૂપ, તન મન ધન જાણે છે ભુપ; રમઝમ કરતો રમતો ફરે, દેખી આંખ સહુકોની ઠરે. રાજાનુ મોહયું છે મન, મોર દીઠે જમે છે અન્ન; માંડે કળા રમતનું ઠામ, દેખી ઘેહેલું થાએ ગામ. વેવારીઆ સુંદરશા વશે, ધરમ મારગ ઉપર તે ધસે; લક્ષપતિ સતવાદી જાણુ, વેપારી વીશ ફરે ઘેર વાહાણ. વઇસનવ ધરમ ચતુરાઇ ચાલ, જીવ દયા કેરો પ્રતિપાળ; પરનાર સહોદર રૂડી રીત, ઘરમાં સ્ત્રી સાથે બહુ પ્રીત. પરણી પેમદા પુરણ પેર, આનંદ કરે પોતાનો ઘેર; ચતુરામાં ચતુરાઇ ઘણી, જુદી વિદયા તેતો ભણી. અવજોગે પ્રગટીતી તેહ, નીચ વસ્તુ ઉપર બહુ નેહ; અસુર બુધિમાં અધિકીઆપ, પુરવ જન્મનું પુરૂ પાપ. હરો અસુર ઉદભવ એકનો, નીચ સ્વભાવ પુરો તેહનો; અસુરતનુ બીજ અસુરની ભાત, કોઇક પુન્યે થઇપ્રતિમજાત. એકવાર મોર કળા કારણે, રમતો તે આવ્યો બારણે; કળા દેખીને શામીયો શોક, જોવા મળયા નગ રના લોક. ઘડી બે ચારેક રમવા રહયો, કળા સંકેલી ઉડી ગયો. માનનીએ દીઠો તે મોર, ચીતનીનું મન થયું છે ચોર; એહ મોરને હેતે હર, ભાજી ભુજીને ભક્ષજ કર, પાંચમો માસ જાતો તો પેટ; નીચ બુધિ નારી થઇ નેટ, જેવાં કરત તેવીહોય રાવી. જેનુ જમીએતેવીક્ષુરી, જેઓ આર તેવો ઓટકાર. વશીએ જયાં તેવો વેપાર; એહ મોર કેમ આવે હાથ, વાત ન થાયે કોની સાથ. એકે દાવ તેનો નવપડે, ઝાઝાં જતન તેતો કયમ જડે; નારીનુતો તેમાં મન; એને તો નવ ભાવે અંન. સ્ત્રી માણસનુ મન જયાં અડે, કરયા વિનાતો કળ નવ પડે; નીચ બુધીને નીચા કરમ, નીચ સ્વભાવને નીચા ધરમ. નીચ કૃતિને નીચો સંગ, નહી જ્ઞાન રૂડા શીં રંગ; મહા અધરમમાં ચોટયુ ચીત, વસ્યુ પક્ષી ઉપર જઇ વીત. દોહરા—એક સમે દેરે ગ ઇ, તેહ નમેરી નાર; મળ્યો વાટમાં મલપતો, તે જુવતીનો જાર. આદર કરી ઉભો રહયો, કરજોડી કહી વાત; એકવાર અમને મળો, ચાકર તુજ દીન રાત. જે કહો તે હાજર કરૂં, દે હ જીવ સમેત; તમ ઉપર મન માહરૂં. હઇડે છે બહુ હેત, કલાબાલા કરી કરગરયો, હુતે જો

ઢયાં હાથ; તેહ પુરૂષ પ્રતે પેમદા, સ્નેહે બોલી સાથ. તે નારીએ જારને, અધીક કરી એક અરજ; અમો કહીએ તેતો કરો, જો મળવાની ગરજ. મોર પાળેલો મહીપનો, તેને ચોરી લાવ, આજ રાતેહુ એકલી. મુજ મંદીરમાં આવ. સ્વામી મારો વાસો જશે, ઉછવ કારણ આજ; રાત રમાડુ રંગમા; લેસ ધરીશમાં લાજ. સાચુ માન્યુ તે સામદે, જાતે હતોતે ચોર, સામ દામ ભેદે કરી, લીધો મહીપનો મોર. એક આંખ છે સરવને ચોરને, આંખો આઠ; પક્ષી લીધો પલકમાં. ઠરાવ કરીને ઠાઠ. વાસે આવ્યો વાણીજને. માનનીયે દીધા માન; ભલે પધારયા ભુપતી, દીધુ જીવત દાન, મોરને મારી નાંખયો, કીધા કટકા સાત, ભામનીએ ભોજન કરયુ, વીપરીત કીધી વાત. પાપ પુન્ય તો નવ ગણ્યુ ન ગણ્યો ધરમ અધરમ. લાજ મર્યાદ ગણી નહી, નહિ સાત કે શરમ. ગણિ નહિ બીક લોકની, ગણ્યું ન મઉકુ પાપ; નહિ ભય પરમેસ્વર તણો, છેક નમેરી છાપ. રાજાથી બીની નહીં, ભક્ષ કરયો તે મોર. રાત રમાડયો રંગમાં, ચીતનીએ પેલો ચોર; આમિષ આરોગ્યું અતિ ઘણું; પાપણીએ પોશું પેટ; અધરમ કામ એ આચરયું, નીચ સ્વભાવનો નેટ. ચોર જે પેલા મોરનો, પોઢયો જઇ પલંગ; ચાર પહોર રમ્યા ચાતુરી, રામા સાથે રંગ. નારી કહે નવ આવશો, જાણશે મુજ ભરતાર; નાક કાન મારાં કાપશે, તુને મારશે ઠાર. ત્યારે તસ્કર બોલીયો, જખ મારે તુજ કંથ; જઇ ચેતાવું રાયને, પરવરૂ હવડાં પંથ; લુટાવું લક્ષમી તાહરી, કઢાવું નાતથી બાહાર, જોરાવરી રાખુ તુને, કરું હું ઘરની નાર; ઉત્તમ જાત આમીરા જમી, કરયાં નીચનાં કામ. જો વાહાણામાં નિપજે, મરાવુ તુજને ઠામ. જખ મારે તારો ધરધાણી, મારે જખતુ રંડ; જે દહાડે દુભે મુને, તે દહાડે દેઇશ દંડ. ચોપાઇ—તે સ્ત્રીએ વિચારયું મન, એતો ભુંડો જારી જન; કોઇક દિવશ જાહેર કરે, મારો અરથ એથી નવ સરે. દહાડી એનું પુર કયમ પટે, નીચ જાત એ નીસ્ચે નડે; એ જીવે તો જોખમ થાય, દંડે દેસપતિ જે રાય. સ્નેહ કરયો તે તસ્કર સાથ, હેતે તાળી દીધી હાથ; હાવ ભાવ કીધા છે ઘણા, એકે વાત ન રાખી મણા. કોટે વળગી આલિગન કીધ, ચિત વિત એનું ચોરી લીધ; રમાડયો જમાડયો રૂડી રીત, પુરણ દેખાડી તેને પ્રીત; કાળજે કટારી મારી તરત, તે તસ્કર તો પામ્યો મરત; બાંધી ગાંઠડી તેની તીર, નાંખ્યો નદીએ વેહેતે નીર; કાઢી ભાવઠ કોડે કામનિ, જામ ચાર વીતી જામનિ; એહ વાત અહિયાંથી રહી, રાજદ્વારમાં શી ગત થઇ. દોહરા—મહિપે મોર ન જોઇયો, નાઠ્યો ઘેર શા માટ; પુછાવ્યું પુર પાછલે, વહયો એ કેણી વાટ. રાજા ભોજન નવ કરે, નરપતિ નવ પિયે નીર; મોર મનોહર કયાં ગયો, ધારણ ન રહે ધીર. પડો વજડાવ્યો પુર વિશે, કો દે મોરની ભાળ; મન માન્યું એને આપીયે, કરૂ નિમેશે નાહાલ. આકુળ વ્યાકુળ અતી ઘણો, નરપતિ મનમાં થાય; પચાસ નર એક પ્રહરમાં, મોર નિરખવા જાય. આપુ હાથી ઘોડલા, આપુ અરથને ગરથ; ખબર કહે કોઇ મોરની, એ વિણ જીવિત વ્યર્થ. દિવશ બે ચારેક વહિ ગયા, ઠાલા જોયા ઠામ; શાણા સમજુ સરવને, પુછયું બાધે ગામ. રાજા પાણી નવ પીએ, ઝંખે મનમાં મોર; કો પગલું પેદા કરે, ચીંતવી આપે ચોર. પગલું કઢાવ્યું પગી કને, હલકારા તે હજુર; ન જડી પેર પક્ષી તણી, નરપતિએ ખોયું નુર. ઉપાય કરયા અનેકધા, ખચીત થયો નહીં ચોર; ખોળે ખંખોળે નવ જડયો, મહિપ તણો જે મોર. ચોપાઇ—મારી મોર ખાધો જેણીએ, નિચ કરમ કીધું તેણીએ; એક માલણી સાથે પ્રીત, રાખે છે તે રૂડી રીત. પાણી પીધાની વાતો કરે, મળે એકઠાં તો મન ઠરે; ન મળે તારે દુખજ થાય, દીઠા પાખી અન્ન ન ખાય. જીવ એકને જુદા દેહ, પ્રીતી જેમ દાદુરને મેહ; નિરંતર બેઉ મળે એકઠાં, રમે ગંજીપો ને સોગઠાં; બીજી રૂ

મત બહુ રંગે રમે, જોડે બેશી નિતે જમે. છાની છપની વાતો કરે, એક એક દેખી મન ઠરે; બે જણ વાત કરે જેટલે, દંડેરો ફરતો આવ્યો તેટલે. જે કોઈ મોરની કેહેશે ભાળ, નરપતિ તેને કરશે નાહાલ. માળણ કહે શો કોપજ થયો, કોણે મોર મહિપતનો ગ્રહયો; કોઈએ મારી નાંખ્યો હશે, અથવા શોધ એતે કયમ થશે; જડશે તોતો દેશે લાહાણ, ચોર તણાતો લેશે પ્રાણ. ડાહી ચતુર જુવતિ જાણીએ, પ્રેમદાની બુધિ પાનિયે; વિનતા પેટમાં ન ટકે વાત, રૂડી કે ભુંડી જે ખ્યાત. ભુંડા કરમની ભુંડી ભાત, એવી તે નારીની જાત; નીચ બુદધીનાં નિચા કામ; નીચમાં નીચ નારીનુ નામ. નિરગુણ નિશંકી નિરગુણ નેહ, ઓછી અકલને દુશમન દેહ; નીચ સ્વભાવને ઝાઝુ ખાય. જુઠુ ગાયને નાગી નાહય, રાજાનીં સ્ત્રી માણે રંક; અકલ ઓછી એ આડે અંક. સ્ત્રિમાં ડાપણ ગણશે જેહ, મુરખનો શિરોમણી તેહ; સ્ત્રી માણસની કરશે પ્રીત. મહા મુરખ તે નરની રીત. સ્ત્રીના પેટમાં વાત ન રહે, કોઈક વેળાએ કોઈને કહે; માળણ આગળ મનડાતણી. કીધી વાતો છાની ઘણી, બેન માલણ સાંભળજે તમો, મોર મારી નાંખ્યો છે અમો; ભાવ માંસ એનાનો થયો. રાજા જખ મારીને રહયો, એમ ઘટી એક વાતો કરી, સ્વમંદીર તે ગઈ સુંદરી; માળણ દુતી ભુંડી ભાત, પેટમાં તેના ન ટકે વાત. સરવ નારી કુડુ કારણી; અધિકો નાપણને માલણી. દુતી દલાલી જારી કરે; નર નારીના મનડાં હરે. અધિપતિને મળી એકાંત, ભાગી તેના મનની ભ્રાંત; સરવ વાત માંડીને કહી, નરપતિ આગળ ડાહીં થઈ. દોહરા—સુંદરસા શેઠની સુંદરી, નરભેકુંવરી નામ; મોર મારીને ભક્ષ કરયો, કુડુ કીધુ કામ; ખોળા ખંખોળા શીદ કરો, સાચુ માનો તરત. મન મનોહર મોરજે, માન્યની પમાડયો મરત; શેકી રાંધી ભક્ષ કરયો, મારી નાખ્યો મોર. કરવુ ઘટે તે કીજીએ, એ સ્ત્રી તારી ચોર; મહિપ કહે સુણ માલણી, એતો અચરજ આજ. શાહુકાર શેઠાણી શેઠની, કરે કયમ કુડુ કાજ; ઉતમ જાત આમિષ જમે, વઇસવણ કેરો ધરમ. આભડ છેટથી આચરે, કરે કયમ કુડુ કરમ; મારૂ મન માને નહીં, સાચુ કયમ માની લઉ. સાખ્ય પુરાવે સાચની, એને સુળી દેઉ. વગર વાંકે દંડુ નહીં, જુઠો નવ તોળુ ન્યાય; પુન્યવંત પ્રથવીપતિ, આચરૂ કયમ અન્યાય. જુઠુ બોલો જુંવતી તમો, કાંઇક હશે તુજ ખાર; તેટલા માટે તુ કહે, હુ કયમ મારૂ માર. વિસ્વાસ વાત સાચી પડે, તોતો દેઊ દંડ; નહીંતો તુજને મારશું, પાપિણી કરે પાખંડ. વઇસ્નવ જાતને વાણીયો, નગર શેઠીઆ નેટ; તેની નારી મોરનું, માંસ ન પોખે પેટ. વઇર પરસ્પર તાહરે, કરે માટે અપમાન; સાચુ માનુ સો વસા, કથા સાંભળુ કાન. માળણ કહે સુણ મહિપતિ, મંદિર તેડી જાઉ; મન માને જેમ તાહરૂ, તે વાતે સમ ખાઉ. સ્હેવરાવુ મોઢે તેહને, સાંભળ તારે કાન; સાચુ જુઠું દાખજે, મન માને તો માન. હુંતો તમ કાજે કહુ, અથડાઈ મરોછો આજ; જાણ્યું તેહ જણાવીએ, કરી પરમારથ કાજ. મહિપતિ તેડયો માલણી, આવ્યાં ઘરમાં એકાંત; મોઢે કહેરાવું જો તુને, ભાગુ તારી બ્રાંત. અધિપતિ રાખ્યો ઓરડે, પોતાને મંદીર પેર; છાનો રાખ્યો છળ કરી, ગુણવંતિએ ઘેર. શેઠાણી તેડી હેજમાં, વિવિધ કરવાને વાત; પેલો મોર કયમ મારીયો, કહે વિસ્તારી વાત. કુણ લાવ્યો કેમ મારીઓ, કયમ કીધુ ભોજન; તુ કયમ જાર વિંદયા રમીં, કહો તો માને મન. કલાવી પુછયું કામની, કહયાં નારીએ કેણ; રાજન માંહી પડદે રહયો, શ્રુણે વનીતાનાં વેણ. ચોર સાથે મોર મંગાવીયો, મારયો મેં મારે હાથ; ભોજન કીધુ ભાવતુ, સંભોગ કરયો તે સાથ. કટારે કાડયું કાળજુ, નાંખી દીયો નીર; એવુ કામ અમે કરયું, ધારણ રાખી ધીર. મહિપે માંહેથી સાંભળ્યું, વચન કામનીનું કાન; સાચુ માન્યુ સો વસા, માલણ ઉપર માન. સંદેહ કાંઈ રહયો નહીં, નર

હી ભેદ કે ભ્રાંત; પોતાને કાને શુણ્યું, આપ થઈ એકાંત. સ્ત્રીને દેવી સુળીએ; જેમ દેખે બા
ધુ ગામ; નિરમળ જાત થઇ નીચનાં, કીધાં જેણે કામ. લુટી લેઉ લક્ષમી બધી, દેઉ દેશોટો દં
ડ; જુવો કરમ એવુ કરયું, લક્ષ વસા થઇ લંટ. દટાવુ ચઉટા વિચમાં, માર જાજો માર; ૫
રવાર સહી માજે કરૂ, પ્રઉઢો કરૂ પ્રહાર. મહીમા વધારૂ માળણ તણો, દેઉ સરપાવ આ દિશ;
સવારે એ શાહુકારનું, છેદી નાખુ શીશ. માન્યું મોઢે માનની, વળતી રહી સી ન્રુન્ય; હણતાં
પાપ શાનુ ગણુ, માફ કરે શું પુન્ય. પોપટ કહે પ્રભાવતી, શી થાશે એની પેર; સાચી કેમ
થાશે સુંદરી, કેમ જાશે જીવતી ઘેર. શુકને કેહે છે સુંદરી, મુરખ તાહરો મેળ; રાજા એને
પિલશે, કાઢશે તારૂણી તેલ. લક્ષમી એની લુટશે, શુળી દેશે તરત; કંથ સહિત બાધુ કુટંબ,
મહિપ પમાડે મરત. શુક કહે સુણ સુંદરી, રહે આજુની રાત; શામા તુજને શીખવુ, એહ
વિજારી વાત. મારા વીર કહે મુને, એતો અચરજ હોય; કાને રાજાએ સાંભળ્યું, કાલો નવ
હોયકોય. શુક કહે સુણ સુંદરી, વારૂ વાત વિવેક; શેઠાણી સમજે નહી, નારી કેરાનેક. માળણ
ચેતાવ્યો મહીપતી, પટારે મેલ્યો પાણ, સાંભળજે ભીંત ભાટકા; કહી વીનતાએ વાણ. મનમાં
ચેતી ગઇ માનની, એતો અચરજ હોય; પુરૂષ હશે પટંતરે, કળી શકે નહી કોય. તે વેળાને
તે ઘડી, કરવી વીજારી વેદ; મુકરી ગઇ એ માનની, ભ્રાંત ન રાખે ભેદ. સાંભળ સઇયર સલક્ષ
ણી, મેં જાર પમાડ્યો મરત, નદી નીરમાં નાંખીયો, એટલે જાગી તરત. પડ્યો ધ્રાસકો પેટ
માં, બોની ઘડીકા બે ચાર; એ સ્વપ્નું કે શું હશે, પુછું તને વિચાર. રૂડું કે ભુડું હશે,
હશે પુન્ય કે પાપ; સંદેહ મારા મન તણો, કહે સઇયર તું આપ. ઉત્તમ જાતી આપણી, કરયું
નીચનું કામ; સ્વપ્નાધ્યાય શોધાવિને, ભજવું હરીનું નામ. વળતી તો આળસ તજી, તનમાં
પ્રગટયો તાપ; હાય હાય એ શું હશે, પ્રઉઢું બેઠું પાપ. માળણ કહે શમણું કશું, એ તે શો
ઉતપાત; મારા સમ સાચું કહો, વીગત તણી જે વાત. ફટ ફટ ભુંડી પાપણી, માળણ. મુઢ
અજાણ; એ સમાણું સંભારતા, જાયછે મારા પ્રાણ. વઇશ્નવ ધરમીછુ અમો, કરીએ રૂડાં કરમ;
માંકણપણ નવ મારીએ, ધારી એવો ધરમ. જુઠી વાત ન જલ્પીએ, સોગટા ન કહું મારય;
એ શમણું માઠું થયું, માનસીક પાપ વિચાર. ભુંડુ એ મુજને ભજ્યું, નરમદામાં નહીશ;
ખટ મસવાડા જવ ચરૂ, ત્યારે પાવન થઇશ. મોટું દુખ મહિપતી તણું, વેઠે છે ભુંડી ભુખ;
તે દુખે હું દુખાણી, અતિ દાવાનળ દુખ. મોર મોર હું ઝંખતી, વિસરતો નથી વેદ; ઝંખ
નાએ શમણું થયું, ભ્રાંત નથી કાંઈ ભેદ. માર ચાલે તો હુ મરૂ, જડે રાયનો મોર; રાત દી
વસ ઝંખુ અમો, ચંડાળ હશે કોઇ ચોર. જેવી હોયે ઝંખના, તેવું શમણુ થાય; હું તો અ
ન જમતી નથી, તો કયમ રાજા ખાય. રાજા નીસરયો બારણે, પ્રીતે બેઠો પાસ; પાગે લાગ્યો
તે નારને, સુંદરીને સાબાશ. ઉત્તમ જાતી તુજ તણી, નીચ તણો શો સંગ; અવળાનું સવળું
કરયું, અભડાવે આપણું અંગ, ચાડી ખાધીતી તાહરી; સ્વપ્નુ સાચું કીધ; થયું મન મુરખ
માહરૂ, નીશ્ચે માની લીધ. મસ્તક મુંડન માલણ તણું, છેદ્યાં નાકને કાન; ખરવાહન કરી ફે
રવી, કીધું વરવુ વાન. મોઢે કેવરાવ્યું માલણે, જુઠી થઇ તે જોર; એ હકીકત એની થઇ, મુ
કયો મનનો મોડ. સતી શેઠાણી સાધવી, ઉત્તમ કુળમાં એન; મહીપતીએ મોઢે કહયું, તું તો
મારી બેહેન. શેઠાણી સંતોખીયાં, કરી વીજારી વાત; ઘરમાં રહી તેગેરહી, ત્રીજ થકી એ રાત.
એમ વિજારી આવડે, તો તો જાજો તરત; વગર સમજે નવ જશો, માથે આવશેમરત. સાબા
સ પંખી પોપટા, શાબાશ પરમ પવિત્ર; શુભ વિદ્યા તે શિખવી, ચાતુર જેહ ચરિત્ર; દસ ક
થા પુરણ થઈ, વાણી વેદ વિલાસ; શ્રી ગઉડ માળવી વીપ્ર સુભ, કહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા

વારતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોટ; શામળ ભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

—:o:—

વારતા ૧૧ મી

ચોપાઇ- સ્મરણ કરૂં શ્રી સારદા માય, પુજુ શ્રી ગણપતિના પાય; શુક બોહોતેરી કહુ સ વાદ, અંતરમાં આણી ઉલાસ. એકાદશમે દિવશે નાર, આલી ચતુરા કરી વિચાર; સજ્યા સોળ શોભિત શણગાર, હીરા જડિત અમુલક હાર. જુવે દરપણ મદ અંગે ગળે, આવી પોપટ પાંજર તળે; પોપટે દીધાં બહુ માન, કથા રૂડી સંભળાવે કાન. સલક્ષણી તું સાંભળ વાત, શીદ પધારે માઝમરાત; સાંભળ કીર સુખિણી થાઉછું, જરૂર પણે જારી જાઉછું; તારી શિક્ષા તે મનમાં ધરૂ, સફળ જન્મારો મારો કરૂ. સાબાસ સાબાશ વેહેલાં આવજો, લાખેણી વાતો લાવજો; ખાજો પીજો રમજો રાત, આવજો પે ફાટે પરભાત. સબળસંગ કેરી સુંદરી, કરી વિ જારી મનમાં ધરી; તેની પેરે કરજો તમો, આગળથી ચેતાવુ અમો. જસોદાએ જેરીતે કરયું, સઘળુ ધણીએ મનમાં ધરયું; સંકટ પડે તો તેવું કરો, શિખો તો પરમંદીર સંચરો. પગ ખેંચીને નારી રહી, કુણ તે નાર જસોદા કહી; કુણ હુતો સબળસંઘ રાય, કુણ દેશ કુણ ગામજ માંય. પોપટ પાયે લાગુ તુને, વીસ્તારીને કહેને મુને; પોપટ કહે શેઠાણી સુણો, ભારે વિધા વિજારી ભણો. શુક પોતે સંભળાવે વાત, રામા રહી સાંભળવા રાત. ૧૦ દોહરા-ઉત્તરપંથ શુભ અવનવો, ગાંગડિયુંતાં ગામ, વિજયસંઘનો દીકરો; નંદસેન નિજ નામ, ગામ મધે ગુણીયલ વશે. છત્રસંઘ એક છેલ, વરણાગો બહુ વાકડો; માણે મોટમ મેલ, પાંચ છોગાં રહે પાઘપર. તાતી બાંધે તરવાર, મનમાની ઘેર માનની; નીરમળ કુળની નાર, પ્રીત ઘણી પરસ્પરે. અળખામણી નવ થાય, રમે જમે રાજી રહે; પાન સોપારી ખાય, ચતુર નર ચાલ્યો ચાકરી. સરખા સરખો સાથ, પુચ વહુ તેની પ્રેમદા; હેતે વળગી હાથ. સુખ સજ્યાએ સુવુ નહી, નેહી ચાવવા પાન; રમત રૂડી રમવી નહી, નહીં ગાન કે તાન. શણગાર અંગ સજુ નહીં, ન કરૂ કોશું વાત; સહી કષ્ટ મહા દુખથી, નિર્ગમુ દીનને રાત. ધણી કહે ઘરણી સુણો, આપી આપી આશ; આવુ અચાનક એકલો, પુરા થતે ખટ માસ. અવધ અમો ચુકુ નહીં, હેતે વાહયો હાથ; રજ્યા વિના મન નવ મળે, સોંદે મારો સાથ. કરી વાયદો તે ગયો, વહયો પોતાને વાટ; ઘેર ઘરણી એકલી, અંતરમાં ઉચાટ. એમ કરતાં દીન વહી ગયા, ઓછા ખટ માસરાં ચાર; સાભરી તેને સુંદરી, અતિશે દુખ અપાર. અણ બોલ્યોને એકલો, પરવરિઓ તે પંથ; અશ્વ સજીને સંચરયો, કામની કેરો કંથ. વેહાંગ ખેડાવે વાંકડો, ધારણ રાખી ધાય; એટલે એક કૌતક થયું, મોટું મારગ માંહય. ચાંપાનેરે ચતુરનર, આવ્યો જાણ સુજાણ; દિવશ પાંચ ઘડી પાછલો, કરવા માંડયું પલાણ. સરોવર પાળ એક સુંદરી, ભરતી દીઠી નીર; તેણે દેવાંસી દેખીઓ, શામદ શુર શરીર. વિનતાએ વિચારીયું, ધર મોયો ગંભીર; કે રણ મોહેયો રાજવી, નીરખુ એનું નીર; પુછી વાત પટતરે, સાચુ બોલ સુજાણ; ઘર મોહ્યો કે રણ વિશે, વદન વિચારો વાણ. રાજવી કહે રામા સુણો, ઘેર અમારે જાઉ; વનિતા વાટ જોતી હશે, માટે ખોટી ન થાઉ. ખટ મહીના પુરા થશે, ઓછા છે દીન તરણ; મુને ન દેખે માનની, નિશ્ચે પામે મરણ. કોલ દીધો છે જે અમો, માટે ચીંતા થાય; હાસ્ય હસુ હત્યા નવે, ચિત્તમાં એ ચીંતાય. હેત કરી હસી પડી, મુરખ છે એ મેળ; કહયું માનનીનું માનવુ, ખરો નહી એ ખેલ. સ્ત્રી ચરિત્ર નવ ઓળખો, મુરખ ન જાણો પેર; જુવતી જાર કરતી હશે, ગુણવંત તારે ઘેર. પુરણ દેખાડુ પારખુ, શીખવુ જારી વા

તા; મંદીર રાખુ માહરે, રહો આજુની રાત. રાયોત કહે રાણી સુણો, બોલો શું આ દીશ; વેર જાણે તુજ ધરધણી, તોતો છેદે શીશ. રઝળે મારાં છોકરાં, લોકમાં ખોઉ લાજ; અમુલક અશ્વ ખોઉ અમો, કુણ કરે એ કાજ. વચન દીધુ વિનતા પ્રત્યે, વચમાં આણ્યા ઈશ; રૂડુ કરશે રામજી, જરા આપે જુગદીશ. સબળસંધ સ્વામી માહરો, ગુણવંતુ છે ગામ; હું ગુણવંતી ગોરડી, જસોદા મારૂ નામ. મંદીર મારે રાખશું, રમો જમો રહો રાત; વિનતા ચરિત્ર જોઈ વળો, પ્રઉઠે ઉઠો પરભાત. આવી બેઠી અસ્વ પર, આદર ઓઢી અંગ. ઘુંઘટ તાણ્યો તેણે ઘણો, જુવો જસોદાનો રંગ. વેદાંગ અમુલક વાંકડો, દોરે આગળ થઈ કંથ; બેઠી ઉપર બાળકી, પરવરીયા બે પંથ. સબળસંધનું ઘર કીયું, કીહાં જસોદા નાર; પુછા પુછે આવીયા, દેશ મધે દરબાર. બેઠા સબળો બારણે, રાયોત કીધા રામ રામ; કયાંથી પધારયા કુણ છો, સ્થીર કરી આપ્યો ઠામ. મળ્યા ભેઠયા બે મલપતા, હેતે પ્રિતે હાથ; મંદીરમાં ગઈ માનની, સ્નેહ કરયો તે સાથ. બારોબ્બે થઈ બાળા ગઈ, પણઘટ પુરણ પેર; પાણીનું બેડુ ભરી, ગુણવંતી આવી ઘેર. પલંગ પાથરયો ઓરડે, પરસાળ મધ્યે એક; ઓરડા બે અટારિયો, વાસ તણો વિવેક. મળવા ગઈ તે માનનિ, ચીંત ચાતુરી ચેન; દાદાભાઈનો દીકરી, બહુ પીતરાણી બેન. સગપણ અતી સાહાડુ તણુ, સ્વસુર પક્ષનું સાર; અનોપમ અસ્વે આવીયો, ભારે પટીયો ભાર. કંથ કહેરે કામનિ, પરણાગતની પેર; એ કયાંથી આવી ચઢે, ગંગા આળસુ ઘેર. શાકપાક તરતી બતર, ખાન પાન સુખ સેજ; ભકતી ભલીપેરે કરો, હઈડે આણી હેજ. ચતુર કંથ ચોરે ગયો, જમ્યાં બેસી બે જોટ; કયાં મનમાં ચીંતા કરો, હાંકી જીત્યા હોડ. જરૂર પોર ગઈ જામની, આનંદ અધિકો થાય; સ્વામી ઘરમાં આવીયો, સ્ત્રિયે કરયો ઉપાય. ગરબે ગાવા જાઉછું, કહે જસોદા નાર; સાચવજો આ બાળને, ભારેખમ ભરતાર. સંકેત કરેલો સુંદરી, આવી બારીયે આપ; પરણા પાસે પ્રીતથી, સુતી ગણ્યુ નવ પાપ. એ પંથીને પેમદા, રંગે રમે છે રાત; કંથ બાળકને સાચવે, બિપરીત સરખી વાત. દશ મહીનાનો દીકરો, રોવા માંડયો રાગ; ધણી ધવરાવા કારણે, લેશ જડે નહીં લાગ. પરણો બોલ્યો પ્રીતથી, ઠીક બનાવી ઠાઠ; બાળક અકુશ્રત પામીયો, દિવશ થયા છે આઠ. ધરણીને ધાવણ ચઢયું, આપો ધવરાવા કાજ; આ પોઢયા છે ઓરડે, લેશ ધરો માં લાજ. બાપે તેડયો બાળકો, ગયો ઓરડા માંહ; અંધારે આપ્યો અરભકો, તરૂણિયે તેડયો ત્યાંહ. ધવરાવ્યો હુલરાવિયો, વિનતા કરયો વિવેક; ચરિત્ર રમાડયું ચીંતની, નાર તણા જે નેક. પાસે બેઠી પેમદા, સુત સોભાવ્યો સાથ; પોતે તનને તેડતાં, હેતે અડીયો હાથ. કાંક વાંક વિનતા તણો, કાંક પુરૂષનો પુર; આવડુ વાલું અરભકુ, નારીમાં બહુ નુર. મારયો તમાચો માનની, ઉઠાડી મેલ્યો અદય; લાખિણો પુરૂષ લજાવિયો, શીક્ષા દીધી સદ. ગોરી આવી ઘર વિશે, ગાઈ ગુણવંતાં ગિત; વાત કરી વિનોદની, પુરણ આણી પ્રિત. પ્રાતઃકાળ પ્રીતે થયો, સજીઓ અસ્વ અનુપ; સાહુને કહે શિધાવશું, ભારે કરમનો ભુપ. જશોદા જળ ભરવા ગઈ, કુડ ન જાણે કંથ; છીડે થઈ ઘરમાં ગઈ, પરવરે પંથી પંથ. પ્રાગુણ તો તે એક છે, જાણે નરને નાર; વળી વહેલા પધારજો, વાલાનો વેવાર. સુતો સબળ જઈ સાથરે, ગયા પરણા ગામ; પાણી ભરી આવો નહિ, કામણગારી કામ. વોળાવા વિનતા ગઈ, મળયાં ભેઠયાં બે મેળ; તમ ઘેર એવાં તારુણી, ખરો દેખાડયો ખેલ. સહુકો નાર સલક્ષણી, વાણી બોલો વેદ; જોજયો ઘેર જઈ પારખુ, ભાગુ તારો ભેદ. નર કહે નારી સુણો, સ્નેહ કરયો તમ સાથ; ભારી પાસે એવું નથી, જે આપુ તુજ હાથ. માનની કહેરે મિત્ર સુણ, નથી મારે કાંઈ ખોટ; ઉતરે વ્રતની તાવડી, દસ દુઝે છે જોટ. ખોટ હોય જો તાહરે, આપુ ઘરેણું અર્થ; સુઈ

નિત્યે સંભારજો, જો સરે તારો અર્થ. ઝેર પોતાના પગ તણાં, પાંચસે કેરા પ્રીત; સોંપ્યાં હાથ સામદ તણે, રામાની એ રોત. આપતાં આદર નવ કરે, ગાળો દેતો જાય; રાંડ માંટી તુજ મારશે, ફજેત શા કારણ થાય. ઉતમ જાતની અધમ ઘેર, રાજાની માણે રંક; પંડીતની મુરખ ભોગવે, એતો આડે અંક. શુરાની કાયર ભોગવે, શાહુની ભોગવે ચોર; કળિમાં એવી કામની, કરે અંધારૂ ઘોર. વોળાવ્યો વરણાગિયો, આપ્યાં પગનાં ઝેર; અવળી પ્રીત અબળા તણી, કરે તરણનો મેર. પરણ્યા નરને પરહરે, નિચપે નિસરી જાય; અમ્રત રસને પરહરી, વિષ હળાહળ ખાય. એવાં એકે અનેકધા, બહુધાં જોયાં બાહાર; ખ્યાલ ન લહિએ એહનો, ત્યાં સુધી નીજ નાર. ઝાઝુ ખીજી ખેડીએ,મારીએ મોકમ માર; નીપાત કરે કે નીકળે, વીનતાનો વેપાર. ચોપાઇ—પ્રાહુણ વોળાવ્વો રૂડી પેર, ગુણવંતી આવે નીજ ઘેર; એટલે પનઘટના ઘાટમાં, વાલંદ એક મળ્યો વાટમાં. તેણે સરવે સાંભળ્યું કરણ, અધિક પાંસળી નહી આવરણ; દીઠો સ્નેહ પંથીની સાથ, દીઠાં ઝેર આપ્યાં તે હાથ. વળગ્યાં જુમ્યાં આલીઘન દીધ, અરસપરસ કલોલજ કીધ; વાસ ભણી તે વાલંદ વળ્યો, માંટી માનનીનો મારગ મળ્યો. અલ્યા હજામ શી ગત તાહરી, માનનિ કહી દીઠી માહરી; ત્યારે તેણ જોડ્યા હાથ, સ્નેહ કરી બોલ્યો તે સાથ. અસ્વાર અશ્વ ઉભોતો એક, નારીને તે નરશું નેક; અધિકો મેં દિઠો ઉતપાત, વિનતાતો કરતીતી વાત. કરગરીને પગે લાગતી, માન ઘણુ મેનત માગતી; કરગરતી કળકળતી કામા, બહુ રંગ કરતીતી રામા. આવજો ઘેર અમારે આંક, ક્ષમા કરજો અમારો વાંક; ગળે હાથ તો વાહયા ફેર, આપ્યાં તેને પગનાં જેર. કુણ જાણે મન શો કાયદો,: વળી કરયો ખીજો વાયદો; તે નરને વોળાવ્યો તીર, આવેછે ઘેર ભરીને નિર. એ સરવે દીઠુ છે અમો, તરૂણી લક્ષણ જાણો તમો; એવી કહી હજામે વાત, થયુ ઉઘાડુ સરવે ખ્યાત. દોહરો—વાઘને વળી વકારીઓ, છેડયો મોટો સાપ; રોસ તજે નહી લક્ષધા, પુરણ પ્રગટયુ પાપ. મરકટને મદિરા ચઢી, વીંછી કરડયો વેદ; વ્યંતર એવે વળગિયુ, ભણે ઘણેરો ભેદ. રજપુત ને વળી રંડુવો, શુણી રંડાની રીત; પ્રતિજ્ઞા પોતે કરી, પરહરી પળમાં પ્રીત. મારૂ ન હવડાં માનની, તોતો કોપે ઈશ; દેરા બધાનાં દેખતાં, છેદુ શામાનુ શિસ. મુકુ એને જીવતી, તો ઇશ્વરની આણ; ચંદ્ર સુર્ય બે શાખીયા, વેદ વચન નિરવાણ; ગોહત્યા કીધી ઘણી, સ્રિહત્યા લક્ષ સાત; જશોદા મુકુ જીવતિ, કોપે અંબા માત. એહ પ્રતિજ્ઞા અંતરે, કંથ કરી કરજોર; એટલે જશોદા જળ ભરી, આવી મોડામોડ. પોપટ કહે પરભાવતી, શો ઉતર દે એહ; અધિક વાંક અરણવ સમો, માનનીને શિર મેહ. જુવતિ જશોદા ઉગરે, પતિ પડે કયમ પાગ; કયમ જાર વિધા કરે, કહો જડે તો જાગ. કરજોડે કયમ કંથડો, રહે ઘટતો કયમ ઘાટ; માંટી ઓશિયાળો કયમ રહે, વેદ બતાવો વાટ. પ્રભાવતી કહે પોપટા, ઘેલો થયો ગમાર; પરતિજ્ઞા પોતે કરી, વળતો શો વેવાર; જેર માગે જશોદા કને, શો ઉત્તર દે ત્યાંય; વિજાર વિધા એ શી કરે, નાવે માન્યા માંય. પોપટ કહે પરભાવતી, રહો આજની રાત; પતિ પાએ લગાડીયો, વિસ્તારી કહુ વાત. સાબાશ શુક સલક્ષણા, શીખવ એતો સધ; ખીજી વિધા બાપડી, એણીએ વાળીએ હદ. મંદીર આવી માનની, કેડેથી આવ્યો કંથ; મુખ દીઠૂ મોટુ ઘણુ, ચતુરા ચેતી ચંત; પતિ પોતાને પુછીયુ, જળ ભરતાં શો વાર; પગના જેર એ કયાં ગયાં, કહો નવરંગી નાર. સગો એ કુણ તાહરો, કયમ લોપી એને લાજ; વોળાવા ગઇ બારણે, હતુ તેનુ શુ કાજ. મોહોકાણ હતી માંટી તણી; ઘણા દુખની ઘેર, કંથનુ કીધુ કાયદુ, આપ્યાં પગના જેર. કટાર લીધો કર કામની, સંભારયા ઉમીયા ઇશ; વણ વાંકે મરવુ પડે, તે હત્યા તુજ શીશ. કાલો બાળક કળકળે, રોઇ

મરશે એ આપ; બાળ હત્યા એ તુજને, પછુ ભોગવજે પાપ. શા માટે મરે સુંદરી, કહે ને સાચી વાત; પરાણે પરાણુ તજે પ્રીયા, આવડો શો ઉતપાત. મુરખ માંટી માહરા ચીત તારામાં ચેત; ગાલે તમાચો મારીયો, હતું શું તારે હેત. શીદ કીધું એને અડપલું, ગયો ઘરમાં ગુણહીણ, બાળક ધવરાવા કારણે, થયો ક્ષણમાં ક્ષીણ. મારયો તમાચો માન્યનિ, કાઢી મુકયો બાર; મનમાં તે જાણી રહી, નિરમળ કુળની નાર. પરીયાણ કરયું પરભાતમાં, વળાવા ગઇ હું વાટ; કંથ આગળ માંડી કહયો, ઘડવા તારો ઘાટ. બાળ બુધ્ધિ તુ તાહરી, બાળ રાજવીયાં રીસ; અધિક સગાં છે આપણે, કોઇ દીન ખોશો શીશ. કર નાખ્યો સ્તન ઉપરે, માટે ભાગ્યો ગાલ; મઇયર જઇ કહેશો માહરે, વળતા કુણ હવાલ. ખીજયો તે બારે ભરયો, ભંભેરયો ભરતાર; કોઇક દીન કાપત કાળજુ, તેહ નમેરી નાર. મુજને કીધું માન્યની, ચેતી સઘળુ ચંત; જ્યાં ત્યાં મેં સમજાવિયો. કુડુ કીધું કંત. અથ ઇતિ માંડી કહી, વિપરીત તારી વાત; એતો નિશ્ચે મારતો, થતો મહા ઉતપાત. સાબાશ સાબાશ સલક્ષણી, હેતે ઝાલ્યો હાથ; ભુલ્યે હું ભુલી ગયો, શીદ તજે મુજ સાથ. પગનાં જેર તે આપીયાં, તેતો મળશે કોઇ દિશ; આખરૂ જાત જે આપણી, નાવત મારૂં શીશ. પોતાની જાંગ ઉઘાડિયે, પોતે પામીયે લાજ; કો આગળ કહી કયાં દહુ, ભલે વધારી લાજ. કટાર ગ્રહી કર કામ્યની, પોંખવા માંડી પેટ; તારૂં ઘરુ તારાં છોકરાં, નિસ્ચે મુકયાં નેટ. નાગરવેલ તેં પરહરી, ચાવ્યાં પીંપળ પાંન; શારદુલ સિંહને પરહરી, ઇછયું સંગીત સ્વાન. અશ્વ ગજ વાહન પરહરી, કીધું ખરવાહન ખેર; અમ્રત ભોજન પરહરી, જમવા માંડયું ઝેર. ખાવાના ચંદન પરહરી, કઉવચ વાલી કીધ; મુજ સરખીને પરહરી, દીલ તેં પરને દીધ. વિપ્ર રૂડાને પરહરી, મોચ કરયું પાખંડ; ગયા તિર્થને પરહરી, દિવાનને ભરીયો દંડ. ઘરની નાર ઘરનો ધણી, જોતો અમ્રત ખાણ; પર પુરૂષ પર નારીઓ, વિષ હળાહળ જાણ. પાગે લાગ્યો તેનો પતી, સતી સિરોમણ નાર; જુવતિ જખ મારી અમો, તુ હઇડાની હાર. લાજ રાખણ તુ લક્ષધા, તુ છે અંગ આધાર; જીવતદાન તેં આપીયું, તુ મુજ રાખણ ભાર. પ્રતિજ્ઞા પતિએ કરી, લક્ષ હજારાં કોડ; પર નારી મુજ માવડી, કરગરી કહુ કરજોડ. છત્ર તુ મારા શીર તણી, જીવ ઉગારણ હાર; લાજ રાખી મારી ખરી, તુ મારો આધાર. અમુલક જોડા જેરના, મોઢાં ઘડાવુ પહોંચ; હતી તુ સાચી સુંદરી, નાવી હુની આંચ. જો એ વિદયા આવડે, જુવતી જારીએ જાઓ; નીકર ઘેર બેશી રહો, ગોવીંદના ગુણ ગાઓ. અગીયાર કથા પુરણ થઇ, કહે કવિતા કરજોડ; શામળ ભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણછોડ.

વારતા ૧૨ મી.

ચોપાઇ. પુજુ શ્રી સરસ્વતિના પાય, જેથી ગ્રંથ મનોરથ થાય; હંસ વાહની જાણ સુજાણ, વેણા પુસ્તક પરઠાં પાણ. બારમે દિવસે બુધો નિધાન, વિનતા માંડયાં વિવિધ વિધાન; ચતુરા ચાલી કરી વીચાર, સજ્યા સોળ અંગે શણગાર. સકળ રાગ રંગે સોભીંત, આભુષણ અંગે ઓપીત; ચમક ચમક ચતુરા ચાલંત, પુસ્પહાર કંઠે ઘાલંત. પોતે રમવાને પંથે પળે, આવી પોપટ પાંજર તળે; જુહાર જુહાર જુવતિને કીધ. માનનીએ મન માની લીધ. કામની ઉભાં રહો કારણે, પછી રમવા જાજો બારણે; કાલે દીન કેવો કહાવશે, ઘેર ઘરધણી તો આવશે. શાબાસ શાબાસ શુક તાહારૂ નામ. અમો જાઉં છું જારી કામ, વચન પરસ્પર મનમાં વસ્યાં; હેત ધરી બંને જણ હસ્યાં. સીઘ્ર કરી રૂડુ કાહાવજો, પ્રાતસમે વહેલાં આવજો: ૧

દાર્ષ્ટાંત બીડ પડે તે ઘેર, પુરણ વિદ્યાએ કરજો પેર. ભાવસંધના સુતની વહુ, આલાં નામ જાંણે સહુ, કંથ તણુ કલ્યાણો નામ, કરજો કામની રૂડુ કામ. વાત એવી પોપટે કહી, પગ ખેંચીને ઉભી રહી; કુણ કલ્યાણુને આલાં કુણ, તેતો નામ સાંભળીયાં ઉણ. પોપટ તુજને લાગુ પાગ્ય, એહ વાતનો સંદેહ ભાગ્ય; દાટી કરતીતીં તમ ઠર, ભીને વસ્તરે ધારણ ધરૂ. કામ શાંત થયો જેટલે, પોપટ વાત બોલ્યો તેટલે; વારપરૂ ગુણવંતુ ગામ, નરપતિ રાજાનું નામ. વરણ અઢાર વસે છે વાસ, તેજ પુજને પુરણ પ્રકાશ; ન મળે વ્યાધી ન મળે લંડ, વણ વાંકે કો નવ દે દંડ. ભાવસંધ કણબી કુળ કામ, કલ્યાણ સુતા કેરૂ છે નામ; પરણ્યો એક આલાં વહુ નાર, મહા કુટડી અપરમ પાર. રૂટા કુળની રૂડુ રૂપ, ભાવસંધ છે ભારે ભુપ; ખાવુ પીવુ રમવુ રીત, નર નારીને પુરણ પ્રીત. એક એકને દેખી મન ઠરે, મન ભાવતા કારજ કરે; એક દીવસ એક કઉતક થયું, લક્ષણ એક ડોશાએ લહયું. નારી બેઠી નાવા કારણે, બેઠો સસરો તે બારણે; એંસી વરસનો અકલ ધણી, નાવા બેઠો વહુ બેટા તણી. નાવાનો ઠામ અગોચર આપ, તેમાં ગયો મણીધર સાપ; ત્રણ વામનો મોટો સરપ, દિસંતો ભયાનક દરપ. યમદુત સમો નમેરો નાગ, પેઠો નાવા ઠામે માગ; નારી નીર ભરી નાહ છે, સુખે સરપ તેમાં જાય છે. તે તો સસરે દીઠો દ્રષ્ટ, કાકાજીતો પામ્યો કષ્ટ; રખે રામાને કરડી ખાય, જોતાં જીવ ફાટીને જાય. સસરો જોવે નીચે ખાળ, જેના પેટમાં પ્રઉઢી ફાળ; સરપ તે સામો ચાલ્યો જાય, ડોસાને દીલ ચીંતા થાય. નહી નાસવા કેરો ઠામ, કીધું એક કામનીએ કામ; સરપ દેતો આવ્યો છે ડોટ, કામનીએ ઝાલી તેની કોટય. જુવતીએ ઝેરી ઝાલીઓ, ખાજઠ તળે તેને ઘાલીયો; નારી નાહી ઉઠી તરત, મણીધર તો પામ્યો ત્યાં મરત. ઉછાળી નાંખ્યો આકાશ, તે વેળા નોતુ કોઈ પાસ; તે સસરે કીધું નીરમાણ, મારી સરપ ઉડાટયો જાણ. સો માણસથી તે ન સવાય, પીંખી નાંખ્યો પલકજ માંહ; સસરો મન સમજયો સાક્ષાત, કો આગળ નવ કીધી વાત. એ નારી જે મન ધારશે, સુત મારાને એ મારશે; એ વાતે કાંઇ અચરજ નથી, કો આગળ કહીએ જઈ કથી. સમજ્યો પંચ તણા જે સુત્ર, એકાંત તેડયો તેણે પુત્ર; પિતા પુત્ર બેઠા એકાંત, ભાગી તેના મનની ભ્રાંત. અરે પુત્ર એ વહુને છાંડય, ઘરસુત્ર બીજીથી માંડય; જો તુ મારો પુત્રજ હોય, મન વિચારી જુગતે જોય. જો જીવવું મનમાં ચાયો, તો એને મુકી દો રાએ; એ વનિતા નહી મુકે વરત, નિસ્ચે તારે માથે મરત એને છાંડ તુ આડે આંક, પુછીશ માં વહુ કેરો વાંક; આગળથી સુજે છે મુને, તારૂણી એતો મારે તુને. દોહરો– બેટો કહે સુણ બાપજી, વચન ન લોપુ આજ; તમારે મોઢે બોલતાં, લક્ષવા પામુ લાજ. રૂપે સુંદર સુંદરી, કુળવંતી એ કામ; કામ કરે બહુ કામની, દિસંતી છે દામ. અમો વેચાણછું તમ તણા, કોહો તે કરીયે કાજ; શા માટે છડાવશો, સાચુ બોલો આજ. ડોસો કહે સુણ દિકરી, છાંડ છાંડને છાંડ; બીજી કોઈક રાંકડી, તે સાથે ઘર માંડ. ચોપાઇ. પુત્ર ઓશીયાળો ઉભો રહયો, પિતા પ્રતિ એક બોલજ કહયો; શા માટે છંડાવો એહ, નારી સાથ ઘણો નેહ. કામ કાજ કર છે ઘણું, અતોલ વઈતરૂ છે તે તણુ; અકલવંતી છે અનુપ, રૂડુ છે રામાનું રૂપ; ચાંપે છે તમારા ચરણ, કહીં વાત સુણે છે કરણ; ગુણવંતી શીરોમણી સતી, કુળવંતી મનોહર મતી. પીયરે પનોંતી જાણ સુજાણ, પેમદા રૂડી પચ પ્રમાણ; બીજી કરવી પડશે નાર, શા માટે મુકો એ ભાર. કુરૂપ હશે બીજીનો દેહ, સંભારવી પડશે ત્યાં તેહ; જેહ તમો કહો તે કીજીએ, તમ વચન મસ્તક લીજીએ. દોહરા. ડોસો કહેરે દીકરી, ફરી ન પુછીશ વાત; એ રામાને રાખશો, તો થાશે ઉતપાત. દાદાને વશ દિકરો, ફરી ન પુછી વાણ; બોજે

દિવસે બાળ કરી, જુવતી મુકી જનમ. ત્રણ સત થયાં તેહને, બે સત આપ્યા લાંચ; કાઢી મુકી કામની, ખરચ્ય થયા સત પાંચ. અચરજ પામ્યા અધિક જન, શો એ અક્ષર આંક; શાથી છોડી એહને, વડુ તણો શો વાંક. પાપ એહ સસરા તણાં, પાપ કંથના કોડ; પુર બધુ એને પરણ્યે, જુવતી ને મળે જોડ. એક ગરીબની દીકરી, દામણ જાતે દેહ; ખોજે દિવશે લાવીઆ, નારી આણી નેહ. માનની મન વિચારીયું, પરઠી પોતે પેર; સત આપીને તે ગઇ, તેના પડોસી ઘેર. તે પડોસો લંટીઆ, બાંધે હેત હથીયાર; તેને ગઇ તે ગોરડી, ભારે કરયો ભરતાર. દિવશ કેટલા વહી ગયા, અચરજ એવીકુ હોયે; જાણે સસરો એકલો, અવર નજાણે કોય. કંથ પોતાનેઃ કળકળે, મુરખ છે એ બાપ; આવી રૂડી મેં તજી. પ્રગટ્યા પુરણ પાપ. જેને ઘેર ગઇ ગોરડી, હેડે મોટા કોડ; બધા ગામમા એ શામી, જુવતી ન મળે જોડ. વાંકીને વરણાગણી, રૂડી અને રસાળ; સારા ને સલક્ષણી, માનની મદ મછરાળ. પરમાર માંટીના મળતીઆ, નિત્યે આવે વાસ; જુવતા સાથ જારી રમે, પ્રીતે રહે તે પાસ. તેણે મન વિચારીયું, વહેર પડતે શી વાણ; દહાડો કામ કહુ કર, કોઇક દહાડો હાણ. પરમાર જાત પવિત્ર નર, મળતુ માંટી સાથ; એતા કાળછે નાચના, હઇડુ તેને હાથ. પરમાર કહે સુણ પરેમદા, પેરહુ નહી*કોઇ પેર; આજ થકી આવુ નહી, હુ તો તારા ઘેર. કંથ જાણે જો તાહરો, તુજને શુ રાખે રાસ; મારૂ કે પછી મારૂ, છેહાય એકનુ શોસ. ઇસ્વર આણજો આવીએ, કરીએ તુજથી પ્રીત; આશા મુકો એમ તણી, રમ્યા જમ્યાની રીત. કરગરીને કહે કામની, ચતુર દીવાનો કંત; પ્રીત કરે પરમાર તુ, જખ મારે છે કંત. તુ બીહે છે કંથથી, ભાવટ કાડુ આજ; પછે મહાલો મુજ મંદીરે, કરો નીત રૂડાં કાજ. માલ મારા માંટી તણો, તે ચવરાવુ તરત; આજ મધરાત આવજે, મેળ પમાડુ મરત, વારૂ કહી તતો ગયો, નિશ્ચે કરી નીરધાર; મોહર રાત ઘેર આવીયો, ભામનનો ભરતાર. વાળુ પીરશ્યુ વિધ વિધ, કુર કુધને ખાંડ પ્રીત કરી પેઉથી ઘણી, મન મોટેથા માંટ. બેઠો તમાકુ તાણવા, દિલ ઝાંઝ તે દીશ; ખરશે સુકયુ ત્યા ખાતથી, સ્વામીનુ છેદ્દુ સીસ. પેરે તેડ્યો પરમારને, મારયો માંટીશ્યામ; કહે ત્યાં તેને દાટીએ, નવ જાણે કોઇ નામ. જેવા કારણ તે ગયો, તરૂણી પરને તરત; ધર શોર છે જાણુવાં, માંટી દીઠા મરત. કામની કહે મે કંથ હણ્યો, દાટો એને આજ; રમો જમો મજા કરો, સેરા ધરો મા લાજ. ભાવટ કાઢી ભવ તણી, જેની ધરતાં ભ્રાંત; હવે બીક કોની નથી, આવો નીરએકાંત. પરમાર કહે હાણ પાપણિ માટુ કીધુ કામ; ચંડાળણી તુંતો ખરી, હત્યારી તુજ નામ. એકેકો મારા માંટીયા, બીજા મેં નારા હાથ ખંત તજી તે પલકમા, સ્નેહ કરવા મુજ સાથ. ખપટાવ્યુ એણે ખાંતથી, રહેવાડ્યા ગળગાર; તેને મારી નાખતા, કાણુ ન લાગી વાર. પાપ હરો જે પુરૂષના, તે કરશે તુજ પ્રીત; તેની વલે તે એહની, કરશો રૂડી રિત. મારયો તેતો ઘર ધણી, વારૂ ન ધરયો વ્હાલ; હું તુજથી કે' કેમ ટરૂ, શું મુજ કરશો ન્યાલ. જવા માંડયુ જોરથી, પરેમદા લાગી પાગ; ખાડ ખોદી આપો મુને, પછે જાજો તમ જગ. હવે દાડો આ પોગ્યો, ભુમી ખોદવા દાવ; તેની તરવારે તેહ, શામીએ છેદ્યુ શીશ. સહુ એને જીવતો, મુછ મરડતા જાય; મુજને ઓશીયાળી કરે, વાત જગતમાં થાય. પ્રાંજે કીધ પરમારને, પછે વિચારી ઘાત; હવે હું હાંમત શો ધરૂ, દિવો છે ઉતપાત. માંટી મારી નાખીઆ, મારયો મીત પરમાર; હવે મુખ કેમ દાખવુ, શેણે કુયમ સંસાર. પુણે ખાતર પાડીઓ માંટી થમ ભરતાર, ધણીને મરે મારીઆ; પછી તાણી એ દર મિત્ર હતો માંટી તણો, કુંવા આવ્યો વાતઃ એહ મારીઓ આપઘાત, અધિક હુવો ઉતપાત. લોક મળ્યા ત્યાં લક્ષણા પરદુ કાઢવા પેર, કુદી મુવા કુવીઆ

સહુ, પગલુ ઘેરનુ પેર. એક હાકયમ બીજો પગી, ત્રીજો વણીક વજીર, ચોથો કાનુગો સીપાઇ
ધારણ રાખી ધીર. બ્હારજ રાખ્યા લોકને, ઘરમાં ગયા જણ પાંચ; તેહી એકાંતે તારૂણી અ
ભોકી દીધી આંચ. પગલુ નીકળતું નથી, અથડાયા આડે આંક; સાચુ બોલરે સુંદરી, વિનતા
તારો વાંક. કાન નાક તારા છેદશું મુડશુ ચોટલો સીસ. પંચ ઇટાળી મોતશું આજ ઉગમતે
દિશ. ગરથ રહ્યો તારો ધણી, આપો અમને લાંચ; નહીતર મારશુ તુજને, અધિપતિ અમો છુ
પાંચ. ભામનીએ બુંટા જાણીઆ, દાવો કરશે દીશ; એક એક આધા તેડીને, છેદ્યા પાંચેના
સીસ. બુમો પાડે બાર સહુ, રાત અંધારી ઘોર; રઇયત જાણે રાતમાં, ચોપાસા છે ચોર.
આપવા તેડયા આરડે, ઘણીક પરઠી ગરથ; પાંચેને પ્રાજે કરયા, શામા થઇ શમરથ. મોટું ઘ
રછે તેહનું, વિપરીત કીધી વાત; પેલા બે પડયા હતા, સોળ્યા સાથે સાત. બાર આવી બુમ
પાડતી, પછાટો નાઠા ચોર; તસ્કરે પાંચે હણ્યા, લોકે કીધો સોર. દો દસ નાઠા લોક બહુ, થ
યો તે પ્રાતશકાળ; વેર વાળી જાતા રહ્યા, જાગી થઈ જંજાળ. માલ લુટાવ્યો માનની, સતિ
થવાને જાય; પાગે લાગે પુર બધું, જયજય શબ્દ બોલાય. જે ઘરનાં પ્રત પામીયા, હેઈ ગ
યા તે લોક; જમ મંદિર સાથે સંચરયા, શામાને નહી શોક. પોતાનો જે ઘરધણી, તેને લીધો
સાથ; સ્વાર થઈ અશ્વી ઉપરે, શ્રીફળ લીધું હાથ. ઘર આપ્યું એક વિપ્રને, આપ્યાં વસ્ત્ર અ
ન દાન; સતી સતી સહુકો કહે, માનની પામી માન હાથા દેછે હેતથી, કરે છે કંકુરોળ; કેસ
ર આડ કુમકુમ તણી, મુખ તાતા તંબોળ. અશ્વીની પુંઠે અનેક જન, નાણું વેરતી જાય;
શમશાન મધ્યે શામા ગઈ, ત્યાં શું કઉતક થાય. કો પુજે અરચે પ્રીતથી, કોઇ નમાવે શીશ;
સતી સતી સતી કહે, માણે નહી કોઇ મીશ. કોઇક માગે દીકરા, કોઇક માગે દામ; કોઇક મા
ગે રાજરીધ, કરે સહૂ સહુના કામ. કો કહે સત તારા સમુ, હીમત રેહેજો હાથ; પાગે લાગે
પુર બધું, સ્તવન કરે તે સાથ. લાખ લોક જોવા મળ્યા, વાગે ઢોલ નીશાન; અબીલ ગુલાલ ઉડે
ઘણા, પંચ કરે પરમાણ. સંસાર બધો સતી કહે, દિખાણે વિશ્વ વિવેક; બીજુ કો જાણે નહી,
નારી કેરા નેક. સસરે પહેલા પરણેતનો, જાણે સઘળો મર્મ; કામ કરયાં જે કામની, ધારયો
એવો ધર્મ. માન ઉતારૂ એહનું, થાય છે પરમ પવિત્ર; અન્ય કોઇ જાણે નહી, ચતુરાં તણા
ચરિત્ર. ધાલ્યા કુંડાળે લોકને, વાજે ઢોલ નીશાન; ઘોર સોર ગાજી રહયો, કોઇ સુણે નહી
કાન. લાકડી લઈ ડોસો ગયો, વહે જયાં ગંગા નીર; સ્વામી સાથ સતિ બળે, ધારી હઇએ
ધીર. સત ગારાં સરપણ તણા, જોજન કીધી જવાબ; કુમકુમના હાથા કરે, કરી પીળ કપાળ.
ગરબો ગાએ ગીતમાં, તાળી વજાડે તાન; પાગે લાગે પુર બધું, માનનીને બહુ માન. સ્વામી
સુવારયો કાષ્ટમાં, ઘૃતમાં બોળ્યા વાળ; પાવક પ્રગટાવ્યો પરેમદા, કીધું ઝાકમઝાળ. અતી ઘ
ણો આનંદ છે, નથી જાણતી નાર; કલંક કોઇ નથી જાણતું, ભામ્યાંન કેરો ભાર. સ્વર્ગ કા
જ સ્વરૂપિણી, જીત નગારે દેઉ; કોણે કલંક ન જાણિયું જીવ્યાના જશ લેઉ. ડોસે વિચારયું
દિલ વિશે, એના મોડુ મોડ; કલંક એનું જાહેર કરૂ, પોચાડું મન કોડ. ઢુંઢી ફેરશું દેશમાં,
કરૂ એ ભુંડી ભામ; છએને મારયા છેતરી, મારયો પોતાનો સ્વામ. હળવે હળવે ડોસલો, ગયો
ચાતાની પાસ; ઝીણા સ્વરથી બોલીયો, સસરો કહે સાબાબ. પન્નગને પ્રાજે કરયો, વળતો
મારયો કંથ; પરમારને પીટયો પ્રે[illegible], ચતુર વિચારો ચંત. વળતા પાંચ પ્રાજે કરયા, એમ
થયા તે આઠ; સતી થાઓછો સુંદરી, કરો શીદ ઠગનાઠાઠ. કાઢી નાંખુછું, કામની ચીત તારામાં
ચેત; કહી હકીકત કાનમાં, અંતર ન મળે હેત. ડોસો કહેછે સર્વને, રહો વેગળા વાટ; અમો
એને સમજાવીએ, બળે નારી શા માટ. એક વહુ એક ડોસલો, બે જણ છે એકાંત;

બીજા લોક છે વેગળા, ભાગે મનની બ્રાંત. પોપટ કહે પ્રભાવતી, હવે શું એનું થાય; ભાર ભામનીનો કેમ રહે, કરે કવણ ઉપાય. સતીપણું કેમ સાચવે, ડોસો ન કહે વાત; કલંક છાનું કેમ રહે, સામદ મારયા સાત. એનો ભાર તે કેમ રહે, કેમ માને સઘળો લોક; સસરો કેમ છાનો રહે, સમે કેમ સઘળો શોક. પાગે નમી પ્રભાવતી, કહે તે વિદ્યા વાણ્ય; આજ જાશે જઈએ અમો, તો ઈશ્વરની આણ. સતી બોલી સાવધ થઈ, જેમ સુણે સહુ રાથ; ઝડપીને પછી ઝાલીયો, તે ડોસાનો હાથ. બીજાતો છે વેગળા, નાંખ્યો ચીતામાંય; પડતાંવાંત પ્રાજે થયો, મ્રત પામ્યો તે ત્યાંય. વિમાન આવ્યું વઈકુંઠનું, ઝવેર જડીત છે જેહ; સંસ્કારી ડોસે દેખિયું, નારી કહેછે તેહ. મરવાની બિક જેને નહી, બીહે તે શેને કાજ; વળતી પોતે માંહી પડી જુવેછે સઘળો સાજ. એ ડોસાનો દીકરો, હતો ખેતરવા ચાર; દોડી આવી નવ શકયો, ભસ્મ થયાં તે ઠાર. સાબાશ સાબાશ સરવે કહે, કોણે ન જાણ્યો મરમ; સતીએ સસરો તારીઓ, ઈશ્વરે રાખ્યો ધરમ. ઈકોતેર તારયા એણીએ, વાળ્યો આડો આંક; સતીએ સસરા તણો, વપુ ધરયો નહી વાંક. ખોજ્યો ડોસાનો દીકરો, રહયો તે સ્ત્રીનો ભાર; એ વિદ્યા વિજારી તણી, શીરોમણી સરદાર. એક એકથી આગળી, વાતો સાંજ સવેર; શામળભટે તે સુચવી, સુણ જસવંત ઝવેર. એવી વાત અનેકધા, રચાવી રાજા ભોજ; કવી કાળીદાસે કહી, મનમાં આણી મોજ. માઘ પંડીત મોટો ઘણો, પરઠયા તેહ પુરાણ; તેમ રખીયલ સુત રાજવી, શોભે તુ સુજાણ. ઈંદ્રજીતની આગળે, કવિ શ્રી કેશવદાસ; રસિક પ્રિયા તેણે કરી, વિવિધ પ્રકાર વિલાસ. મનજી સુત મહિમા ઘણો, રખીયલ કેરો પુત્ર; ગ્રંથ રચાવ્યો ગુણનિધી, શુભ વિદયા એ સુત્ર. બાર કથા બુધ આગળી, વાણી વેદ વિલાસ; શ્રી ગઉડ માળવી વિપ્ર શુભ, વાણી વેદ વિલાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જય જય શ્રી રણછોડ.

—:૦:—

વારતા ૧૨ મી

દોહરા. દુંદાળો દુખ ભંજનો, વપુએ જોબન વેશ; ઉમીઆ અંગથી ઉપન્યો, ગઉરી નંદ ગણેશ. શેવુ રૂડી સારદા, વદને આપે વાણ; દ્રાખ્યો તે સુખ કારણી, ખરી અમ્રત રસ ખાણ. એને તેરૂઠી સારદા, નેક રહી નહીં ન્યુન્ય; વિદયા દેયણ વિસ્વમાં, તે વિણ સઘળુ સુન્ય. કથા કહુ શુક બહોતરી, વિવિધ પ્રકારે વ્યકત; રાણા સમજુ સમજજો, ભવ તારણીનો ભકત. તેરમે દીવસે તારૂણી, સમજવી સામરથ; કહે આવીને માલણી, ગયો જનમારો વ્યર્થ. કાલ ન આવ્યાં કામની, આજ પધારો આપ; સમી સંધ્યા નવ સંચરો, સ્ત્રિ હત્યાદિક પાપ. તે સ્ત્રિનાં કહેવા થકી, શેઠાણી સમજી સાર; વેદ પાળવો વાયદો, નર જોવો નિરધાર. માંગ સમારયો માનની, શોભીત સજીયા સરવ; બની ઠણીને નીસરી, ઘણો આણી મન ગરવ. રમઝમ કરતી રીઝમાં, ઠરાવ કીધો ઠેઠ; માનની ચાલી મલપતી, પોપટ પાંજર હેઠ. જુહાર કરયો જુગતે કરી, બોલ્યો પોપટ બોલ; આજ બન્યું છે તાહરૂં, તરણી રૂડુ તોલ. જોરો છે જોબન તણો, ચતુર દીસે છે ચેહેન; ભમર દીસે છે શોભિતી, નોખ દીસે છે નેન. શા કામે રાતે સંચરો, સાચ્યુ બોલો આજ; મારા સમ મુજ આગળે, લેશ ધરોમાં લાજ. હશી બોલી તે હેતથી, સાંભળ શુક સુજાણ; જારી કરવા જોખમાં. પરવરા મારા પ્રાણ. ભલે ભલેરે ભામની, કરો જરૂરી કામ; કાયા સ્થિર કોની નથી, નાશ જેટલાં નામ. સંભુશેર રાજા તણાં, રંભા રાણી રૂપ; વિજાર વિદ્યા તેણે કરી, અકલ ઘણી અનુપ. કદાચ કહી સંકટ પડે, કપરી આવે જાગ; વિજારી વિદયા વડે, ઓલવજો એ આગ. પગ ખેચી રહી પ્રેમદા, એતો સાંભળી આજ; સંભુશેર રાજા કવણ, ર

આ રાણી કોણ. કુંણ જાગે જુવતી ગઇ, કવણ સંકટ શું કામ; કવણ પ્રકાર વિદયા કરા, કવણું
જારનું નામ. અથ ઇતિ માંડી કહો; વિસ્તારી કહો વાત; શુભ પેરે શીખું અને, મહુ આજ
ની રાત. શુક કહે સુણ સુંદરી, તજે આભુષણ સોળ; ભીને વસ્તરે ભામની, તજ તાતાં તં
બોળ. ચોપાઇ. ઉતર પંથ અમેરીકા અહ્ય, સંભુ નગરની શોભા સહ્ય; સંભુશેર કરે
ત્યા રાજ, અસાલ્ય અન્યા તનથી તાજ. અલંબ દેશ અલખંત ધન ઘણું, રાજ કરે સંભુ તે
તાણું; પુન્ય તણો મહોટો મવેરા, સુર સુભટ દાતા ગુણ ઢેરા. જોબનવંતને જનનું જોર, અનમી
ટેક રાખે અંકોર; રંગવતી રાણી જે રીત, પતી સાથે રાખે બહુ પ્રીત. એક એકનો દેખે મન
ઠરે, કોડે કંદ્રપ ક્રીડા કરે; નર નારીમાં નઉતમ નેહ, પ્રીતી જેમ બાપઇયો મેહ. પ્રીતી જેમ ધે
નુને વછ, પ્રીતી જેવી જળને મછ; પ્રિતી જેવી ચંદ્ર ચકોર, પ્રિતી જેમ મેઘને મોર. પ્રિતી જે
મ વસંતને વન. પ્રિતી જેમ લોભાને ધન; એક એકને દેખા અન જમે, જોડે બેસી રંજકો ર
એક એકને દેખી જળ પીએ, લાપો એવી રીતે લીએ; ઘેર હય ગજને લશકર બહુ, વશ વર
તે સેનાપતિ સહુ. સુખ સાગર ઇંદ્રાણી ઇંદ્ર, જેમ જોડુ રોહણીને ચંદ્ર; રતી કામ જેવી રી
ધ રિત. પુરણ અન્યો અન્યે પ્રીત. દોહરા. રંગા રાણી રાજવી, રતી સમોવડ રૂ
પ; વાણી અમ્રત રસ થકી, ભોળવાયો એ ભુપ. રાતબ રાણીને આપવા, આવે તંબોળી ઘેર;
બીડાં બાસઠ પાનનાં, પચાસ પોચાડે પેર. વાંકી મુછે વાંકડો, જોબનવંતો જાણ; રાગ આલાપે
રંગમાં, વદે અમરત વત વાણ. ડાહયો ને વળી કુટડો, ચતુર શોરોમણી હોય; ગુણિયલને ગા
ઢ ઘણો, કળી શકે નહીં કોય. શુરો પુરો સતવાદીયો, જાણે બીજો કામ; વિસ્વ વખાણે તેહ
ને, જાણે બાધુ ગામ. વાંકી મેલે વાંકડો, ચતુર આવે પાન; આવતો દીઠો નારીએ, ગઇ સુધ
ને સાન. વિહ્વળ તે વિનતા થઇ, ધારણ ન રહયુ ધીર; પરવશ પડી તે પરેમદા, સફરી દેખે
નીર. બાળ બુધી બાળા તણી, બાળ રામાનું રૂપ; કામાતુર થઇ કામની, ટહાપણ પડીયું કુપ.
।જાવે જુવતી જાતને, ન જુવે કાંઇ વિવેક; ઉંચ નિચ અંતર નહીં, નહી નારીમાં નેક.
।। સતી કાં સાધુનો, કહું ઉંચ અમીર; કાં રંભા કાં રાક્ષણી, નારીમાં ઓછું નીર. પંડી
કેરી પરેમદા, માણે મુરખ સાથ; રાજાની રાણી રાંકશુ, હેતે જોડે હાથ. વેહેપારીની વઇતરો
વનો નિચપે જાય; પોતાના મનમાં વસે, ગુણ તે નરના ગાય. પાપ પુન્ય એ નવ જાણના
વે રાય કે રંક; ધરમ અધરમ ધારે નાહીં, વાળે આટો આંક. નીચમાં નીચ નારી સહુ, દિ
ઠી ડાહી થાય; અમરત રસને પરહરી, વિષ હળાહળ ખાય. ગંગાજળ તજે ગોરડી, પીયે ખા
રૂં નીર; પતિ પોતાનો પરહરી, શેવકને દે શરીર. લાજ મરજાદા નવ ગણે, ન ગણે ટાપણ
ડ; જ્યાં દીલ માને આપનું, કરે વિસરજન વસ્ત્ર. સગાં સહોદર કંથરો, કદાચ સે જો કેર; જા
ભાત ભરસ્તની, ખરે તે ખેડે ખેર. મારે કે પોતે મરે, નીરશું નીસરી જાય; સરજાદી સ
નહી, માનનીનો મહીમાય. રામા રંગા જે રાયકી, સહુકો કરે સલામ; તેને તંબોળી દિ
શો, દરિદ્ર ગુણહિણ ગુલામ. એકાંત તેડયો તેહને, ભાવ ભેદ હિત હેત; અરથ ગરથ સોં
અધિક, તન મન ધન સમેત. જાર વિદ્યા કરી જોખમાં, તંબોળીશું તરત; થર થર ધ્રુ
જાપડો, માથે આવ્યું મરત. રામા નહી એ રાક્ષસી, જુવતી નહીં એ જમ; માનવી નહી
દાનવી, કહો તે કરીએ કેમ. કુભે ને દેવટ કરે, શુળી દેવરાવે સાચ; જારીથી જીવડો જશે,
વેચાતા વાચ. વીસ દિવશ તો વહી ગયા, કરતાં નારશું નેહ; મરવા પડયો તે માલજી,
ળ આવ્યો દેહ. માનની કહેરે માલજી, શું છે તુજને દુખ; માગ્ય માગ્ય મારી કને, આપું
સુખ. માથે મુજ સરખુ છત્ર છે, સુખ સાગરની આણ; તુ બોલે તે પાળીએ, સહુ સુ

ચાર વાણુ શા માટે તું દુબળો. દળીયા આંખે કાય; ભોગવ ભાવે તેટલું, રંગ સરખું રાચ.
કેતાને કુસલ ઘણું, પરેમલ પુષ્પનો પાસ; અહિપતિ કેરી માનની, દાસ છું તુજ દાસ.
ચરણ ચાંપુ હું તાહરા, દેહસું આલિંગન; મેં માગ્યા પળિ આપીએ, ઘણીવત જાણો મન. કંચ
ન બરોબર કોળીયા, જમાડું છુ જોર; તોય શાણા તું દુબળો, ટેક ગયો તુજ તોર. ત્યારે તં
બોળી બોલીઓ, સુખ બાંધુ એ બાળ; કોઈક દિવસે મોત છે, જરણ કરેછે કાળ. સુકય આન
ના જીવતો, કો દીન બેરહુ આણ; એથી દુખ બીજું કિયું, અદીઠપણું તુજ હાણ. ઉઠી જાઉ
છું યા થકી, મુકોશ ઘરને ગામ; જખ મારી રેહેશો તમો, કરશું ગમતું કામ. બેસે હવે મુને
દેખશો, ત્યા સુધી સેગો કેદ; તજીશ ગામ હું ગોરડી. ભજીશ ફરેખર ખેદ. [illegible] બોલ્યાં
રસ્તની, ચિંતા તારી ચુક; મનના માન્યા માલજી, મુરખતા તારી મુક. મુજને પણ ગમતુ ન
થો, સ્વામી સાંગે સોચ. અધિપ લાગે આણામાણુ, જેવો પ્રાઢો આંખ; સુતો હાર [illegible] તણો
પક્ષી ને જેમ પાંખ. લેઈ જા મુજને લારકા, ઘણોક લેઉ હું ગરથ; કહેતો [illegible] જેતા
શે અરથ. કહોતો જઈએ નિસરી, જાખ કરીશું જતન; રાજાની જે રિધ છે, લઈશું આંગો
રત્ન. તન ખેલ્યું તંબોળીએ, હસું કરે તું હેત; નગર મુકી કેમ નીસરે, શોભા [illegible] સામે
ત. હાહા કહીને બે હસ્યાં, વખાણ કરીને વરત; આજ રાતે ઘડી એકનો, કરશો [illegible] તર
ત. તંબોળી કે તારૂણી, હીંચો હીંચોળા ખાટ; તે રડવડશો રણ વિશે, હું નિજને માટ. ખ
મા ખમા સહુકો કરે, ફરે છત્રની છાંય; રાજ રિધ રાણી તજી, દેખો શું તુજ માંસ. પેટ ભ
રિ અન નહી મળે, શાને મુકો રાજ; ઇંદ્ર સમુ સુખ આ ઘડી, તરૂણી ન કરો તાજ. [illegible]
ને મન સાચ છે, જારને મન તો જુઠ; પરસ્પર કોલ બંને કરયા, અરધ નિશાએ ઉઠ. મા
લો જાણે છે મન વિશે, એ કયમ મુકશે રાજ; ઘરસુત્ર કેમ મુકશે, મુરખ માલા કાજ. આલો
ચાલ્યો મલપતો, બેઠો દુકાને બાર; સજ થઇ તે સુંદરી, નરની સાથે નાર. [illegible]
તણો, લીયો ડાભડો એક; પુંજી પોતાના પતિ તણી, બાંધી કરી વિવેક. [illegible] ખાંધી
આ, શોભીત સઘળો સિંધ; મધરાતે તે નિસરી, લેઇ રાજાની રિધ. સ્વામી શિકાર રમવા ગ
યો, મુકયા ચાકર મેલ; પામર કુણ પુછી શકે, શ્રીવંતને સઘળું સેલ. [illegible]
કુણ આવ્યુ કુણ જાય; પુછે કુણ મતાપોને, ગુણ તેના સહુ ગાય. ભગારું ખાય બળવંત જ
ન, ચટકી વાગે સે ત્રણ; તેને કુણ પુછી શકે, કથા સુણે કુણ કરણ. એવાં કામ થાએ અધિ
ક, મોટા જનને મેલ; ગરીબ બિચારા શું કરે, શ્રીવંત નરને સેલ. વિનતાએ વેશજ પાલટયો,
વિપરીત કીધું વરત; દુકાન જયાં તંબોળીનો, આવી પોહોચી તરત. ઉઠ ઉઠરે આળસુ, હેતે
બોલે લે હાથ; શમશામાં સમજાવિયો, સુંદ અમારી સાથ. મોહ પામયો તે માલજી, કામુક
ઉલક હોય; એકલી એ કેમ નિસરી, કળી શકે નહી કોય. તે તંબોળી બાપડો, ગયો સાથે સુ
બુનીખ, ચારે પોહોર તે ચાલિયાં, વિકટ પંથ વિધવિધ. ગરીબ મુકયાં સેં બાળકા, ગરીબ મુ
કી ઘેર નાર; નાત જાત સહુ પરહરી, કરતાં આ વ્યવહાર. પનોતી લોહપાદની, હેમે જેને હોય;
પ્રીત કરી પરનારસું, સુખી થાય નહી કોય. સહુ ચોથે કે આઠમે, વળી બારમે જેહ; [illegible]
દમાં કામની, ન કરો તે શું નેહ. બ્રહ્મહત્યા જેને કરી, સ્ત્રીહત્યા સેં સાત; પરનારીની પ્રીતથી,
હત્યા વળગે હાથ. રગતપિત કે ચોથીઆ, થાય ક્ષેરોગી દેહ; તે પરત્રીયો ભોગવે, [illegible]
તો એહ; જેણે દુરગા દેવતે, [illegible] તે થાય; માત પીતા જેણે હણ્યા, તે જન વિહ્વળ થા
ય. [illegible] આ જનમનો, નારાયણશું નહીં નેહ; દંડાય [illegible] દિવાનથી, તરૂણી વાલે
તેહ. પંથ પખે પાછું જુવે, રૂદે રાખે બહુ રોસ; એમ કરતાં આઘાં ગયાં, ત્યાંથી જોજન બી

સ. રંગા ઠ્હે રહો હવે, માલજી મારા મીત્ર; તુ છે હાર હૈડા તણો, પુરણ પરમ પવિત્ર. ખાઓ પીઓ ખુબી કરો, ખરચો ઝાઝો ગર્થ; રાયની રાણી ભોગવો, ચીંતા ન કરો વ્યર્થ. ભામની ભારે ભુપની, ભાવે કર તુ ભોગ; કોઇક જન્મના પુન્યથી, શિવે મેળ્યો સંજોગ. માલે મન વિચારિયું, ફૂટ ફૂટ ભુંડી રાંડ; કયમ વિસ્વાસ તારો કરૂં, મહો મચકોડે માંડ. શંભુશેર રાજા સબળ, નગરી કેરા નાથ; તરૂણીએ તેવો તજ્યો, આવી મારી સાથ. કુણ માત્ર હું ઠીકરો, કુણ માત્ર હું રાંક; રંગાએ રિદ્ધિ તજી, વેદ વિધાતા વાંક. અમ્રત ફૂળ સહકારનું, તજીને ઇચ્છે ખાંડ; પુરપતિ સરખો પરહરયો, ફૂટ ફૂટ ભુંડી રાંડ. નિશંકી એ નાર છે, જેમ શિયાળે સાંઢ; મહિપતિ જેવો મુકીયો, ફૂટ ફૂટ ભુંડી રાંડ. નીચ નમેરી નાર એ, નીચ રંગાનો રંગ; સ્નેહ તે સાથે કયમ કરૂં, કયમ કરૂં એનો સંગ. રાજા સરખો રિધપતી, જેવા જેવો જાત્ર; મહા શું દરિદ્ર આં લાપશે, હું તે કુણુજ માત્ર. મુજથી મન માન્યો મળે, દેખંતો કો દીશ; તે સાથે તરૂણી જશે, છેદી મારૂં શીશ. એમ કરતાં આવ્યું અરણ્ય, નદી વહે જ્યાં નીર; દેવળ દિઠું દિપતુ, તે શરિતાની તીર. તીરે તરૂણી રહો તમો, બચકો લીધો ખાંય; ડાભડો લેઇને ઉઠીયો, તરૂણી બેસારી ત્યાંય. માલ લાવો મારી કને, કરો જળ ક્રીડા કામ; ગામમાં જઇ આવુ અમો, હું છું તારે નામ. અરથ ગરથને લુગડાં, માલજી મન મગન; નારી મુકી નીરમાં, નીશંકપણે નગન. તારા પ્રપંચ તે તુજ કને, તુજને તારૂ પાપ; જે કરે તે ભોગવે, વેદ પુરાણે છાપ. પરિબ્રહમને જે પરહરે, કરે ઉપાસન ભુત; તે સ્વરગે કયમ સંચરે, નરક નિવાશી ધૃત. પ્રેમદા પાણીમાં રહી, માલે લીધો માલ; નારીને શું નીપન્યું, કેવા થયા હવાલ. કલોલ કરેછે કામની, નીર અહીને ન્હાય; એટલે તે સ્થાનિક વિશે, કારમુ કઉતિક થાય. ભમતુ ભમતુ ભુલું પડયું, શીશું એક શિયાળ; મુખમાં કટકો માંસનો, કરતુ આવ્યું આળ. નારી બેઠી નીરખે, સલીલ વિશે થઇ સ્વચ્છ; જળમાં ઝાઝાં જળચરાં, નાનાં મોટાં મચ્છ. શીયાળ જાતે લોભિયું, થયું લાલચમાં લિન. માંસ મુકયું ત્રટ ઉપરે, મુખમાં લીધું મીન. એટલે સિંચાણો ઉડતો, પ્રીતે આવ્યો પાસ; માંસ ગ્રહીને ચાંચમાં, ઉડી ગયો આકાશ. શિયાળ પકડવા સુદિયું, તરફડતુ તીર; મુખથી પડિયું માછલું, નાસી પેઠું નીર. સિયાળ આંખ ચોળી રહ્યું, થયું દામણું દીન; એ શિયાળ ઉભુ રહયુ, જળમાં પેઠું મીન. નારી નાર્તિત નીરમાં, ધારતિ ખોટા ધર્મ; હાથ ખંખેરી હસી પડી, કર બે કુટયા કર્મ. મેર મેરરે મુરખા, બુધિ તાહરી બાળ; જખ મારી બહુ લોભથી, સાંભળ તુ શિયાળ. માંસ ખાઇ બેશી રહત, તો તુજ પેટ ભરાત; તાકત નહિ જો મચ્છને, તો તુ સુખિયો થાત. અધ મળે આજીવિકા, આખાને જે ધાય, શામા કહે શિયાળને, તુજ ગતિ તેને થાય. સલક્ષણ શિયાળ તે, બતરિસ લક્ષણ બુધ; ભુત ભવિસ્ય વરતમાનની, સઘળી તેને શુધ, બુધિ વિચારી બોલિયું, શિખામણ દે સાર; તારી ગત તુ નવ લહે, પરનો કરે વિચાર. મારે મછ મળશે ઘણા, મળશે ઝાઝો મંસ; જો ચતુરા નહી ચેતશો, ધનનો થાશે ધ્વંશ. રંગા તેં રાજા તજ્યો, ઘણી બેઠી શિર ગાળ; આંખ્યો તું ચોળી રહી, માલે લીધો માલ. બાળ ચંચળતા તાહરી, ડાપણ તારૂં બાળ; શંભુશેર રાજા તજ્યો, કબજેથી છુટયો માલ. નીચમાં નીચ તુ નાર છે, ભામનિં ખોયો ભાર; માલો તો મુકી ગયો, ઘસ્ય તુ હાથ ગુમાર. ધિક ડાહાપણ તાહરૂં, ધિક તારો અવતાર; માલો તો મુકી ગયો, ઘસ્ય તુ હાથ ગુમાર. ચોપાઇ. માલો ચાલ્યો થયો મગન, નિરમાં નારી રહી નગન; લોભ થકી તો લજ્યા ઘટે, લોભે માન મર્યાદા મટે. લોભે શોભે સંકટ સુળ, અતિ લોભ તે પાપનું મુળ; અરધ મુકી આખાને ધાય, તેની એજ અવસ્થા થાય. એ વાત અહીંયાંથી રહી, પછી

રીત બીજી શી થઈ; શંભુશેર રાજા રિદ્ધરૂપ, ભારે કર્મવંતો તે ભુપ. શિકાર રમી આપે આ વિયો, કોટીધા લસ્કર લાવયો; ચઢયો મેહેલ જોબનને જોર, દિઠું ત્યાં અંધારૂં ઘોર. દાહી એક બોલાવી દાસ, અહનિશાં સ્ત્રિ સંગ નિવાસ; રાણીનું કોણે કીધું હરણ, કે કોઈએ પમાડી મરણ. કેટલાએકને દીધી આંચ, કેટલાએકને પરઠી લાંચ; કેટલાએક પગિ તેડીયા, અધિક હલકારા બેડીયા. ધેલું કીધું બધું ગામ, કોણે નવ દીધું કાંઇ નામ; કોઇ થકી સરીયો નહી અરથ, ગયો ઘરમાંથી ગ્રહી ગરથ. દાટયાં સાટયાં સાંચ્યાં સર્વ, ગ્રહિ ચાલી આણી મન ગ ર્વ; નિશાં રાયની પુરણ થઇ, જુવતી જારની સાથે ગઈ. ઘડિયાં જોજન સાંઢયો સાંચ, એક લી શંભુશેર પાંચ; દેતા દોટયો ગામે ગામ, નગર નિવાસી ઠામો ઠામ. ગુહા ગહેવર નદિયોને નીર, સમુદ્ર બેટ પરવતની તીર; પકડી લાવો પલકજ માંય, ધરા મુકીને જાશે કયાંય. ખોળો પૃથિવ ખોળો આકાશ, પકડી લાવો પૃથિવપતિ પાસ; ન રાખે દેવ અથવા દાનવી, કુણ રાખી સકશે માનવી. ગામે ગામને દેશો દેશ, એહજ વાત તણો પરવેશ; રાજા પંઠે તત્પર થયો, ખો જ્ય કરવાને પોતે ગયો. દોહરા—શંભુશેર રાજા ચઢયો, લેશ ન લાગી વાર; નારી નાં તી નીરમાં, આવ્યો તેને ઠાર. માલો તો મુકી ગયો, લાગી લેહેર લગન; વિનતા પાસે વસ્ત્ર ન હો, નારી છેક નગન. એટલે કંથ પોતા તણો, આવતા દિઠો દ્રષ્ટ; અરે ઇશ્વર આ શું થશે, કામની પામી કષ્ટ. માચશે દામનો ટાભરો, કહેશે કયમ આવી યાંહ; કહાં જાર તાહારો ગયો, કયમ ઉભો જળ પાહ. કીર કહે સુણ કામની, પુરણ ઘરને પ્રીત; વિજાર કરતાં આવડે, તો કહો રૂડી રીત. પાયે લાગે કયમ પતિ, નારી નીરમળ થાય; કયમ કલંક એ ઉતરે, કયમ મન સંદે જાય. પ્રભાવતી કે પોપટા, મુરખ તારો મેળ; નારી ગઇ છે નીસરી, ખરો જાણે છે ખે લ. મુકતાફળ માણેક હતી, ઘણાં ઘરેણાં ઘાટ; ચોરી ગઇ છે ચીતની, વેદ ઉઠી છે વાટ. તરૂણી તો તસ્કર બની, લશકર સાથે નાવ; નારી આવી હાથમાં, એ કયમ ચકે દાવ. નિસ્ચે કરશે નરપતિ, પંચ ઇટાળી પુર; દેશે એને શુળીએ, નારી ખોશે નુર. નાક એહનુ છેદશે, છેદશે એ હનુ શિશ; કોટી કલ્પે નહીં ઉગરે, આવે બ્રહ્મા ઇશ. વિજાર વાત ચાલે નહી, સાખ નપુરે કો ય; એ નારી નહીં ઉગરે, જો કુળ ઉથલો હોય.

ચોપાઈ—શુક કહે સાંભળ સુંદરી, મારી વાત જો મનમાં ધરી, જોજો કહુ વીજારી વાત, નરપતીનો ઉતારયો નાદ. જખ મારી રહયો તે કંથ. જેણે પ્રઉઢો કીધો પંથ; જળમાં જુવતી દીઠી જેમ, અસ્વ દોરાવી આવ્યો તેમ. જીવતી નહી મુકુ આ દીશ, સદય એહનુ છેદુ શિશ થયો ક્રતાંત સરીખો કાળ, આકુળ વ્યાકુળ દિસે ભુપાળ. તે કામનીએ દીઠો કંથ ચતુરા પોતે ચેતી ચંત; એને મન જાગી છે રીશ, નિસ્ચે છેદશે મારૂ શિશ.અરથ ગ્રથ હરયો જેણીએ, ચ રિત્ર એક કીધુ તણીયે; મસાણ તેહ નદિનો તિર, રાખળ બળે ત્યાં સઘ શરીર. જુવતિ જ ળમાંથી નિસરી, લાજ મરિયાદ ઘણી વિસરી; છેક નગ્ન શરીરે ઉઠ, કરે પ્રદક્ષણા સબની પુંઠ. નાચે કુદે ને ઉછળે, ગાય ગિતને ભાવે ભળે; સંભુશેરે દિઠું તેહ, નારી ઉપર પ્રગટયો નેહ. વસ્ત્ર પેરાવી પાસે લીધ, આગત સ્વાગત સઘળી કીધ; કહો રામા રણમાં કેમ રહયાં, વસ્ત્ર આ ભુષણ તે કયાં ગયાં. તમને કુણ તેડી આવિયુ, અથ ધઉર કુણ લાવીયુ; નગ્ન સ્વરૂપ ફરો કય મ નાર, વનિતાનો એ નહી વહેવાર. રૂડી નહીં રામા આ રીત, ચતુરાં કાંઇ ચેતો ચિત; હો જલ પહદે રહો મગન, તે કયમ નારી ફરો નગન. ચીતા માંહય બળેછે કુણ, એતો અચરજ દિઠુ ઉણ; આ કોનુ દેવળ કુણ દેવ, કોની તમે કરોછો શેવ, ચતુરા કહે મારયો ચંડાળ, કુડ કપટ કરનારો કાળ; ભવાનીએ લીધો તે ભોગ, તારો જેણે ટાળયો રોગ. રોકી ખાધું એનુ અં

થ, સાચ્યો માત.જીએ રંગ; સોંપટી મુજને લહેર લગ્ન, કાઢ્યાં વસ્ત્ર ને થયાં નગ્ન. પાઉ પાઉ. રે મારી નાથ, એમ કહી ધરતા બે હાથ; બેહેટ્યાં બેહેકયા બોલે બોલ, તનમાં કોઈ ધરે નહી તોલ. હસે ક્ષણમાં ને ક્ષણમાં રૂવે, લગાકર બાધુ કઉતક જુવે; હોણુ ઘેલી કીધો એહ, પ્રવરા દીસે છે એનો દેહ. સુખપાળ બેસારી દીધી રેજ, ઘણા હેતથી આણી ઘેર; આશાના વાશના અધિકી કરે, અમરત મેવા મુખ આગળ ધરે. ને જમે અન ન પાણી પિએ, કોઈ ન જાણે કારણ કિએ; પુછ પુછારણને ઉતાર, ભુવા ગણિક મેલ્યા તે ઠાર. શામા તો નવ સાજી થાય, ચિંતામાંય પડયો તે રાય; બહુ હાસ્ય જલપે ન લવે, જીવે નહી એ જાણો હવે.

દોહરો—વેશ વિપરીત બની ગયો, રંભાવતી જે રૂપ; બોલે બોલ ઘરમાં થકી, બાર સાંભળે ભુપ. પોતે આપે એકલી, પરસ્પર કરે વિચાર; બારથી જાણે બે હશે, ચરિત્ર કરે તે ઠાર. કહે ભવાની ભામની, કહ્યું તમારૂ કીધ; માંટી તારો મુકીદો, તે સાટે તુજ લીધ. જક્ષ તુજને લેઇ જતો, સાચે એ શેકંત; ખાત તુજને ખાંતે કરી, આણુંત તારો અંત. પોકાર કરતી તું પરેમદા, મેં મુકાવી તરત; શેકી ખાધો એ દઇતને, મેળ પમાડયો મરત. ખીર ખાંટ ઘ્રત લાડુવા, વડાં વેઢમી દાઢ; મુક ઉતાર મસાણમાં, મણુ એકસોને આઠ. સાજી થઇશ તું સુંદરી, સુખ પામીશ તું તરત; નહિતર તારૂ જાણજે, માઠી રીતે મરત. ભોગ આપે તુજ ઘરધણી, તો તો જીવે એહ; નહિતર એને ભક્ષ કરૂ, નીરચે નિસંદેહ. સંભુશેરે સાંભળ્યું, એ શું કઉતક હોય; ગને ને એને સાંશો, કળી શકે નહીં કોય. બિતો બિતો બાહારથી, બોલ્યો બુધિ નિધાન; કુણ છો ને તમે શું કરો, કરોએ એહ વિધાન. દુત હશો કે દેવતા, હશો ભવાની ભુત; શાકપણ સિધ કિંકોતરી, રૂપ જ અદભુત. બોલી ઘરમાંથી બાળકી, લોપુ નહી હજુ લાજ. સાજી કરશુ સુંદરી, તે કરજે કાજ. જરૂર હશે તો જાઉછુ, ન કરૂ જાજો લોગ; કહયુ કામનીનુ નહીં કરે, લજ્ય થાશે લોપ. ચેટક ચેતાવી ગયુ, રાજાએ સુણ્યુ કાન; સાજી થઇતે સુંદરી, માનની પામી માન. ચો૦—જુવતિની નિરમળ થઇ જાત, ઉગણુ ઉદય થયો પ્રભાત; લજ્જા પામી સાજી થઇ, એકાંતે રાણો ઉભો રહી. ભામનિ સાથે બોલ્યો ભુપ, રામા તારૂ રૂડુ રૂપ; સાચુ બોલો આપોઆપ, જુઠુ બોલે પરઠે પાપ. શું વિત્યુ શી રઇ એ વાત, એવડો શો હતો ઉતપાત; શામા બોલી રજના સાથ, હેત ઘણેથી ઝાલ્યો હાથ. સમ દીધા તો સાચુ કહુ, નહીતો મનમાં સમજી રહુ. કાંકરઉદરાનો હતો દાન, આપણે ઘર કીધુ ભોજન. શિકારે રમી તમો આવીયા, ચેટક સાથે લાવીયા. જમી રમી પોઢયા એકાંત, આજ ભાગ્ય મનની ભરાંત. માળિયા માંહે આવ્યો જક્ષ, તમને તેતો કરવા ભક્ષ; પરવત જેવો તેનો દેહ, ગાજે જેમ અસાડો મેહ; અઘોર નિદ્રા મુકી ઘણી, પોઢ્યા ત્યાં વણીયાણી ધણી; તમને લેઇ ચાલ્યો જેટલે, જબકી હું જાગી તેટલે. પાયે લાગી તેને મીછવ્યો, શામ દામ કરી રીઝવ્યો; સાંભળ સામા ચતુર રૂ જાણ, જક્ષ વીચારી બોલ્યો વાણ; રાજાને નહાએ લઈ જશું, રૂધીર માંસ એનુ ખાઇશું; ચીતામાં શેકીશુ અસત, વાપરશું એ સઘળી વસ્ત. મેં તે સાથે જોડ્યા હાથ, સ્વામી મુક મુજને લે સાથ; એતો મારો પરણ્યો ધણી, એ જીવે તો નાચ્યો ઘણી. રાખસસ કહે તુજને નહી ખાઉ, એ રાજાને હુ લઇ જાઉ; ત્યારે તેને આપી લાંચ, અરથ ગરથ સમરધિ સાંચ. દાટ્યાં સાચ્યા છાનાં જેહ, અમો જક્ષને સુપ્યાં તેહ; તારે સાટે હુ ત્યાં ગઇ, વળતી વાત ત્યાં બોજી થઇ. લાવ્યો કાષ્ટ ચીતા તો રચી, મનમાં હરખ રહયો તે મચી; મુજને આવા થયો મગન; ભીક્ષ કપાળે હું થઇ નગન. નવરાવી તેણે મુજને નીર; શેકવા માંડ્યું મુજ શરીર; મેં જાણ્યું એ મુજને ખાય, અગની આંચ મદયે દુખ થાય. એહ વાત મેં મનમાં ધરી;

આખી યુકતી તે ઠામે કરી; વન્હિમાં નાખે જેટલે, મેં બુમો પાડી તેટલે. ધાઓ ધાઓ કો દાતા દેવ. સમ્યક પ્રકારે કરૂં હું શેવ; એટલે આવી ચંડી માત, મેં તેને માંડી કહી વાત. તે જક્ષને પમાડયો મરત, શેકી ભક્ષ કરયો ત્યાં તરત; મુજને કહે લાડુને ખીર, એકસો આઠ મણ મુકો તીર. ત્યારે તમે પણ સાજાં થશો, નહી મુકો તો મારયાં જશો; મારાં વસ્ત્ર આભુષણ લીધ, ભવાનીએ બ્રાહમને દીધ. તે વિપરે દિધી આસીસ, કંથ તારાનું ક્રોડ ભવિષ; એવી ગત થઇ ત્યાં માહરી, સાચુ બોલું રાણી તાહરી. સાબાસ સાબાસ તે કંથે કહયું, મુજ માટે તેં દુખડું સહયું; હું તો ગયો સાચે સીકાર, હતી ઘેર તે નીરમળ નાર. ઉભો એક આંબલીની તળે, ત્યાં લશ્કર કોઇ નવ મળે; પાણી પીતો બીતો મન, કાળી ચઉદશનો મોટો દન. કાંઇક ચેટક સાથે આવિયું,સાચુ ભુપતિને ભાવીયું; કહ્યા થકી બમણું આપીયું, અધીક હેત સ્ત્રી શું થાપીયું; મસાણમાં મુકયાં પકવાન, માનનીએ બહુ દીધાં માન; નીત્ય ઉઠીને પ્રણમે પાય, જડી જુવંતીને રૂડી જાગ્ય; શોભીત પેહેરાવ્યા શણગાર, અલખત સુંપી અપરંપાર. એને દેખી જુગતે જમે, એ સંગાથે રંગે રમે. ખોજી રાણીઓ એની દાસ, પુરપતિને લાગ્યો તેનો પાસ; હું તારો અપરાધી રાંક, ક્ષમા કરજે તુ મારો વાંક. મુજ માટે સંકટ બહુ પડયું, એ દુખ મુજને ઝાઝુ અડયું; મુજ માટે મરવા તુ ગઇ, ખરી નીશા તે મારી ગઇ; તુ પટરાણી તારૂ રાજ, હું ચાકર શેવાને કાજ; તારૂ ધનને તારો માલ, મુજને તો કરયો તેં ન્યાલ; હું તારો પામર પેટીઓ, વિનતાજી જાણો વેઠીઓ; કળજુગમા એવી કામની. ભરતાર સાટે મરતી ભામની; બધા જુગમાં દીઠી તું, તેણે હેત કરૂં છું હું; દોહરા.—ખાધુ પીધુ ખુબી કરી, પીઉ પટાવ્યો પાગ; પોપટ કહે પ્રભાવતી, જુવો જડી એ જાગ. એમ વિજારી આવડે, તો તો સુખે જાઓ; નહીતર નાક વઢાવશો, ઘેર રાંધીને ખાઓ; સાબાશ સાબાશ કહે સુંદરી, સાબાશ પોપટ પવિત્ર; સઘળી વિદયા શીખવી, ચાતુર ચારૂ ચરિત્ર; બુદધ કથા એ બોહોતેરી, વાણી વિવિધ વિલાસ; ઝવેર જંશાવંતા આગળે, કહે કવિ સામળદાસ. શામળ ભટ શ્રી નગરનો, વ્યાવ્યો સીંહજ ગામ; ગ્રંથ કરાવ્યો ગુણનિધી, નવે ખંડમાં નામ; શાણા સમજુ સમજશે, કહે કવિતા કરજોડ; શામળ ભટ કહે બોલજો જય જય શ્રી રણછોડ.

———:o:———

વારતા ૧૪ મી.

ચોપાઇ—જય ગોવિંદ ને જય ગોપાળ, જય કરૂણાનિધી કૃષ્ણ કૃપાળ; જય જગપતી ને જય જગદીશ, જય આદ્ય ઉમીયાવતિ ઇશ. જય સુરનાયક જય દેવેંદ્ર, જય નવ ગ્રહ ભાસ્કર ચંદ્ર, મનખલપુર બહુચર બાળિકા; જય કલ્યાણ રૂપો કાળીકા. જય માતા તાતા સિવ સીધ, જય અષ્ટમાં સિધિ નવ નિધ; જય કિરતાર શુભ કામ, જંય દસરથ સુત સુતારામ. જય ગુણનીધ ગરવા ગણપતિ, જય વિધ્ય સાચી સરસ્વતિ, જય જય ઇષ્ટ અનપુરણા આપ; જય નાના ભટ ગુરૂ પરતાપ. જય સિતાપતિ લક્ષ્મણ બંધુ, અયોધ્યાનાથ કરૂણાના સિંધુ; પાષણ તોય વિરોતારિયા, રાવણાદિક મરડી મારિયા. જય વંદરાવંન ગોકુળચંદ, દેવકી સુત નંદણનો નંદ; અડસટ તિરથ ગંગા નરમદા, જય સરસ્વતિ દેયણ સરવદા, કૃપા માત તમારી હવી, કરૂણામય કહેવાણા કવી; વાયુને વશ તરૂણ હોય, જોર એટલું કવિનું જોય. છપા. શિવ સરીખા તાત, માત ઉમીયાજી મોટાં; ઉપાસન અધિક અનેક, એહ વિણ સરવે ખોટાં; તેત્રિસ કોટિ દેવ, સહુ પહેલો પુજાએ; સહસ્ત્ર અઠાશી વિપ્ર, ગુણ સહુ તેના ગાએ; સિંદુર અંગે શોભતુ. મોદીક અમૃત આહારછે; શામળ કહે શેનો સહુ દુંદાળો દાતારછે. ભાગ્યશાળી ત્યરપુર,

અહોદર કારતિક સરખો; રાજ રાજેસ્વર રૂપ, પ્રતાપ પુન્યવંતો પરખ્યો; સીવસુક કરી વંદને, અમે સાસ એમ બોલે; પ્રતાપ પુન્ય પવિત્ર, નહી કો એને તોલે; સુખદાયક શેવો સહુ, ઘટીત વાત મહીમા ઘણો, તારણ તરણ ત્રય લોકમાં, સ્વામી કારતિક સુત શિવ તણો. ચોપાઈ વાત કામની કો નવ કળે, આવી પોપટ પાંજર તળે; જારો કરતાં જીવજ જાય, પેર મેનાની તુજને થાય. સામ દામ કરયા બે ભેદ, વારૂ જવા ન દેવી વેદ; સાબાશ તુને શેઠાણી સાર, ધન ધન આ તારો અવતાર. કાલ શેઠ આપણો આવશે, રિધ્ધિ તે રૂડી લાવશે; ત્યાર પછી નહી થાએ જાર, ભરતાર તણો ભારે છે ભાર. ત્યાર પેહેલાં તો રંગે રમો, જાર ભેગાં બેસી ને જમો; તે ઉપર આણો બહુ હેજ, સુભરસની સુવાડો સેજ. જુવંતે તુજ જોબન જાય છે, ઘડીયે વરસ સોસો થાય છે; વળતિતો પલટાશો વેશ, ધોળા થાશે શીરના કેશ. કરિશિયળ થાશે રબ્ત રંગ, ભારે જોબન થાશે ભંગ; તે માટે તમો તતપર થાઓ, જુવતી જારી રમવા જાઓ. વાત શુકની મનમાં વશી, હેત ઘણું તે નારી હશી; બાંતે તારા સમખાઉછું, જરૂર પણે જારી જાઉછું. ખાન પાન પોપટને દીધ, કરણા દ્રષ્ટ કોડેથી કીધ; પાગે પ્રણમી બોલી તેહ, કહી વાત આણીતે સ્નેહ. રખે કહેતો તુ કોને વાત, કરે શેઠ આપણની ઘાત; પોપટ કહે સાંભળ પરેમદા, કંથન કોઇ જાણે નહી કદા. જાઓ જરૂર રૂડુ કાવજો, પ્રાત સમે વેહેલા આવજો; રખે તમો કહી ચુકી જાઓ, જાય આબરૂનો મારજ ખાઓ. ચતુર ચુહણની નારી જેમ, કરવું ઘટે તો કરજો તેમ; એમ વિચારી કરજો વાદ, જાઓ મનમાં આણી ઉલાદ. દુહા—પરભાવતી કહે પોપટા, એતો અચરજ હોય; ચતુર ચુહાણ તે કવાણુછે, કળી શકે નહી કોય. કોણ છે તેની કામની, કોણ તેહનો જાર; કોણ ગામનો નામ કોણ, ભોળવ્યો કયમ ભરતાર. કયમ પોતે ત્યાં ઉગરી, કયમ પતિ લાગ્યો પાગ; કોણ પ્રકારે છેતરયાં, કોણ દેશ કોણ જાગ. શુક એ વિધા શિખવો, કરો એટલું કામ; ત્યાર પછી જાશુ અમે, ઠરાવ કરૂં આ કામ. શુક કહે સાંભળ સુંદરી, વારૂ કહુ એ વાત; દાઠી કરોછો તેમ કરો, રહો આજની રાત. વારૂ કહી વિનતા રહી, શુક બોલ્યો શુભ વાણ; શુણે શેઠાણી વારતા, ખરીં અમરતરસ ખાણ.

ચોપાઈ—પીંપળવાળુ પાટણ ગામ, કુંમારપાળ નરપતિનું નામ; વરણ અઢાર વસે છે લોક, રૂડુ રાજ કોને નહી શોક. લોક સઘળાને લાડજ કરે, આણ ધરમની ત્યાંતો ફરે; તેહ ગામનો એક ઠાકરો, અધિક તરૂવારી છે આકરો. અનમીને અહંકારી રૂપ, માને જેને મોટા ભુપ; વશ વરતે છે બાધુ ગામ, ચુહાણ ચતુરો તેનું નામ. તેને ઘેર કામની કુળ શુધ્ધ, બત્રીસ લક્ષણ બોગુણ બુધ; રૂપે રતી મોટમ મતી, સરૂપાં નામ દેખાતી સતી. થોડું બોલેને નીચુ જુવે, વેહેલી ઉઠેને મોડી સુવે; એક ચીતે ધણીઆણી ઘણી, અરસ પરસ છે પ્રીતી ઘણી. દોહરા. એક દીન નાવા કારણે, ભાવે બેઠા ભરતાર; પાસે ઉભી છે પ્રેમદા, સજ્યા સોળ શણગાર. અરસપરસ વાતો કરે, પાસે ઉસ્નોદક નીર; ખાંડ તાણી બેળો કરી, કરે છે શુધ્ધ શરીર. એટલે વધશનો દીકરો, કરમવત કુમાર; જાતો દિઠો જુવતીએ, છે પોતાનો જાર. મકર પચવીસે મલપતો, રૂડુ રઢીઆળુ રૂપ; ભરજોબન ભીને વાન છે, અકકલ ઘણી અનુપ. વસ્ત્ર આભુષણ બો પીતાં, કામ સરીખો કાય; નાવા બેઠો છે ચાતુરો, તે વાટે તે જાય. મલુકો નામ મારગ જતો, દેવ રૂપ છે દેવ; મોહ પામી તે માનની, નારીને પ્રગટયો નેહ. રોઝી રામા રૂધા વિશે, વાગ્યું વરેહનુ બાણ; મન વળગ્યું ત્યાં માનની, પરવશ પડયો પ્રાણ. વળગ્યું મન તેમાં જઇ, ધારણ ન રહયું ધીર; આકળ વિકળ આપે થઇ, જેમ મછ વછોડયું નીર. તે પાસે જાવા મન કરયું, તે વેળા તે દિશ; ચેતે ચતુરો ચિતમાં, તો છેદે બેનાં શીશ. કહે કંથને કામની, વહુ

તી જોબન વેશ; મેલી છે તારી ચોટલી, ઘણા ચિકણા કેશ. પડિ માંહી ઝાઝી જુઓ, મેલુ
સહ્યા શરીર; ઉને નીરે નહી ઉઘડે, લાવુ સીતોદક નીર. જરૂર જાંબુટી કુઈનું, નીર જઈ લા
વેશ; અધિક પણુ ઉજવળ થશે, કંથ કોડિલા કેશ. પાણી લાવુ એક પલકમાં, ક્ષણ ન લાગે
વાર; પાગરણુ નાનું પેરીને, ભુવન બેઠા ભરતાર. બેડુ લેઇ ચાલી બારણે, નીસરી નારી નેટ;
નરતો નાના કહી રહયો, ઠગ તો પોચી ઠેઠ. જળ લાવુ જુવતી કહે, બેઠા રહો નીજ કંથ;
ઉઘાડે શીર સ્વામી રહયો, પોતે પરવરી પંથ. ભરતાર વસ્ત્ર ભીનાં સહિત, તડકે બેઠો તેહ;
કેશ સુકવે છે કંથડો, ઉજવળ કરવા એહ. વનિતા વહિ ઉતાવળી, ઝાલ્યો જઈને જાર; પ્રણા
મ કરયો ત્યાં પ્રીતથી, તુ હઇડાનો હાર. તુ આત્મા છે અમ તણો, તુતો મારો જીવ; તન મ
ન ધન તુ માહેરૈ, તુ દેવાધી દઈવ. જુવતી વક્ષ જાળા તળે, હેતે જોડયા હાથ; રમો મુજ
સાથે રાજવી, સંગ કરો મુજ સાથ. કામાતુર કાયા વિશે, કામ વાસના પુર; ભરતારને આવી
ભોળવી, ન્યાળી તુજમાં નુર. છપ્પા. કામાતુર ન જુવે કરમ, કામાતુર ધરમન ધારે; કા
માતુરને શી શરમ, કામાતુર મરે કે મારે; ન ગણે કામાતુર ઠામ, શાસ્ત્રની વાત ન સુઝે; કા
માતુર ન ભજે રામ, બુધિ એકે નવ બુજે; કોટિ અવગુણ કામાતુરે, ધરમ મારગ તે નવ ધ
સે; અપજસ જે અવનીં પરે, સદઇવ તે તેમાં વસે. કાં રંકને કાં રાય, કાં નરને કાં નારી;
કામાતુર શીર કલંક, હોઇ હૈડ્ડૈ હીમત હારી; પ્રથિવનું પામે પાપ, ક્ષઇરોગ રહે તેને દેહે; સ્વ
પ્નેન જુવે સ્વરગ, તેં પરનારીને નેહે; લક્ષ વીછીની વેદના, પડે તે નર જમ દંડમાં; શામ
ળ કહે કોઇ રખે કરો પ્રિત પરનારી પીંડમાં. દોહરા–મલુકો કહેરે માનની, મધ્યાન સમ
ય છે દિશ; કંથ ચતુરો ચેતશે, છેદશે બેનાં શીશ. દુરિજન દેખશે દોહિલા, માથે છે મધ્યાન;
હવડાં કોઇક આવશે, જીવનું જોખમ જાણ. કામની કહેરે કાયરા, ફેલ કરે શા ફોક; જખ મા
રે છે ઘરધણી, જખ મારે છે લોક. બાર ગાઉ ઉજડ ગણ્યા, ન ગણી ભરતારની ભ્રાંત; વિષ
મ હતી એક વાતડી, આપ થયાં એકાંત. હુનો વા વાશે નહી, નારી કે ન લે નામ; તુજ સા
સુ જેકો જુવે, ફેડુ તેનો ઠામ. વાડીમાંહે વાવ છે, તેમાં મોટો ખાટ; બે જણ બેઠાં તેહમાં,
ન મળે તડકો ટાઢ. જોખ કરાવી જારને, ભાગી તેની ભુખ; કામ શાંત પમાડીઓ, સઘળે પા
મ્યા સુખ. ચતુર સરખા ચાર લક્ષ, પ્રાજ્ય કરૂ શત પાંચ; જારને કહે જા જેખમાં, ઉનીન આવે
આંસ. માન્ય કહયુંરે માનની, કોપ્યા તુજને ઈશ; વાર લાગી તુજને ઘણી, ધણી છેદશે શી
શ. સ્વામી મુજને શું કરે, તમે તમારે જાઓ; જુઓ ચરિત્તર માહરૂં, લખ્યું હશે તે થાએ.
અરસપરસ આલોચતાં, ચોઘડીઆં વિત્યાં ચાર; નાહાવા બેઠો છે નાહલો, ભુપ સમો ભરતાર.
ઘડી બે ચાર બેસી રહયો, વનીતાની જોઇ વાટ; સામા સેવક મોકલ્યા, રોકયા પાણીના ઘાટ.
વન વાડી જોવરાવીયાં, જોવરાવ્યા વસમા ઠામ; સામા શે આવી નહી, ઘેલુ કીધુ ગામ. દસ વી
શ ચાંળીશ જન, શેવક સરવ સમેત; શેઢા સીમ જોઇ વળ્યા, એવુ તેને હેત.

સોરઠા. પરહરી પોતે પ્રીત રીસે થયો અતી રાતડો; રૂડી નહી એ રીત, જુવતી મુકુ કયમ જીવ
તી. લજ્યા કરશુ લોપ, દેખતાંવાંત દેવટ કરૂ; કાયામાં પ્રગટયો કોપ, રજપુતને રીસાણવો. બ્રમ
હત્યાદીક પાપ, શાપ એનો ગાણુ ગણુ; અતળીબળ હું આપ, છળ કરી મુજને છેતરયો.
દોહરા. પ્રતિજ્ઞા પતીએ કરી, દુખ આણી તે દિશ; લાખ કરોડ વીરો વસા, શામાનુ છેદુ
સીસ. છળ કરીને છેતરયો, નીરનુ લીધુ નામ; કહો ભાઈ એ કયાં ગઇ, જોવરાવ્યુ આખુ ગામ
જુવતીને મુકુ જીવતી, બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ; દેખતાંવાંત દમુ નહી, ઇસ્વર આણુ છે આપ. રા
મ દુહાઇ શિવ આગન્યા, અંબામાતની આણ; અરજ કરૂ નહી કોઇને, પરહરૂ એના પ્રાણ

મુજને જાણુ બાળકો, મુજને જાણો રાંક; લાખ કરોડ વીશે વસા, વડો વહુવરનો વાંક. જો મુ
ઠ્ઠુ એને જીવતી, દેખતાં એનો દેહ; કોટી બ્રહમ હત્યા હજો, તજયો આજથી નેહ. એમ પ્રતિ
જ્ઞા અતી ઘણી, કીધી દસને વીસ; પોથી ઉપાડી પાઠની, વચમાં આણ્યા ઇશ. વારયુ કોનુ ન
હી કરૂ, ન ગણુ એનુ પાપ; શિપારસ માનુ નહીં, ન ગણુ એનાં શાપ. જાંબુડે જળ ભરવા
ગઇ, પેઠી કોના ઘરમાંય; બેસારયો મુને બારણે, તરૂણી પોતી ત્યાંય. મુજને જાણ્યો વાણીઓ,
હીંગ મરીનુ હાટ, કપટ કરી ગઇ કામની, વહી ગઇ બીજી વાટ. મુજને જાણ્યો બ્રાહમણો, ભી
ખનો માગણ હાર; હું રઢીઆળો રાજવી. જસવંતો ઝુઝાર. પોપટ કહે સુણ પ્રેમદા, શેઠાણી
સામરથ; એ નારી કયમ ઉગરે, સરશે એનો અરથ. પાગ્યે કયમ લાગે પતી, સતી સો રીતે થા
ય, સાસુ સસરો કયમ નમે, ગુણ કયમ એના ગાય. ખમા ખમા સહુ કયમ કરે, કંથ રહે ક
રજોડ; સ્વામી કયમ શેવા કરે, માનનીનો રહે મોડ. વિજાર વિદયા હોય તો, અકલ ફેલાવો
આજ; કયમ રહે જુવતી જીવતી; કયમ રહે એની લાજ. કયમ વશ થાયે કંથડો, કરે પ્રતિજ્ઞા
ક્રોક; કયમ ગુણ ચાલે ગામમાં, વશ વરતે કયમ લોક. પ્રભાવતી કહે પોપટા, મુરખ મુંઢ અજા
ણ; એક વાતે ન ઉગરે, પ્રેમદા ખોસે પ્રાણ. એ તે છાનુ કયમ રહે, કહો એ સમ શા ખાય;
આને એનો કંથડો, સંદેહ સહુના જાય. શુક કહે સાંભળ સુંદરી; વારૂ કહુ એ વાત; સારી પે
રે સીખવુ, રહો આજુની રાત. પ્રભાવતી કહે પોપટા, બોલવી એની આંચ; એહ વાત જો
શિખવે, તેના જઉ દીવસ પાંચ. વારૂ કહી વનિતા રહી, ઉતારયા ચરણા ચોર; વાત શુણ્યા
નો ઓરતો, ધારણુન રહે ધીર. જુવતીએ જાર વળાવીઓ. વધુ વીચારી વાત; વડી વાર લાગી
મુને, અતી થયો ઉતપાત. પલક એકનો વાયદો, પ્રોઢ ઘટિ થઇ પાંચ, કંથ કોપશે માહરો, દેશે
અધીકી આંચ. એમા ડાપણ શું કર, એમાં સમ શા ખાઉ; ચાતુરી શી ચાળવું, કેમ મલપ
તી જાઉં. કુવા ઉપર એક પિપળી, હેઠળ તેની ડાળ; અથાગ પાણી છે તેહમા, પાછળ બાંધી
પાળ. રામા વળગી રાસડે, કામ્યનિ ઉતરી કુપ; કાંઠે વળગી કશ્ટે કરિ, મહા મનોહર રૂપ.
છપા. દઇતા જાતે ડાહી, વિચારી મન વિજારી; નવ આણી કોની બીક, નિરભય થઇ તે
નારી; કપટ ન જાણે કોય, પડી પડી સહુ પેખે; અરે અરે કહે એહ, દુનીઆ દુખ એનું દેખે
વાત ચાલી બધા વિશ્વમાં, ઉતાવળ કરતાં આખડી; ચતુરા ચતુર ચુહાણની, કલંક વરજીત કુ
પે પડી. બુમ પાડી બહુ બહાર, અધીક અન્યા બે આપે; રાણી રઢીઆળુ રૂપ, પડી
પાણીમાં પાપે; કોઈ મુછાળો મરદ, કુમથી કામની કહાડે; કંથ એનાને જાણ્ય, પલકમાંહે પહો
ચાડે: હાહાકાર સઘળે થયો, જુગ બાધામાં ઝાહરી; ચતુરાને ચેતાવીઓ, પડી તારૂણી તાહ
રી. સોરઠા. વનીતા ઉપર વેર, રાખતો તો જે રાજવી; તરત ઉતારયું ઝેર, પ્રીત વધી
પરસ્પરે. ધિક ધિક મુજ અવતાર, અવગુણ જાણ્યા એહના; નિરમળ મારી નાર, મહા હેત
મુજ ઉપરે. ધસમસ કરતો ધીર, વરણાગીઆને વાંકડો; શિથિળ થયું શરીર, થયો રાંકડો રા
જવી. દોહરા. જુવતી જળ ભરતી હતી, ચાર પાંચને સાત; દીઠી તેણે દામણી, વેગે
ચાલી વાત. બુમ પાડી ત્યાં બહુ જણે, લોક જાય છે ત્યાંય; ધસમસ કરતા ધાય છે, માંટી
પોતાનો માંય. ચતુરાં ચુહાણની ચીતની, સતી સ્વરૂપા નામ; પડી બીચારી કુપમાં, થયું તે
માઠુ કામ. કાઢે મારી કામની, કાઢે મારી નાર; કડાં કનકનાં આપીએ, આપુ એકાવળ હાર.
કુંડળ આપું કાનનાં, આપુ મોતીનો હાર; ચાકર થઇ તેનો રહુ, નિશ્ચે તે નિરધાર. જાણા
તારા જળ તણા, પ્રોઢા ઉતારયા પાંચ; બેસારી કાઢી બારણે, નાવી હુની આંચ. પુછેછે પા
ડોશણો, પુછે સેયર સાથ; કેમ પડયાતાં કુપમાં, કહો વિગતની વાત. નાવા બેઠો તો નાહસો,

સહયો તડકાને ટાઢ; હું તો જળ ભરવા ગઇ, જાણ્યું ધ્રુજે હાડ. એમ કહી ઉતાવળી, નર ઠા જે લાગુ નીર; આંટો આવો પગ તળે, પડી હું તેણી તીર. વેલે વળગી હું રહી, ભાગ્યા હેઠા હાડ; જળથી જીવતી નીસરી, પરમેશ્વરનો પાડ. વળગાડી વીશેક જન, ખમા ખમા કહે લોક; કોપ્યોતો જે કંથડો, સમીઓ તેનો શોક. વારૂ દીધ વધામણા, ઉતારયા ઉતાર; બાંધા લીધાં બહુ બાપડે, ભામ્યનીને ભરતાર. કરયા લાખોણા લાડવા, ગુંદ સુંઠ ને ધૃત. હર્ઇરૈપાક હેતે કરયો, તાજા ચુરમા તર્ત. માથે જળ ઘાલ્યું માનની, પોખ્યા ભારે પ્રેમ; ગામ જમાડયું ગુણનિધી, ધારયો રૂડો ધર્મ. સાબાશ સાબાશ સલક્ષણી, કહયું વાર દસ વીસ; પાણ્યા જોડ્યા તેણે પ્રિતથી, તનુ રૂદેથી રીશ. સમ સહસ્ત્ર વાટે ગયા, ગઇ પ્રતિજ્ઞા પુર; કિંકર કીધો કંથડો, નાર વધારયું નુર. જયાં સુધી તે જીવિયાં, અવગુણ નાણ્યો એક; ચાકરી કરી ચતુરા તણી, વિનતાનો વાધ્યો વિવેક. એમ વિજારી આવડે, તો જારીએ જાણો; નહિતો ઘેર બેઠા રહો, ગોવિંદના ગુણ ગાઓ. બુધ નિધાન શુક ખોહોતરી, શેઠાણી સંવાદ; શામળ કહે સંક્ષેપમાં, આણો મન ઉલાદ. રામકરણ ગોવિંદ કહો, ઠીક પોહોચાડે દેઠ; ઝાકળ નીર કે ઝાંઝવાં, તેણે ન ભરીએ પેટ. ગુજર દેસ ગરવો ઘણો, અમદાવાદ અધિપત; કિંકર સહુ કવિતા તણો, છએ શાસ્ત્રની છત. મહિમા માતર પરગણે, સિંહુજ માંહે સુજાણ; કવિની કીરતી સાંભળી, વિવિધ પ્રકાર વિખાણ. વાસણવંસે અંશાપત્ય, રખીયલ કેરો તન; ગ્રંથ કરાવ્યો ગુણનિધી, મહીપતી જેનુ મન. ઝવેર જસવંતા આગળે, કહે શામળ કવીરાજ; કુળ દીપક તુ કહાવીઓ લક્ષ કાટયા લાજ. શ્રીગઉડ માળવી વિપ્ર સુભ, વેગનપુરમાં વાસ; પિતા પુરસોતમ તણો, કહે કવી શામળદાસ. ગાય સીખેને સાંભળે. કહે કવિતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો,જયજય શ્રી રણછોડ

—∞—

વારતા ૧૫ મી

ચોપાઇ. શ્રી ગણપતિને નામુ સીસ, આરાધુ ઉમિયાપતિ ઈશ; શેષુ શ્રી મુખે સારદા, નિરમળ નામ જેવી નરમદા. ગુણ સારદા કેરા ગાઉં, પલક એકમાં પાવન થાઉં; માતા સરસ્વતિ સંકટ હરે, પંડીત સહુ પરણામજ કરે. પુન્ય પુરાણ પરમારથ પંથ, શુક ખોતરી ગરવો ગ્રંથ; ઘણી શિક્ષાને ઝાજુ પુન્ય, એકે વાતે ન મળે નુન્ય.

છપા—ભાણ્યો એણે જે ગ્રંથ, પરનાર જેણે નવ પરખી; સાંભળયો જેણે ગ્રંથ, નિચબુધિ નવ નિરખી; ભણ્યો ભણાવ્યો ગ્રંથ, અધરમ તેણે નવ દાખ્યો; સંભળાવ્યો જેણે ગ્રંથ, ચતુર અમરત રસ ચાખ્યો; શ્રવણ કરયો સતવાદિએ, કયાં નરને કયાં નારીયો; સામળ કહે સ્વપના વિશે, જુઠ કરી નહી જારીઓ. પરનારી સાથે પાપ, બહુ સ્ત્રી હત્યા બેસે; અઠાવીસ નરકના કુંડ, પાપ કરનારો પેસે; એક પત્નિ શ્રીરામ, દિલ પોતાને દાખો; સતવંતી સિતા કામ્ય રીત ઘણી રૂડી રાખી; બુધિવંતા બાપડા, કામ જીત કોઇ નવ થયા; જન્મ મરણ જોખમ જરા, કરોડ અવતાર કવિએ કહયા. ચોપાઈ—શંકર નંદને પરણમુ, વારતા પંદરમી વરણવું; પંદરમે દિન પરભાવંતી, રૂપ અનુપમ રંભા રતી. નિશા સમે તે ચાલી નાર, સજ્યા શોળ શોભીત શણગાર; આવી પોપટ પાંજર તળે, માન્યની માન ઘણેથી મળે. અમ્રત દ્રષ્ટે નિરખ્યાં નેણ, અમરત જેવાં બોલે વેણ; ગુણ રૂડા શેના ગાવછો, જુવતી કોણ ઠામે જાવછો. અંધારી રાતે એકલા કયમ, સાચુ ન કહોતો મારા સમ; શેઠાણી સિદ્ધ જાવો તમો, અધિક હેતથી પુછુ એમો. ત્યારે બોલ કહયો નારીએ, જરૂર પણે જાવુ જારીએ; શાબાસ શાબાસ વહેલાં આવજો, કલંક વરજીત કુશળ કહાવજો. શોભાગચંદસા કેરી નાર, અકલ કેલાવી અપરંપાર; તેણે વેદ

વિજારી કરી, સતિ નગર બંધામાં ઠરી. પતિ સરવે દિઠૂ દ્રસ્ટ, કાંઇ ન આવ્યું તેને કષ્ટ; પ્રાણ ક્યો તે નારીને પ્રાગ્ય, એવી જુવતીએ બોળી જાગ્ય. શેઠાણી પગ ખેંચી રહી, શુક મલ્યે એક કહેણી કહી; શોભાગચંદશા તેતો કોણ, એ અચરજ સાંભળોયાં આણ. શી રીતે એ જારી રમી, કયમ તે સુણવંતાને ગમી; તે સંદેહ ભાગો માહરો, તોતો પાઠ માનુ તાહરો. શણગાર ઉતારી મુકો પરા, જો બોલ હોય સાંભળવા ખરા; ભિને વસ્ત્રે બેસો તમો, અકલ સોખવીએ ઘણી અમો. જો સાંભળ્યાની હોએ ગરજ, કરો કરજોડીને અરજ; વચન કામનિયે કોડે કહ્યુ, પોપટજીએ લક્ષણ લહયુ. કહેવા માંડી વારૂ વાત, પંદરમા દિવશની રાત; નાયક ગામ નદિને બેટ, શોભાગચંદશા શાણો શેઠ. કરે દલાલી સોદા તણી, લાજ પ્રતિષ્ટા તેની ઘણી; શોભાગ સુંદરી સોનું નામ, વખાણ કરેછે બાધુ ગામ. પરેમદા પાણી ભરવા ગઇ, ત્યાંતો વાત એક એવી થઇ; સોદાગર આવ્યો તો એક, તરતીવંત છે તેનો ટેક. કરમજ હિર કથીર લાવિઓ, સોદાવાડ થકી આવિયો; કરમચંદશા તેનુ નામ, આવી ઉતરયો એને ગામ. દલાલ સાથે તેને મિત, ભાઇબંધ તણી જે રીત; સોદા વેચે સોદા લે, આખો દહાડો એકઠા રહે. સુખ દુખ કેરી કહે વાત, જીવ એકને જુજવા જાત; એક એકને કહે વિતક પેર, રૂડુ ભુંડુ નિપનુજે ઘેર.

દોહરા—ઉતારે એકઠા મળે, પ્રીત રીતની પેર; કોઇ કોઇને દુખે નહી, મનના આણે સેર. એક દિવસ સરોવર વિશે, બેઠા સોદાગર માંય; પાણી ભરવાને મસે તરૂણી આવી ત્યાંય. અરસ પરસ રહી પ્રીતડી, મળીયાં નેણે નેણ; મટકો મુખ કેરો કરી, બોલી અમરત વેણ. ભલા પધારયા ગામમાં, ભલે દિઠુ દરશન; ભલે આજ મળીયા તમો, થયાં પ્રભુ પરસન. વાયદો વિનતાએ કરયો, પુરુષ મિતે પેર; છઠી પહરે આવજો, ઘણા હેતથી ઘેર. પુરવ જનમની પ્રીતડી, જુગદિશે મેળવ્યો જોગ; લાડ લડાવુ લક્ષધા, ભોગવો રૂડા ભોગ. રમી જમી તમો જજો, કરજો આનંદ અપાર; કહો એંધાણ ઘર તમ તણાં, શામા તેને મન સાર. પોળને મોઢે પીપળો, ઉગમણી ત્યાં આળ; શાતમુ ઘરછે શેઠનું, પ્રતાપશાની પોળ. મેડી રંગેલી માહ્યરી, તુળસી કયારો ત્યાંય, આંગણે મોટો ઉમરો, તરત આવોને ત્યાંય. પાસે બાંધી છે પરવડી, ખારા પાણીનો કુપ; ઊંચી છે એંધાણીઓ, એ એંધાણ અનુપ. દરવાજેથી ટાળી મગાં, વણોજ સહુના વાસ; પાસે દેહેરૂ પરીબ્રહ્મનુ, તેજ પુંજ પ્રકાશ. વાયદો કરી વિનતા વહી, થયા ખરા મદયાન; સોદાગરનુ મન થયુ, જોવા વિવિધ વિધાન. પુછ્યા પુછે પરવરયો, ઓળખ્યા છે એંધાન; ચંચળ થઇને ચાલીઓ જોવા ચતુરસુજાણ. પરખે નિરને નેહથી, હરખે હયડા માંહ; વરશે અમરત વિધુ વિશે, તરતજ આવ્યો ત્યાંય. આસ્વાગત અવીકી કરી, ખાટ પાણીને પાન; ભલે પધારયા પ્રિયજન, સુભ કીધા સનમાન. સોદાગર બેઠા સજ થઇ, સાચવ્યાં સામાએ દ્વાર; એટલે અચાનક આવિયો, ભામનિનો ભરતાર. સેજે ઠોકી સાંકળી, કડકડ થયાં કમાડ; સોભાગચંદ કહે સુંદરી, ઉઘાડ ઉઘાડ ઉઘાડ. સોદાગર કહે શુ થશે, કયમ પલટાસે દિશ, કુડ કપટ કંથ જાણશે, સેંજે છેદશે શીશ. રાખ્ય મુને કાંઇ કામની, છાનો છપનો દેઠ; પ્રાણ સ્થીર રહેતો નથી, પડયો ધરાશકો પેટ. જુવતી કહે જખ મારશે, રખે બીહો મનમાંય; કમાડ પછવાડે સાખીયો, તરૂણી ઉભી ત્યાંય. કમાડ ઉઘાડયાં કામની, ભુવન ગયો ભરતાર; કાઢી મુકયો કામની, એ જુવતીનો જાર. કોણે મરમ ન જાણીઓ, તે દિન વિત્યો ત્યાંય; બિજે દિન શું નિપન્યુ, માનની મંદિર માંય. બિજે દિને બે જણા, મળયા એકઠા એહ; શેઠ આગળ સોદાગરે, તરત કહ્યું છે તેહ. કાલે મળી એક કામની, ઊંચી અદભુત રૂપ; તે મુજને તેડી ગઇ, ભામની ભારે ભુપ. તેને કાને છે ટોટીઓ, સવાગજના શિર કેશ; કર કનકનો ચુડલો, જોબન બાળે વેશ. પીપળા વાળી

ઓળમાં, તુળશી ક્યારો ત્યાંય; અઢી પહોરે એકલો પેઠો મંદિર માંય. એટલે આવ્યો દેનો ધણી, મુજને લાગો ખિક; હીંમત દોધી હેતથી, શામાએ દિધો શિખ. કમાડ પછવાડે રાખીઆ, ઉઘાડ્યાં જઇ બાર; ઘરમાં ગયો તે ઘર ધણી, જોખમાં કાઢયો જોર. એમ દિધા છે સામટા, બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ; જરૂર આજ જાવુ તીહાં, અઢી પહોરે આપ. વિસ્તારી વાતો કરી, બીછયો સઘળો પાર; એતો મંદીર માહરૂ, નિશ્ચય મારી નાર. છેતરાય નહી છેલડો, રાહયો જેહ દલાલ; અઢી પ્રહરે જોઉ પારખુ. માનની કેરો માલ. કોઈ કોઇને નવ ઓળખે, કોઈનુ ન લેનામ; આજ જોઉ હું એહને, કરેછે શાં શાં કામ. શાબાસ મિત્ર માહરા, જરૂર પણ ત્યાં જાવ; રખે એમાં અજર કરો, હયો લાખિણો લાવ. દલાલે દિલમાં લહ્યુ, આજનો જોવો તાક; લુટાવું લક્ષ્મિ એહની, નારીનુ વાઢુ નાક. કથીર કરમજને કસ્તુરી; માંગે છે નિજ મુલ્ય; ચોર ઠરહુ ચતુરને, ધન સહુ મેલુ ધુળ. અઢી પ્રહરે એકલો, સોદાગર શીવન; પેઠો ઘરમાં તે તુંથી, લાગી લહેર લગન. આસન બેસન અતિ ઘણાં, ખાન પાન સનમાન; એટલે આવ્યો ઘરધણી, કરતુત સુણતાં કાન. ઉઘાડ ઉઘાડ ઉતાવળી, ઘણું જરૂરી કામ; ઘરાક બોટી થાય છે, લાભ જડે દશ દામ. સોદાગર નથી જાણતા, એતો મારો મિત્ર; દલાલના મન ખરખરો, જોવુ સ્રિનુ ચરિત્ર. સોદાગર કહે શું થશે, જશે આપણા પરાણ; આજ નથી જોયા તણી, વિપરીત બોલ્યો વાણ, મુજથી રહેવાતુ નથી, જાય છે મારો જીવ; પેસાબ થયો પાગરણ વિશે. રૂઠયો નિસ્ચે દઈવ. ધણી જખ મારે ઘર ધણી, મનની ચીંતા મેલ; લાટલટાવુ લક્ષવસા, કરો રંગની રેલ. વનીતાએ વિંટયો વાટમાં, ઉભો કરયો ત્યાં અઘ; ઉતાવળાં બાર ઉઘારીયાં, સ્વામી આવ્યો સઘ. કમાડ પછવાડે કંથરો, ચતુર જુવે ચોપાસ; કાંઇ કપટ દીઠુ નહિ, વેદ પોતાને વાસ. માંટીતો મેટે ચઢયો, ચતુર વિચારી ચંત; જાર વળાવ્યો જુવતીએ, પરવરીયો તે પંથ. બીજે દિવસે બે જણે, કરી વિગતની વાત; કાલ કામનીને કંથડે, અધિક કરયો ઉતપાત. સોદાગર નથી સમજતો, દલાલ ઘણાંનો ઘર; પરેમદા નથી પીછતી, વાત કરેછે વર. વીંટયો મુજને વસ્ત્રથી, વાડ્ય તણો જ્યાં વાસ; જાણે નહી તે જુગતથી, ફોકટ કારી કાશ. વળી આજ છે વાયદો ખાધા કપરા સમ; ગળે હાથ વાહ્યા ઘણા, કહોની કરીએ કયમ. મરદ દિસે છે માનની, ભોળો દીસે ભરતાર; આજ ઘરી વહેલા જશું, એહ કરયો નિરધાર. હા ભાઈ આજ પધારજો, કરી આવી શુભ કામ; વાત કહેજો વિસ્તારીને, મુજ આગળ આ ઠામ. કંથતો મનમાં કરકળે, એતો મારે ઘેર; આજ પકડુ બે એકઠાં, પછે કરૂ હુ પેર. સોદાગરતો સંચરયો, વાયદો વાળ્યો વસ્ત; એટલે સ્વામી શામા તણો, તે વેળા આવ્યો તરત. સેજે ઠોકી સાંકળી, ઉઘાડો નિજ નાર; કામની કામછે માહરે, બેશી કયમ રહુ બાર. ઉઘાડ નાર ઉતાવળી, દેહમાં પ્રગટયું દુખ; કાલ વાળુ કરયું નથી, ભારે લાગી છે ભુખ. થર થર તેતો ધુજીઓ, મુને રાખ્ય આદિશ; કોઈક વેળા તાહરો, સ્વામી છેદશે શીશ. રખે બીતા તમે રાજવી, ધુજાવો મા દેહ; રાખુ મુજ રૂઠયા વિશે, જખ મારેછે એહ. કુંડુ એક કચરા તણું, જળ ભરવાનું જોય; તે તો ઉંધુ પાડીયું, કૃત ન જાણે કોય. ઘાલ્યો નર તેને તળે, જઇ ઉઘાડ્યાં બાર; ઘરમાં તેડયો ઘર ધણી, નિશંકપણેથી નાર. કમાડ પછવાડે કંથડે, જોયું ત્યાં જરૂર; બળતું જોયું વસ્ત્રમાં, પ્રિત ઘણીથી પુર. મંદીરમાં જોયું માંટીએ, નીમેશ ન દીઠુ નરત્ય; ખાવા બેસારયો ખાંતથી, કરયાં કામની કૃત્ય. સ્વામી પાછો ચઉટે ગયો, મન વિચારી વાત; તે કોણે જાણ્યું નહી, ખરીકે બોટી ખ્યાત. ત્રિજે દિવશે તેતો મળ્યા, વિગત તણી કહી વાત; કામની રાખ્યો કુંડા તળે, ભલી બનાવી ભાત. વળી આજ છે વાયદો, જાશુ ત્યાંહ જરૂર; ખબર કહેવી તમને ખરી, રવી ઉગ

મતે સુર. ચોથે દિવશે ચતુર નર, ગયો વિનતાને વાસ; સનમાન કરયાં ત્યાં સુંદરી, પ્રિતે બેસા રયો પાસ. ખાધો પીધો ખુબી કરો, રહ્યો ઘડી ચારેક પાંચ; જખ મારે ઘરનો ધણી, ઉની ન આવે આંચ. ભ્રાંત ભરતારના મન તણી, ઓલાયે નહીં આગ; જુવે ઘણું જંખે ઘણું, જડે ન હીં કાંઇ જાગ. એટલે શેઠજ આવીયો, ઉઘાડો ઘરની નાર; ક્ષણ ક્ષણ ખોટી થાઉ છું, બેશી ર હ્યું કેમ બાર. અગોચર રાખ્ય કહીં ઓરડે, ધણી રૂપી છે ધાડ; જીવ જરૂરી જાયછે, શામા તુ સંતાડ. નગારૂં એક નિશાનનું, ત્રંબાળુ તરતીબ; મઢવા કારણ મુકીયું ચર્મ વીંટીને ચોબ. તે માં ઘાલ્યો તેહને, ઉપર મુક્યું ચર્મ; શોધીને સ્વામી ગયો, ફુટો પોતાનું કર્મ. જોયું બારણે વ ચમાં, જોયું કુંડા હેઠ; શરમ રાખી સદાશીવે, નથી ઘરમાં કોઇ નેટ. ઘડી બે ચારેક ત્યાં ર હયા, કાઢી મેલ્યો બાર; બીજે દીન શું ઉપન્યું, કહો તે વાત વિચાર. દલાલ સોદાગર એક ઠા, વ્હાણે પુછી વાત; કાલ ગયાતા ગામમાં. થાતોતો ઉતપાત. બેસારયો મુજને બારણે, પ્રણા મ કરીને પેર; તે વેળા તેની ઘડી. ઘરધણી આવ્યો ઘેર. હું તો લાગ્યો કાંપવા, તરૂણીની હીમ ત ત્યાંય; નગારા નીચે રાખીયો, સ્વામી ખોળે ઠયાંય. ઘરધણી તો ઘરમાં ગયો, જમવા બેઠા જોડ; કાઢી મુકયો કામની, કંથ જુવે કયાં કેડ. કપરા સમ ખાધા કામની, બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ; જરૂર જાણુ છે માહરે, એકલા આપો આપ. પાંચમે દિવશે પરવરયો, બેઠો જઇ એકાંત; એટ લે આવ્યો ઘરધણી, ખરી જોવાને ખાંત. કહે સોદાગર કામની, છાનો મુજને રાખ; સુણશે તો તે મારશે, શિવજી કેરી સાખ. ગોદડાં માંહે ઘાલિયો, ઉપર બેઠો કંથ; અરૂપર ઓળી ઝુવે, પરવરીયો તે પંથ. વળી વહાણુમાં વાયદો, ગયા સરોવર બેટ; એટલે મિત્ર ત્યાં આવીયો, દલા લ સોદાગર શેઠ. કાલ ઘાલ્યાતા ગોદડે, આજ જોવુછે ત્યાંય; ગયા કેડે જે નિપજે, કહીશુ વહાણાં માંય. શેઠ બોચારો શું લહે, એનું ઘર એની નાર; પોતે પોતાના શિષ્યનો, સઘ કરે સંસ્કાર. છટે દિવશે છેલડો, ગયો વાણીજને વાસ; મંદીર અટકાવ્યું માનની, પ્રીતે બેસારયો પાસ. ગુહ્ય ગુહ્ય ગોષ્ટી કરે, અરસપરસ અપાર; અચાનક આવ્યો આંગણે, ભામનીનો ભરતાર. જાર તે સ્ત્રીને બોલીયો, શામા તુ સંતાડ; ત્યાર પછી તુ તારૂણી, કોડે દ્વાર ઉઘાડ. ઘંટી એક ઘોંજારમાં, એને બેસારયો ત્યાંય; ઓઢણું આપ્યું ઓઢવા, માહાલો મંદીર માંય. દયાણું તો દળવું પરયું, કિરતાર તણો એ કોપ; જાણુત તો જોખમ કરત, લજ્યા થાતી લોપ. અરૂ પરૂ તે તો જુવે, ચતુર તે ચુકયો ચોટ; એને મન વિચારીયું, દળે છે લુંટી લોટ. શામળભટ શિક્ષા કહે, સુ ણજો સહુ સંસાર, પરનારીની પ્રીતથી, અવગુણ લક્ષ હજાર. લક્ષ વીંછીની વેદના, ખરો એ છે ક્ષઇ રોગ; પરનારી શું પ્રીતડી, તેના કરમના ભોગ. એમ કઉતક કોટિધાં, ઠોક કરયા બહુ ઠાઠ; છાનો રાખ્યો છળ કરી, દિવસથયા એમ આઠ. એક દિન રાખ્યો કોઠીએ, બીજે ટાંકામાં તરત; ખરી પડજે ખાટમાં, તોતો પામત મરત મરત. ૧૧૭ વિતિ હકીકત જે ટલિ, કહિ દલાલને વાત; હવે પરદેશો ચાલશું, સારો છે સંઘાત. ૧૧૮ તમે ચાલોને ચતુર ન ર, આપણે પુરણ મિત; જમવા પધારો જોખમાં, રૂડિ એતો રીત ૧૧૯ ચોપાઇ. સોબ્તિક કપરા ખાધા સમ, કોહો જમવા નત્ર આવો કયમ; તમો સહુકાર મોટા માહરા, અમોછુ વાણો તર તાહરા ૧૨૦ કરમ લખ્યુ તેવો રીંધ રળ્યા, માસ બે માસના રોટલા મળયા; અતીશે દે ખાડયું હેત, સોપ્યું તન મન ધન સમેત. ૧૨૧ દોહરા. સોદાગર સમજે નહી, એની નારથુ નેહ; ગતી જુવો ગોવીંદનિ, શું નીપજશે એહ. નારિ પણ નથિ જાણતી, માંટી નો છે મીત્ત; એ સરવે મલશે એકઠાં, ચતુરા કરે ચરિત. નારીને કહે નાહલો, સાંભળ નાર સુજાણ; મીત્ર એક છે માહરો, પરૂણો પ્રીત પ્રમાણ. સોદાગર છે શાપતી, શ્રીવંતમાં સિરદાર;

લક્ષપતિ છે લક્ષ વસા, ભુપ સમોવડ ભાર. કરો ચતુરા ચાકરી, પ્રિતીનો પરવેશ; આજ કાલતો અહી રહે, પરમદાહે પરદેશ. પાક કરો શુભ પેરથી, પેર પેર પકવાન; સુંદર શાક શિરોમણી, તરતીબ ઘણેરા તાન. જમવા તેડયો જોખમા, આવ્યો ગુણવંતો ઘેર; એક એકને ઓળખ્યા, પછે શી પરઠી પેર. સોદાગર સરમાઇયો, એતો મારો મિત્ર; રખે હોય એ જાણતો, જે મેં કરયાં ચરીત્ર. ચોતમાં ચેની ચીંતની, એ માટીનો મિત્ર; રખે કળ્યો હોય કંથરો, ચોર વિદ્યા ચરીત્ર. જમાડયો જુગતે કરી, પ્રીતે આપ્યાં પાન; આપ આપણ મન સમજ્યાં, કોને ન કહે કાન. આજ્ઞા માગી સંચરયો, સોદાગર નિજ ઘેર; પછી પેલી પેમદા તણી; પરઠાણી શી પેર. અરે દઇવ એ શું થયું, અતી હુવો ઉતપાત; દલાલ સરવે સમજીઓ, વિનતા કે વંઠી વાત. છપા. આઠ દિવશ ઉતપાત, દલાલ દાહુયાએ દીઠો; ઉઠયો ઝેર વરસાદ, વિ[illegible]ષ લાગે મીઠો; જવાપ દેવાની જાગ, સ્વપનામાં નવ સુજે; દસે દિશાનો આગ, વિના બુદ્ધિ કયમ બુજે; દીઠું અણદીઠું કયમ થશે, લાખ કરોડ વિશે વસા; પોપટ કહે પ્રભાવતી, એ દઇતાની શી દશા. દોહરા. શુક કહે સુણ સુંદરી, સાંભળ ચતુર સુજાણ; કયમ વિજનરી નીપજે, પંચ કરે પરમાણ. સ્ત્રી કેમ થાયે સાધવી, પતી કેમ પ્રણમે પાગ; જાણો તો મુજને કહો, જડે તમને જો જાગ. માનની કહે સુણ મુરખા, પંખી જાત પવિત્ર; એ ઉપર ચાલે નહીં, ચતુરા તણાં ચરિત્ર. આઠે દિવશે અવનવો, રાખ્યો ઠામો ઠામ; જુગતે જોવાને ગયો, તે સ્ત્રી કેરો સ્વામ. મોઢે માન્યું મુરખે, કહયો સરવે વિવેક; તે આગળ કેમ ચાલશે, નારી કેરા નેક. એક દિવશ એક વાંકનો, દરાવી ન શકે ઠાઠ; એણે તો વાળ્યો એટલો, અન્યા કરયો દીન આઠ. પોપટ કહે સુણ પરેમદા, કહુ વિજનરી વાત; સારી પેરે શીખવું, રહો આજુની રાત. શિખવ પોપટ પોતથી, સતી થવાને સાચ; પાગ પડાવ્યો પેઉને, ન આવી ઉનો આંચ. ચોપાઇ. સોદાગર તે ભોજન કરી, લવીંગ સોપારી મુખમા ધરી; આજ્ઞા માગી તે સંચરયો, પતી વોળાવવાને પરવરયો. તે તો નારી સમજી સરવ, ધણીક મુકયો મનથી ગરવ; હીમત મુકી ખંખેરયા હાથ, ચતુરાઇ નહી ચાલે તે સાથ. ખરો દેખાડું એને ખ્યાલ, નહી માને દાહયો દલાલ; મુને કપટ કરયું માંટીયે, અતીસે લોધી છે આંટીએ. હમણા આવે વોળાવી ધણી, રીસ મુજ ઉપર કરશે ઘણી; એણે સરવે દીઠુ સાચ, નાક કાપશે અંગુલ પાંચ. તેહ પેહેલાં વિજનરી કરૂં, હેવી હીંમત હઇડે ધરૂં; પાણી પેહેલી બાંધુ પાગ, ઓલવુ દાવાનળની આગ. અધરમ મારામાં બાકી નથી, કરોડ અવગુણ મારા છે કથી; ઘરી રાત ત્યાં ગઇ જાહરે, તરૂણી વેશ ધરયો તાહરે. છપા. મોર પીંછ મુગટ વાળ્યો વજર કછોટો; મદીરા પાનનો કળસ, માણયો કર મદયે મોટો; શકતી શામ શરીર, ભુત ભયાનક ભારી, કરત્રિમ કારમો કોપ, વિચિત્ર વિરામ તે નારી, કાળની કાળ જમ જાળીએ, પ્રલય સરીખી પારખી; ઉઘાડું ખડગ કરમાં ધરયું, શામા શતરૂ સારખી. વીપરીત કીધો વેશ, કેશ નિગળતા મેહેલ્યા; વ્યાઘર ચરમ પ્રવેશ, રૂધીર કીધા રેલા, વદન કીધું વિકરાળ, ભયાનક કોટે બાંધ્યું; કરમાં ધરયું કપાળ, એધાન શકતીનું સાધ્યું; દેખતાં દુખ પામીએ, પોહો ભયાનક બાળીકા; ખાઉ ખાઉ હું ખેચરી, કાળ રૂપી થઇ કાળીકા. ચોપાઇ. વજર કછોટો વાળી લીધ, શકતી રૂપ કો સાચો સોધ; બહુ બીહામણા કરડે દંત, કે દ્રષ્ટીથી આણું અંત. સીંદુર વીભુતીને રૂદ્રાક્ષ, મોર પીંછ મુગટની સાખ્ય; મસ્તક ધસટી બહુ વિધ બળે, કૃતાંત રૂપ તે દેખુજ કળે. બીજા હાથમાં ધરયું ત્રીશુલ, દુશમનનાં જે કાઢે મુળ; ખાઉ ખાઉ કરતી ખેચરી, પતી સામી પોતે પરવરી. ભ્રમર આપ ચઢાવ્યાં શીશ, રૂહે માંહ રાખી બહુ રીસકુ જગત બા

પુતો જાગતે જોય, કરત્રોમ રૂપ કળે નહી કોય. મહા સુરા દેખંતા બીહે, રૂધીર પાનને મદિરા પીએ, પ્રલય કાળ અગ્નિ પારારો, ગરીબ વણીકનો શો આશારો. એક કુકમાં ફાટી જાય, આંખ્યો ગળે કે આમોશ ખાય; અગ્નિ ભડકા કાટે ઘણા, તોલ જણાય નહી તરૂણી તણાં. મારગ સાંકડે મળીઓ ધણી, જવાળા રૂપ મળી જોગણી; કાઢી ખાંડુ ધાઇ ધસમસી, નાંખી ચોટ ધણી પર ધશી. જડી નહી તે નર જાગ, પ્રદક્ષણા દેઇ પ્રણમ્યો પાગ; અરે માત હું તારો રાંક, ક્ષમા કરોજી મારો વાંક. થર થર ધ્રુજ્યો તેહ દલાલ, અલ્પાયુ તે ફુટયો કાળ; રાખ્ય રાખ્ય શક્તી તુ શરણ, એમ કહીને વળગ્યો ચરણ. જે તુ માતા કહે તે કરૂં, તન મન ધન તુજ આગળ ધરૂં; રહુ ગરીબ તારો વાણીયો, ઉગાર માત મારો પ્રાણીયો. કહો તો ઘર મહારૂં તજુ, જાવ નીત ભવાની ભજુ; કહોતો મુકુ ઘરને બાર, કહોતો મુકુ પરણી નાર. કહો તો મુકુ સરવે ધન, મનાવુ માતા તારૂ મન; ત્યારે કાળી પરશન થઇ, બોલ્યાં વચન ક્ષણું એક રહી. જાજા જીવતો મુકુ તને, તેં વચને સંતોખી મુને; અમ્રત વચન કહયું મુજ સાથ, હેતે ધરી શિર મુકયો હાથ. સોરઠા. જંવાળા મુખી નીજ નામ, રોજુતો રાજી કરૂ; કરૂ મન ચીંતવ્યાં કામ, ખડગ તળે કાડુ ખીજતાં. પરેમદા તારીનું પુન્ય, જા મુકુછું જીવતો; નિમેશ માત્ર નહી નુન્ય, પ્રાણ લેત એક પલકમાં. ઘરણી સતવાદી ઘેર, ત્રેવેક્ષે તાજી તાહરી; પ્રાણ ઉગાર્યો પેર, કામનીના પુન્યે કરી. પરેમદાનો પરતાપ, આજ આ ઘડીએ ઉગરયો; પુરણ મળ્યાંતાં પાપ, ભક્ષ કરત તુને ભાવથી. ચોપાઇ. હું કહુ તેમ કરજે એક કામ, જા હવડાં તુ તારે ઠામ; તહારી નારે કીધુ પુન્ય, નિમેશ માત્રન રાખી નુન્ય. એક દીવસ સોદાગર જેહ, તું વોળાવી આવ્યો તેહ; તે ઉભોતો સરોવર તીર, તારી નાર ભરતીતી નીર. તે સોદાગરે દીઠી દ્રષ્ટ, કામની દેખી પામ્સો કષ્ટ; તેને વાગ્યું મોહનું બાણ, પરવશ પડીઆ તેના પ્રાણ. તેને મન પ્રતિજ્ઞા કરી, હીંમત એવી મનમાં ધરી; પરનારીશું કેમ બોલાય. મનનો પરદો કેમ ખોલાય. તે મંદિર મારે આવીયો, કરમાં ખડગ પોતે લાવીયો; તજવા માંડ્યા તેણે પ્રાણ, તે મુજને થયુ ત્યાં જાણ. હાં હાં કહીને ઝાલ્યો હાથ, હું બોલી સોદાગર સાથ; પ્રીત ધરી તે પ્રાણમ્યો પાગ, ત્યારે મેં કહયુ જે માગ્ય. ત્યારે એણે માગ્યું એમ, તારી પરેમદા ઉપર પરેમ; એ નારીનો સંગમ થાય, તો તો જીવ ધરૂં આ કાય. દેવી કહે તેં દિધું દાન, માન્યનો તુજને દેશો માન; જુવતી વહાલી છે જેહને, સંતોખીશ હુંતો તેહને. વચન મારૂં મિથ્યા જાય, ત્રણલોક તો પ્રલે થાય; તારી નારી સુતીતી જયાંહ, કહયું સ્વપ્નામાં પ્રગટી ત્યાંહ. સોદાગર સાથે એક વાર, જુવતી જઇને કરંતુ જાર; નકાર નારીએ કીધો સરવ, ઘણો કે મનમાં આણ્યો ગરવ. માતા દુખ લાગો કે સુખ, પર પુરૂષ નહી નરખુ મુખ; અફળ બોલ જશો આપના, બોળીસ નહી પરીઆ બાપના. ના કહી એણે વાર દસ વીસ, ત્યારે મુને ચઢી બહુ રીસ; મેં કહયું હું તુજને ખાઉ, આવી તે નિરમુખ નહીં જાઉ. મારૂ તુજ પીતાને માત, મારૂ તારા સરવે ભ્રાત; તોએ નકાર કરી એ ગઇ, ત્યારે મુજને રીસજ થઇ. તો તેણીએ હા નવ કહી, સતિ શિરોમણ એતો સહી; પર પુરૂષ સામુ નહી જોઉ, પ્રતિવ્રતા સીદ મારૂ ખોઉ. ત્યારે મે કિધો ઉચ્ચાર, ભક્ષ કરૂ તારો ભરનાર; અત્રીક્ષ હું એનો લેઇ જાઉ, શોકો માંસે પ્યારીનો ખાઉ. મિથ્યા બોલ જાએ માહરો, સ્વામી કયમ જીવે તાહરો; એહ વાત એને નવ ગમી, વળતી તેતો નારી નમી. ભરતાર મારો જીવે જેમ, કૃપા કરીને કહોને તેમ; સોદાગરને તેડી ઘેર, પુરણ પ્રીત રમાડો પેર. તો જીવે તારો ભરતાર, જાણુ હું હ્યદાનો હાર; બીજે દીન સોદાગર જાંહ, તરૂણી તારી આવી તાંહ. તે સંઘાતે કીધી પ્રીત, જેવી

રાજવીઆંની રીત તે સંઘાતે મેળ્યો ઠાઠ, સોદાગર તેડયો દીન આઠ. તેતો તારો પુરણ મીત્ર, ચતુરાં તણાં કહયાં ચરીત્ર; તેણે વાત માંડી કહી તુને, તે સરવે સમજણુ છે મુને. આજ તે પરદેશે ગયો, તેનો મનોરથ પુરણ થયો; તારી વિનુ રહયું સત, પુરણ તારી રાખી પત. વચન પાળીયુને રહી છે શરમ, રાખ્યો ઇશ્વરે સહુનો ધરમ; ઘણી લક્ષમી આપુ ઘરસુત્ર, આપુ તુને પરતાપોક પુત્ર. આપુ તુને આવરદા ઘણી, તોલ તરતોખ જે મહીમા તણો; કાળીકાએ તજીઆ કોપ, આઘ શકત થયાં ત્યાં લોપ. નખરૂ કોધુ તે નારીએ, સોધ ઘેર ગઇ થઇ ખારીએ; નાહી ધોઇ કાયા શુધ કરી, પેઠી રસોઇમાં સુંદરી. પાછળથી આવ્યો ભરતાર, મળ્યાં એ કઠાં તેરને નાર; એ સોદાગર મારો મીત્ર, પુન્યવંતને પરમ પવિત્ર. દોહરા. નારી કહેરે નાવલા, તુ હયડાનો હાર; આયુરા મુજ આવી રહયું, છેલો કરૂ જુહાર. વીસ હજાર વાંક માહરા, મેં કરયું છે કુટ્ટ કામ; દેદાર મારયો દાખો નહી, રામ રામ શ્રી રામ. કટાર ગ્રહયો તે કામ્યનીં, પોખવો માંડયો પેટ; કર ઝાલ્યો તે કંથડે, હાં હાં કહી સ્થીર હેઠ. શો વાકને શો ગુનો, એવડો શો અધરમ; સાચુ બોલ સલક્ષણી, તજી મનમાંથી શરમ.

છપા. કહયું સ્વપ્નામાં સત્ય, રમ સોદાગર સાથે; નથી કરયો અધરમ, હેત હજારાં હાથે; નાના કહો દસ વાર, કાળિકા મુજને કોપી; મારૂ તારા માબાપ, લાજ એણે તો લોપી; મારો તો મારો સુખે, વ્હારૂ મન ખાંતે ખરૂં; પ્રથવી જો પલે થશે, એ અધરમ નહી આચરૂં. ભક્ષ કરૂ ભરતાર; આજ તરૂણી હું તારો; માને નહી મુજ વચન, બોલ જાએ જો મારો; સાસરીઆં તારા સરવ, જીવતા એક ન મુકુ. પ્રતિજ્ઞા લક્ષ કોટ, ચીતથી હું નહી ચુકુ; પાય લાગી હું પ્રીતથી, ખરો હુકમ તુજ બેહશું; લક્ષ કરોડ વિસે વસા, તે નરને ત્યાં તેહશું.

દોહરા. કામની કહેરે કંથડા, ક્ષમા કરો મુજ વાંક; હું અપરાધી તાહરી, અધીકી આડે આંક. અણઘટતુ મે આચરયું, નેક રહી નહીં તુન; સત રાખ્યું શ્રી ઇશ્વરે, પીઉજી તારૂ પુન. પ્રસન થયો પતિ તેહનો, કહું તુજને સાબાશ; સત કહયું તે સુંદરી, હેતે કોધુ આશ. માબાપ વાહાલાં નવ કરયાં, ન કરયા વાહાલા ભાત; વાહાલી કાયા નવ કરી, વખાણ કરૂં શી વાત. કદાચ તમો તેડત નહી, તો વિપરીત વાતો થાત; કોપત મુજને કાળિકા, ખાંત ધરીને ખાત. મુજ આગળ માનત નહીં, જાણત તુજને લંટ; જારો જાણત તાહરી, દેતો તુજને દંડ. પોપટ કહે સુણ પરેમદા, અંતર આણી પ્રીત; જામો સુખે જારી કરો, આવડે એવી રીત. દિવશ પંદર પુરણ થયા, હરખી નારી હેત; શુકને સોપ્યો આતમા, તન મન ધન સમેત. શુણ રખોયલ સુત રાજવી, સિંહજપતિ સીરદાર; ઝવેર જસવંતા આગળે, શામળ ભટ કહે સાર. ગુજર દેશમાં ગુણ ઘણો, વેગનપુરમાં વાસ; પિતા પુરસોતમ તણો, કહે કવીશામળદાસ શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ; શામળ કહે સહુ બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

——:o:——

વારતા ૧૬ મી.

ચોપાઇ–ગરવા ગણપતિના પુજુ પાય, સાર કરે સંભુ સુતરાય; દુખ ભંજન દુંદાળો દેવ; સુર સનકાદિક કેરી સેવ. સેંદુર સીંદરના શણગાર. ઉતમ મોદક તણા આહાર. સુભ બુધી દયણ સરલદા, નિરમળ નામ જપુ નરમદા, દંડ કમંડળ કર ધારણી; કોટી કલ્યાણ તણી કારણી; ધ્યાન ધરૂ તારૂ શારદા, કષ્ટ પડે નહી મુજને કદા. છપા. હનુમંત મહા બળવંત, સીતાની વારે ધાયો; અતળીબળ અનંત, રામ રસ ગરૂવો ગાયો; ઇંદ્રજીત કુંભકરણ, તે આયણ વાત ઓળયો; બોતેર કોટી બળવંત, રાવણને સાથે રોળયો. કનક લંક કરી કોયલા, અ

શોકવાડી બાડી કરી; રામ લક્ષમણ જસ જીતીયો, સીતા લેઇ આવ્યો ફરી. મારકંડેશ્વર મુન્ય, ચિરંજીવી કુળ કહાવ્યો; બ્રહ્મા ભણીયા વેદ, વાણી રસ ભવને ભાવ્યો. વ્યાસ સરખા વીસ ક્રોડ, પુરાણ અષ્ટાદશ કીધાં; સુકદેવ સરીખા સિધ, દાન અભયપદ દીધાં. ભણતર ગણતર મંત્ર જંત્ર, તંત્ર મારુમ મહામતિ; શામળ કહે સેવું સારદા, અષ્ટી કરતા જે સરસ્વતી. રામ નામ તે તત્વ, પાણ્ણ જે પળમાં તરીયા; રામ સુખનું સત્વ, રંકને રાજા કરીયા. રામ નામ પ્રતાપ, અહલ્યા જેણે તારી; કાળ તણો એ કાળ, વ્યાળને નાંખ્યો મારી. ફરસુરામ રૂપે કરયા, નક્ષત્રી પૃથવી કરી; એક બાણે હણી તાડકા, તત્વ થઇ તેતો તરી. ચોપાઇ. કહુ શુક બોહોતેરીની કથા, જોગ વાત બોલાવો જથા; કવી શામળ કહે તારે શરણ, વાયુ વશ જે રીતે તરણ. શુભ દીવસ થયા છે સોળ, કામા ચાલી કરી કલોલ; સજ્યા સોળ શોભીત શણગાર કંઠે મુક્તાફળના હાર. ચુવાચંદનને બેક બરાશ, લીલા લક્ષણ લીલ વિલાસ; જર જુવાનીનું છે જોર, સ્ત્રી રાખે છે અધિકો તોર. મહા મદગળ કરિણી હોય જેમ, તરૂણી તો ચાલે છે તેમ; કામનીનુ કારણ કોણ કળે, આવી પોપટ પાંજર તળે. પોપટ બેઠો પ્રીતે પાસ, શેઠાણી તમને શાબાસ; આજ ભલી ભજાવી ભાત, રામા સીદ જાશોજી રાત. સાચી વાત કહી નારીએ, જુવતી કહે જઇએ જારીએ; ભારે તમે ભણાવ્યા ભેદ, વરણન કરી દેખાડયા વેદ. ગુણ બાધા તેના હું ગણું, ભલી વાત માહાભારત ભણું; ન રહી એકે વિદ્યા નુન્ય, પુરણ પોપટ તારૂ પુન્ય; ભલે જુવતિજી જાઓ જરૂર, આવો આપ ઉગમતે સુર; રમો જમોને ખેલો ખાંત, ભોગ કરો નવી ધરશો ભ્રાંત. કદાચ સંકટ પુરણ પડે, રખે કલંક તમ મસ્તક ચઢે; લાખેણી લાજ વધારો ઘેર, રખે પીવું પડે ત્યાં ઝેર. રખે ખોઈ આવો શણગાર, ન જાણે ભુપ તથા ભરતાર; રખે ધ્રુજત નારી તુજ જાય, રખે દામ દંડે કોઈ રાય. રખે જાણતી નિરમળ નાત, રખે વગોવો જુવતિ જાત; બાળા બારડની નારીએ, જીત્યો જશ પોતે જારીએ. તેમ કરજો જેમ રહે વેહેવાર, એ વિદ્યા છે અપરમપાર; મોટા સિધને જોગી જતી, વિષય સરપ ડસે ગઇ મતી. છપો પંચોપાખ્યાન આખ્યાન, તે પુરણ પારાયણ; તરણ તારણ ત્રિલોક, શત કોટી રામાયણ. અષ્ટાદશ પુરાણ, અધ્યાયન જેણે કીધાં; કણભજ કૃત જે ન્યાય, પંડિત થઇ પુરણ પીધાં. વેદ ભણે છે વેદિયા, કરોડ વાર કહુ શું કથી; સ્ત્રી ચરિત્રના આગળે, નિમેશ ડાપણ કોનું નથી. ચોપાઇ રામા પગ ખેંચીને રહી, પોપટ પ્રત્યે વાણી કહી; કોણ બાળોને કોણ છે નાર, કયમ સ્ત્રીએ કીધો વેહેવાર. કહે કીર તજ્જે તંબોળ, ઉતારો શોભીતા સોળ; ભીને વસતરે બેઠી ભામની, કામ દહન કરવા કામની. દોહરા. શુક કહે સુણ સુંદરી, ચતુરા ચતુરસુજાણ; વિજારો વિદ્યા વરણવુ, પંચ કરે પરિમાણ. મેવાડ દેશનો મહીપતી, ભાથી ભુપતી નામ; પીંપળીઆનો પુરપતિ, ગુણવંતુ છે ગામ. બારડ એક બાળો વસે, અક્રિણીયો અતી ઉગ્ર; સવાગજી સીર ચોટલો, મુખ પર મોટી મુછ. તાતી તરૂવાર તજે નહી, પાકો તે પ્રચંડ; હઠે હરામી તે થકી, હઠે લાંચીને લંડ. તાકે તો મુકે નહી, છેતરાયો નહી જાય; થરથર કંપે તે થકી, કિહાં રંક કે રાય. ફાંકડો ને અતી વાંકડો, રાખે આંકડો અધ; રાતરૂને બહુ સાંકડો, પણ સાચુ તે સધ. કાનાજી તેની કામની, કંદ્રપ તણો અવતાર; જુવ્યાનું મુખ નવ જુવે, દૈવત ગુણ દાતાર. માનીતી મોટી તણી, વશ વરતે સહુ લોક; ખાય પિયે ખુશી કરે, સ્વપ્ને ન ધરે શોક. વિનતા બહુ વિચારતી, કરે મન સાથે વાત; જો નિરલજ્જતા ઉપજે, ધરીએ કરશે ઘાત. વિભીચાર વરતે નહી, પણ એક નીચ સ્વભાવ; વાત કરે વિનોદની, દાખે જો કોઇ દાવ. ભરતાર ઉપમ ભાળે નહી, ઓછે નહી કોઇ પેર; પરનરશું વાતો કરે, બેસે પાડોસી ઘેર. માટી

છે રીસાળવો, તે ચીતા દોલ થાય; માટે ચાલે પાંસરી, ગુણ સ્વામીના ગાય. ઓસડ છે સહુ રોગનું, ઉપાય સરવને હોય; સ્વભાવ તાણુ ઓસડ કરે, તે જનમ્યો નહી કોય. અત્યંત અન રગળ અતિઘણી, પેઉ સંગાથે પ્રીત; એક એકને દેખી ઠરે, રાજવીયાંની રીત. કોઇક દિવસ તે કંથડો, ચતુરાંનાં જોયાં ચેન; લક્ષણવંતી એ લક્ષધા, નિચાં ઢાળે નેન. પરનરને પેખે નહી, મુજપર ઝાઝુ હેત; માટે એને સોંપવુ, તન મન ધન સમેત. જરવંતી જોબનવતી, કામવતી જે કામ; ઈશકવતી અરભકવતી, તે પરનરને નામ. કરમવતીને ધરમવતી, શરમવંતી મુજ નાર; વરા વરતે છે આપણે, જુઠ ન જાણે જાર. એક દિવશ એક મિત્ર જન, સમજ્યો શામા સાન; મિત્ર આગળ માંડી કહયુ, જુવતી કરશે જાન. તોપણ તે માન્યું નહી, દિધી ગાળ દશ વીશ; ફરી વાત એવી કહો, તોતો છેદુ શીશ. એમ દીવશ બહુ વહી ગયા, કહયુ પોતાની માત; શિક્ષા દેઈ રાખો સુંદરી, નિકર થાય ઉતપાત. તોયે પણ માન્યું નહી, સાસુ વહુને વેર; સુખ દેખી કોઇ નવ શકે, જુવતિ જાતમાં ઝેર. એક દિન તાત પોતા તણે, તેડયો સુત એકાંત; વાત વિસ્તારીને કહી, ભાગી તેની ભ્રાંત. કરયા ટુંકારા તાતને, માટ્ બોલો છો માંટ; ભંભેરયો કોઇ ભામની, ઘરની કે પરની રાંટ. તાતોને તરવારીઆ, સામદને વળી સુર; રજપુત વળી રીસાળુવો, પ્રતાપવંત તે પુર. કોણ તેહને કહી શકે, એક ચીત નરને નાર; એક દિવશ શું નીપનું, કહુ તેનો વિસ્તાર. ભાથી ગામનો ભુપતિ, જાતોતો કાંઈ કામ; પરવરવુ કોશ પચાસપર, ઘેલા ગોરને ગામ. સઘળા સામદ સુંઢીઆ, રાવત મોટા રાજ; બાળો બેશી કયમ રહે, લક્ષ કોટીધા લાજ. ઘેર આવ્યો તે ગુણનીધી, કહયા કામનીને કેણ; વાહાણામાં અમો ચાલશું, વનિતા સાંભળ વેણ. જ્યારે ઈશ્વર લાવશે, ત્યારે આવશું વાસ; મંદીર રહેજો માનની, પ્રીયજન કેરી પાસ. ખાઓ પીઓ ખુબી કરો, પોઢો સુખે પાટ; પાન ફુલ પરેમલ ઘણાં. હીંચો હીંચોળાખાટ. મુરછા આવી માનની, એ સુખ સરવે બાળ્ય; ચતુર મુકય તું ચાકરી, ઘેર સીયાળો ગાળ્ય. નર વિણ નારી એકલી, ધિક તેનો અવતાર; સાચે સુનો જાણિયો, સ્વામી વિણ સંસાર. બાળ્ય ખાવુને ખેલવુ, બાળ્ય શોભિત શણગાર; બાળ્ય પુરૂપ પલંગને, ભુવન નહિ ભરતાર. બાળ્ય તાહરી ચાકરી, બાળ્ય કમાઇનાં કૃત્ય; નર વિણ નારી એકલી, માંટી વિણ પામુ ભ્રાંત. નથી જર મારે જોઇતો, નથી જોઇતો જોખ; મારે જોઇએ એટલું, સ્વામી રહોતો શોખ. હુંતો પ્રાણ મારા તજુ, જો પતિ જાએ પરદેશ; મેહેણા દેસે લોકડાં, કહો સો રીતે ખમેશ. જળ પાખી જેમ માછલાં, ચંદ્ર વિણ જેમ ચકોર; કંથ વિના તેમ કામની, મેહ વિના જેમ મોર. જેમ સરોવર નિર વિણ, જેમ ફળ વિનાનું વ્રક્ષ; સારૂ તે શોભે નહી, દિલ વિચારો દક્ષ. વિધા પાખી વિપ્ર જેમ, ગરથ વિના જન ગ્રસ્ત; પુરૂશ વિનાની નારૂ તેમ, જો હોય સઘળી વસ્ત. બાળે બેઉ કર જોડિયાં, આંસુ લોયાં આપ; જઇએ નહી તો જાન છે, મુરણ પ્રગટે પાપ. જેમ તેમ કરી દિન નિરગમો, અમો જાવા મન કીધ; સાબુ થઇ રામા રહો, કારણ કરીએ સિધ. સોપારી આપી સુંદરી, તિલક કરયાં છે તરત; પ્રતિજ્ઞા પોતે કરી, વિવિધ પ્રકારે વરત. ચાલ્યો તે તો ચતુર નર, સ્વામી પોતાના સાથ; મંદીર રહી તે માનની, રહેકુ નહી જેનુ હાથ. બીજે દિવશ એક બાળિકા, માનની માળણ કુલ; બેઠ લાવી તે ભામની, ફળ પરેમળને ફુલ. અંતરો રૂડી ઓઢણી, ચોળી ચોરને હાર; છાબ ભરી લાવી ત્યાંહાં, જ્યાં બાળાની નાર, માનની કહે સુણ માલણી, પાછી છાબ લેઇ જાઓ, બારવટે સ્વામી ગયા; નારી કહે મુજ નાહો આજ સુવેછે સાથરે, ધણી પાખી ઘર શુન; સોળ તજવાછે શામટા, કરશુ ફળને ફુલ. હરામજાદી ને માલણી, ધુરત જુવતિની જાત; ઓસિમાળી કરવા તેહને, વિપરિત કહિ એક

વાત. ચોપાઈ–માલણ કહેરે સુણુ માનની, ભોળી કયમ થઈ તુ ભામની; પતિપરણ્યાને મેલો પરો;
કહયુ કબુલ અમારૂ કરો. ભોળવ એક બીજો ભરતાર, મનુષ્યા દેહ નહિ વારંવાર; સ્થિર શ્રણ
ર જોબન નહી રહે, કરોડ કવિ એ રીતે કહે. વપુ પલટાશે તારો વેશ, ધોળા થાશે શિરના
કેશ; કાયા છેક થાશે કોથળી, ટાહુયા જન કહેશે ડોસલી. નમશે સ્તનવટ નમશે નેન, વકન
બોલાશે વિપરીત વેણ. કથન સંભળાશે નહી કરણ, ચંચળ તુજ ચાલે નહી ચરણ. નવે ના
ડીઓ થાશે નરમ, નહી માને ત્યારે કાંઈ શરમ; એવી છે કાયાની રીત, પરપુરૂશ શું માંડો
પ્રીત. એમ કહીને માળણ હશી, વાત વિનતાના મનમાં વશી; છેક વાત છોછો છાનીએ, પ્રેમદા
ની બુધી પાનાએ. તરત તેનુ હળકયુ મન, ફરી નહી આવે આવો દન; કંથ આવે જારી નવ
થાય, જીવ જરૂરી મારો જાય. તને ગમે છે તો કીજીએ, લાખેણો લાહાવો લીજીએ; કહે નારી
કહુ તે કર વાત, માળણ તુછે મારી માત. ગોવીંદ ગાંધરવ રૂડુ ગાય છે. મન મારૂ મળવા ચ
હાયછે; સુંદર રૂપને સુંદર રાગ, લાવ તેને બને જો લાગ. આજ જરૂર તેન લાવજો, ઉતાવ
ળાં વેગે આવજો; માળણ મન મનાવી વળી, એકાંત ગોવીંદાને મળી. ગાંધરવને તેડયો એકાંત,
ભાગી તેના મનની ભ્રાંત; બોહોગુણવંતી બાળા તણી, ખાસ ભેદ ભાવરથ ભણી. કાંઈક તુજ
સરખુ છે કામ, જરૂર ચાલો તેડે એ ઠામ. મન ગમતી માનનીને માણ્ય, ભોગવ્ય તુ અમરત
રસ ખાણ. દુખ સઘળાં દેવટ વામશો, એવા અવસર કયાં પામશો; ગોવીંદો કહે ગાઉં ગીત, મા
રે એને સાનો પ્રીત. એને ઘેર નથી કુળ કંથ, મુકી પરેમદા પરવરયો પંથ; સાસુ સસરો માત
ને તાત, પાડ પાડોસી કરશે વાત. જોરાળાને થાયે જાણ, પલક એકમાં કાઢે પ્રાણ; એ જુવતી
સામુ નહી જોઉં, શાને જીવ વ્રણ ખુટે ખોઉં. કુડુ કામ તો નવ કીજીએ, લાભ એ વાતે શો
લીજીએ. એવી કહી ગોવીંદે વાત, વળતી બોલી માળણ જાત. દોહરા–માળણ કહેછે મા
લ હીંગુ, મુરખ તારૂ તોલ; આવને ત્યાં ઉતાવળો, બોલજે રૂડા બોલ. પરેમદા આપશે પાસ
રી, કે બંધાવશે પાઘ; વાત કોઈ જાણે નહી, નહી બેસે તુજને દાઘ. ઘેર ઘેર ગીત ગાતો ફરે,
ભવન ભવન લે ભીખ; આવો દાવ મળશે નહી, સારી દઉછુ શીખ. ભંભેરયાં ભમે લાકડાં, ગો
વીંદ ગયો તે ઘાટ; બાળો રાજદ્વારમાં, મુસાફરી જવા માટ. વાંકાને વરણાગીયો, શુરા કેરો
સુર; અધિપતિ કહે અહિ રાખવો, સાચવસે એ પુર. શોભિતને સત વાદ્દિઓ, રીસાળવો તે રા
જ; એકલો એ ચોકી કરે, બિજાનુ નહી કાજ. ભાવતુ ને વઈદે કરયું સહુકોને દિધી સીખ; મં
દિર આવ્યો મલપતો, મનમાં આણી બીક; ગોવીંદાને ગોરડી, ભુમી ઉપરે ભ્રાંત. ભ્રાથે માલણ
માનની, ઉભી છે એકાંત, મુધાં ફુલ તો અસમશે, પાસે પાકુ તેલ; સાટલી સુખરીએ ભસી. શો
ભે રંગની રેલ. બિક તેને કોની નથી, જાણે પતિ પહેરા; અન્ય કો આવી નવ શકે, લાજ ન
લોપે લેશ. ઉઘાડાં છે બારણાં, ઉઘાડાં ગુણ ગોખ; પરશાળે પાથરણુ કરયુ, ચતુર પહોઢી છે
ચોક. ચતુરા આપ ચતી પરી, ગોવીંદ બેઠો છે ગુજ; માળણ ત્યાં ઉભી રહી, કોજ્યે રામાની
સુજ. ગોવીંદે પહેરયુ પોતિયુ, છુટયા શીરના કેશ; ભીજયો છે તેલને ફુલથી, વપુએ જોબન વેશ.
બાળો આવ્યો બારણે, ઉપાન દિઠાં તે ઠાર; પીંજરમાં તે પરજળયો, અપરઅપાર અપાર. રાંડે
કોઈને રાખ્યો, આવ્યો હિસે ઘરમાંય; તેને મુકુ જીવતો, તોલ કરયુ તે ત્યાંહ. મા આપે મુ
જને કહયું, મેં નવ માન્યુ સાચ; હું સિરદાર મુરખ તણો, દિધી તેને આંચ. સિત મુકુ બો
લે નહી, હશે દિઠુ નિરધાર, તોણે તો સાચુ કહયું, આણ્યો તે શુ ભાર. થયો કામરને કાક
ળયો, કરે ધરી ખડ્ગ રીશ; ખડગ ઉપાડુ કર ધરણ, હણવા ત્રણેના શીશ. સોરઠા–અધિક મકા
રે આપ, કરી પ્રતિજ્ઞા કોપથી; મહાયકાળનુ માપ, જુવતીને મુકુ જીવતો. દોહરા–મા બાપે

ભુજને કહ્યુ, મેં નવ માન્યુ નેટ; મારૂ ડાપણ શાણપણ, તેમાં ઉઠી વેઠ. મારૂ નિશ્ચે માનની લાંવી જે હોય લંડ; દઇવ થકી દમુ ઘણુ, દશાધા દેવો દંડ. ઘરમાં આવ્યો ઘરધણી, દિઠાં ન રમે નાર; દીઠી માળણ માનની, દિઠા પુશ્પના હાર. વળી મુકેલી માટલી, ફુખડી તેમાં સાર; સુતી દીઠી સુંદરી, બેઠો દિઠો જાર. જુગતી બાંધી જારની, નિમેશ માત્ર નહી નુન્ય; વિવેક મળે નહી વચનો, થયો સ્વામિ તે શુન્ય. પોપટ કહે પરભાવતી, કહો વિજારી વાત; કંથે દીઠો કામની, અધિક હવો ઉતપાત. નજરે દીઠું નાવલે, અણદીઠું કયમ થાય; પતિ કયમ જાણે પતિવ્રતા, પતિ કયમ લાગે પાય. કયમ જાય ગોત્રીદો જીવતો, કયમ મળે માળણનો મેળ; વિદયા હોય વિજારની, તો ખરો બતાવો ખેલ. કરી પ્રતિજ્ઞા પાંચશે, વચમાં આણ્યા ઈશ; એ કયમ રહે જીવતાં, નિસ્ચે છેદે સિસ. આવ્યા છે સહુ આંચમાં, પ્રગટ્યાં પાંચે પાપ; પતિ એહનો પુછશે, દેશે કોણ જવાબ. પરભાવતી કહે પોપટા, જડે નહી એક જાગ્ય; એ વિદયા જો શિખવે, લાગુ તારે પાગ્ય. ચઉદ વિદયાની ચાતુરી, સાચી સરવે સદ; એમાં કાંઈ ન ઉકલે, આ તો સાંગીયુ અદ. એતો અચરજ અતિ ઘણુ, ધણીએ દીઠૂ દ્રશટ; મુકે નહી કોઇને જીવતાં, કંથરો દેશે કષ્ટ. પતિ પુછવા નહી રહે, વાત સુણે નહી કાન; તે વેળા તેણી ઘડી, મુવા જાણજો ત્રણ. એતો હત્યા નહી ગણે, ન ગણે પુરણ પ્રિત; તરત હણે એ ત્રણને, રાજવીયાંની રીત. પોપટ કહે પરભાવતી, કહુ વિજારી વાત; કહ્યુ કરો એક માહરૂ, રહો આજુની રાત. નહી જ દુએ કેહતો નવ દિવશ, ખરો બતાવો ખ્યાલ; એ વિજારી કેમ થશે માનનીમાં શો માલ. પરછાયો દિઠો પતિ તણો, નર ઘેર આવ્યો નેટ; અરે દઈવ આ શું થશે પડ્યો ધરાશકો પેટ. ચેતાવ્યો તે ચતુર નર, ચેતાવી માલણ નાર; હું કહુ તે તમે કરો, ભુવન આવ્યો ભરતાર. ગોવિંદા થા તુ ગારૂડી, ચશ અંગુઠો આપ; ચીશો નાખ ચોપાસથી, શામાને કરડ્યો શાપ. કરશુ તો ડરશુ નહી, ટરવે જાશે દેહ; પાગે લાગશે ધરધણી, જખ મારેછે એહ. પાડી ચુમ તે પરેમદા, હું અચેત થાઉછુ આપ; મુકો વગડે માટલી, જેમાં ફણીધર સાપ. કહે માળણ ભલે આવીયા, રાણી જાયા રેખ; તહારૂ મંદીર તુજ માનનિ, જીવંતો કરજો જોખ. પરભાતે પાતરી મેલવા, હું આવીતી આપ; તે વેળા તુજ નારને, કરડ્યો શતરૂ શાપ. ધિરજ દેઉ હુ ઘસમસી, જાણ્યુ પામશે મરત; એક પલકમાં તેડીઆ, ગારૂડી ગોવીંદ તરત. પાન ફુલને તેલના, વેદ ચલાવ્યાં વહાણુ; ઘણો ધુમથી ગારૂડો, આવ્યાં ઘોધ ચુહાણ. પાડોશીને પ્રિયજન, લક્ષ મળીયા ત્યાં લોક; સરપે એ શામા ડશી, સજન સહુને શોક. થયો બાળો બેબાકળો, કરોધ સમાવ્યો તરત: ગરળ વાળ તુ ગારૂડી, માનની પામશે મરત. પુછે શુ પરખે કશુ, સો કાડે ત્યાં વાંક; મૃત્યુવંત થઈ માનની, એતો આડો આંક. મારે એના બાપને, કે છેદે એનુ સીસ; તરત તરવાર નાખી તીહાં, તજી રૂદેથી રીસ. ગોવીંદ ઘણો ડાહયો હતો, મંત્ર ભણ્યો તીહાં મેળ; સાત પહોરે સાજી કરી, ખરો બતાવ્યો ખેલ. મરતીતી એ માનની, અધિક થતીતિ હાણ; જીવ દાતા જગદીશ એ, ગરૂવો ઘોધ ચુહાણ. પ્રાણદાતા પતી કહે, વદે વેદ પુરાણ; ગોવીંદો એ ગારૂડી ગરૂવો ઘોધ ચુહાણ. મરી જાત એ માનની, ન હોત વિનતા શું વાત; વિજોગ હોત વધુ તણો થાતો માહા ઉતપાત. ભાગી ભ્રાત ભરતારની, ન જાણ્યો એકે મરમ; જુઠું તે સાચુ કરયુ, જુવો કામનીના કરમ. ત્રાહ ત્રાહ લોકે કહ્યુ, નેટ મરત એ નાર; ગોવીંદ ઉગારી ગોરડી, રહયો ભામનીનો ભાર. કહે નાર નાગપાંચમ કરૂ, કરૂ વળી નવરાત્ર, શિવ પુજન શ્રાવણ કરૂ, અંબાનો કરૂ જાત્ર. કરાર થયો તે કામની, ગઈ જયાં ત્રાત્રી રાત; ગામ લોક સહુકો ગયાં, પુછી વનિતાને વાત. અહી તમને કયાંથી ડરયો, કયમ ગારૂડી આવ્યો ઘેર; કયમ માળણ તમને મળી, પરકારાં કરો

એ પેર. માટલીમાં શું મુકીયું, કયાંથી તેલને ફુલ; માંડી વાત મુજને કહો, મન વિચારી કુશલ. ચોપાઈ ત્યારે તે બોલી કામની, ભોળો થઇ તે તો ભામની; તમો નિસરી આવ્યા ગામ, હું જીવ્યા જપતિ શ્રીરામ. બહોએ વરષ મુજને સો થશે, માસ છ માસ હવે કયમ જશે; ઘરમાં દેવને દીવો કરૂ, પછે ધ્યાન ઇશ્વરનું ધરૂ. પરવરીયા છે મહાદે પંથ, કયારે તે દેખીશું કંથ; લીધું ઢોડીયું પુરયું વ્રત, દશો ડાબે અંગુઠે તરત. વાગ્યો ઝાટકો મારે શીશ, મેં મુખે ભાખ્યા જગદીશ; એટલે આવી માલણ ઘેર, પરઠી તે આગળ કહી પેર. પકડયો બાણ ધરી ભુજંગ, ત્યાં સુધી પીડા નહીં અંગ; કોરી માટલીમાં ઘાલીયો, ઝાઝે બળ ઝેરી ઝાલીયો. માટલીયે ઘાલ્યો મણીધર સાપ, નિરાશ થઈ બેઠી હું આપ; કહે માલણ સસરાને કહુ, ત્યારે હું શરમાણી બહુ. ના કીધાથી વારી રહી, ઘેર ગોવિંદાને તે ગઇ; તેડી લાવી તેને તરત સર્વ, એટલી મુજને સરત. પાન ફુલને પાકુ તેલ, મેળવ્યા એ ગોવીંદે મેળ; પાછળ વીત્યું હોય જેટલું, નથી ખબર મુજને તેટલું. પછે થયું તે જાણો તમો, તેમાં કાંઈ ન પ્રીછુ અમો; એવી કહી નારીએ વાત, ખરી તે સ્વામીને ખ્યાત. દોહરા. ગોવીંદા કહે ગુણ નીધી, જાઉ અમો અમ ઘેર; તમે જુવતિને જાસવો, રખે લાગની લેર. ઉંઘશો તો અન્યા થશે, લેર લાગશે તરત; જગાડજો એ જુવતીને, નહીતર પામશે મરત. નાંખી દેજો નાગને, પાછો નાવે વાસ; વિચારી રહેજો વેગળા, પલક ન રહેશો પાસ. બાળે બેઉ કર જોડીયા, રહો આજુની રાત; શિરપાવ આપશું શોભિતા, પરવરજો પરભાત. મંદીરમાં રાખી માલણી, ચતુરા તારાં ચેન; તુ પેલા ભવની માવડી, કે મા જાઈ બેન. રાતે રાખ્યાં બે જણાં, જગાડવા જરૂર; હાસ વિનોદ હેતે થકી, શિર ઉગમીયો સુર. પ્રીતે આપી પામરી, વળી બંધાવી પાઘ; બાળો કહે સો માટલી, નાંખી દેજો નાગ. ચતુરાને ચીર પહેરાવીયાં, માબાપે મુકી મામ; નીંદા કોણે નવ કરી, ગુણવંત કહે સહુ ગામ. જશ ચહયો જીવત સુધી, સ્નેહ શામાને સાથ; કામ કાજ પુછી કરે, હેતે જોડે હાથ. વિદયા એ વિજાતની, ગુણ જે રૂડા ગામ્યા; શેઠાણીને શુક કહે, જાણો તો જારી જામ્યા. સાખારા શુક સલક્ષણા, એતો અચરીજ હોય; કરશું કામ જે કામની, કળિ શકે નહીં કોય. ભેદ જડે નહી વેદને, પુરાણ ન પ્રીછે પાઠ; શુક તેં મુજને શિખવ્યા, ઠગ વિધાના ઠાઠ. ગુજર દેશ ગુરવો ઘણો, વેગનપુરમાં વાસ; ઓગોદમાળવી વિપ્ર શુભ, કહે કવિ શામળદાસ. વિખાણી વાતે સાંભળ્યા, સિંહજ શિરોમણી ગામ; વિરેશ્વર મહાદેવ છે, જેનું નવખંડે નામ. મન વાંછિત માગ્યા મળે, મોટમ પદવી મેરૂ; ચોખાના લાડુ ચડે, સવાબે મણનેશેર. લાયક ત્યાં લેઉવા વસે, વાસણ કેરે વંશ; રખીયલ રૂડા રાજવી, અવતારીક કો આપ. નગાણ બોદાવ્યા નીરમળાં, સભા પંડિતની થાય; આવે ભાટ ગમાનજી, ગુણ રૂડેરા ગાય. શ્રવણે શાસ્ત્ર શુણ્યા ઘણાં, શિવ પુજન સાંજ સવેર; પાંચ પુત્ર પ્રતાપવંત, જસવંતા દાસ ઝવેર. તેણે તેડુ મોકલ્યું, આવ્યા શામળ કવિરાજ; કરજોડી તેણે કહ્યું, કરો ગ્રંથ શુભ કાજ. છપ્પો. સિંહાસન બત્રીસ, તરતીબથી કીધી તેણે; શિવપુરાણ સમર્થ, અર્થ જણાવ્યો જેણે; રીઝથી રૈ... ખંડ, ૬૮ જમદુતનો ટાળ્યો; ઠાકોર તણો ઠાકોર, વરણન વાંચીને ભાળ્યો; વૈતાળ પચીશી ... ણી, શુકબોતેર ભાવે ભણી; પ્રસ્તાવિક ગ્રંથ રચ્યા ઘણા, શોભા એ સામળ તણી. દોહરા. ... કળા શુક બોતેરી, વાણી વિવિધ વિલાસ; પિતા પુરૂશોતમ તણો, કહે કવિ સામળ દાસ. ... વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૭ મી

દોહરા. ગુણનિધિ ગુણ આણજો, ગજવદન ગુણ સાર; સ્વામી સીધી બુધી તણો, વેદ વડો દાતાર. સરસ્વતી સુખ દાયણી, વેણા પુસ્તક પાણ્ય; સ્તવન કરૂ શુક બોતરી, વદને આપો વાણ્ય. છપ્પા. જગદંબા અંબા ઈશ, સીસ નેહેથી નામુ; ધરમ ધુરંધર ધોસ, પંચ પદાર થ પામે; આરાસુરિ અધિપત્ય, જગત જાયું છે જેણે; સ્વરગ મ્રત્યુ પાતાળ, ત્રિગુણ રચ્યોછે તેણે; કરતા હરતા ધરણી ધરા, નવે ખંડમાં નામના; સુખ સાગર શામળ ભણે, પુરો મનની કામના. શ્રી વંદ્રાવન ચંદ્ર, ગોકુળેશ ગીરધારી; આનંદ કંદ અધિપત્ય, હેત કંસાંસાદિક હારી; જશોદા જીવન પ્રાણ, નંદ નંદન વ્રજવાશી; કોટી બ્રહ્માંડના નાથ, જે ઘેર કમળા દાશી; કરજોડી સા મળ કહે, નેહ ઘણેથી નામિયે; કથા કરે શ્રી ક્રષ્ણજી, તો પાંચ પદારથ પામિયે. દોહરા. કથા કહુ શુકબોતરી, ધરમ દયાન ધિરજ ધરી; સંસક્તમાંથી શોધીને, પ્રાક્રતમાં પુરણ કરી. શામા સતરમે દિવસ, ખાણી ઠાણી ભાણી ભેદ; ગણી ગણી ને પગ ધરે, અંતઃકરણ ઉમેદ. રમઝમ ક રતી રોઝથી, ઝમઝમ વાગે ઝેર; ધમધમ વાગે ધુઘરા, મદન તણો સમશેર. હસતી રમતી હેત થી, કરતી વિવિધ વિલાસ; ચાલી ચતુરા ચમકતી, પોપટ કેરી પાસ. જાઉછુ જારી કારણે, ખઉ ધા પામી બુધ; ગયા આવ્યાના ગુણ ગણો, શુક લેજે તુ શુધ. પોપટ કહેરે પરેમદા, સુખે ર મી આવો રાત; અરૂણોદયમાં આવજે, કહેજે વિગતની વાત. કદાચ કહી સંકટ પડે, શત પ્ર કારે શુળ; જાર વિદયામાં જોખ છે, આખર પાપનું મુળ. જારી જીવ જોખમ કરે, જારથી જી વ જાય; જારીથી જસ નવ રહે, અધિક થાય અન્યાય. ખેતો કારીગર ખાતરી, રંગા તેની ના ર; કદાચ કહી સંકટ પડે, કરજે એમ વિન્તર. પગ ખેંચી રહી પરેમદા, સાંભળરે શુકભ્રાત; કોણ રંગા કોણ ખેતીઓ, વિસ્તારી કહે વાત. ગામ નામને ઠામ કહે, કેની સાથે પ્રીત; શું સંકટ તેને પડયુ, ઉગરી તે કોણ રીત. ભાવે એ વિદયા ભણુ, ગુણ રૂડા તુજ ગાઉ, નિ રભય થઇ નિરાંકથી, જરૂર જારીએ જાઉ. પલળયાં પેરો પાગરણ, પાણ ઉપર કર પર્જ; અંગ થકી આભરણ તજ, જો હોય તારે ગરજ. જેમ કહયું તેમજ કરયું, બેઠી સાંભળવા આ પ: શુક સંભળાવે વારતા, તજ્યો તરૂણી સંતાપ. ચોપાઇ શુક કહે નેશેદાણી સુણે, પા ટણવાડાને પરગણે; ગોલાણુ ગુણવંતુ ગામ, જીતસંઘ નરપતિનું નામ. સાંભળ શામા હેતે કરી, વસે તાંહાં ખેતો ખાતરી; ભાવ ભેદ પોતાના ભણે, અમુલક વસ્ત્ર નરનારી વણે. રંગા નામે નારી એક, તેને વહાલો વપુ વિવેક; નર નારીને અધીકો નેહ, જીવ એકને જુજવા દેહ. આ ખો દાડો રહે ઘર માંહ, કરે વાતો તે ત્યાંના ત્યાંય; વહાલપણની વાતો કરે, એક એક દેખી મન ઠરે. કહે રંગા આણંદ છે ઘણો, રોજ એકઠા રહેવા તણો; જેને વેપાર પરદેશે આપ, તે નરનારીનાં પુરણ પાપ. વેગળો થાય જેનો ભરતાર, ધિક ધિક તે સ્ત્રીનો અવતાર; સમરપુ શી વજીને પાતરી, જનમ જનમ જાતે ખાતરી. કરૂં સ્તુતિ અંબાજી તણી, ભવો ભવ તુ મારો ધ ણી; પરમેશ્વરનો માનુ પાડ, લાખેણાં લડાવો લાડ. લક્ષપતિ અધીકારી આંક, તમ આગળ સ ઘળા છે રાંક; એ રીતે કરે નીત વાત, નરનારી એકઠાં દીન રાત. ખાતરીને એક બ્રામણ મી ત્ર, તે જાતે છે પરમ પવિત્ર; ભણ્યો ગણ્યોને વિદ્યાવંત, બેઠા એક દિશ એકાંત. કહે ખેતો ના રી મુજ સતિ, રજ રેશ રૂદે નહીં રતી; મુને જમાડીને તે જમે, જિવ તેનો મુજ પુઠે ભમે. મુજને સુવાડી એ સુવે, પર પુરૂષ સામુ નવ જુવે; મારૂં વચન કરે નહીં લોપ, કોઇ દિવસ ન વ આણે કોપ. મુજ વિના પાણી નવ પીએ, અન્યા કરતાં અધિકી ઓએ; મુજ વિના નવ ખા એ ધાન, સોંપ્યા મુજને પોતે પ્રાણ. દોહરા. વિપ્ર કહેરે ખાતરી, મુરખ તારો મેળ; તુતો

કાંઇ સમજે નહી, ખરિ નારીના ખેલ. આપણ આગળ કહે નહી, એનો જેહ વિચાર; ભામની તારી ભોગવે, નીત નવા ભરતાર. સુતો મુકે સ્વામીને, જાર સંગાથે જાય; ત્રીવેણી ગંગા તજે, નિચ કુંડમાં નાય. પરમેસ્વરને પરહરે, પુજે નિત પાખંડ; નિચ સ્વભાવ નારી સહુ, દઈવ તણો રોર દંડ. રાજા સરખાની રાણીયો, જેવા સરખી જાત; ભાગ હિણો તે ભોગવે, તુ તે કોણજ માત્ર. બ્રાહ્મણ રૂડાની ભામની, પુજવા સરખુ પાત્ર; સ્નેહ કરે તે શુદ્રશું, તો તું કોણ જ માત્ર. શાહપતિ કેરી સુંદરી, દેહ ઠાવે દાતાર; તે કીંકર કીંડા કરે, જુવતિ સાથે જાર. ગાંધરવ ગુણિયસનો ગોરડી, તે ઘાંચીપે ખાય; નારી રાખી નવ રહે, દીલ ચાહ્ય ત્યાં જાય. ચેન જે ધારાળા તણી, ગુણવંતુ જેનું ગાત્ર; તે કાયરને ભોગવે, તો તુ કોણજ માત્ર. દઈતા જે દેશોતની, છયે પ્રકારે છાત્રઃ વણિજ વનિતા ભોગવે, તો તુ કોણજ માત્ર. કવિતા કેરી કામની, સિગરે દિનને રાત્ર; વિભીંચાર કરે વિધારથી, તો તુ કોણજ માત્ર. શ્રાવક કેરી સુંદરી, ધરમલાભ જે પાત્ર; વનિતા ભોગવે વરતિયો, તો તુ કોણજ માત્ર. કોકિલ જાત તે કુકટા, ખરાં પાડે જે ખાત્ર; જાર લોભે ભોગવે જોગટા, તો તુ કુણજ માત્ર. ખોટી જાત તુ ખાતરી, ખાટમાં રહે દિન રાત; જોરાવર જુવતિ કેમ ખદે, તો તુ કોણજ માત્ર. નિચ નિર ભાગ્ય એ ભાગોયા, મોઢૂ બોલે માંડ; મન ભાવે એ ભોગવે, એ તુજ રંગા રાંડ પુરપતિ પૃથ્વિપતિ, કે દેસાઈ દેશોત; કેડ લેશે કામની તણી, તેને માથે મોત. વ્હાપણ દિલ પોતા તણે, મહિપતિ મોટે મુલ; કામનીને મન કીંકરા, ધણિયાણી મન ધુળ. એ ઉપર કહુ વારતા, સંક્ષેપે સુણ સાર; નેહ માને નારી તણો, તેનું નામ કુમાર. જુવતિયે સહુ નર જણ્યા, કાં રંક કાં રાય; પાળી પોશી મોટા કરયા, ત્યાં શો મોટમ થાય. ચોપાઇ. ચંપાવતી નગરીનો ધણી, અલંખ દેરા અસખત છે ઘણી; ચંદ્રસેન નરપતિનું નામ, કરે ચિંતવ્યા સારે કામ. કુલજી ભટ તેનો પરધાન, મન ગમતાં મહીપતનાં માન. બત્રિસ લક્ષણ ચતુર સુજાણ; ધરમ કરમ બલાણુનો ભાણ. ચાતુરવંત તેને ચિત ચઢે, હસે ત્યારે મુખથી કુલ પડે; જાઇ જુઇ ચંબેલી તણાં, પડે કુલ મુખમાંથી ઘણાં. એકે નહી તે નરમાં ન્યુન, પુર્વ વત જનમનું પુન્ય; એથી મોટમ બિજો કોણ મુલ, હસતાં પડે મુખમાંથી કુલ દેશ દેશના આવે લોક, કરે જાતરા સમાવે શોક; સાચુ માને દીઠુ તો જેહ, અણ દિઠે રહે સંદેહ. એક સમે રાજાના મિત્ર, જોવા આવ્યા તેહ ચરીત્ર; સંદેહ ભાગવા મનડા તણો. હઇયા મધે હરખજ ઘણો, મહિપતિએ દીધાં બહુ માન; લવીંગ સોપારી બીડાં પાન; કહો ભાઇ આવ્યા છો કયમ, સાચુ ન કહોતો મારા સમ. રાજાજી તમ ધીર વજીર, સતવાદીછે શુદ્ધ શરીર; જે વેળા હેતેથી હસે, મુખમાંથી અહીમા મસ મસે. જાઇ જુઇના કુલજ પડે, એતો અમને અચરજ અડે; માંહોમાંહ્ય પડી છે હોડ, તે જોવાના અમને કોડ. છપો. વિપરીત સરખી વાત, એ પણ માનવ જનને; આપણ ખાઇએ અન્ન, એહ આરોગે અનને; અહાર નિંદ્રા સુખ દુઃખ, ટાઢ તડકોને ભુખે, નથી ટળતો સંદેહ, આવ્યો છે જનની કુખે; મનનો સંદેહ ટાળવા, તમને મળવા કારણે; કરોડ કામ ઘરનાં તજી, આવ્યાછું તમ બારણે. ચોપાઇ. સાચ જુઠ જોવા કારણે, આવ્યો નરપતીને બારણે; કરોડ વાર કહુ શું કથી, દિઠા પાખી મનાતુ નથી. કહે રાજા તમારો જુવો, મનનો સંદેહ ખાંતે છુવો; તેડુ મોકલ્યુ મહિપતી માન, બેઠા ઉઠી આવો પરધાન.

દોહરા. રમી જમો તે સજ થયો, પ્રીતે ચાવ્યાં પાન; રાજ સભામાં સંચરે, સરાકમી પ્રધાન. દુકાન તંબોળી તણી, ઉભો રહયો તે ઠાર; એટલે એક કઉતક થયું, તેહ સમે તે ઠાર. આકરો એક આભાળીયો, બીજુ તે તે ઠેર; અમુલક તે અતી ઘણુ, આપે સોના મોર.

નીચ જાતને નીચ બુધ, નીચા તેના નેણ; કુલણુથી પણ કુટટયો, વિપરીત બોલ્યો વેણ. તંબોળીએ પુછીયું સાચુ બોલ તુ સુણ; કવણ એવો છે લખપતી, બિડુ ખાનારો કુણ. તેને પુછીયું તંબોળીએ, એહ અચંબો આજ; મોંઘા પાન મોતી સમા, લીધાં કોને કાજ. મારા સમ સાચુ કહો, લેશમાં ધરજો લાજ; મોંઘા બીડાં મોરના, લીધાં કોને કાજ. હરી હાથ તાળી કરી, પદમનીઓના પાન; રોળી કોળી વેળા વિશે, નવ દીઠા પરધાન. પરધાનની નાર પુષ્પાવતી, પદમની જેવી પેર; આજ રાતે વાસો વસુ, એ ગુણવંતી પેર. વજીર જાણે રાયપેર, મહિપતના આવ્યા મીત્ર; અમો તરૂણી ભોગવુ, ચારે પહર ચરિત્ર. છપો. કુલજી ભટ પરધાન, મહિપતવત માઝાનો; નવેખંડમાં નામ, જશ જોરો ઝાઝાનો; નવરંગી તેની નાર, પદમની જેવી પરખી; રૂપ સ્વરૂપ અનુપ, શોભાકો સુંદરી સરખી; તેણે તેડુ મોકલ્યું, જરૂર પણે ત્યાં જાઈશું ચતુરા બીડાં આવશે, ભોગવી સુખીયા થાઇશું. દોહરો. હાંને સાંભળ્યું કુલજી, પડી પેટમાં ફાળ; ભામની મારી ભોગવે, મુરખમાં શો માલ. ચારે અંખીઓ દુશ્મરી, ઝાઝી લાગી ઝાલ; કીંકર કામની ભોગવે, મુરખમાં શો માલ. મલય થયો એ પીંડમાં, એતો દારૂણ દુત; ભામની મહારી ભોગવે, ભુંડી જાતનો ભુત. સિંહનું ભક્ષ શિયાળિયુ, સસલો જીતે સેર; અહિને જીતે અળસીયું, થાય તરણનો મેર. નેવનાં નીર મોભે ચઢે, એતો ખોટો ખ્યાલ; ભોગવે મ્હારી ભામની, મુરખમાં શો માલ. નિચ માણસ નિરમાલીયો, વનિતાનો શો વાલ; માન દે મ્હારી માનની મુરખમાં શો માલ. ચિચરવટો ચિતમાં પડ્યો, નીચ વાતથી નેટ; હસવુતો ભુલી ગયો, પડયો ધ્રાસકો પેટ. એટલે તેડા આવીઆ, ચાર પાંચને સાત; શીઘ્ર શીઘ્ર શભા વિશે, રાજા તેડે રાત. પ્રધાન પોતે પરવરયો, રાજ સભામાં રીત; ઉઠી સરવે આદર કરયો, પુરણ આણી પ્રીત. મિત્ર આવ્યા રાજા કહે, તમાસો જોવા તુલ્ય; હશો ઘણું હેતે કરો, ફર ફર વરો કુલ. ફદે રામા સાંભરે, જંપે જાર સમેત; ટઉતક કિધાં કેટલીઘાં, હસવુ નાવે હેત. સાખી શબસા સોરઠા, ગુણ સાગર બહુ ગીત; તેમ તેમ રૂદયા વિશે, પલક ન પરઠે પ્રીત. છપા. સુખે સાંભરે નાર, વસન વિધ વિધનાં સુજે; હસવુ રમવુ હેત, જનો મધ્યે તે જુજે; ભાંડ ભજઇઆ ભાવ, જોખ જોણું તે જાત; ચુર્ણા ખાસના ખેલ, દુખે ન ગમે પળ માત્ર; દુખદાવાનળમાં પડ્યો, સરવે સુખ એનું ગયું; હરવુ કયમ આવે હેતથી, પીંજર તો પરલે થયું. દુખે જાય સુધબુધ, દુખે ભોજન નવિ ભાવે; દુખે ડાહાપણ દુર, દુખ કપટ બહુ કહાવે; દુખે દેહમાં રોગ, તેજ ત્રોપક્ષ નાસે; દુખથી લીલા લેહેર, પલક ન આવે પાસે; દુખ રૂપી અરણવ વિશે, તરંય કદાપી નવ જડે; હસવુ નહી આવે હેતથી, કુલ મુખથી શાનાં પડે. દોહરા આવ્યાતા તે ઉચરયાં, જુઠો જેમ સંસાર; માણસના મુખમાં થકી, કુલ પડવાં તો વાર. કહેનારા કારતન કરે, માને તેનાં પાપ; આપણુ આગળ જેણે કહયું, તે જુઠાના બાપ. ચોપાઇ. રાજાને ચઢો બહુ રોસ. એહ પ્રધાનનુ છેદુ શીશ; જુઠો સરવેને મન વસ્યો, મારે કહે એતો નવ હસ્યો. સરવ મળીને સાહયા હાથ, સમજાવ્યો તે સામદ સાથ; હત્યા સાર શાને લીજીએ, અન્ય શિક્ષા એને દીજીએ. છપો. વિપ્ર રૂઠયો દે શ્રાપ, ચાકર રૂઠયો કર જોડે; દુશમન રૂઠયો દે દાઝ્યો, માન મરજાદા મોડે, પડોશી રૂઠયો પાપ; ચાડી કોઇ આગળ ખાંચ્યે; નારી રૂઠે જો નીચ, મરે કે નીસરી જાય, રાજા રૂઠયો રીધ લે, જસ જર જીવ જોખમ કરે, ધરમ કરમ શરમ પણ; દુખ દેતાં તો નવ ડરે. ચોપાઇ વજીર વિપ્રને કેમ મારીએ, જનમ તણું સુકીત હારીએ; રાજાએ સ્નેહ તો નવ સાંધીઓ, બહુ વાંકે તેને બાંધીયો. ધોદાર હતી પોતાની જયાં, મેલ

ડ કરીને નાંખ્યો ત્યાં; મારો ભાર ન રાખ્યો કરયો, હેત ધરી શાને નવ હરયો. બેટી ઠરસ લા ઝાલ્યાં ચરણ, ધરમ તજીને નાંખ્યો ધરણ; ધામ બે વિત્યા જાહરે, કઉતક એક થયું તાહરે. દોહરા. મહિપતી કેરી માનની, દેવાંશીવત દેહ; અટારીએથી ઉતરી, તે વેળામાં તેહ. ચડવાદાર એક ચોખલો, પોઢયો જ્યાં પલંગ; જુગત કરી જમાડીઓ, ફરશામાં બેઠી સંગ; ભાગી ટુટી ખાટલી, માંહીં મુંજની દોર; ફાટી ટુટી ગોદેડી, રાત અંધારી ઘોર. સલામ કરી તાં સો વરાં, પ્રીતે લાગી પાગ; કરજોડીને કરગરી, જીવન મારા જાગ. રાવત તો રીસે ચઢયો, આ ળસ મોડી ઉઠ; મુખમાં ઘાલ્યું ચોકડું, રાણી ઉપર રૂઠ. માથા ઉપર ફેરવી, સટકાવ્યા છ સાત; કયમ આવી મોડી કામની, રીઝવવાને રાત. આજ થકી આવીશ માં, ન કરીશ મુજશું પ્રીત; મારે ગરજ તારી નથી, જુઠી શું શીં રીત. ન કરીશ એનાં મટકલાં, મન મનાવા માંટ; મુજને તેં શું જાણીઓ, રાજા સરખો રાંડ. તુજ સંગાથે પરીતડી, ખાવી એ તો ખાંટ; સાકરનો સીરો જમુ, નહી રાજાવત રાંડ. મુજને તેં કાપર ગણ્યો, ભુંડો ભવઇઓ ભાંટ; નીચ સાથે બોલુ નહી, નહી રાજાવત રાંડ. દાપણ મુજમાં છે અધિક, હું નહી દેખી દાંડ; ચતુર નામ મુજ ચોખલો, નહી રાજાવત રાંડ. નારો બોલી નેહથી, મટકો કરતી મુખ; હું રાણી દાસી તાહરી, ભાગ્ય તુ માહરી ભુખ. આજ પરણા આવીઆ, રાય વણધા વાત; ઊં ઘાડીને આવતાં, મુજને ગઇ મધરાત. લાવી લાખેણા લાડવા, ખવરાવીને ખાઉ; સુતો છે તે જ ગરો, જેમ કરેતો જાઉ. સામદામ ભેદે કરી, વિખાણ કરયો બહુ વરત; હાવ ભાવ કટાક્ષથી, રિઝવિયો તે તરત. અરસ પરસ મન માનીયુ, જુવતીએ મેળ્યો જોગ; હસ્યા રમ્યાં ઘણુ હેતથી, ભોગવ્યા ભારે ભોગ. કાંઇ નુન્ય રાખી નહી, અધિકી વાળી હદ; સહસ્ત્ર ધણી સ્વામી થકી, શોભા કીધી સદ. ચાર ઘટિકા ચિતની, ચતુરા ચાંપ્યાં ચરણ; સિખ મ ી તે સં ચરી; કરી સલામો ત્રણ. તે સરવે દીઠુ કુલજી, એતો અતી ઉતપાત; રાણી માર ખાધો ઘણો, ભોજનની સી વાત. હેત ધણે હડ હડ હસ્યો, મોટમ પામ્યો મેર; જાઈ જુઇ ચંબેલીનાં, ભરયાં પુષ્પ તે ઢેર. સહુકો સુતાં ઉઠીયાં, મિતે થયો પરભાત; રાજાએ શેવક મોકલ્યા, કહી વિસ્તારી વાત. વજીર તેડયો સભા વિશે, મહિપતિ પાસ મહા મુલ્ય, વાટે ઘાટે વદનથી, ફરફર વેરે ફુલ. મિત્ર આવ્યાતા મહિપના, તેણે દીઠુ દ્રષ્ટ; સંદે ભાગ્યો તેહનો, દિઠો પુરપની વષ્ટ. તરત દેખાડુ તેહને, ભાગી મનની બ્રાંત; રાય પ્રધાન બંને જણા, આપ થયા એકાંત સભા. વિશે રીઝયા નહી, કયમ રીજ્યા ત્યાં રાત; બંધીખાનામાં હસ્યા, વિપરીત કહો એ વાત. સભામાં હસતાં ખોડ સી, બંધીખાને શો લાભ; વેર કરયુ કયમ મુજથી, ઊંહળ ઘાલ્યું આભ. વહાણ બુડયાં સભા વિશે, તરયાં નીગડમાં કયમ; સીવ આગના સાચુ કહો, સોએક દીધા સમ. રાજા તુ પુછેશમાં, તોલ ઘટે છે તરત; કેતાં સાંભળતાં કથન, માહારૂ તાહારૂ મરત. પ્રતિજ્ઞા પુરણ કરો, વચમાં ઇસ્વર આપ; રીજુ પણ ખોજુ નહી, બ્રહમ હત્યાદિક પાપ. મિત્ર કે શતરૂ માહરો, કે રાણી કે રાંક; કોટી બ્રહમ હત્યા મુને, વદને વાંક. માંદી વાત મહીમા કહયો, ભામનીનો રાખ્યો ભાર; આદી અંતરમાં રહયુ, ચાલ્યો આવ્યો સંસાર. કયાં માસી કયાં માવડી, કયાં ભગની ભાણેજ; સરવની બુધી પાનીએ, તરૂણી લક્ષણ તેજ. સાંભળ એતા બાલકી, જેવા સરખી જાત; રાજા ઘેર એ નીપજ્યુ, તો તુ કોણજ માત્ર. સમુદ્ર સરખા ઉલટે, સરોવરનો શો સંગ; તોળાય હડ હડ હાથીઆ, ત્યાં પાડા પાસંગ. નિચ જાત નિરમાલ્ય તુ, વરનવ્યાં છો વેદ; કરે વિખાણ વનિતા તણાં, ભુડા ભાખે ભેદ. દરજી મોચી નાપીક, માળી સોની સુતાર; નર એટલાની નારીઓ, સકળ વાતમાં સાર. વરણયા સહુ વરણમાં, ઓસી

યાળાં અવતાર; પરાધીન પર ઘેરરહે, ઈસ્વર રાખે ભાર. ઊંચઅમીરઉમરાવની, વસ રહે નહી
નાર; આપ રહે તો રહી શકે, સતી સીરોમણ સાર. માને નહી માહારૂ કહ્યુ, રૂદયામાં શાને
રઠ; પરેમદાનું જો પારખુ, અતિ ઉમંગે ઉઠ.

ચોપાઇ. વાત કરીને વિપ્રજ ગયો, ખાતરીને મન ખટકો થયો; સ્ત્રી ચરીત્ર જોવા કારણે, બુ
ધ વિચાર કરયો બારણે. વનિતા આગળ કહિ એક વાત, આજ વાસો જવુ છે રાત; ભાઈ
બંધ ઘેર ઉછવ ઘણો, જરૂર અવસર છે જાવા તણો. જરૂર મારે જવુ છે તાંહ, તમો તો રે
જો મંદિર માંહ; સો એક મેં ખાધા છે સમ, બોલ અબોલો કરીએ કયમ. સોરઠો.
રામા ધ્રુશકે રોઇ, વિજોગ થશે વાહાલા તણો; કંથ વિના નહિ કોઇ, આધાર મુજ આતમા
તણો. ચોપાઈ. નારી કહે નહી દેખુ તુને, પડે ઉજાગરો માનો મુને; નહિ આવે નિદ્રા
નહી સુખ, દાવાનળ વેઠીશું દુખ. હશે વાહાણે વેહેલા આવજો, લાખેણી વાતો લાવજો; વારૂ ક
હીને ખેતો ગયો. નારીને મન ઉલટ થયો. નિરભય થઈ જુવતીની જાત, જારને આજ રમાડુ
રાત; હેત પ્રિતને ઉલટ હતી, સરોવર તિર આવી ક્ષણ મતિ. સંજયા કાળ થયો જાહરે, પુરૂ
શ એક દીઠો તાહરે; વરણાગીને વાંકો વેશ, કાળા ભમર સરીખા કેસ. સકળ હથિયાર શોભી
ત સાથમાં, તિરકસ ભાત્રો છે હાથમાં; સો સીપાઇને પુરો પડે, અનમિ અહંકારીને નડે. વળી
દુશમનથી નવ ડરે, મનમાં ચિંત્યાં કારજ કરે; રૂડી દીઠી તેની રીત, પલક એકમાં કીધી પ્રીત.
હાવ ભાવ કટાક્ષે કરી, હેતેથી મન લીધુ હરી; રહો રાત રમાડુ અમો, પંથ પરદેશી દીસો ત
મો. રખે કુડ કરો કાંઈ કામ, વચમાં આણ્યા સીતા રામ; વચમાં રાખ્યા ગિરજા ઇશ, કપટ
કોઈ કરે નહી મિશ. લીંબડા હેઠે ઘર માહરૂ, ત્યાં રહેવુ થાશે તાહરૂ. કોઇએ ન રાખ્યો કા
યદો, ઘડી એકનો કીધો વાયદો. પતિએ મન વિચારી પેર, પાછો વળીને આવ્યો ઘેર; વસ્ત્ર વ
ણવાની હુતી શાલ, તેવા ખાટે પેઠો તતકાળ. તે નવ જાણે ઘરની નાર, બેઉ લાવી ઉઘાડયાં
બાર; કરયો દિપક ભકતે ભાવિયો, એટલે પંથી ઘરમાં આવિયો. મારકણો કરમાં હથિયાર,
આવાગત કીંધી ઘરની નાર; બોહો લક્ષણ ખેતો બુઝીઓ, થર થર થર તેતો ધ્રુજીઓ. છ
તો થાઉ બોલુ આ દિશ, સહસ્ત્રવસા છેદે મુજ શિસ; ટુંટીઆ વાળી બેસી રહયો, વળતો
શો તમાસો થયો. મુજને મારતાં એ નવ ડરે, નિસ્ચે ડોકુ અળગુ કરે; રાત અંધારી દીઠી
ઘોર, ચિતથી છાનો રહે જેમ ચોર. દોહરો—જાર તેડયો એ જુવતીએ, મહાસુખ દીધુ માન;
લવીંગ સોપારી એલચી, પ્રીતે પુરણ પાન. આલિંઘન આપાવિયાં, ભાવતાં કીધાં ભોગ; ઉનમ
કાંઈ રાખી નહી, શુભ કીધા સંજોગ. ત્રપ્ત કરયો તે તારૂણી, આસન ભેદ અપાર; લાડલડા
વ્યા લક્ષધા, અપરમપાર અપાર. શાક કરયા બહુ ભાતના, વળી સિરોને શેવ; ભેગાં બેશી
ભોજન કરયું, તુછ તરૂણીની ટેવ. સંસ્કાર અડતાળીસ અધીક, વિખાણ તણી શી વાત; ની
ચ કરમ નારી કરયું, સોભીપરની સાથ. રવિ ઉગમતે રાજવી, શિખ માગી તે સાથ; વળી ગ
મે તો આવજો, કંઠે વાહયા હાથ. વોળાવા વનિતા વહી, પરવરયો પંથી પંથ; ખાટામાંથી ની
સરયો, કામની કેરો કંથ. પતિ વિચાર પોતે કરયો, ગયો બારણે તરત; વગર સમજ્યું જો બો
લીએ, તો માથે આવે મરત. આવે ત્યારે પુછીએ, દેછે કવણ જવાબ; પછી મારૂ એ માનની,
ન શાણું મઉટુ પાપ. કહે પોપટ પરભાવતી, કંથે દીઠો કોપ; નિસ્ચે હણશે નારને, લજયા કર
શે લોપ. શામા કેમ થાશે સતી, પતિ કેમ લાગે પાય; કરજોડે કયમ કંથડો. જડે કહોતો
જાગ. નિશા બાધો જે નીપજ્યું, તેતો દીઠું દ્રષ્ટ; બળી રહયો છે બાપડો, થઇ અગનીની
વ્રષ્ટ. તે અગની કેમ ઓલવે, રીઝે કયમ એ ધાય, દીઠું આણ દીઠું કયમ કરે, કયમ જુઠી સા

આ થાય. બખડ ધીંગોને લંટીયો, જાણે મોટો મલ; સ્વામીને કેમ વીસરે, શતરૂ રૂપી તે શલ.
ફાટી જાય જન કુકયા, ધ્રુજે દેખના દેહ; ભેગાં બેશી ભોજન જમ્યાં, કહો કેમ વિસરે તેહ.
પ્રતિજ્ઞા પતિએ કરી, અધીકી દેશુ આંચ; નાક છેદશું નારનું, પરથમ અંગુલ પાંચ. જીવતી
ન મુકુ જીવતી, જો આવે ઇસ્વર આપ; હેત તજી હણીએ નહી. તો બેશે પ્રહ્દું પાપ. પોપટ
ને કે પરભાવતો, મુરખ તારો મેળ; એહ વિજારી શી ઠરે, ખરો ન થાયે ખેલ. બિજા સમ
જાવ્યા બાપડા, વિજાર કરી તે વાત; એ સ્વામો સમજે નહી, જેણે દીઠુ રાત. શુક કહેસાંભળ
સુંદરી, રહો આજુની રાત; શુભ વિદયાએ શીખવુ, વિપરીત સરખી વાત. બોલ વાત ઉતાવ
ળો, કામણ ગારા કીર; સ્વામી કેમ સમજાવીયો , ન રહે ધારણ ધીર. ઘરમાં આવી તે ગોર
ડી, પુરૂશ વોળાવ્યો પંથ; તુટયા દીઠયા તાંતણા, અટકો લાગ્યો અંત. બારીએ દીઠો સાંળી,
શિખીજ થઇ દાઠી શાળ; ચતુરા ચેતી ચીતની, પડી પેટમાં ફાળ. ઘરમાં રહયો છે ઘર ધણી,
કરશે મુજપર કોપ; અરે દઇવ હું શું કરૂં, લજ્જા થાશે લોપ. હીમત મુકે નહી સરે. નહી કાયરનું
કામ; જીવ જાન જોખમ થશે, જાણશે બાધુ ગામ. બાર દેખી થયો ખરખરો, તુટયા દીઠા તાર;
રહયા દોરો છે હેરવાં, ભ્રાંત આણ્યો ભરતાર. ગયો દીરો છે આ ઘડી, જોયાં વારૂ વરત; જો ચ
રિત્ર કાંઈ નવ રમુ, તો માથે આવે મરત. એ ધણી હવડાં આવશે, રૂદે હશે બહુ રીસ; લક્ષ
કરોડ વાસે વસા, સ્વામી છેદશે શીષ. ચરિત્ર કરયું એક ચિંતની, કળી શકે નહીં કોય; જખ
મારી સ્વામી રહયો, હેત ઘણેરૂ હોય. મો વાળી બેઠી માનની, રૂવે રાંડની રીત; થયાં પડોશી
એકઠાં, જે શું પુરણ પ્રીત. રૂદન કરો શે સુંદરી, હઇડુ ફાટતે હેજ; આજ તમારૂ કયાં ગયું,
તરૂણી તનથી તેજ. નવ દસ મળી છે નારીઓ, વિનવે વારંવાર; એટલે મંદીરમાં આવીઓ,
ભામનીનો ભરતાર. તોફાન દીઠુ તરતીખનું, શામા શા માટે રોય; રાખી રોની રહે નહી, કા
રણ ન કળે કોય. જમતમ કરી કોઈ જુવતીયે, છાની રાખી છેક; સહુ સહુને મંદીર ગયા, ર
હયો અવિચલ એક. સા કે જાન અધિકુ થયું, કે આવ્યુ કોનું કોણ; મુને પડયો છે ધ્રાશકો,
વિનતા બોલે વેણુ. શા માટે રોયાં સુંદરી, શા માટે દેહમાં દુખ; શા માટે છો દામણાં, કેમ
કરમાણું મુખ. પિઉડા મુને પુછેશમાં, વિષમ વાત છે વરત; સમરથ સહુ સંભાળજો, મારે મા
થે મરત. ગરથ ઘરેણું જોઈ લે, લે તારા શણગાર; ખોલ્યાં ચાલ્યાં માફ કર, અધીક વાંક અ
પાર. ગુનેગાર છું તાહરી, અધિક હવો ઉતપાત; ચોર થઇ ચતરભુજની, કરશુ આતમ ઘાત.
મેં અધરમ અધિકો કરયો, અનઇયાણ છું આપ: જગન કરે છુટુ નહીં, પ્રલયકાળનું પાપ.
ઘરેણું તારા ઘર તણું, આ પીયરનું હોય; આ પાંચ પ્રથમ પરણેતનાં, નથી જાણતુ કોય.
નરને કહે કરજે નાતરૂ, રૂડી જોઈને રીત; મુને નીત સંભારજો, પરહરશો નહી પ્રીત. ખોળા પા
થરે બેનીઓ, માનની મરે શા માટ; પરાણે પીંડ કયમ પાડશો, એવો શો ઉચાટ. કંથે બે ક
ર જોડીયા, કથન કહો નહી કયમ; શામા સાચ્ નવ કહો, તોતો મારા સમ. બ્રમહત્યા તુને
પાંચ સત, સ્રી હત્યા સેં સાત; શા માટે મરશો તમો, વીપરીત કહો એ વાત. સોરઠા.
હેતે જોડયા હાથ, સાચ્ બોલો સુંદરી, શામા સ્વામી સાથ; વિગતની કહે વારતા. બોલતાં સા
ચા બોલ, પ્રથવી પાતાળે જશે, તાર ને મારૂ તોલ; ઘટશે ઘડી એકમાં સોએક ખાધા સમ,
થનાર હશે તેતો થશે; સાંચુ ન કહુ કયમ, મારો વાંક મેરૂ સમો. ચોપાઈ. જ્યારે ત
મે ખવરાવ્યા સમ, તો સાચુ નવ કહીયે કયમ; પ્રથમ પરણેતનો મારો ધણી, તે સાથે પ્રીતી
આતી ઘણી. બાપે વિવા કીધો તે સાથ, હેતે જેનો ઝાલ્યો હાથ; કંસાર ચોરીમાં બેશી જમ્યા,
સોટકાં ખાજી રંગે રમ્યાં. ગયા સાસરે આણે એક; હેત પ્રીતને વહાલ વિવેક; ચતુર નર ક્ર

તો ચાકરી, બળીયા સાથે બાંધે બાકરી. ખાંડુ બેડુ ધરતો અંગ, શીપાઇ શુરાને રહેતો સંગ; હેતે હથીયાર ધરતો તે હાથ, બોલી ન શકે કો તે સાથ. તેનું મોત તો રણમાં થયું, અંતઃકરણ જુવતીમાં રહયું; ધારાળો ધીંગો મહા ધ્રુત, થયો અવગતીયો ભારે ભુત. ભુતળમાં તે ભમતો ભમે, સ્ત્રી વિના બીજી નવ ગમે; માલ ખજાનો તેનો લોધ; વળતુ સગપણ તન્યું કીધ. અમો તમને આવ્યા નાતરે, સાંભળજો સ્વામી દીલ ખરે; આજ ભરવા ગઇતી હુ નીર, તળ ભેટ ગામ તળાવે તીર. મેં ધણીને દીઠો દ્રષ્ટ, કાયામાં હું પામી કષ્ટ; આનવપણે હતો તેવો દેહ, મહારે મન પ્રગટયો સંદેહ. મુવુ માણસ જીવે નહીં કોય, અથીકુ અચરજ મુજને હોય; મેં જાણ્યું મુજને સમણુ થાય, મુવુ જીવે નહીં પ્રથવી માંહ. મેં તો તેને પુછી વાત, આ શો દેખુછું ઉતપાત; તમો રણમાં પામ્યાતા મરત, શો રીતે અહીં આવ્યા તરત. તે બોલ્યો કરીને રીસ, ભ્રમર આપ ચઢાવ્યાં શીશ; સમજે નહી ધુતારી ધ્રુત, હું અવગતીયો ભારે ભુત. ભુખ્યો તરશો ભમતો ફરૂ, સાંભળ નાર હું કહુછું ખરૂં; શોક માહારો કયમે નવી સમે, મહારો જીવ તુજ વાંસે ભમે. મારો લેઇ આવી તુ માલ, બેતા સાથ કરે છે ખ્યાલ; બેતો શું ખાશે માહારૂ રળ્યુ, પરવાર સહીત તેને તે ગણ્યુ. શોકીને સહુ જનને ખાઉ, તારે રૂખીયો શીતળ થાઉ; બેતાને ખઈને સુખીયા થશું, વળતી જીવ તારો લેઇ જશું. હેત દેખાડી જોડયા હાથ, સ્નેહ કરયો મેં તેની સાથ; મેં તો તેને દીધા સમ, મુજ વાંસે ભમોછો કયમ. તેણે કહયુ મુકુ તુજ કેડ, આજ પરણો મુજને તેડ; પ્રથમ કરતીતી કરયને ત્યમ, મારી સાથે રંગે રમ્ય. કાંઇ અસુર કરશો તમો, તો બેતાને હણશુ અમો; મેં મનમાં રાખ્યો કાયદો, તરત કરયો તેને વાયદો. કાલ તમો હતા નહીં ઘેર, કરી પરણાગત રૂડી પેર; હઈયા માંહે હોળી ધરી, મેં એશું દીવાળી કરી. તેની મોહણુ કીધી રાત, લાજ તણી શી કહીએ વાત; તારે શોરથા વોધન ટાળવા, એને મોઢે ધુળ ભાળવા. અધરમ અન્યા કીધો આપ, એથી અધીકુ તે શું પાપ; તમને મેં નથી દીધુ દુખ, એના મનની ભાગી ભુખ. કાઢો મુકયો કરી વાયદો, ફરી પ્રગટે નહી તો ફાયદો; એતે દુખ કો આગળ કહુ, શાતરૂ સાલ કયમ દેહ સહુ. અવર પુરૂષ મેં ભોગવ્યો આપ, પ્રગટ કીધું મોટુ પાપ; વળી આવે ચઉદરાને દીરા, કોણ એ સાથે કુટે શીરા. નરમદા માંહે નાખુ દેહ, બાળુ પાપ કરયાં મેં જેહ; આ આપણુ કહીએ છે વાત, સઘળુ એ જાણે સાક્ષાત. દોહરા. બેતો કહે શામા સુણો, દિઠુ છે મેં દ્રષ્ટ; હું ખાડા મધ્યે હતો, પામ્યો ઝાઝાં કષ્ટ. વોળાવા તુ કયાં ગઈ, ગયો એ કાને ઠામ; સાચુ મોલરે સુંદરી, હઈએ રાખો હામ. નારી કહે નર માનશો, હવે આજ કે કાલ; જો જો જે શું થાય છે. નવ રહેશો નિરમાલ્ય. દુત તો દુર ગયો મથી, તળાવ આગળ તેહ; ભડ ભડ ભડ ભડકો થયો, કહુ છું નિઃસંદેહ. સાચુ માન્યું કંથહે, રખે એમ પણ હોય; જીવ જાય જો આપણો, વારે ન ચઢે કોય. કરમ કુટયું તે કંથડે, સાચુ જુઠુ જોઈ; વધુ વાત વિચારીને, મનનો સંદેહ ખોઉ. સુતો તાણી સાથરો, થયો નિંદ્રાવશ તેહ; એટલે નારી નીસરી, વાત બનાવી જેહ. બેનપણી એક તેહની, હતી પાડોશણ સાર; તે આગળ માંડી કહી, વારૂ વાત વેવાર; જીવડો મારો જાય છે, નથી માનતો કંથ; એ સુતો જઈ સાથરે, હવે મારો અંત. સખી કહે સુણ સુંદરી, અમો મનાવુ આજ; બેસો બેન ઘરમાં જઇ, કરો તમારાં કાજ. મંદિરમાં આવી માનની, બેઠી પોતાને ઘેર; બેનપણી ઘેર નિપન્યું, તે કહે માંડી પેર. બુમ પાડી એક કારમી, શામા કે' કરડયો સાપ, એ નાશી પેઠા નેળમાં, મળમાં પુરણ પાપ. સાસુ સસરો નણંદ સહુ; ધાઈ આવ્યાં તે ઠામ; શેરી વચે શોધીઓ, મુકી સરવે મામ. ગરો તે તો નવ જડયો, પડયો ધ્રાસકો પેટ; ઉતારનાર એક તેડવો, નીકર મરશે નેટ. મળી

બે ચારેક વહી ગઇ, આવી તે સ્ત્રીને લેર; શામા થઇ ગઇ શીંગડું, ચાલ્યુ વાપ્યુ ઝેર. ગુણવંતો આવ્યો ગારૂડી, નારીને છાંટે નીર; મંત્ર ભણે તે મુખથી, ધુજાવે સદય સરીર. બકોર સંભળાયો બારણે, હાહાકારનો હેત; જાગ્યો ખેતો ખાતરી, આવ્યો લોક સમેત. મળી ત્યાં ઝાઝી મેદની, નાના મોહોટાં નરનાર; જે જેના મનમાં ગમે, તેમ કરે ઉચ્ચાર. કો કહે જીવતી જીવશે, કો કહે મરશે નેટ; સ્વાસ ચાલે છે મુખથી, ઉછળે અબળાનુ પેટ. શામા તણા શરિરમાં, બોલ્યો મણીધર સાપ; શીદ બાળો છો મુજને, જીવશે નારી આપ. મારે વેર એશુ નથી, નથી કાંઇ એંટસ અંગ; ચાંપ્યો મુજને ચીતની, ગાત્ર કરયું છે ભંગ. મારો વેરી ખેતીઓ, રાખી મુજ ઘર નાર; ગરથ ઘરેણું ઓળવ્યું, જાતો તો તે ઠાર. ડસવા એના દીલને, પઉઠું કરયું પ્રમાણ; પગ દીધો મુજ પેટ પર, માટે કરડ્યો જાણ. ભુત થયો હું ભાગ્ય હીણ, વિવિધ ધરૂ છુ વેષ; એક દીવસ ખેતા તણા, હેતે હંશ હરેશ. થડમાં તે ખેતો હતો, સાચુ માન્ડુ સરવ; થરથર કાયા કંપતો, ઘટતો ઉતરયો ગરવ. પાણુ જોડીને પુછીયું, ક્ષમા કરો અપરાધ; તમે કહો તે કીજીએ, મુકાવો મુજ બાધ. ઝાઝી જખ મારી અમો, થયા તમારા ચોર; ઉગારો તો ઉગરૂ, નથી કાંઇ મારૂ જોર. ખમા તુજને ખેતીઆ, અધિક ઉપજે છે હેત; જો મુકુ છુ જીવતો, કુટુંબ કળત્ર સમેત. અહરનિશ આરાધજે, શુરવીર મુજ નામ; સંકટ તારૂ ભાગશું, કરશુ કો દીન કામ. એવુ કહીને ઉતરયો, શામા અંગથી સરપ, લોક સહુ વેરા રાઇ ગયા, દાખી તેનો દરપ. સંતોખી રાખી સુંદરી, પતિ તો લાગ્યો પાગ; સાચો છે તુ સુંદરી, મન ગમે તે માગ. પ્રતિજ્ઞા ગઇ પાતાળમાં, ઉડયા સમ આકાશ; વિજાર વિદયા એ તો ખરી, શામા તુજ શાબાશ. જીવ્યાં બંને જ્યાં સુધી કંથ રહ્યો કરજોડ; માનની કરતિ મરકલાં, હીંડતી મોડામોડ. શેઠાણી કહે સુકને, સાબાસ તારી બુધ, વિદયા ભણાવી ભેદની, શીખી સઘળી સુધ. સીંહજપતી સોરોમણી, રખીયલ સુત મહારાજ; ઝવેર જસવંતા તણી, લક્ષ કોટી ધા લાજ. મહિમા માતર પરગણે, સીંહજ ગુણવંતુ ગામ; વિરેસ્વર માહાદેવજી, જેનું નવ ખંડે નામ. વાસણ વંસે અંસપત, મનજી સુત મેહેરાણ; રખોયલ રૂડો રાજવી, સકળ કળા સુજાણ. તેણે તેડુ મોકલ્યું, તેડાવ્યો કવી ત્યાંય; કરજોડી તેણે કહ્યુ, ઇસ્વર પધારોઆય. અમદાવાદથી આવીયા, વેગનપુરમાં વાસ; પિતા પુરશોતમ તણો; કહે કવી શામળદાસ. સંવાદ સુકબોહોતેરી, ગુણનીધી ગરૂવો ગ્રંથ; તરણ તારણ ત્રીલોકમાં પુન્ય પરમારથ પથ. મહંત પુરૂશ ભાખણ ગ્રહે, ગ્રહે છતહીણા છારા;નીચ બુધી નરકે પડે, વડાને વઇકુંઠ વાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા. કહે કવિતા કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણછોડ.

—⟡⟡⟡—

વારતા ૧૮ મી.

ચોપાઇ. જય ગોવીંદને જય ગોપાળ, જય કરણા નીવો કરણ કૃપાળ; જય જગપતિ ને જય જગદિશ, જય આદ્ય ઉમિયાપત ઇશ. જય સુર નાયક શોભિત ઇંદ્ર, જય નવ ગ્રહને સુરજ ચંદ્ર, જય કિરતાર કરતા શુભ્ર કામ, જય દસરથ સુત સીતા રામ. જય ગણેશ ગરૂવા ગણુપતિ, જય જય શ્રી વિધા સરસ્વતિ, શુક બોહેતેરી કહીએ કથા, જોગ વાત બોલાવો જથા. અષ્ટાદશમે દિવસે એહ, નારી નર મળવાનો નેહ; કામની મહિમા કોણુજ કળે, આવી પોપટ પાંજર તળે. કસ્તુરી કેસર બેહેક બરાસ, લાયક લક્ષણ લિલ વિલાસ; તાતાં મુખ ભરિયાં તંબોળ, શોભીત અંગ સજ્યા છે સોળ. પચરંગી પેહેરાં છે ચીર, શુંદર ઉજવળ શુધ શરીર; દરપણ મુખ જોતી નીસરી; લાજ મરિયાદ વારૂ વિસરી. કુળવંતીને પ્રગટ્યો કામ, ઠમક ઠમક

આવો તે ઠામ; શુક કહે સે' કારણ જાણ્યો, ખાંત વરી મારા સમ ખાઓ. આળસ કેમ મોડો છો અંગ; શા કે' સાંભરયો સ્વામી સંગ; હશી હું'શમાં તાળી લીધ, કોડે વાત કિર આગળ કીધ. નિસ્ચે વાત કીધી નારીએ, જરૂર આજ જાતું જારીએ; કહે શુક વેહેલાં આવજો, ઘણી વાતો લાવજો. ભદ્રસેન તણી ભામની, કંદરપ રૂપ કામા કામની; શથ એક વાતે સંકટ'પ ઠયું, દાવાનળ દુખ આવી અટકયું. વધુ વિચાર કરી વિજાર, પરેમદા ઉતરી પેહેલે પાર; પગ ખેંચી તે રહી પરેમદા, અંતરમાં અધિકી ઉન્મદા. ભદ્રસેન તે કયાંનો ભુપ, કુણ કંદ્રપ રામાનું રૂપ; શુક કહે સાંભળવા ગરજ, અમો એક કરછું અરજ. આભરણ અંગ તણાં પરહરૈ, ભિનાં વસ્ત્ર ધનવંતી ધરે; વચન શુકનું સીરપર ધરયું, કહયું તેમ કામનીએ કરયું. શુક બોલ્યો તે સામા સાથ, હેતે જોડીને બે હાથ; સાંભળ નારી ચતુરસુજાણ, નિસ્ચે વાત કહું નિરમાણ. દોહરા. ઉજયણીનો અધિપતિ, ભદ્રસેન ભટ ભુપ; વિક્રમ કેરા વંશમાં, રિવપતિ રૂડુ રૂપ. રામ સરીખુ રાજ છે, લક્ષધા સુખીયા લોક; ચોર ચુગળ લાંચી નહી, સ્વપ્ને ન મળે શોક. રાણી સાથે રાયને, નેહ ઘણેરો હોય; નિમેશ ન અળગો નિસરે, પળ પળ મુખડુ જોય. પુછીને પાણી પીએ, જમે જુવતિની જોડ; રમે રમત બાજી તણી, હાર જીતની હોડ. નિતી અનિતી ન્યાયની, પુછી વિનતાને વાત; ચતુરા કહે તેમ ચુકવે, ભુપ ભલેરી ભાત. કથા શુણે કંથ કામની. ગાય ગુણવંતા ગીત; રાગ રંગ રંગે રમે, પુરપતિને બહુ પ્રીત. વ્યાસ એક વરણાગીઓ, કથા સંભળાવે કાન; કવિતાને કંદ્રપ ભરયો, કાયા કોક સમાન. ચાળા ચેટક તે ચતુર નર, ચંચળ તેના ચેન; વ્યાસ ઉપર પ્રીતી ઘણી, અધિપ તણી મન એન. હુકમ નહીં રાજા તણો, નારી પાસ કો જાય; પોતે પોતાની પ્રેમદા, ત્યારે કહે કથાય. એમ કરતાં દિન વહી ગયા, માનનીને મન મગન; રૂસી સંગાથે રાણીને, લાગી લેહેર લગન. વગર વેળા કોઈ કામ વિણ, મ્હેલ મધ્યે નવિ જાય; એક દિન તે આવી ચઢયો, વળતુ ત્યાં શું થાય. પોકાર કરીને પરેમદા, બોલાવ્યો ઘર માંહ; એક દાશી એક સુંદરી, ત્રીજુ નહી કોઈ ત્યાંહ. આસન દિધું વિપ્રને, કરી દાસને સાન; કાઢી ત્યાંથી કીંકરી, તરૂણીને આવ્યું તાન. મનમાં સમજ્યો વિપ્ર તે, પુરણ કરમના ભોગ; રૂષિ કહે રાણી સુણો, ખરો આ છે ક્ષઇ રોગ. કાળ ભમે શીર ઉપરે, પુન્ય ગયું પાતાળ; હવડાં અધિપતી આવશે, ચઢશે મુજ સીર આળ. કોક ભણી તું કામની, અનંગરંગ અપાર; વાછાયન મત વાંચીયો, તેથી વંઠી નાર. નારી ચરિત્ર નિરખાવીયાં, થયુ એ માઠું કામ; તુજથી બાંધી પ્રીતડી, રૂઠયા મુજને રામ. મોટી પનોતી લોહની, અધીક આઠમો રાહ; મેં તુજ શું પ્રીતી કરી, ઘટમાં થાશે દાહ. આજ દિવશ રાજા ગયા, સિકાર કામે શેર; હવડાં પાછા આવશે, થશે તરણનો મેર. છપા. નારી નીચ સ્વભાવ, નારીમાં લક્ષણ ભુંડાં; નારી નીચ સ્વભાવ, કૃત્ય નારીનાં કુડાં. નારી નીચ સ્વભાવ, જુગ બાધામાં જુઠી; નારી નીચ સ્વભાવ, રહે રૂટાં શુંરઠો. નારી નીચ સ્વભાવની, અણઘટતું તે આચરે; શુર પુર પ્રઢ ધીરને, કરોટ વસા કાયર કરે, ઊંચા કુળની નાર, નીચશું નેહ નીહાલે; નરૂપ તણી જે નાર, ભિક્ષુકને ભાવે ભાળે; પંડીત જનની નાર, મુરખ સંગાથે માણે; જાણ પુરૂષની નાર, અધરમ અનઈઓ આણે; રાણીજન કેરી ગોરડી, નેહ નગુણા શું ધરે; પુન્યવંતાની પરેમદા, કબુલ તે કુડાને કરે. રામા ન જુવે રૂપ, મન ગમે તેમ માણે, કામની ન જુવે કુળ, હેત આકુળથી આણે; જુવતિ ન જુવે જાત; જુવે નહી પંડિત પુરો; ન જુવે ઊચ અમીર નહી સતવાદી શુરો; કામની તો કામી જુવે, કે મન ઇચ્છા માનની, નિમેશ માઝા રાખે નહી, શામળ કહે ભુંડી ભામની. બુધી નહી લવલેશ, બેશ બાજીને બેશે; છાંડે સ્વામી

સ્નેહ, પરમંદિર પ્રીતે પેસે; ચતુરા કરે ચરિત્ર, છતી કોની નવ જાએ; મારે જો માંટી માર, ફૂજેતી ચ્યવળી થાએ; જુઠી વાત જગમાં કરે, તો સાચી તેની થાય છે; અવગુણનો અરણવ ભરયો, પણ કામની નામ કહેવાય છે. ભુપતિ કેરી નાર, હિંચે હીંચોળા ખાટે; પ્રેમદા પાનને પુસ્પ, પોઢણ પલંગ શુભ પાટે; સજાવે સોળ શણગાર, જવેર જુગતે જડાવે; ખમા ખમા કહે સરવ, લક્ષધા લાડ લડાવે; તે સરખાની તારૂણી, વિપ્ર સંગાથે મન વસ્યું; ભિક્ષા માગી ભોજન કરે, શામળ કહે કારણ કશું. દોહરા. વિનતાએ વ્યાસને તેડીયો, થર થર ધ્રુજયો તરત; જાણે કાઢયો મારવા, માથે આવ્યું મરત. ખડકિએ મુકયાં ખાસડાં; માણ્યો મેડા માંહ; સનમાન કરે છે શોભીલા, તરૂણી બેઠી તાહ. વિપ્ર તમે શીદ વળવળો, ધ્રુજાવો કાં દેહ; હુંની આંચ આવે નહી, કરય તુ મુજશુ સ્નેહ. રૂષી કહે રાણી સુણો, જરૂર જાયછે જીવ, પ્રસન થાય તુ પદમની, મુજને રૂઠે. દેવ. ગઇ રિધીને રોટલા, ગયો વિદ્યા વેપાર, ગઈ લજ્યા જે લક્ષધા, જશે બ્રાહ્મણનો આર. ગયું માનને મ્હાલવુ, ગયાં કથાનાં કેણ; જરૂર પ્રાક્રમ જાય છે, વેદ વિદ્યાના વેણ. ધરમ કરમ નહી ગુદરે, પાછળ ન રહે પ્રીત; મહીપતી રૂઠયો મારશે, નહી એ રૂડી રીત કંઠે વળગી કામની, રૂઠે ચાંપ્યો રૂષી રાજ; માણ્ય સુખ તુ મુજથી, લેશ ધરિશ નહી લાજ. રાજા ને રાતરાજા મળ્યો, ડાબી પાસાં વરત; અપશુકન અવલોકીને, પાછો વળીયો તરત. અચાનક આવ્યો અધિપતી, થયું ન કેને જાણ; માણ્યો મહિપતી મ્હેલમાં, નિસ્ચેથી નિરમાણ. છપા. નિરભાગી જાશે ગંગ, સલિતા તે સુકાશે; નિરભાગી રળવા જાય, લાભ પણ તે લુટાશે; નિરભાગી પરણે નાર, થશે માંદી કે મરશે; નિરભાગી પામે દ્રવ્ય, હાકયમ કે તસ્કર હરશે; નિરભાગી બેશે ઘોડલે, પડશે ને પાગ ભાગશે; નિરભાગીને મંદીર મળે, પછીત પડે કે લાગશે. નિરભાગી જમવા જાય, વેદ નાંખે તે વાશી; સાચો જો બોલે બોલ, તોય કરે સહુ હાંશી. નિરભાગી ડાહયો થાય, લોક કેશે એ ઘેલો; નિરભાગી નવ બોલંત, કેશે હઇયાનો મેલો. જે નરને નિરભાગ્યતા, સો ઉધમ સુના પડે; ભાગ્ય વડુ છે જેહને, પુરણ જસ જુગતે જડે. દોહરા. ખડકીમાં દીઠાં ખાસડાં, એતે કોના હોય; કવણ પુરૂષ પટંતરે, કળી શકે નહી કોય. બ્રાહ્મણ ધ્રુજી ભુંઇ પડયો, ગયો શરીરથી શ્વાસ; રાખ્ય રાખ્ય રામા મુને, વિનતા હું તારો વ્યાસ. રઝળ્યાં મ્હારા છોકરાં, રામા કીધી રંડ; તમ સાથે મન મેલીયું, દૈવ્ય તણો એ દંડ. સુણ્યુ તે વેળા સુંદરી, હતો પટારો પાસ; ગુણનિધી ઘાલ્યો ગોરડો, એક દુખ બીજુ હાશ્ય. તાળુ દીધુ તરતીબ ત્યાં, કુંચી કાંચળી માય; એટલે કંથજ કોપીઓ, તરતીબ આવ્યો ત્યાંય. મારકણો તે મહિપતી, ખીજયો આણી ખાર; કુદરષ્ટીએ કોપતો, જમ ગ્રીષ્મઅંગાર. કે'રે કામની કોણ છે, નાહી આ રૂડી રીત; ખડકીએ કોના ખાસડાં, પુરણ કુણશું પ્રીત. ચોપાઇ પ્રશ્નોતર. પગરખાં કોઇક દાસના, કહે વનિતા એતો વ્યાસનાં; નર એકયમ તેડયો નારીએ, જુવતી કહે જોબન જારીએ. વણ આજ્ઞા કેમ આવ્યો તેહ, મ્હારો સાચો સ્વામી એહ; તેં મુજને મુરખ જાણીઓ, તે માટે એને આણીઓ, હશે મુખથી ને વાતો કરે, ધારણ કયમ ધરણીપત ધરે; માંહિ વેઉલાં વિણ વ્યાસ, પ્રેમદા તે પટારા પાસ. દોહરા. પોપટ કહે પ્રભાવતી, સંકંટ પડયું શરીર; સાચે સાચુ માનીયું, નરનું ઉતારયું નીર. હવે કયમ એ ઉગરે, ઓળખાય નહી ભરતાર; નિશ્ચે મારે નારને, વ્યાસ હણાતા શી વાર. શુક કહે શુણ સુંદરી, રહો આજુની રાત; વારૂ વ્યાસ ઉગારીઓ, વિસ્તારી કહુ વાત. જો ઉપર આસન કરયું, નાવણ ટાઢું નીર; કહે વાત ઉતાવળો ધારણ ન રહે ધીર. ચોપાઈ. શુક કહે સાંભળ સુંદરી, રાય મ્હેલ જોયો માંહિ ફરી; રાજા કહે રૂષી કયાં ગયો, ઘાલ્યો પટારે સુબીયો થયો. તરૂણી કહે

આવતા દીઠા તમો, એટલે પટારે ઘાલ્યો અમો; તાળુ દીધું અકલ જાચીએ. ઉઘાડો મારી કુંચીએ. શામા સાચુ બોલી સાથ. ઉઘાડો કુંચી લ્યો હાથ; વ્યાસ માંહિ થરથર ધ્રુજીઓ, બોલી નાર તેતો બુઝીયો; દોહરા. કુંચી લીધી કંથડે, રૂદે ધરીને રોસ; પૃથ્વીપર પ્રહિ પરેમદા, ચિંતનીએ નાંખો ઓસ. કટાર લીધી તે કામની, ધિક ધિક મુજ અવતાર; લીધી મારી આબરૂ, ભાગ્યહીણુ ભરથાર. મુરખ માંટી માહરા, ઘણો અધિકો ઘોર, ચોર હશે માટે કહે, એ ચુગલને ચોર. ઝટીઆં ખેંચતી ઉતરી, કાઢો મારો જાર; આળ મુકયું શીર માહરે, મરછું નિરધાર. પચવીસ વરસ પરણે થયાં, પ્રતિવ્રતા હું આપ. જૂઠું આળ ચઢાવીયું, ભોગવ ભુંડું પાપ. સહુકો પુંઠે ઉતરયા, જાણ્યું મરશે એહ; રાજાએ જાણી સાત, ગયો સનનો સંદેહ. નારીને નમણું કરે, પુરતણો પ્રધાન; રાજા સુધાં આવીને, દેછે સુભ સનમાન. માનની કહે માનુ નહીં, વળતી સી થઈ પેર; દાશીએ બ્રાહમણ કાઢીઓ, ગયો ગુહયથા ઘેર.

ચોપાઇ. નરપતિએ કુંચો નાખી જેહ, દાસીએ છાની લીધી તેહ; બીજે જીને ઠબાહાર, ગયો ઘેર નિસ્ચે નિરધાર. છાની છાના આવી ત્યાંય, સરવ કુટુંબ ભરાયું જ્યાં. રાણીએ દાસી દીઠી આપ, તન થકી તજીયો સંતાપ. જાણ્યું વ્યાસ વોળાવ્યો ઘેર, પછી રૂડની માંડી પેર; પાછી ઉપર આવી કામ, મહો વાળી બેઠી તે ઠામ. દોહરા. વ્યાસ બિચારો વિપ્ર સુભ, ઈશ્વરનો અવતાર; બાપ ઠેકાણે બાપડો, દિવ્ય પદવી દાતાર. મુજને કોઇ મળ્યું નહી, જારી કરવા જોર; પંડીત પટારે ઘાલીઓ, ચતુર કરયો મેં ચોર. માન્યું સાચુ મુરખા, જોયો તુજમાં સાર; શું કરીએ પરણ્યો પતિ, નિકર નવ રાખું ભાર. રાણી વિલાપ તે આવીયા, ઉપર રાય પ્રધાન; રાણી રોવુ નવ ઘટે, ભામની આણો ભાન. સમજુને શુ કોજીએ, વિસારી દો એ વાત; થવા કાળ તે થાય છે, ખરી કે ખોટો ખ્યાત. મુહુરત એક મનાવીયાં, રાણી રીધનું રૂપ; બીજે દીવસે સવારમાં, બેઠયા વ્યાસને ભુપ. રાજા પુછે વિપ્રને, સુણો વ્યાસજી વાત; અણુવાણે ચરણ કેમ આવીયા, સાચુ કહો સાક્ષાત. જવાન ભાઇને બેનડી, જવાન પુત્રને માત; એકાંત કહી રેહેવું નહી, વાણી વેદ દિખ્યાત. મારી અનદાતા માવડી, અમો પુન્યના પુત્ર; તમો સીકારે સંચરયા, સુનું દીઠુ ઘર સુત્ર. અમો બારી થઇ નીકળયા, કરશું જઈ ઘરનું કાજ; પગરખાં પાટ હેઠળ રહયાં, તે લેશુંજી આજ. રાજાએ રૂદે વિચારીયું, થયું મન મારૂ મુઢ; માનનીં હસી તે માનીયું, પ્રાક્રમ કીધુ પ્રઉઢ. સુખપાળ આપી વ્યાસને, અતિ ઉજવળ અમુલ્ય; ઓઝલ પદદો નહી તાહરો, તુ ઈસ્વર સમતુલ્ય. કરજોડયા કામનો કને, ક્ષમા કરો મુજ વાંકઃ મુરખ થયો હું મન વિશે, એતો આડે આંક. વિપ્ર તેડયો હોય મંદિરે, શિદ માને મારે મુખ; કરી મશકરી માહરી, તેથી દિલ પામ્યો રૂખ. જયાં સુધી તે જીવીયો, જોયો નહી સ્રીનો વાંક; ગમે તે રીતે આચરે, અલબત આડે આંક. પોપટ કહે પરભાવતી, ગુણ એવા જો ગાઓ; તોતો જાઓ જારી કરો, નિકર રોટલા ખાઓ. સાંભળ રૂડા રાજવી, સાંભળ દેવ દાતાર; ઝવેર જશવંત છો જુગ વિશે, સકળ વાતમાં સાર. ગુજર દેશ ગરવો ઘણો, વેગનપુરમાં વાસ; સુત શ્રીં વિરેશ્વર તણો, કહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી રણુછોડ.

વારતા ૧૯ મી

ચોપાઇ. પ્રભુ શ્રી ગુરૂજીના ચરણ, કોડે કથા સાગાુ કરણ; સેવુ શ્રી સરસ્વતી સ

રૂવદા, નિરમળ જળ જેવી નરમદા. દુંદાળો દુઃખભંજન દેવ, સિતાવરની કરીએ સેવ; છ્ઉ બોતેરી કહીએ કથા, જોગ વાત બોલાવો જથા. છપો. જય સિતાપતિ રામ, જય ક રૂણાકર સિંધુ; જય સિતાપતિ રામ, જય જય લક્ષમણ બંધુ; જય સિતાપતિ રામ, નર કાં તક અધમ ઉધારણ; જય સિતાપતિરામ, તત્વ ત્રિલોકે તારણ; મુકિતદાતા મહિમા ઘણો. રાવ ણ રોળણ રામજી; સુખ સાગર સામળ ભણે, અહરનિશ તુજ નામજી. દોહરા.

ઓગણીશમે દીવસે આદરી, ચાલી ચતુરસુજાણ; આગી પોપટ પાંજરે, માનની મન મેહેરા ણ. સોળે સજ્યા છે સામટા, પેહેરયાં ચોળી ચીર; કામનિ પ્રત્યે બોલીયો, કામણગારો કીર. સીદ પધારો સુંદરી, શું કારજ કોણ કામ; જમવા કે જારી જશો, ઠરાવ કરયો કોણ ઠામ. પક્ષી શુણ કહે પરેમદા, સિદ જુઠા સમજાઉં; શુભ વિદયા તે સીખવી, જારી રમવા જાઉં. સા .મ સેહે કરી, વિદયા સીખી વાણ્ય; કોની બિક ન આણીએ, નિસ્ચે કહુ નિરમાણ્ય. સુ સામો પરવરો, કરી આવો શુભ કામ; સંકટ શિરથી કાપજ્યો, ખોશો નહી નરનું નામ. .ખી દુશમન કેડ લે, કે કોઈ દેખે દ્રષ્ટ ; અથવા દે કોઇ સાંકળી, કવણ નીવારણ કષ્ટ. માન્ય ની મકુવાણા તણી, એવી ધારજ્યો હામ; કદાચ કોઇ સંકટ પડે, કરજ્યો એવુ કામ. ચરણ ખેં ચી ચતુરાં રહી, શિખવ મારા મિત્ર; કોણ હતિ તે કામની, કેવુ કરયું ચરિત્ર. શુક કહે એ વારતા, નેહ ધરી સુણ નાર; ભાવે ભીના વસ્ત્ર સજ, તજ સઘળા સણગાર.

ચોપાઇ. ઉતર પંથ અતિ અનુપ, ભીમતેક નગરીનો ભુપ; લીખટીયું લાખેણું ગામ, પાટણ પ્રગણામાં સ્થિર ઠામ. રઇયો રાજવિ રહે મકુવાણ, પરાક્રમ પંચ કરે પ્રમાણ; પુર ણ પ્રાક્રમ પ્રિછે પેર, રાજુલ નામે નારી ઘેર. જીવ એકને જુદા દેહ, સાચી પ્રીતી સાચો સ્નેહ; એક એકને નેહ નમે, ગુણ એક એકના મનમાં ગમે. એક એકનો નવ કાઢે વાંક, અધિ ક પ્રીતી છે આડે આંક; એક દીવસ પરૂણા પાંચ, આવ્યા ઘેર સહોદર સાંચ. તેહ ધણીને વાહાલા ઘણા, તન મન ધન છે પોતા તણા; આસ્વાગત અધિકેરી કીધ, શામાને સીખ સ્વામી એ દિધ. જમ તમ કરી જુગતે જમાડ, સહોદર આપણા સુખ પમાડ; સ્વામી લેઇ આવ્યો તે સાક, પરેમદાએ સુધારયો પાક. સુગંધ સ્નેહ મરદન શરીર, નાહાવા કારણ મુ ક્યાં નીર; માંડયાં આસન બેસણ ઠામ, જોજ્યો ત્યાં થયું એક કામ. દોહરા પાંચ પ્રાહુણ છેહ ધણો, જમવા બેઠા જોડ; પીરસવા રહી તે પરેમદા, મનશું મોડામોડ. એટલે પે લી નારનો, જુગતે નીકળ્યો જાર; દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ તેહની મળી, વાધી પ્રિત અપાર. મન વિહ્વળ થયું તેહનું પરવશ પડીઆ પ્રાણ; કરી શમશા તેતો ગયો, વાગ્યું મોહનું બાણ. હશાં પલક એક હેતથી કરે વાહ્યો હાથ; અકસ્માત તું આવજે, સાન કરી તે સાથ. એમ કહી તેતો ગ યો, જ્યાં જાવાની જાગ; વિનતા મન વિચારયું, જોવા માંડયો લાગ. નારી કહેરે નાહલા, જ મવા શું બેશો તરત; પ્રથમ તો જોયું નહી, ઘરમાં છે થોડુ ઘરત. કંથ કહે શુણ કામની, ન થી મુજ પાસે દામ; જમ તમ કરી ચલાવજો, કામની ઘરનું કામ. ઉછીતું કોનું નવ મળે, ન જડે કઈ ઉધાર; એમ વિચાર બંને કરે, તે નરને તે નાર. માન્યની કહે માંટી સુણો, નહી જાવા દેઉ લાજ; નીચપણું કેમ કિજીએ, આ અવસર સુભ કાજ. પિતા મારાએ પીયરથી, આપ્યો રૂપીયો એક; તે લેવી છે છીદરી, વારૂ વસ્ત્ર વિવેક. હવણાં તો ઘરત લાવીએ, કાલે ઇ સ્વર આપ; ગયો અવસર આવે નહી, વેદ પુરાણે છાપ. ભાજન લીધું ભામની, લીધું નાણું રોક; ઘરત લેવા ગઇ ગોરડી, મીરા કરીને મોક. આવુ છું એક પલકમાં, ઘરત લેઇને ઘેર; ભા ણામાં અનશીરસજો, પરઠી એવી પેર. જઇ મળી તે જારને, કિધી વાત વિચાર; તું મુજ સીર

માહરે, તું હઈડાનો હાર. તું તો મારો જીવડો, તુજ વડે મુજ પ્રાણ; બરવણીયોતું ઘણો, વ નિતા બોલી વાણ. તે નર કહે નારી સુણો, હું આવ્યો તુજ માટ; તારે ઘેર ઘણા જણા, પ્રા ણ બેઠા પાટ. પાછા ઘેર અમો જશું, નેક થઈ નિરાશ; થશે વારતો ખોજશે, વિનતા વ જ્ય તુ વાસ. વાટે દેવળ દેવનું, ડોસી રહે તેમાં એક; તે પણ પકી કુટણી, વધુ વિજાર વિવે ક. ડોસી કહે સુણ દીકરા, મેં જાણ્યા બેનાં મન; પ્રીત રીતની પરેમદા, તુ છે જારી જન. મંદિરમાં આવો માનની, કરો તમારૂ કામ; ઊની આંચ આવે નહી, રાખણહારો રામ. સંતો ખ્ય તારા મિત્રને, જે આવ્યો આશાભેર; ઉતાવળાં આદર કરી, ગુણવંત જાણ્યો ઘેર. હસી મન પલકાવિયું, ગયાં તે મંદિર માંહ; વેએ મુહુરત એક વાહી ગયું, તે લેળાએ ત્યાંહ.

છપા. કામી અંત્રથી અંધ, કામી નવ દેખે આંખે; કામી નવ ધારે ધરમ, સંકટ તે દેહે સાંખે; કામી ન જુવે જાત, માત ભગની નવ ધારે; કામી ન ગણે નાત, કામી સગપણ નવ રે; કામીથી વ્રત પળે નહી, કામી જીવ કોઈ દિન ખુવે. કામી નવ દેખે કોઈને, જગત આ તેને જુવે. બાળ્ય દેવાનું દુખ, બાળ્ય સુખ રામા પાખી; બાળ્ય વેઠવી ભુખ, બાળ્ય ઘેર ખટ કી રાખી; બાળ્ય ડાહાપણ છીદ્ર, બાળ્ય મલિનની સેવા; બાળ્ય રળે જે રંડ, બાળ્ય શીર આપજ લેવા; બાળ્ય કલંક શીર કામ્યની, બાળ્ય હોડ જે હારચની; શામળ કહે બાળ્ય સત વાદીઆ, પલક પ્રીત પરનારની. પરનર ઇચ્છે નારચ, સત્ય તેને નવ સુઝે; પરનર ઇચ્છે ના રચ, બુધિ એકે નવ બુઝે; પરનર ઇચ્છે નારચ, પુરૂષમાં નવ રહે પ્રીતિ, પરનર ઇચ્છે નારચ, રૂડા ઘરની નહી રીતી; પરનર ઇચ્છે પરેમદા, વર તેને વાલો નહી; શામળ કહે શાણી સુંદરી, જેવલે કામા કહી. લેશે કામ્યનીની કેડ, વણ મોતે તે મરશે; લેશે કામ્યનીની કેડ, મોરાતબ આ પે હરશે; લેશે કામનીની કેડ, જીવ જર સહિતે જાશે; લેશે કામનીની કેડ, અનરથ અધિકો થાશે; ડસશે તથા ડસાવશે, મરશે કે વળી મારશે, કેડ લેશે કામની તણી, જીતી બાજી હારશે. દઇતા રૂઠી લે જીવ. ઝ્‌ના રૂઠો દંડાવે, દઇના રૂઠો એ દઈવ; તાંદુલવત દેહ ખંડાવે; પરેમદા પરહરે પ્રાણ, હ ત્યા શિર સેજે આપે, અપજસ કરે અનંત, છેક છાકેલી છાપે; રામા રૂઠી રહે નહી, કરે નરૂડા કા મજી; રામા રૂઠી જેહને, તેને રૂઠયા રામજી. નારીને નવરાખંત, અલબત ઉમરાવ અધિકારી; નારીને નવ રાખંત, સુર પુર દ્દઢ ધારી; નારીને નવ રાખંત, શામ દામ ભય ભેદ; નારીને નવ રાખંત, શાસ્ત્ર પુરાણ કે વેદ; સુરપુર પંડિત પટલ, કે સાધન પરતાપથી; શામળ કહે સ્ત્રી રાખી શકે, કુળ અધિ કાર એ આપથી. લેવી નગરી ધટ લંક, ગણવા કીજટક જે ઓણા; લેવી વાઘની મુછ, લેવી ફ ણીધરની ફેણ; તરવો અરણવ અપાર, શિલા ભાગવી શીશે; પીવું હળાહળ જેર, રોસ વિના કે રીસે; એ સરવતો સોહલું, દોહલું કામ છે જારીનું; નિશ્ચે દોહલું નીરખણ, વશિકરણ જે નારનું. પલક એકમાં પ્રીત, કરે જો રામા રિઝે; પંદર ભવ પલટાય, ખરી જો મનમાં ખીજે; દેખાડીએ ઝાઝો દામ, નેહ ન હોય તો નાસે: કરે આપણું કામ, પ્રીત જો પરેમદા પાસે; પોતા ને મન પ્રીતડી, ચતુરાં તે નર ચહાય છે; જોરને વશ જુવતિ નથી, શામળભટ સાચુ ગાય છે.

દોહરા. પેઠા ઘરમાં પરેમદા, મન માન્યાને માટ; પાંચ પ્રારણ છઠો ધણી, જુવે બેઠા વાટ. એટલે એક જાગ ખોલીઆ, ખરરક ખોલો બોલ: મકુવાણા તાહરી માનની, તરતુ દીસે લોલ. એક કોશ જઈ આવીએ, થઈ એટલી વાર; રાંધ્યુ તે વણસી જશે, નાદી તુજ ઘર નાર. મકુઆણુ મહા રોસાણવો, કરી પ્રતિજ્ઞા તરત; કાળ ખુટયોરે કામની, માનની તારૂ મરત. છપો. જો નવી મારૂ નાર, પાપ પ્રથિવનું લેઉ; જો નવિ મારૂ નાર, રામ ક ણો દેઉ; જો નવિ મારૂ નાર, બ્રહ્મ હત્યા ભોગવિએ; જો નવિ મારૂ નાર, કોટી જગ નરકે

ભોગવિએ; ધરમ અધરમ જોયો નથી, હેત તજી હાથે હણ્યું; અધિક દિસો તે ઉઠીઓ, તે કાને સરવે સુણ્યું. દોહરા. પોપટ કહે પરભાવતિ, પતિએ કીધા પેર; પલકની પાસ મટી થઈ, ચોરો કયમ જાશો ઘેર. જબાપ જુવતી કેવો કરે, કયમ પતિ લાગે પાય; સતીપણું કેમ સાચવે, કહો જડે તો જાય. માણસ કેન પાગે પડે, કેમ રોશ સહુનો જાય; ગામ ધણીને ગુણ ગમે, સતી સીરોમણ થાય. શુક પ્રત્યે શેઠાણી કહે, અચરજ એહ અપાર; પ્રતિજ્ઞા કેમ પરહરે, બોળવાય નહી ભરતાર. રહો આજુની રાતડી, સુણ સાંભળવા ગરજ; કાલ રાત જજ્યો કામની, એહ હમારી અરજ. પારા સુરા વાત કહે, કૌતિક સંભળાવ કરણ; તુ કહે તો જઇએ નહી, તોલ સુરા કાન મણ. નારીએ દીઠો નાહોલો, રાજપુત્રને રીસ; ખડગ ઉભો આડે ઝીંકતો, નિરખે છેદે સીસ. બેઠી રસ્તામાં બાળીકા, માહા વિજનરી સુલક્ષણે કાયો એકઠો, ઢગલો મોટો ધુળ; પાગે પાટો બાંધીઓ, અંગુઠે અતિ દુખ; અરે અરે અરે કહે, કરમાણું છે મુખ. આંસુપાત આંખે વહે, લક્ષવા મળીઆ લોક; બહુ જન કહે છે બાપડી, શામાને મન શોક. રજે ભરો રામા બહુ, મલીન થયાં છે વસ્ત્ર; મહા રજનો મેરૂ કરયો, દિઠો દારૂણ દસ્ત. સ્વામી કહેરે સુંદરી, વનિતા બેઠી કેમ વાટ; પાગે પાટો બાંધીને રૂદન કરે શા માટ. બોલે પણ બોલાય નહી, હઈડુ ફાટી જાય; ખમા ખમા ખમા કહે, ગુણ સહુ તેના ગાય. ઉતાવળી ઉતાવળી, લેવા દોટી ઘરૂત; અઠ ડાઇ પડી આ ઠામમાં, તિમ્મર આવીયા તરત. પડયો રૂપૈયો રેતમાં, શતધા પ્રગટયો શોક; ઉઠાડી આડે જણે, લક્ષવા મળીઆ લોક. મેં જાણ્યું જઉ ઉતાવળી, ઘણાં હેતથી ઘેર; પેલા માણસ જાણે નહી, મારા કંથની પેર. સહોદર સહુકો સાંભળે, જે શામા બોલી સાચ; આરિયામા અધિકા થયા, પેલા માણસ પાંચ. ચતુર લેઇ આવ્યા ચારણિ, કૌતક કરતા કુલ્ય; ચાર ઘડી થઇ ચાળતાં, ઢગલો વાળયો ધુળ. ધણીના હાથમાં ધન જડ્યું, રોક રૂપૈયો રોક, સારૂ સહુકોએ કહયું ઘેર ગયા સહુ લોક; ઘરૂત લીધું તે ઘર ધણી, સાથે માણસ પાંચ, વળગાડી ઘેર લાવીઆ, નાવી ઊંની આંચ. જમ્યા રમ્યા તે જોખમાં, લક્ષવા રાખી લાજ; સારાનું મુખ દિઠુ હશે, તો સુધરયું સહુ કાજ. સરવ કહે શાબાસ છે, સ્વામી કહે શાબાસ; રૂપીયો કાઢયો રોકડો, હતો પીયરનો પાસ. કંથની લાજને કારણે, વાર કરત નહી લેશ; પગ ભાગ્યો પડી ગઇ, ઠમકે વાગી ઠેશ. કરયા લાખેણા લાડવા ચુંદ સુંઠ ને ઘરત; આવરદાએ ઉગરી, નહીતર પામે મરત. ચઉદ દિવશ કરી આકરી, સાજી થઇ તે દિશ; કુળ કુટુંબ જમાડીયું, વિપ્ર જમાડયા વીસ. સહુકો લે ઓવારણાં, કરે રૂડા કુળનાં કામ; સતી સિરોમણ સુંદરી, તેતો તારૂ નામ. જ્યાં સુધી તે જીવીયાં, ભામનીને ભરતાર; ત્યાં સુધી સુખ માણીયું, રામા રૂદયનો હાર. એમ વિજનરી આવટે, તોતો જજયો તરત; નિકર કલંક માથે ચઢે, અથવા માથે મરત. કથા એહ ઓગણીશમી, રૂડી અતી રસાળ; પંડીત ડાહ્યા પરખશે, માણો જોતાં માલ. મુરખ મુઢ મમતા કરે, એણે તે શું થાય; વિબુધ જન વિચારશે, ક્યાં રંક ક્યાં રાય. માતર પ્રગણામાં મણી, સીંહુજ ગામ છે સાર; રખિદાસ ત્યાં રાજવી, દેહ કહાવે દાતાર. કાશી ખંડ ને નરમદા, શિવ મહાત્મ સમરથ; સીંહાસન બત્રિશનો, અધિક જાણીએ અરથ. રામ કથા શ્રવણે સુણી, નિરમળ કરયાં નવાણ; તે વાસણનો વંસપણ, મન રંજન મેહેરાણ. શામળભટ સંતોષીઆ, પુરણ કીધી પેર; ગ્રંથ રચાવ્યો ગુણનીધી, જસવંત નર જવેર. ગુજર દેશ ગુણ આગળો, વેગનપુરમાં વાસ; પિતા પુરષોતમ તણો, કહે કવિશામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરશે; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણછોડ

વારતા ૨૦ મી.

ચોપાઈ.--પરમેશ્વરી પ્રથમ પુજીએ, સકળ વાત સોધી સુજીએ; પુજું શ્રી ગણપતિના પાય, સોધી બુધીનો જે રાય. દેવાધિપતિ સાચો દેવ, પ્રથમ કરે સહુ તેની શેવ; બ્રહમ તનયા સાચી સરસ્વતિ, મયા કરી આપો મા મતી. હંસ વાહની જાણુ સુજાણ, વેણા પુસ્તક પરઠયાં પાણ; સંખલપુર બહુચર બાળીકા, કરૂણાનોધી કહાવે કાળિકા. જગદંબા તણુ આરાધન જથા, કહુ શુક બોહેતેરી કથા; વિશમે દિવશે વનિતા વહિ, જારી જાવા તત્પર થઇ. શોભીત શોળસ જ્યા શરીર, ચંપક વરણાં પેરયાં ચીર; માણેક મોતી હિરા હેમ, પરેમદાના મનમાં બહુ પરેમ. ચતુરાં દેખી ચોતડુ ચળે, આવી પોપટ પાંજર તળે; કહે શુક ભલે ભામની, કંદ્રપ રૂપ શોભો કામની. શિદ પધારોને શે કામ, જમવા રમવા કે દરશન ઠામ; શુભ શણગાર સજ્યાછે ...ળ, મુખ બોહોળાં બેહેકે તંબોળ. કાજળ કુમકુમ કીધાં કપમ, શાચુ ન કહોતો મારા સમ; ...ની કહે કુળવંતા કીર, તુ છે ધરમ ધુરંધર ધીર. તુજ આગળ સાચુ બોલીએ, મન તણો ... દો બોલીએ; નિરમળ વાત કરી નારીએ, જરૂર આજ જાતુ જારીએ. તરૂણી આપ પધારે તમો, સ્નેહ ધામ સાચવશું અમો; સીધ કરો રૂડાં કાવજો, શ્મા રાત વેલાં આવજો. કદાચીત સંકટ આવી અડે, વટી કિજારી કરવી પડે; મલુકચંદશાની માનની, ભારે ભુપ તણી ભામની. તેણીએ કીધુંતુ જેમ, કામ પડે તો કરજો તેમ; અંતેર વહુએ કીધું જેટલું તમો પ્રાક્રમ કરજો તેટલું. પગ ખેંચીને પાછી વળી, મુખ માહે ઘાલી આંગળી; મલુકચંદશા તે તે કુણ, અંતેર જ સવંતી જાણો ઉણ. શા પ્રાક્રમ કુણે પરપંચ, શિખવ શુક સીરોમણ સંચ; ગામ ઠામને કહો તે નામ, કિયાં શાં કામનીએ કામ. દોહરા. શ્રી નગર સોહામણું, શ્રી પતિનું ત્યાં રાજ; ધરમ મારગ ધારે સહુ, કરે સહુ રૂડાં કાજ. ચાડી નહી ચોરી નહી, નહીં કો જુઠા જાર; લોભી નહીં લાંચી નહો, વડો શાહાવટ વેહેવાર. સોભાગ્યચંદ સિરોમણી, નગરશેઠ નવરંગ; લાયક રૂડો લખપતી, સપુત સીરોમણો સંગ. સુભગા પરણ્યો સુંદરી, રૂપ કળા ગુણ રીધ; પુત્રી પીતાંબર દાસના, નંદા નામે નીધ. પીઉ ચાલ્યો પરદેશડે, પુરણ વેપારી પેર; પુત્રી પીતાંબર તણો, ગુણવંતી રહી ઘેર. છપો. બાળ્ય માગવી ભીખ, બાળ્ય કારાદ કરવુ; બાળ ચોરીનું ચીત, બાળ વિત્ત પારકુ હરવું; બાળ વઇતરૂ વેઠ, બાળ નિત ભાર શીર લેવો; બાળ પર ત્રશ જે પુરૂષ; બાળ દંડ દીનને દેવો; બાળ રળવુ જે પાપનું, હીંસા કરવા સુશ થવુ; શામળ શે જગાર તે બાળવો, જન્મારો પરદેશે જવુ. દોહરા. તનયા તે રહી તાત ઘેર, નંદા જેનું નામ, એક દીવસ શું નીપન્યું, કષ્ટ પડ્યું કુણ કામ. હીરાચંદનો દીકરો, મલુકચંદ મા ... મુલ્ય; લાયક લક્ષણ આગળો, જાણે કમળનું ફુલ. કરણ પર્યંત તો આંખડી, નિરમળ સું ... નેન; અમ્રતથી મિઠાં વદે, વદન પોતાને વેણ. લક્ષપતી લાયક લહયો, ગુણ લક્ષણ ગંભિર; શતવાદી શોહામણો, શાહાપતિ શુધ્ધ શરીર. ચતુર જાતોતો ચોવટે, હેતે પોતાને હાટ; માન્ય ...ની ડેરૂ માળિયું, વિચે જવાની વાટ. લક્ષણવંતી લાડકી, પુરણ વીસને બાર; મુક્તાફળ મોતી તણો, હેતે પરોવે હાર. મલુકચંદ મારગ જતાં, ઉંચુ જોયું આકાશ; નંદા નક્ષત્ર સરીખડી, પુર બેઠોતી પાસ. નજર ગઇ તે નારપર, વાગ્યું મોહનું બાણ; કાશો ઘેલો થઇ ગયો, પરવશ પડિયા પ્રાણ. છપા. મદઅંધા દેખી વ્યાસ, વિહવળ થઇ પોતે બેઠા; અહલ્યા દેખી ઇંદ્ર, તસ્કર થઇ પુરમાં પેઠા. તારા દેખી વ્યાળ, કપુલ એ નારી કીધી; સિતા દેખી દસકંધ, હરી લંકામાં સીધી. વનિતા બ્રહસ્પતિ તણી, દેખી ચંદ્ર ચીતમાં ચળ્યો; કળિયુગ રૂપ એ કામની, ભગે ટેક સહુનો ટળ્યો. જાવા દુપદી નાર, દુર્યોધનનં દળમાં ઢળિયો; કિચક થયો ...

મહાજન લોકે મળિયો. એવા અધિક અનેક, દેવ દાનવ રિષ રાજન; પામ્યા દાવાનળ દુઃખ, પડ્યા નરકે નર ઝાઝા. પરનાર થકી બહુ પરભવ્યા, જુલમ થયા તે જાણિય; શામળ કહે શાણા સમજજો, કુણ બ્રાહ્મણ કુણ વાણિયા. દોહરા. માન્યની મોહ પામી ઘણું, દેખી શેઠ દેદાર; શેઠ મોહયો જોઈ સુંદરી, અપરમપાર અપાર. મહુક આવ્યો નિજ મેહેલમાં, મલીન થયું છે મુખ; શામા ઘેર સલક્ષણી, દેહે પામી દુખ. ચતુરા નામ ચંદ્રાવળી, ચંચળ તેના ચેન; સમજી ગઇ તે સુંદરી, નમીયાં દીઠાં નેન. પ્રેતે બોલી પેઉરશું, કાં ચીતા ચીત આજ; મારા સમ સાચ કહો, મન મેલી મહારાજ કંઇ ગર્થ તારો ગયો, કાંઇક થઇછે હાણ; કે વાગ્યું કાંઇ વપુ વિશે, માનની મોહનું બાણ. એમ હશી બહુ હેતથી, અરસ પરસ થઇ આપ; મારા સમ સાચું કહો, મુજ મારયાનું પાપ. સ્ત્રિહત્યા શત સહસ્ત્રધા, બાળહત્યા બહુ બોલ, એ દુઃખ દુભાગશે, તરત કરીશ તું તોલ. કરજોડ્યા તે કંથડે, કહ્યાં કામનિને કહેણ; દીઠું તુ તે દાગ્યું, વધો વિખાણી વેણ. પુત્રી પીતાંબર તણી, બેઠીતી ગુણ ગોખ; દ્રષ્ટો ગઇ ત્યાં માહરી, ચીત નથી રહેતુ ચેક. ભરજોબન ગરવે ભરી, મંદગતી મેહેરાણ; ઘાયલ કીધો હું ઘણો, મારયાં નેસુનાં બાણ. શરીરે નીસરયાં સુસરાં, ધારણ ન રહે ધીર; તે માટે તજ્યું અમો, અન્ન નિંદ્રાને નીર. સાચે રામ રાજી રહે, સાચો અક્ષર આંક; રીઝો કે ખીજો તમો, વેદ અમારો વાંક. ચીંતા ન કર ચતુર નર, કાળજડુ સ્થીર રાખ્ય; મેળવુ તુજને માનની, શ્રી સુરજની સાખ્ય. ઉઠો આપ આળસ તજી, રમિ જમી ચાવો પાન; સ્વામીને સંતોખીએ, માનનિએ દીધાં માન. સ્વામી કહે સામા સુણો, કરિએ કેમ એ કામ; લાજ ગમાવે લોકમાં, દેહવટ જાએ ઠામ. દંડે રાજા દેશપત, નારીનું ખોઇએ નીર; નાત એનીને આપણી, તજે રહે નાહી તીર. સાંભળ સ્વામી માહરા, બીક ન આણીશ લેશ; બોલી તમરું બોલડાં, પુર પોચાડુ પેશ. જખ મારે છે દેશપત્ય, જખ મારે સહુ લોક; પુરણ કામ કરીએ અમો, ચિંતા ન ધરો ફોક, હુ નવિ પ્રીછું તેહને તે નવિ પ્રીછે મુજ; પરશું કરવી પ્રીતડી, તે કેમ સુઝે તુજ. એહ વિનાતો ચાલશે, ન કરુ નારશું નેહ; સાંભરશે ત્યારે સાલશે, દુરબળ થાશે દેહ. નારી કહે શુણ નાવલા, તજ મનનો ઉચાટ; તરુણી તેડુ મોકલે, પોઢાડે તુજને ખાટ. ચોપાઇ. ચરચા જોવરાવી તે તણી, કેડ લીધો ગુણવંતી ઘણી; રવીવાર જુવતિ જાયછે, ચતુરભુજનાં દરશાન થાયછે. નથી ધીરતાં માત કે તાત. નથી થતિ કોઇ સાથે વાત; આવે ઘટીકા દોહેરે જાય, પુરૂષ નામ ન પરહે ત્યાંય. પીયર કહે અત્રેરામતિ, કહે સાસરે ચંદ્રાવતી, રવીવાર આવ્યો જાહરે ચરચા જોવરાવી તાહરે. નંદા દરશાન કારણ ગઇ, તેહ ખબરે ચંદ્રાને થઇ; પુજા ચરચા લીધી હાથ, એક સખો રાખી છે સાથ. નંદા પ્રભુને લાગી પાગ, ચંદ્રાવતી ગઇ તે જાગ; વહેવારીયાની બેટી એહ. નાર નારશું વાધ્યો નેહ. નાત જાત પુછ્યું છે નામ, કેહેજો કાંઇ અમ સરખો કામ; મારે મંદોર રમવા આવજો, વાત ગોષ્ટી રૂડી લાવજો. સમ ખાધા ને વાહ્યા હાથ, સ્નેહ કરયો જેમ સૈયર સાથ; પ્રિત પરસ્પર પુરણ પેર, મારા સમ આવો મુજ ઘેર. દોહરા. ચોથે દિવશ ચંદ્રાવતી, સજ્યા સોળ શણગાર ગઇ નંદાને બારણે, આણુ ન લાગી વાર. આશ્વાગત અધીકી કરી, ભલે આવિવ્યા માત; છાની છપની ચતુરાઇની, કરિ વિગતની વાત. આજ ઓછવ છે માહરે, અતિ મોટો ઉલ્લાહ; મેં જાણ્યું મારી બેનને, પ્રિતે આપું પ્રસાદ. પાંચ વખત આવ્યાં ગયાં, પ્રીત કરી બહુ પેર; નંદાને ચંદ્રા કહે તુ આવ અમારે ઘેર. પોઉ મારો પરદેશ છે, નથી ધીરતો તાત; ઘર મુકી નવી નવી નીસરુ, વેદ ન જાણે વાત. ક્યાવ પુછેશુ કામની; રામા કેરી રીત; મારા સમ સાચુ કહો, કોણ પુરૂષ શુ પ્રીત

ના ના નંદાએ કહયુ, મનમાં આણી મર્મ; આટલા દાડા ઇશ્વરે, રાખ્ય
ક રીવરા હું માળીએ, બેઠીતી એકાંત; હેતે હાર પરોવતિ, ફૈયર સુણ્યુ અ.
વાણીઓ, અસ્થાવટ ઘરસુત્ર; કોણ જાણે જે કોયનો, પુરંદર સરખો પુત્ર.
લ્યો ગયો, નર તે ઉંચુ જોય; ચાર આંખ્યો થઇ એકઠી, મનડુ માહરૂ મોહ્યુ
ણેને, ધન ધન એની માત; પ્રસવ્યો પુત્ર પનોતીઓ, જસવંતો છે જાત. તેહ રૂ
તે ઉપર મોહયુ મન; શમણામા ઝંખુ તેહને, થયા દશ દુણા દન. ચંદ્રા કહે ચતુ
તુ કહો એંધાણ; દીઠા હોયતો દાખવો, વાંરૂ કરી વિખાણ. છપો કરા ર.
થ, શોભીત છે દસ આંગળીઓ; મુકતાફળની માળ, હેત હીરા સાંકળીઓ; પુરણ પર
ધ, ભ્રગુટી ધનુષ કમાને; ચાલે ચટકતી ચાલ, વરયો તે મારે ધ્યાને. ઇંદુ જરૂ ચાલે ર
મુખ કમળ અરવિંદશું; સઇયર સાચુ કહુ તુને, વરણાગી દેખી મન વરયું. દોહરા. ધ
મનિ જે ભોગવે, ધન ધન એની માત; ધન ધન એના દેહને, ધન એહનો તાત. ચંદ્રા કહે
તુર નર, મેં ઓળખ્યો આજ; મારે તે સાથે પ્રીતડી, કરૂં હું તારૂં કાજ. કેળવુ દુજને ર.
નની. રમાડુ તે શું રાત; ઉની આંચ આવે નહી, વેદ વચન વિખ્યાત. નારે બાઇ એ વાત
રી, કરિએ કયમ એવુ કરમ; કદાચ જાણે કોય જન, રહે કયમ આપણો ધરમ. ભલા બાપ
નો છોકરો, ધણી નહિ મારે ઘેર; કદાચ વાત જાણી પડે, પછી શી કરીયે પેર. જાય દજતને
આબરૂ, જાય નાતમાં નામ; વિશ્વાસ કોનો નવ લાવિયે, કરિયે કયમ એવુ કામ. ચોપાઇ.

ચંદ્રા કહેરે નંદા સુણો, ભારે બોલ એવા કયમ ભણો; તારૂ નામ લેશે નહી કોઇ, તારૂં થુંક ત્યાં મારૂં લોહી. એવી હઇરે ધીરજ ધરૂં, તુ કહે તે પ્રતિજ્ઞા કરૂં; પરણી નારીને પરહરે, માનીતી અણમાનીતી કરે. નર તજી કોઇ નારી જાય, ગંગા મુકી છિદ્રમાં નાહય; નીલી વાવે જે કરશણે, ખેડે હળ નરપા વરશાણે. નીલા તરૂવર વાઢે ઘણા. કાઢે મુળ વડ પીંપળ તણાં; પક્ષીના માળા ભાગે જેહ, દમે વિપ્ર સાધુના દેહ. અપેય પાન કદાપી પીયે, કરતા પાપ મન માં નવી બીહે; પસાયતાં ઉપર કર કરે, આપી વસ્તુ પાછી હરે. ધણીને વિષ દે ઘરનો નાર, જોખ કારણ રમે જે જાર; એક મુકી બીજાને જાય, પ્રભુ મુકી પાંખડી ધાય. એકાદ શિએ અન્ન જે જમે, ગુણ અધરમીના મનમાં ગમે; એવાં પાતિક લાગે સાંચ, જો દુજને આવે કાંઇ આંચ. પિત્રી દિવસ કરે નહી શ્રાધ, વિપ્ર સાથે કરે વિખવાદ; કુટંબ ઉપર રાખે વેર, જર કારણ દે કોને ઝેર. ગોત્ર મધ્યે જે કરે ગમન, સાધુ જનને કરે દુમન; છતે દામ નવી પોખે દેહ, પરનારી શું રાખે નેહ. ઉતમ થઇને મદિરા પીયે, શાસ્ત્ર વચન થકી નવી બીયે: ભક્ષ કરે જે અહાર, ખરૂ કહેતામાં આણે ખાર. માંસ થકી જે પોખે પેટ, શાસ્ત્ર વ ણે નહી નેટ; લુટે સોહાસણ લુટે બ્રહ્મ, નવી પાળે પોતાનો ધરમ. એવાં પાતિક દેઉ જો આવે તુજને કાંઇ આંચ; તિરથ જાત્રામાં ચોરે દાણ, ભરગંગામાં બોળે વાણ. ગો ભાગે લુટ ગ્રામ, કરે ઊંચ થઇ નીચાં કામ; વિપ્ર થઇ ન ભણે વિદ્યાય, નિચ્યુંકરમ કરી નો . ગ્રહસ્થ થઇને વાળે ગાય, ચોરી આદી ચીતમાં ચાહય; છાની વાત જે જાહેર કરે, અ બાત કરીને મરે. વનવગડે પડાવે વાટ, ઉથાપે ગંગાના ઘાટ; વઇષ્ણવ થઇ શિવનિંદા ક મુકી થાપણ પરની હરે. એવાં પાતિક લેઉ શીર સાંચ, જો આવે તુજને કાંઇ આંચ; પણ બે વચે રવિચંદ્ર, સાચો સાક્ષી જે દેવેંદ્ર. દોહરા. નંદા નિરગળ થઇ ગઇ પછી તે સાથ; અરસપરસ બે સમજયાં, કંઠે વાહયા હાથ. કરો જેહ તમને ગમે, ત્રેખાણુ વચન થકી વેચાઇયું, પરમેશ્વર પ્રમાણ. આ મંદીર મારા તણે, ઓરડો

ારો. નેક વરસની નાર. ચોગે યોગ તે મેળવ્યો, રહેણુ એકજ રાત; હાથ
સ્વરશું પરભાત. વિચાર કરી વનિતા વદી, રૂડો કાલ રવીવાર; મોકલું
સમો ભરતાર. મળી કામની કંથને, અધિક વાત એકાંત; અથ ધની માંડી
નો ભાંત. મન માની છે માલણી, પરઠી તેની પેર; અધીક શોભાની ઓરડી,
ાર. કોટિધ્વજને કહેણું કહ્યું, જેની ગાંઠે ગરથ; મન ચિંતવ્યું આવી મળે, સ
ફ અરથ. ચાર ઘડી રાતે ચતુર નર, સ્ત્રીની માગી સીખ; જુવતિને કહે જાઉછું,
ખો બીક. શાહપતી ત્યાંથી સંચરયો, વાટે મળ્યો હજામ; હું ચાકરછું તાહરો, કાંઇ
કામ. તું જા મંદીર તાહરે, ભણ્યો એ રીતે શેઠ; પોતે મંદીર પરવરયો, વાસો રહે
ઠ. મશુક ગયો માલણ ઘરે, શાણો થઇ તે શેઠ; બીજુ કોઇ પાસે નહી, નિસ્ચે પહોતો ને
સવા પહોરે તે સુંદરી, આવી શોભાવી સેજ; તન મન ધન સોપ્યું તિહાં, હઇડે આણી
જ. અરસપરસ આનંદમાં, કરી વાત વિચાર; તું આધાર છે માહરો, તું હઇડાનો હાર. જે
દાડાનો નિરખિયો, તે દાનનો મુજ ધરમ; આપણ બેનો રાખીયો, આજ ઇશ્વરે ધરમ. સ્તુતી
કરી એક એકની, કરે એકને વાત; રમત ગમત રંગે રમે, ગઇ ઘણેરી રાત. એક પહોર
આનંદમાં ભારે ભોગવ્યા ભોગ; વળતું ત્યાં શું નીપન્યું, શો બનીયો સંજોગ. કાંઇક
સુખ સાગર સમજ, કાંઇક ખાધી ઠેક; કાંઇક લોગ એ કરમના, જેમ મોતી લજવે
છેપ. ગુણહીણો પેલો ઘાયજો, તેણે ચરચ્યા ભેદ; મુંઠ સીધી તે પાપીએ, ફુડ ન જાણે
કોઇ. ચોકીદાર એક ચાટીઓ, હાડ હરામી ખોર; અધરમ અન્યા તે આચરે, ચીતડુ તેનુ
ચોર. છાની વાત કહી છળ કરી, શુઢ્યો નાપિત સાથ; કોટપતિનો કોકરો, હેતે આવ્યો હાથ.
દામ ઘણા દંડાવશું, લેઇશુ તેનો ભાર; શોળ લાખના સોભિતા, શામાને શણગાર. દુંટી ફેર
વા દેખતાં, પ્રમાણ કરે જેમ પાંચ; બંનેને લુટાવશું, લેઇશું આપણે લાંચ. વિષમવેળા મધ
રાતની, સિપાઇ ઉઠ્યા જનઆઠ; છાનોમાનોછળ કરી, બાંતે લીધા ખાટ. માલણનું મન મનાવીયુ,
આપીશું તુજને દ્રવ્ય; લેઇ જશે દે બારણે, એવુ બોલ્યા સરવ. ખાટ ઉપાડ્યો ખાંતથી, આ
ણ્યા ચોકી માહ્ય. તરતીબે તાણ વસાવીયુ, તોય ન જાગ્યા ત્યાંય. ચોકીદાર ફરવા ગયા, નગ
ર સમીપે નેટ; ઝબકી જાગ્યા બે જણા, પડ્યો ધ્રાસકો પેટ. કરે કશું કોને કહે, કવણ ભજાવે
કામ; અવર મળે નહી આશરો, રાખણહારો રામ. શાહુકાર સંકટ પડ્યો, માંહિ લાખનો મા
લ; પોપટ કહે પ્રભાવતી, હોશે કોણ હવાલ. છળ પડ્યો કેમ છુટશે, કેમ રહે એનું સત્ય; કેમ
દંડે નહી દેખતાં, સુણે કોને મત્ય. તાળા કુંચી તરનીયણુ, ચોકી મુઠ ચોપાસ; કોણ છોડા
વશે એહને, વેગે કેમ આવે વાસ. પ્રભાવતી કહે પોપટા, મુરખ તારો મેળ; બંધીઆને બ
ખરા કરે શા ખેલ. એહ વીજળી શી કરે, કરે શું એમાં જોર; શીપારશ કોની કરે, રે
યા જ્યાં ચોર. આજ રાતે જાશુ નહીં, શિખવ શુકરાજા ગુરૂ પ્રમાણ પરાક્રમ શું કરયું,
કહો વિખાણ. શુક કહે સુણ સુંદરી, કહું વિજા રી વાત; હેતે હુંકારો દો મુને, સાંભ
ાક્ષાત. ચોકીવાળા ચોવટે, સેજ ઉપાડી જાય; બેઠો ચંદ્રા પ્રારંભે, જાણ જુગતીથી થાય
દૈત્ય આ શું થશે, જાશે જુવતીનો જીવ; માંટી દંડાશે માહરો, દઇતા કહે રૂઠ્યા દઇવ.
ભસે એ પડી, હવે કરૂ શા કરમ; અલ્પ થઇ માહરી આબરૂ, ગઇ સત્યતા શરમ. ઉઠી
આળસ તજી, ભરી સુખડીનું માટ; રોતક ચારને રોઇ ધરયા, વહી આવી તે વાટ. આપી
ચોપાસને, મળ્યા રસ્તે જે મેળ; ચોતનીએ ચતુરાઇથી, ખરો બજાવ્યો ખેલ. બંધી
પડી, મગ્ન ભાગના મોર; અંતરમાં આવી ગયો, ઝાડ રૂખને મોર. બળવંત બેઠા

ણુ, શામા બોલી સાથ; દરોગો દીવાનનો, કુંચી તેને હાથ. દામ શણગાર; હીરા માણેક મોતીઆ, અપરમ પાર અપાર. ખરી ખબર તુ વહાણુ; સાજુ તાજુ શોભીતુ, પુરણ છે પરમાણ. ખેરાત કરી મેં ખાં ર; સુખે આજ લયે સુખડી; વેચુ આણે ઢોર. કહે દરોગો હિવશો, આવો ઉઘાડે હવડાં બારણુ રોરવ છે મધરાત. તુ છે મોટો બંધવો, તુ છે મારો જો થશો, ત્યારે પાડુ નીર. જીવ ચુથાય છે માહરો, નેક રહે નહી નુન્ય, ખારો મોહુ થાસે પુન્ય. એમ કહી પાશી ગઇ, ઘુઘટ તાણી વાત; હરખે મોરો હીમની, સેજ. ત. શિપાઇ કહે સુણ સુંદરી, પળશો તારૂ વરત; જા ચોકીમાં એકલી, પાછી વળજે દીરમાં ગઈ માનની, ક્ષણ ન લાગી વાર; પોતે સુતી સેજમાં, બીજી નીસરી બહાર. ચ કર લેઇને, વળી પાછી શુભ પેર; કોણે વાત જાણી નહીં, ગઇ ગુણવંતી ઘેર. માત તાત મંદીરે, ઉધી જઇ એકાંત; સજ્યા રાખી લક્ષત્રસા, ભાર ન ભાગી ભ્રાંત. થયો સુર્યોદય સેન સભા ભરાણી સરવ; પુરમાં વાતો પરવરી, શત્રુજન આણે ગરવ. તાળા ઉઘડાવ્યાં તરત ત્ય મંહી મલુકો શેઠ; શેઠાણી સલક્ષણી, તે બેઠીતી હેઠ. ઝાંખા પડીયા જોધ સહુ, ઝાંખો પડીયો રાય; રથ બેસારો મોકલ્યા, મંદીર જાઓ માંય. મહીપત કહે મલુક સુણ, રહયા હતા કયમ રાત; ચાડી ખાધી કુણ ચોરટે, વિપરીત થઇ કયમ વાત. પંચ પ્રાગુણ આવ્યા હતા, ગયો વ ળાવવા વેદ; નર નારી ઘેર આવતા, ભાવ થયો એક ભેદ. મનોહર કીધી માલણે, સેજ પાથ રયાં ફુલ; ઘડી બેઠી ઘેર જાગતુ, એમાં ન મળે ભુલ. નિદ્રા આવી નર નારને, નિશંકપણે નરનાથ; કોઇક ચુગલ ચોરટે, સુઢયો સામદ સાથ. ચોકીવાળા ચેતાવીયા, કામ તેમણે કીધ; બંદીખાને મુકીયા, ઉપર તાળુ દીધ. દામ હોય જો દંડવા, તો લુટી લ્યો આજ; અમો વાસ વસુ નહી, લોપી કયમ મારી લાજ. કરજોડી હાકયમ કહે, કરયુ એ કોણે કામ; ખરવાહન ક રી ફેરવો, દેખે બાધુ ગામ. ચોકીવાળા જણ ચાર કહે, વાલંદનો છે વાંક; એ સઘળુ એણે ક રયુ, અતિસે આટે આંક. નાક વાઢો કહે નરપતી, વળતી વાઢો કાન; સીષ એનુ નવી વાઢશો, દેજો જીવતદાન. મનાવ્યા માજન મળી, પુરપતી લાગ્યો પાગ્ય; અમો અપરાધી તાહરા, જોઈ નહીજાગ્ય. કોણે વાત જાણી નહી, કોણે નવ જાણ્યો મરમ; વિજાર વોદયા એતે ખરી, રહયો ઘણીનો ધરમ. કહે પોપટ પરભાવતી, ગુણ રૂડા જો ગામો; એમ વિજારી આવરે, જરૂર જારી એ જાઓ. શાબાશ શુક સલક્ષણા, વેદ સોંખવી વાત; વિશામે દિન વનિતા રહી, રામા ન ગ ઈ રાત. એહ કથા શુક બોતેરો, વાણી વેદ વિલાસ; ઝરેર જસવંતા આગળે, કહે કવી શામ ળદાસ. શ્રાતા વકતા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જય ો રણછોડ.

